

เอกสารประกอบการสอน

ศึกษา 263 ประสบการณ์วิชาชีพครู 2
1(0-2-1)

จารึก ถึงลาภ

โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ”

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำนำ

เอกสารประกอบการสอนฉบับนี้ ทำขึ้นเพื่อประกอบการเรียนและการสอน
วิชา ศษ 263 ประสบการณ์วิชาชีพครู 2 ซึ่งเป็นรายวิชาใน หลักสูตรปริญญาตรี
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เนื้อหาสาระต่าง ๆ ประกอบด้วย ลักษณะครูที่ดี การจัดโรงเรียนตาม-
หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ความรู้เกี่ยวกับการสร้างและการใช้สื่อการสอน
การเรียนการสอนเป็นรายบุคคล ชรรถนะของผู้เรียน การปกครองชั้นเรียน
งานประจำชั้น การสอนซ่อมเสริม และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสอน

ผู้เขียนหวังว่าเอกสารฉบับนี้คงเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนวิชา
และเป็นประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้าของนักศึกษาวิชาชีพครูบางพอสมควร ผู้เขียน
ขอขอบคุณผู้รู้หลายท่าน ที่ให้กำลังใจในการผลิตเอกสารเล่มนี้ จนออกมาเป็นรูป-
เล่ม ดังที่เห็นอยู่นี้

จารึก ถึงลาภ

โรงเรียนสาธิต"พิบูลบำเพ็ญ"

มหาวิทยาลัยบูรพา

2539.

ศษ 263 ประสภการณัวิชาธิพัครุ

ประสภการณัวิชาธิพัครุ 2 1(0-2-1) Professional Experience 2

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาสังเกตการจักรโรงเรียน การจักรกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วย-
การทำงานของครูปักการตรวจแบบปักหัก ปักท่าและทดลองใช้สื่อ ปัก-
การสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล ปักการปักครองนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย
เตรียมมทเรียนสั้น ๆ และทดลองสอน ช่วยงานธุรการทั่วไปของชั้น

จุดประสงค์รายวิชา

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในวิชาธิพัครุ มีเจตคติที่คักคอกอาธิพัครุ
สามารถออกสำรวจการจักรการโรงเรียน อาคารสถานที่ทาง ๆ ได้
2. ให้มีความรู้ความเข้าใจในการเตรียมและการใช้สื่อการสอน รวม
ทั้งสามารถผลิตสื่ออย่างง่ายได้
3. สามารถตรวจการบ้านเด็กได้ แก้ไขข้อปักพลาดจากแบบปักหักเด็กได้
4. ตระหนักในความจำเป็นของสอนเป็นรายบุคคล และบางกรณัของสอน
ซ่อมเสริมให้เด็กได้
5. สามารถนำหลักจิตวิทยามาใช้ในการปักครองเด็กกลุ่มย่อยได้
6. มีความรู้ความสามารถช่วยงานธุรการทั่วไปของชั้นเรียนได้

หัวข้อเรื่องและขอบชายเนอหา

- บทที่ 1 ลักษณะของครูปัก
- บทที่ 2 การจักรโรงเรียนตามหลักสุตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533
- บทที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการสร้างและการใช้สื่อการสอน

- บทที่ 4 การเรียนการสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล
- บทที่ 5 ธรรมชาติของผู้เรียนกับงานปกครองชั้น
- บทที่ 6 อาจารย์ประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา
- บทที่ 7 การสอนซ่อมเสริม
- บทที่ 8 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ให้นักฟังการบรรยาย ศึกษาและสังเกต รวมทั้งฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครู รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในตารางเรียน
2. ให้นักศึกษาและสังเกต รวมทั้งฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในโรงเรียนที่กำหนดให้ โดยแยกตามกลุ่มในวัน เวลาที่กำหนด
3. ให้เขียนบันทึกแบบการศึกษาและสังเกต ของการฝึกการปฏิบัติงานทุกสัปดาห์ ในสมุดบันทึกงาน
4. หลังจากการศึกษาสังเกต และการฝึกปฏิบัติงานแล้ว ให้แต่ละกลุ่มอภิปราย จากเรื่องและปัญหาที่ได้ศึกษาสังเกตมาในฐานะหน้าที่ครู พร้อมกับการเสนอแนะ จุดเด่นข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข โดยรายงานผลการอภิปรายนั้นต่อที่ประชุม
5. แล้วเขียนรายงานเป็นข้อสรุปผลการอภิปรายทั้งหมด ส่งเป็นรายบุคคล

หนังสืออุทิศ เอกสารควรอ่านเพิ่มเติม

โปรแกรมบรรณานุกรมของ เอกสารประกอบการสอน ในหัวข้อฉบับ

การประเมินผล

1. จากความรับผิดชอบในการรวมกิจกรรมการเรียนการสอน
2. จากการอภิปราย และการรายงานผลการฝึกปฏิบัติ
3. ทดสอบปลายภาคเรียน

แผนการเรียนการสอน

วิชา ศษ 263 ประสบการณ์วิชาชีพครู 2 มีการเรียนการสอน การฝึก-
ปฏิบัติงาน 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดหนึ่งภาคการศึกษา เป็นจำนวน
ทั้งสิ้น 18 สัปดาห์ ทั้งนี้แผนการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 การปฐมเทศ

เป็นการแนะนำตัวผู้สอน การชี้แจงรายละเอียดของวิชา
ชี้แจงจุดประสงค์รายวิชา ลักษณะการสังเกต การฝึกปฏิบัติ
การประเมินผล และการแบ่งกลุ่มผู้เรียน

สัปดาห์ที่ 2 บรรยาย

ความรู้และบทบาทหน้าที่ครู งานรับผิดชอบในฐานะผู้เรียนอยู่
ในฐานะครูของออกศึกษาสังเกต และการปฏิบัติ การจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน การจัดการโรงเรียน การเตรียมการใช้สื่อ

สัปดาห์ที่ 3 บรรยาย

การผลิตสื่ออย่างง่าย การตรวจและแก้ไขแบบฝึกหัดของเด็ก
งานในหน้าที่ครูอื่น ๆ การสอนซ่อมเสริม และการสอนเป็นราย-
บุคคล

สัปดาห์ที่ 4 บรรยาย (ต่อ)

ธรรมชาติของเด็กและงานปกครองชั้นเรียน การฝึกปฏิบัติ
การปกครองชั้นเรียน การแก้ปัญหาของเด็ก งานธุรการ
ทั่วไปของชั้นเรียน เช่น เอกสารการบันทึกผลการประเมินผลการ-
เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ

สัปดาห์ที่ 5 การรายงานตัว

ผู้เรียนไปรายงานตัวที่โรงเรียนสำหรับฝึกปฏิบัติ หักค่า-
บรรยาย แนะนำ ชมโรงเรียน การจัดโรงเรียน สภาพแวดล้อม

- สัปดาห์ที่ 6-7 ผู้เรียนออกศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติในหน้าที่ครูบางส่วน ซึ่งได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ไม่ทดลองสอน) การเตรียมและการใช้สื่อการสอน วิธีการตรวจงาน และแก้ไข แบบฝึกหัดเด็ก การสอนเป็นรายบุคคล ฝึกการปกครองนักเรียน เป็นกลุ่มย่อย โดยเขียนบันทึกการปฏิบัติงานในแต่ละสัปดาห์ ลงในสมุดบันทึก ให้ผู้อำนวยการดูสอนทุกสัปดาห์
- สัปดาห์ที่ 8 ผู้เรียนกลับมหาวิทยาลัยและอภิปรายกลุ่ม ในเรื่องที่ได้เรียนรู้มา ที่ได้ศึกษาและสังเกตมา ในช่วงสัปดาห์ที่ 6 - 7
- สัปดาห์ที่ 9-10 ออกศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครู ต่อจากสัปดาห์ที่ 6 - 7
- สัปดาห์ที่ 11 การอภิปราย (เหมือนสัปดาห์ที่ 8)
- สัปดาห์ที่ 12-13 ออกศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติในหน้าที่ครู (เหมือนสัปดาห์ 9-10)
- สัปดาห์ที่ 14 การอภิปราย (เหมือนสัปดาห์ที่ 11)
- สัปดาห์ที่ 15-16 ออกศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติในหน้าที่ครู หรืออาจทดลองสอน
- สัปดาห์ที่ 17 การอภิปรายและรายงานผลการอภิปราย โดยให้ผู้เรียนแยกกลุ่ม เพื่ออภิปรายในเรื่องสิ่งที่ได้รับจากการสังเกต การศึกษา และการฝึกงานในฐานะหน้าที่ครูจากโรงเรียนที่ฝึกปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาต่างๆ ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงตัว จากนั้นให้ตัวแทนแต่ละกลุ่ม รายงานผลการอภิปรายต่อที่ประชุมใหญ่ และให้ผู้เรียนแต่ละคน เขียนรายงานเรื่อง ผลที่ได้รับจากการศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติ ในฐานะครูในโรงเรียน มีกำหนดเวลาส่งงานในต้นสัปดาห์ที่ 18
- สัปดาห์ที่ 18 การสอนปลายภาค

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	ลักษณะของครูที่ดี	1
	ความเบื่องตน	1
	เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2539	5
	คุณธรรมทั่วไปสำหรับครู	6
	บทบาทที่สำคัญของครู	11
	สมรรถนะของครู	16
	คำถามท้ายบท	27
บทที่ 2	การจัดโรงเรียนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533	28
	หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง	29
	ความคาดหวังของหลักสูตร	31
	หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521	
	(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)	34
	หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521	
	(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)	39
	หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524	
	(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)	46
คำถามท้ายบท	54	
บทที่ 3	ความรู้เกี่ยวกับการสร้างและการใช้สื่อการสอน	55
	ประเภทสื่อการเรียนการสอน	56

สารบัญ (2)

บทที่ 3	บทบาทและคุณค่าสื่อการสอน	57
	หลักการใช้สื่อการสอน	58
	สื่อการสอนตามทฤษฎีประสบการณ์ของ เอ็ดการ์ เกล	59
	ระบบการสร้างและการใช้สื่อการสอน	63
	ประสิทธิภาพสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ	65
	สื่อการเรียนการสอนบางชนิดที่ควรทราบ	70
	คำถามท้ายบท	83
บทที่ 4	การเรียนการสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล	84
	องค์ประกอบการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล	85
	ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล	88
	สื่อการเรียนการสอน	89
	การจัดโรงเรียนแบบไม่มีชั้น	94
	ศูนย์การเรียน	98
	คำถามท้ายบท	102
บทที่ 5	ธรรมชาติของผู้เรียนกับงานปกครองชั้น	103
	แนวคิดเกี่ยวกับผู้เรียน	103
	การพัฒนาการของเด็กระดับมัธยมศึกษา	105
	สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน	108
	ความต้องการของเด็กวัยรุ่น	111
	ความสนใจของเด็กวัยรุ่น	116
	วินัยกับการปกครองชั้น	121
	ปัญหาทางวินัยของนักเรียนที่พบในห้องเรียน	125

สารบัญ (3)

บทที่ 5	การแก้ปัญหาทางวินัย	126
	การปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก	131
	พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กและการแก้ไข	133
	คำถามท้ายบท	138
บทที่ 6	อาจารย์ประจำชั้นหรือครูพี่ภิษา	139
	หน้าที่และบทบาทของอาจารย์ประจำชั้น	139
	ความรับผิดชอบของครูประจำชั้น	143
	งานอบรมนักเรียนกับครูประจำชั้น	146
	งานการบ้านกับครูประจำชั้น	149
	งานประจำชั้นกับเอกสารประเมินผลการศึกษา	155
	คำถามท้ายบท	160
บทที่ 7	การสอนซ่อมเสริม	161
	ความหมาย สาเหตุ การสอนซ่อมเสริม	161
	การจัดสอนซ่อมเสริมตามระเบียบประเมินผล	162
	ตัวอย่างแบบเรียนสำเร็จช่วยสอนซ่อมเสริม	164
	ใบช่วยสอนในการสอนซ่อมเสริม	173
	คำถามท้ายบท	182
บทที่ 8	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักการสอน	183
	แผนการสอน รูปแบบแผนการสอน	184
	วิธีสอนแบบต่าง ๆ	191
	เทคนิคอย่างกว้าง ๆ ของการสอน	198
	คำถามท้ายบท	202

ลักษณะของครูที่ดี

ความเบื่องาน

คณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครู ได้กำหนดความบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครู ควรมีความรัก ความเมตตา และปรารถนาดี มีความเสียสละ อุทิศตนและเวลา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้เจริญเติบโตและมีพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งควรมีคุณลักษณะอย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. รอบรู้

คือจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่เกิดขึ้นในสังคมของคลและโลก มีความรอบรู้ในวิชาชีพของตน เช่น ปรัชญาการศึกษา ประวัติการศึกษา หลักการศึกษา นโยบายการศึกษา แผนและโครงการพัฒนาการศึกษา และจะต้องมีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร วิธีสอนและวิธีประเมินผลการศึกษาในรายวิชาหรือกิจการที่ตนรับผิดชอบ

2. สอนดี

จะองค์ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน อีกทั้งสามารถในด้านการให้บริการแนะแนว การปกครองตนเอง การรักษาสุขภาพอนามัย การจัดทำและใช้สื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน

3. มีคุณธรรมจรรยาบรรณ

คือมีศรัทธาในวิชาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ

เพื่อให้การบริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการวิชาชีพครู มีความรับผิดชอบในด้านการศึกษาคือสังคม ชุมชนและนักเรียน มีความรักความเมตตาและความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโต และพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

4. มุ่งพัฒนา

คือรู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเอง และคิดค้นและทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

ดังนั้นจึงเห็นว่าคุณลักษณะที่ดีของครูนั้นมีมากมาย และการที่จะยอมรับว่า ครูที่ดีจะต้องมีคุณลักษณะอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับทัศนะของแต่ละบุคคล ในเรื่องนี้มีวิสุทธิ เกื้อนแรม และคณะ (2539 : 697-698) สรุปว่า ครูที่ดีนั้นต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. บุคลิกภาพที่ดี เช่น รูปร่างท่าที การแต่งกายสะอาดเรียบร้อย พุทจา-ไพเราะ นุ่มนวล น้ำเสียงชัดเจน มีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นต้น
2. คุณสมบัติส่วนตัวดี เช่น สติปัญญาดี เจตนิยบาลดี เชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ กระจกอารมณ์ และสุขภาพอนามัยดี เป็นต้น
3. สอนดี ปกครองดี เช่น อธิบายใ้ควรบริคชัดเจน สอนสนุก ปกครองนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยตลอดเวลา เป็นต้น
4. ประพฤติดี เช่น ละเว้นจากอบาธรรมทั้งปวง กระทำในสิ่งที่ดีทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เป็นต้น

พุทธทาสภิกขุ (2513 : 48-53) กล่าวว่า ครูเป็นผู้ยกระดับวิญญูญาณมนุษย์ ดังนั้นครูต้อง เป็นผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจา และใจ เป็นมิตรที่ดีกับผูเรียน ประพฤติปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับ ประเพณี และศีลธรรมอันดีงามของบ้านเมือง ครูเป็นผู้ทำหน้าที่สั่งสอน และให้การศึกษแก่ผู้อื่น ดังนั้นครูจึงควรมีคุณลักษณะ และประพฤติตามตามหลักธรรม ดังนี้

1. มีความเป็นมิตร 7 ประการ

- 1.1 น่ารัก คือเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง
ชวนให้ผู้อื่นอยากเข้าไปปรึกษา ไถถาม
- 1.2 นำเคารพ คือมีความประพฤติควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึก
ยอมรับใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย
- 1.3 นำเจริญใจ คือมีความจริงทางภูมิปัญญา เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุง
ตนเองอยู่เสมอ เป็นที่นาเคารพยกย่อง ทำให้ศิษย์เอียงเอียงและ
ระลึกถึง ด้วยความซาบซึ้งมีใจ และภาคภูมิใจ
- 1.4 รู้จักพูดให้ไต่ผล คือรู้จักแจ้งให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร
อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่า กล่าวตักเตือน และเป็นที่
ปรึกษาที่ดี เสมอ
- 1.5 ออกทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม ออกทน
คำล่วงเกิน การวิพากษ์วิจารณ์ โดยไม่เบือนหน้า ไม่เสีย-
อารมณ์
- 1.6 แดงเรื่องดำลึกได้ คือกล่าวขานเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้ง
ให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ใคร่เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นได้
- 1.7 ไม่ชักนำในอธรรม คือไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเหลว-
ไหล ไม่สมควร

2. ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ โดยตั้งอยู่ในคุณธรรม 5 ประการ ดังนี้

- 2.1 สอนใหม่ขึ้นตอนถูกลำดับ คือแสดงหลักธรรม หรือเนื้อหาตามลำดับ
กับความยากง่ายลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปตามลำดับ
- 2.2 จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือชี้แจงยกเหตุผลมาแสดง
ให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่มุม ทั้งสามารถอธิบายยกตัวอย่าง
ไปต่าง ๆ ให้นักเรียนเห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล

- 2.3 ทั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือสอนศิษย์ด้วยจิตเมตตา มุ่งทำให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน
- 2.4 วางจิตตรงไม่กระทบผู้อื่น คือสอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียชื่อเสียงผู้อื่น
3. ทำเนิมนิสิตาครู ครูที่สามารถจะมีศิลาของนักเรียน คือ
 - 3.1 รั้ให้รั้ จะสอนอะไรก็รั้แรงแสดงเหตุผล แยกแยะอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจแจ่มแจ้ง ทั้งใจจูงมือไปคู่ไปเห็นกับตาตนเอง
 - 3.2 ชวนให้ปฏิบัติ คือสิ่งใดควรก็ควรบรรยายให้มองเห็นความสำคัญและชวนซึ่งในคุณค่าเห็นสมจริง จนผู้ฟังยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ
 - 3.3 รั้ให้กล้า คือปลูกให้คิดคิดให้กระตือรือร้น มีกำลังใจแข็งขัน และมั่นใจว่าจะทำสำเร็จ ไม่กลัวต่อความเหน็ดเหนื่อย ความยากลำบาก
 - 3.4 ปลูกให้รั้แรง คือทำบรรยากาศให้สนุกสดชื่นแจ่มใส เบิกบานใจ ให้ผู้ฟังยอมรับ มีความหวัง มองเห็นผลดี และหนทางสู่ความสำเร็จ
4. มีหลักตรวจสอบตาม เมื่อตนเองสอนไปแล้วสามารถตรวจสอบได้
 - 4.1 สอนด้วยความรัก รั้รั้ทำได้จึงสอนศิษย์
 - 4.2 สอนอย่างมีเหตุผล ให้ศิษย์พิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง
 - 4.3 สอนให้ใ้ผลจริง มีความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ในเรื่องการสอนนั้น ๆ เช่น สอนให้เข้าใจใ้จริง ๆ ทำใ้จริง และนำไปปฏิบัติใ้ผล เป็นต้น
5. ทำหน้าที่ครูทั้งกระทำต่อศิษย์ โดยอนุเคราะห์ตามหลักธรรมเสมือนทิศเบื้องขวา ดังนี้

- 5.1 แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี
- 5.2 สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
- 5.3 สอนศิลปวิทยาโดยสิ้นเชิง
- 5.4 ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ
- 5.5 สร้างเครื่องคุ้มภัยให้ในสวาทิต

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พุทธศักราช 2539

ไทยรัฐ (16 มีนาคม 2539 : หน้า 10) เสนอข่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยออกประกาศเป็นเกณฑ์ในวิชาชีพ จำนวน 1 ข้อ ดังนี้

1. ครูต้องปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ
2. ครูต้องคัดสรรใจเกี่ยวกับปฏิบัติการกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน
3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
4. ครูต้องพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง
5. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
9. ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์
10. ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน
11. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

โดยกำหนดให้กรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ปฏิบัติตนและปฏิบัติงานในหน้าที่ ของข้าราชการครูทุกคน รวมทั้งนำเกณฑ์ดังกล่าวไปเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงานข้าราชการครูด้วย

คุณธรรมทั่วไปสำหรับครู

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาที่ใช้ในการเรียนการสอนอยู่ปัจจุบัน คือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดให้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาบังคับเลือกหนึ่งในสองระดับชั้น ทั้งนี้มีนักเรียนที่นับถือพุทธศาสนาของโรงเรียนทุกคน ตลอดหลักสูตรครบ 6 ปี ผู้สอนมัธยมศึกษาที่สอนนิเวศน์ หรือวิชาสังคมศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีหลักคุณธรรมเบื้องต้นที่พึงยึดถือ เป็นหลักธรรมประจำใจ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน คุณธรรมดังกล่าวได้แก่

1. พรหมวิหารธรรม 4 หมายถึงธรรมประจำใจของบุรุษเสวี หรือผู้มีจิตใจกว้างขวางประดุจพระพรหม 4 ประการ คือ

1.1 เมตตา (ความรัก) คือมีความรักและปรารถนาดีต่อศิษย์ ปรารถนาให้ศิษย์มีความสุข และประสบความสำเร็จ

1.2 กรุณา (ความสงสาร) คืออยากช่วยให้ศิษย์พ้นจากความทุกข์ เช่น หลุดจากการเรียนไม่เข้าใจ ครูย่อมมีจิตช่วยเหลือมาบังคับทุกชั้น ๆ

1.3 มุทิตา (ความเมตตาเยินยอ) คือเมื่อเห็นศิษย์ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน หรือประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ครูมีใจเมตตาเยินยอศิษย์

1.4 อุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) คือครูต้องวางจิตใจให้มั่นคง มีความเที่ยงตรงสม่ำเสมอ ไม่ลำเอียงหรืออคติต่อเด็ก ไม่เอนเอียงโดยง่าย

2. อิทธิบาทธรรม 4

อิทธิบาทธรรมหมายถึงธรรมให้ถึงความสำเร็จ หรือเป็นหลักธรรมที่จะนำผู้ปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จในกิจการต่าง ๆ 4 ประการ คือ

2.1 ฉันทะ (มีใจรัก) คือความพอใจในการกระทำสิ่งนั้น และกระทำด้วยใจรัก ผู้เป็นครูต้องมีใจรักศิษย์ ต้องมีใจรักในการสั่งสอนและอบรม ที่จะทำให้ศิษย์มีความเจริญทางสติปัญญา มีทักษะ และเจตคติที่ดี

2.2 วิริยะ (ความพากเพียร) คือมีความขยันหมั่นเพียรในอาชีพของตน
กระทำการสนองรวมความพยายาม เข้มแข็ง อุตุน และไม่ทอดทิ้ง

2.3 จิตตะ (เอาใจใส่) คือตั้งใจมั่นในสิ่งที่ตนกระทำ ไม่ปล่อยให้
จิตฟุ้งซ่านเลือนลอย มีสติ กระทำหน้าที่ด้วยความคิดสร้างสรรค์

2.4 วิมังสา (ใฝ่ปัญญาสอบสวน) คือหมั่นใฝ่ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ
ตรวจสอบหาเหตุผล ข้อดีข้อเสียในการเรียนการสอน หรือการกระทำนั้น และรู้จักทดลอง
วิจัย วางแผน วัตถุประสงค์ และค้นคว้าวิธีแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่เสมอ

3. สังคหัตถุธรรม 4

สังคหัตถุธรรม คือธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสาน
หมุนวนในความสามัคคี ควบการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน 4 ประการ คือ

3.1 ทาน (ให้ปัน) คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วย
เหลือสงเคราะห์ รวมทั้งให้วิชาความรู้ และศิลปวิทยาการต่าง ๆ

3.2 ปิยวาจา (พูดจาไพเราะ) คือกล่าวคำสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ซึ่ง
แจ่มแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักเป็นฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือ
แสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ พูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี และช่วย
เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

3.3 อัถตถจริยา (ทำประโยชน์แก่เขา) คือช่วยเหลือช่วยร่างกาย และ
ชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ นำปัญญาสารประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหา และ
ช่วยปรับปรุงส่งเสริมค่านิยมธรรม

3.4 สมานัตตา (เอาตัวเข้าสมาน) คือทำให้เข้ากันได้ เข้ากับพวกเข้าได้
วางตนเสมอตนเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมรับรู้
ร่วมแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

4. อคติ 4

อคติคือ ความลำเอียง หรือความประพฤติที่คลาดเคลื่อนจากธรรม ผู้
เป็นครูอาจารย์ ควรปราศจากอคติ 4 ประการ ดังนี้

4.1 ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะรัก) คือช่วยเหลือเข้าข้างคนที่ตนรัก
ทำให้เสียความเที่ยงธรรม

4.2 โทสะคติ (ลำเอียงเพราะขัง) คือการก่อกวนแก่งให้โทษนักเรียน หรือผู้ที่เราเกลียดขัง

4.3 โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลงหรือเซลา) คือการช่วยเหลือคนที่เราหลงรัก หรือให้โทษคนที่เราเกลียดขังอย่างขาดสติ ทำให้เสียความยุติธรรม

4.4 ฌายาคติ (ลำเอียงเพราะชลาภกลัว) คือเกรงกลัวอิทธิพลอำนาจวาสนา ฐานะของบุคคลที่เหนือกว่า โดยทำการช่วยเหลือเพราะกลัวสิ่งดังกล่าว ทำให้เสียความยุติธรรม

5. ขรรวาสธรรม 4

ขรรวาสธรรม คือธรรมสำหรับการครองชีพทุกฤกษ์ หรือสำหรับผู้ครองเรือน ของบุคคลทั่วไป 4 ประการ คือ

5.1 สัจจะ (ความจริง) คือดำรงมั่นในสัจจะ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ ทุกจริง ทำจริง จะทำอะไรเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้

5.2 ทัมะ (เบียดเบียน) คือการบังคับควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตน และแก้ไขปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นอยู่เสมอ

5.3 ขันติ (อดทน) คือมุ่งหน้าที่ ทำการงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เหน็ดเหนื่อยไม่ท้อใจ ยึดมั่นในจุดหมาย และไม่ทอดทิ้ง

5.4 จาคะ (เสียสละ) คือมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลบำเพ็ญประโยชน์ สละความโลภได้ ร่วมงานกับคนอื่นได้ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัว หรือเอาแต่ใจตน

6. อบายมุข 6

อบายมุข คือทางแห่งความเสื่อม หรือทางแห่งความหายนะ ผู้เป็นครูควรหลีกเลี่ยงทุกประการ ได้แก่

6.1 ทิศสุราและของมึนเมา มีโทษ 6 ประการ คือ

6.1.1 ทรัพย์สินหมดไปอย่างเห็นใจช็อค

6.1.2 ก่อการทะเลาะวิวาท

6.1.3 ทำลายสุขภาพ เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ

- 6.1.4 เสื่อมเสียเกียรติ ทำให้เสียชื่อเสียง
- 6.1.5 ไม่รู้จักอาย
- 6.1.6 ทอนกำลังสติปัญญา
- 6.2 เทียบกลางคืน มีโทษ 6 ประการ คือ
 - 6.2.1 ไม่รักษาตัว
 - 6.2.2 ไม่รักษากุลเมียร
 - 6.2.3 ไม่รักษาทรัพย์สมบัติ
 - 6.2.4 เป็นที่ระแวงสงสัย
 - 6.2.5 เป็นเป้าให้คนอื่นใส่ความหรือขาลือ
 - 6.2.6 เป็นทางนำความเคืองรอนต่าง ๆ มาสู่ตน
- 6.3 เทียบการละเล่น ทำให้การงานเสื่อมเสีย มีโทษ 6 ประการ คือ
 - 6.3.1 รำที่โชนไปที่นั้น
 - 6.3.2 ขับร้องที่โชนไปที่นั้น
 - 6.3.3 คีตสิตเป่าที่โชนไปที่นั้น
 - 6.3.4 เสภาที่โชนไปที่นั้น
 - 6.3.5 เพลงที่โชนไปที่นั้น
 - 6.3.6 เด็กเหิงที่โชนไปที่นั้น
- 6.4 คิคการพนัน มีโทษ 6 ประการ คือ
 - 6.4.1 เมื่อนะยอมก่อเวร
 - 6.4.2 เมื่อนักเสียกายทรัพย์
 - 6.4.3 ทรัพย์คอยหมดไปอย่างเห็นใจชัก
 - 6.4.4 ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ
 - 6.4.5 เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง
 - 6.4.6 ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย
- 6.5 คบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษตามบุคคลที่คบ 6 ประการ คือ
 - 6.5.1 ทำให้เป็นนักเลงการพนัน
 - 6.5.2 ทำให้เป็นนักเลงผู้หญิง

- 6.5.3 ทำให้เป็นนักเลงเหล้า
- 6.5.4 ทำให้เป็นนักวางของปลอม
- 6.5.5 ทำให้เป็นนักหลอกต้ม
- 6.5.6 ทำให้เป็นนักเลงหัวไม้
- 6.6 เกียรติคุณการทำงาน ทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้าง ทำให้เสียงานเสียประโยชน์ หรือพินิจพิจารณาโดยรอบคอบไป ไทแกข้ออ้าง 6 ประการ เพื่อไม่ทำงาน คือ
 - 6.6.1 อ้างว่าทนายนัก
 - 6.6.2 อ้างว่ารอนนัก
 - 6.6.3 อ้างว่าเย็นไปแล้ว
 - 6.6.4 อ้างว่ายังเข้านัก
 - 6.6.5 อ้างว่าหิวนัก
 - 6.6.6 อ้างว่าขี้เมานัก

7. โลกธรรม 8

โลกธรรม 8 คือธรรมที่ยึดเหนี่ยวบุคคล มีให้ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต เพราะมีสติ มีธรรม รู้จักพิจารณา รู้กว้างทั่ววางใจต่อความเป็นจริงต่าง ๆ อันมีอยู่คู่กับโลกและชีวิต เมื่อรู้แล้วจะไต่ตั่งสติให้ถูกต้องของทอสภาวะอันหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ก็รู้ได้ว่าสิ่งนี้เป็นธรรมตาของโลก ธรรมะดังกล่าว มี 8 ประการ คือ

- 7.1 อธิฏฐารมณ์ เป็นฝ่ายที่ตนชม นำปรารถนา นำชอขใจ เป็นที่อยากได้ ประกอบควย
 - 7.1.1 ไทลาภ
 - 7.1.2 ไทยศ
 - 7.1.3 ไทสรรเสริญ
 - 7.1.4 ไทสุข
- 7.2 อนิฏฐารมณ์ เป็นฝ่ายที่ตนชัง ไม่นำปรารถนา ไม่นำพอใจ ไทแก
 - 7.2.1 เสื่อมลาภ
 - 7.2.2 เสื่อมยศ
 - 7.2.3 นิินทา
 - 7.2.4 ทุกข

วิชาชีพครูนั้นมานาน มีมาตั้งแต่สมัยชาติตั้งถิ่นฐาน ครูจึงเป็นผู้สร้างอารยธรรมควบคู่กันกับประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ครูที่ดีต้องถึงพร้อมในกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อจะทำหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ อยู่ในฐานะเป็นปुरुณบุคคค คือมีความรู้และสื่อนัก บุคลิกภาพดี มีคุณธรรม จิตวิสัย ภูษณะกุล (2529 : 42) ครูหนึ่งใด กล่าวไว้ว่า สังคมไทยต้องการครูดี มีความเสียสละ รักอาชีพครู มีความรู้และคุณธรรม เพื่อให้ครูยังเป็นครู ที่คนทั่วไปยังกราบไหว้ได้โดยสนิทใจ

บทบาทที่สำคัญของครู

นิมรล ทวีวัฒน์ เน้นบทบาทและหน้าที่ครูซึ่งหน้าที่ส่วนใหญ่ ไปทางการสอนในห้องเรียน การนิเทศเพื่อพัฒนาครูใหม่ และการบริหารทางวิชาการ ในเอกสารการสอนเรื่องบทบาททางวิชาการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2525 : 44-48) ทั้งนี้รายละเอียด คือ

1. การสอนในห้องเรียน ต้องรับผิดชอบการให้ความรู้พื้นฐานอันสำคัญทางสังคม-ศึกษาแก่เด็กนักเรียน อาทิเช่น วัฒนธรรม จารีตประเพณี ศาสนา ศิลปะ กฎหมาย และระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย รวมถึงปัญหาต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยส่งเสริมให้เด็กเรียนตระหนักในศิวปัญหา และหาทางแก้นปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง จึงมีหลักปดิกยอยคือ

1.1 ครูต้องยึดนักเรียนเป็นหลักเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนวิชาการต่าง ๆ ไมว่าจะเป็นการสอนในเนื้อหา หรือการจัดกิจกรรม

1.2 เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติ ทำกิจกรรม และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะนำ แนะนำ และช่วยเหลือเมื่อนักเรียนประสบปัญหาเท่านั้น การเรียนการสอนให้เน้นกระบวนการ

1.3 ใช้วิธีวิทยาศาสตร์เป็นแบบทในการเรียนการสอน ใช้วิธีสอนแบบสืบสวน-สอบสวน เพื่อฝึกให้นักเรียนแก้นปัญหาอย่างมีระบบ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.4 กิจกรรมการเรียนการสอน จัดให้สัมพันธ์กับสภาพชีวิตจริง เพื่อนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

1.5 ฝึกการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย จัดสภาพการเรียนการสอนให้มีการทำงานร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีการแบ่งงานกันรับผิดชอบ ให้สมาชิก-

ยอมรับทั้งความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ คำนี้ถึงประโยชน์ของมันจะมากกว่าประโยชน์ของ
ตนเอง

2. การนิเทศเพื่อพัฒนาครูใหม่ ผู้ประกอบอาชีพครูในระยะแรก อาทินิสิตฝึกสอน
ครูทดลองสอน หรือผู้บรรจุเป็นครูใหม่ มักประสบปัญหาทาง ๆ ในการทำงานมาก จำเป็น-
อย่างยิ่งที่ครูเกือบทุกคน ต้องให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ผู้ที่อยู่ในสายเดียวกันหรือมหาวิทยาลัย
เดียวกัน คุรุมัชฌิมศึกษาส่วนใหญ่มักได้รับมอบหมายให้เป็น อาจารย์นิเทศ อาจารย์พิเศษ
เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำแก่นิสิตฝึกสอน โดยเฉพาะโรงเรียนมัชฌิมที่อยู่ในเขตฝึกสอน
ฝึกงานของนิสิตมหาวิทยาลัย

การนิเทศเพื่อพัฒนาครูใหม่นี้ จากเอกสารการสอนเรื่องการนิเทศครูใหม่ของ-
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2525 : 46-47) ได้เสนอข้อแนะนำไว้ดังนี้

2.1 ปฏิรูมนิเทศครูใหม่ให้รุ้ถึงระเบียบปฏิบัติ และการบริหารภายในโรงเรียน
และภายในหมวดศึกษาศาสตร์ เป็นการสร้างความประทับใจเบื้องต้นที่ดี ผู้รับการแนะนำ
จะไ้กระทำให้ถูกต้องและต่อเนื่อง

2.2 แนะนำให้ศึกษาหลักสูตรในระดับต่างๆ ทั้งมัชฌิมศึกษาตอนต้น และมัชฌิมศึกษา
ตอนปลาย ที่เป็นหลักสูตรร่วมสมัย ซึ่งปัจจุบันใช้หลักสูตรมัชฌิมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช
2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัชฌิมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้เข้าใจถึงโครงสร้าง จุดประสงค์ ตลอดจนถึงการวัด
และการประเมินผล

2.3 ขณะเกี่ยวกับควรแนะนำให้ศึกษาหนังสือเวียน หนังสืออานประกอบ
คู่มือครู ศึกษาวិชาการแห่งชาติ หรือเอกสารอื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน

2.4 แนะนำวิธีทำโครงการสอน หรือแผนการสอนประจำบทเรียน

2.5 แนะนำอุปกรณ์การสอนวิชาต่างๆ ชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมวดวิชา
เช่นแผนที่ ลูกโลก แผนภูมิ ทุนจำลอง ตลอดจนเครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ

2.6 แนะนำงานสร้างอุปกรณ์การสอน เพื่อให้เหมาะสมกับบทเรียน

2.7 แนะนำให้รู้จักแหล่งวิชาเพื่อการค้นคว้าที่มีอยู่ทั้งภายในและภายใน
นอกโรงเรียน

2.8 แนะนำการออกข้อสอบ การวัดและประเมินผลการศึกษา

2.9 แนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ

2.10 แนะนำการจัดและดำเนินการกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาทิ เช่น
พวกลูกเสือ เนตรนารี ฯลฯ

2.11 แนะนำเทคนิคการปกครองชั้นเรียน วิธีการฝึกนักเรียนให้วินัย
ในตนเอง

2.12 แนะนำการปรับปรุงบุคลิกภาพ การวางตัวให้เหมาะสม การสร้าง
มนุษยสัมพันธ์กับครูอื่น ๆ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง

2.13 เข้าสังเกตการสอนเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะในระยะแรก ๆ

2.14 จัดให้มีการพบปะกันระหว่างครูรวมหมวดวิชา หรือพบปะเป็นการ
ส่วนตัวบ้าง

หากเป็นนิสิตฝึกสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ให้คำแนะนำ
แก่อาจารย์นิเทศ อาจารย์พี่เลี้ยง ในวิชาต่าง ๆ (มหาวิทยาลัยบูรพา.
2536 : 16-17) พอสรุปได้ คือ

1. แนะนำให้นิสิตฝึกสอนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. เป็นพี่รักน้องแก่นิสิตฝึกสอนทั้งด้านวิชาการและด้านส่วนตัว ในระหว่าง

ฝึกสอนฝึกงาน

3. สังเกตการสอนทุกครั้งตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยกำหนด เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไข

4. ปรึกษาหารือปัญหาต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ กับนิสิตฝึกสอน เช่น การวาง
วางโครงการสอน การเตรียมการสอน การปกครองชั้น การให้กำหนัด
เป็นต้น

5. รายงานให้ทราบเมื่อนิสิตฝึกสอนมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น เรื่องความ
ประพฤติของนักเรียน

6. แนะนำให้นิสิตฝึกสอนร่วมมืออย่างแท้จริงกับโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการ
จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การทำข้อสอบ ตรวจข้อสอบ สมุดประจำชั้น หรือพวก
ระเบียบสะสมอื่น ๆ

7. แนะนำแก่นิสิตฝึกสอนในเรื่องความประพฤติ กิริยามารยาท และ
การวางตัวให้เหมาะสมกับการเป็นครู

3. การบริหารทางวิชาการ

ครูผู้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหมวดวิชาภาค หรือเป็นผู้อนุภาค จะ-
ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการได้ มีความรู้และประสบการณ์ในการสอน สามารถให้คำแนะนำ-
ชี้แจงได้ และหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทางสังคมได้ ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทำงาน
ร่วมกับผู้อื่นได้ราบรื่น งานดังกล่าวมีพอสรุปได้ดังนี้

- 3.1 จัดสรรงานในหมวดวิชาใหญ่รวมงานรับผิดชอบอย่างยุติธรรม
โดยยึดหลักการเหมาะสมกับความรูและความถนัด
- 3.2 วางแผนการเรียนการสอนร่วมกัน
- 3.3 ควบคุมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนที่ตั้งไว้
- 3.4 ประเมินผลการเรียนการสอนของบทเรียนหรือของ โครงการสม่ำเสมอ
- 3.5 จัดหาเอกสาร ตำรา หนังสืออ่านประกอบ ในวิชา ต่าง ๆ
เพื่อให้ครูมีความรู้ทันสมัย และนำความรู้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
- 3.6 ส่งเสริมให้ครูได้ทดลองใช้วิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่น
การใช้เกมสถานการณ์จำลอง การใช้ศูนย์การเรียนในการสอน เป็นต้น
- 3.7 ส่งเสริมให้ครูได้เข้าอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทาง-
หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ใหม่ ๆ ทางการศึกษาด้วย
- 3.8 จัดให้มีการทบทวนหรือประชุมปรึกษาหารือกันในหมวดวิชา-
เป็นประจำ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรับปรุงงานในหมวดวิชาให้ดีขึ้น
- 3.9 ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในวิชา การ
เช่น การจัดทำนิตยสาร การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ หรือการจัดทัศนศึกษาออก-
สถานที่ เป็นต้น
- 3.10 ส่งเสริมให้ครูประเมินผลตนเอง เช่น คำนวณการสอน การปก-
ครองชั้น ฯลฯ เป็นต้น

บทบาทและหน้าที่ครู คำนวณบริการชุมชน

นอกจากหน้าที่ทางวิชาการอันเป็นหน้าที่หลักแล้ว ครูเหล่านี้ ยังมีหน้าที่ต้อง-

มีหน้าที่รับผิดชอบต่อชุมชน กล่าวคือการพัฒนาชุมชน การให้บริการชุมชน เพราะสภาพชุมชนไทยในปัจจุบันยังอยู่ในสภาพต้องปรับปรุงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประชาชนส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาไม่เท่าเทียมกัน เมื่อเทียบกันแล้ว ผู้เป็นครู ย่อมได้รับการยกย่องในท้องถิ่นให้เป็นผู้นำบุคคลเสมอ จึงมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังความดีความ และธำนาถกรรมของสังคมไปในทิศทางที่พึงการได้ ทั้งนี้ได้หมายความว่า ผู้เป็นครู ต้องทำได้ทุกอย่าง แต่อย่างน้อยก็อยู่ในฐานะเป็นผู้นำ และสมาชิกคนหนึ่งในชุมชน บทบาทหน้าที่ดังกล่าว ขอแยกกล่าวไว้ดังนี้

1. ในฐานะผู้นำชุมชน อาจกล่าวได้ดังนี้

- 1.1 วิเวมงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน พึ่งงานด้านกาปรับปรุงส่งเสริมและงานแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อาทิ เช่น การทำสวนครัว การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น
- 1.2 เผยแพร่ความคิดและการกระทำ เพื่อสร้างสรรคชุมชนใหม่เอกลักษณ์ประจำชาติ และยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- 1.3 เป็นผู้นำในการปฏิบัติ โดยชักชวนสมาชิกในชุมชนให้รวมกลุ่มรวมคณะกัน เพื่อปฏิบัติงานร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย
- 1.4 สืบรวจความทองการและปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้นอย่างมีระบบ และในแนวทางที่ถูกต้อง เช่นปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาอาชญากรรม เป็นแห่งแหล่งเสื่อมโทรม เป็นต้น
- 1.5 เขารวมโครงการและกิจกรรมของชุมชนควยความเต็มใจและเสียสละเพื่อนำมาสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ เช่น สหกรณ์หมู่บ้าน สภาตำบล งานประเพณีท้องถิ่น ฯลฯ เป็นต้น
- 1.6 ทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง เพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น
- 1.7 ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน ให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน
- 1.8 ศึกษาและประเมินผลการกระทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่อง

2. บทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกของชุมชน

2.1 เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ เช่นปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของ-
สังคมอย่างเคร่งครัด ไม่ประพฤติผิดศีลธรรมและจารีตประเพณี เป็นแบบอย่างในการ
ซื่อสัตย์สุจริต และการออม เป็นต้น

2.2 ไม่เพิกเฉยหรือละเลยปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และแก้ไขอย่างถูกต้อง

2.3 นำความรู้ต่าง ๆ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 รักษา สืบต่อกัน และพัฒนาวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามของชุมชน

2.5 ร่วมมือกันในการรักษาความมั่นคง ปลอดภัยของประเทศ โดย
ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ ในด้านการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

2.6 สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นได้ สร้าง
มนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนในท้องถิ่นได้ ปฏิบัติตามวัฒนธรรมและแบบแผนของท้องถิ่นได้อย่าง
เหมาะสม

สมรรถนะของครู

ในเรื่องสมรรถนะของครูที่กล่าวไป หรือความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพของครู-
ต่าง ๆ นี้ ขอแยกกล่าวตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. สมรรถนะด้านวิชาการ
2. สมรรถนะด้านวิชาชีพ
3. สมรรถนะด้านการสอน
4. สมรรถนะด้านมนุษยสัมพันธ์

นิพนธ์ ทศวัฒน์ ให้ความหมายของสมรรถนะในเอกสารการสอน เรื่องสมรรถนะ-
ครู ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์. (2525 : 56) โดยสรุปว่า สมรรถนะ
หมายถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่ผู้เป็นครูพึงมี ในการช่วยให้เด็กมีการพัฒนาทาง
ด้านปัญญา สังคม อารมณ์ และสังคม ส่วนสมรรถนะของครู หมายความว่า ความรู้
ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ครูควรมี เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งใน
ด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม

1. สมรรถนะด้านวิชาการ ประกอบด้วยลักษณะต่อไปนี้

1.1 มีพื้นฐานความรู้เนื้อหาวิชาสังคมศาสตร์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นแม่บทของศาสตร์ต่าง ๆ เป็นอย่างดี ทั้งในความรู้ลึกและความกว้างของเนื้อหาวิชา เช่น วิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา และสามารถนำไปประยุกต์สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาได้

1.2 มีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวาง เช่น ค่านิยม จริยวิทยา ภาษาวรรณคดี ดนตรี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้เหล่านี้มาสัมพันธ์กับเรื่องที่สอนได้อย่างเหมาะสม

1.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย หลักการ และทฤษฎีทางสังคมศาสตร์

1.4 มีทักษะในการแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์ โดยการใช้เครื่องมือและวิธีการในการค้นหาเพื่อหาข้อมูลมาสนับสนุนการแก้ปัญหา เช่น วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) วิธีการสำรวจและวิจัยทางภูมิศาสตร์ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น รวมทั้งสามารถแปลข้อมูลทางสังคมศาสตร์ที่เป็นภาพตารางแผนภูมิ และแผนผังได้

1.5 มีความตระหนักในความเป็นนักวิชาการที่มุ่งศึกษาคนควา และทำการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับวิชาการ เช่นวิธีการฝึกนักเรียนให้วินัยตนเอง วิจัยปัญหาการสอนสังคมศึกษา วิจัยปัญหาต่าง ๆ ในสังคม และเสนอวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

1.6 ติดตามความก้าวหน้าและความเคลื่อนไหวทางวิชาการ เช่น ผลงานวิจัยใหม่ ๆ ทางสังคมศาสตร์

1.7 ติดตามข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันที่สำคัญ ๆ ของโลก สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทั้งในและต่างประเทศได้

1.8 ให้ความร่วมมือในการศึกษา และเผยแพร่วัฒนธรรมที่ดีงามของชาติ โดยปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน

1.9 ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.10 เผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ปัญหาประชากร การสาธารณสุข การเพิ่มผลผลิตทางเกษตรกรรม ฯลฯ เป็นต้น

2. สมรรถนะด้านวิชาชีพ ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และโครงสร้างของหลักสูตร-
มัธยมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษา-ปลาย ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างดี และสามารถนำหลัก-
สูตรเหล่านี้ ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาของผู้เรียนด้านต่าง ๆ เพื่อ-
นำมาพิจารณาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

2.3 มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและกระบวนการเรียนรู้ และยึดหลัก-
สำคัญในการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการเรียนด้วยการกระทำ
และปฏิบัติจริง

2.4 ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตนเองด้วยการรู้จักคิดค้นการแก้ปัญหา
ด้วยตนเอง โดยใช้เหตุผลและค่านิยมที่พึงประสงค์ประกอบการพิจารณา

2.5 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้
อย่างมีความสุข

2.6 ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อรักษา
ประโยชน์ส่วนรวม

2.7 ส่งเสริมให้นักเรียนเคารพในสิทธิของผู้อื่น

2.8 ส่งเสริมให้นักเรียนรับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2.9 สามารถผลิตและใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบท-
เรียน รวมทั้งสามารถใช้ทรัพยากรในห้องเรียนมาประกอบการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.10 สามารถสร้างและใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียนการ-
สอน เช่นการสร้างข้อทดสอบแบบปรนัย และอรรถนัย ตลอดจนจัดทำหลักการ

2.11 เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพให้แก่ตนเองเสมอ เช่น ศึกษาเกี่ยวกับ
เทคโนโลยีใหม่ ๆ การนำมาตรฐานของปฏิบัติ เช่นการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ศูนย์-
การเรียน การเรียนโดยสถานการณ์จำลอง ฯลฯ เป็นต้น

3. สมรรถนะด้านการสอน ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

3.1 มีความสามารถในการวางแผนการสอนได้เหมาะสมกับลักษณะหรือ-

สภาพของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม

3.2 สามารถกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในแนวทางที่ให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของวิชา

3.3 สามารถสร้างแนวคิดหรือโมติจจากบทเรียนได้ และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถสรุปแนวคิดได้ด้วยตนเอง

3.4 เลือกและจัดกิจกรรมเนื้อหาวิชาในบทเรียนก่อนและหลังได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถดัดแปลงเนื้อหาวิชาได้เหมาะสมกับลักษณะนักเรียนและสภาพท้องถิ่น สามารถนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาได้

3.5 สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้สัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดหลักการและกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เน้นการค้นคว้าความรู้ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์

3.7 จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับรายวิชา เพื่อเสริมความเข้าใจในบทเรียนและเพิ่มประสบการณ์ และฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย

3.8 ผลิตและใช้สื่อการสอนได้เหมาะสมและสอดคล้องกับบทเรียน สามารถดัดแปลงวัสดุที่เหลือใช้มาทำอุปกรณ์ประกอบการสอนได้

3.9 กระตุ้นและสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้ และการเก็บรักษาอุปกรณ์การสอน

3.10 มีทักษะในการนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างสนใจ และเร้าใจเพื่อให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ออกไป

3.11 สามารถใช้เทคนิคการสอนได้หลาย ๆ แบบ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอน กับลักษณะและสภาพของผู้เรียน เช่น การอภิปรายรายงานคุณค่า การอธิบาย การยกตัวอย่างประกอบ ฯลฯ เป็นต้น

3.12 มีทักษะในการตั้งคำถามที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดค้น และสามารถตอบคำถามนั้นได้ อย่างชัดเจนและแจ่มแจ้ง

3.13 มีทักษะในการสรุปบทเรียน และสนับสนุนให้นักเรียนสามารถสรุปแนวคิดจากบทเรียนได้ด้วยตนเอง

3.14 มีทักษะในการนำหลักจิตวิทยาามาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การเสริมแรง การลงโทษ การปกครองชั้น และการสร้างระเบียบวินัยของห้องเรียน

3.15 มีทักษะในการเขียนข้อสอบทั้งแบบปรนัยและอัตนัย และสามารถใช้เทคนิคการวัดผลอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3.16 ประเมินผลการสอนของตนเอง และปรับปรุงวิธีสอนของตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

4. สมรรถนะตามบุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วยลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

4.1 เป็นคนสุภาพอ่อนน้อม เป็นมิตรกับคนทั่วไป และสามารถปฏิบัติตนต่อบุคคลในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

4.2 สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ มีหน้าตาขี้มยิ้มแจ่มใสอยู่เสมอ แม้จะอยู่ในสภาพที่ทำให้ حزนใจ

4.3 รู้จักสำรวจตนเอง ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง และพร้อมที่จะปรับปรุงข้อบกพร่องอยู่เสมอ

4.4 ปรับตัวเองเข้ากับผู้อื่นได้ และพร้อมที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4.5 ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่น เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

4.6 เคารพในคุณค่าของคน เช่น ในความรู้สึกรักใคร่ และสิทธิอันชอบธรรมของบุคคลอื่น

4.7 ร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และกิจกรรมของสังคม ้วยความเต็มใจ และเสียสละ สามารถสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.8 ให้บริการชุมชนในค่านต่าง ๆ เช่น เผยแพร่ความรู้ และสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

4.9 ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของงานในหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน

4.10 เน้นตนเองกับนักเรียน ช่วยลดความกังวลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน เช่นปัญหาการเรียน ปัญหาส่วนตัว ช่วยแนะนำและให้คำปรึกษาอยู่เสมอ

การประเมินสมรรถนะครู

การประเมินสมรรถนะของครูดังกล่าวนี้ เป็นกระบวนการที่มีจุดหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพของครูและการเรียนการสอน โดยมีเครื่องมือและวิธีการหลายอย่าง กอปรกับการกระทำอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผลการประเมินเป็นที่น่าเชื่อถือได้ โดยมีจุดมุ่งหมายของการประเมินดังนี้

1. เพื่อให้ครูทุกคนได้ รู้จักและเข้าใจตนเอง โดยอาศัยผลสรุปจากการประเมินว่า ตนเองมีสมรรถนะในด้านใดที่เด่น และยังมีข้อบกพร่องในด้านใดบ้าง
2. เพื่อให้ครูทุกคนได้ นำข้อบกพร่องที่มุ่งไปปรับปรุงแก้ไข ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมสมรรถนะที่ค่อนอยู่แล้วให้เด่นยิ่งขึ้น
3. เพื่อให้ครูเหล่านั้น สามารถใช้วิธีการและเครื่องมือในการประเมิน และสามารถสร้าง เครื่องมือเพื่อประเมินสมรรถนะด้านต่าง ๆ ด้วยตนเอง

หลักการประเมินสมรรถนะของครู

1. ครู ทุกคน ควรยอมรับกระบวนการประเมิน โดยถือเป็นความรับผิดชอบของตน ที่ต้องทำการประเมิน
2. ในการประเมินต้องมีจุดหมายที่ชัดเจนว่าจะประเมินสมรรถนะด้านใด มีวิธีการแบบใด ใครเป็นผู้ประเมิน และใช้เครื่องมือชนิดใด
3. ควรประเมินทุกสมรรถนะ เพราะแต่ละสมรรถนะนั้นเป็นองค์ประกอบของลักษณะรวมของการเป็นครู ทุกคน
4. มีระยะเวลาในการประเมินอย่างสม่ำเสมอ เช่นประเมินเป็นระยะเมื่อเสร็จสิ้นการสอนแล้ว หรือก่อนลงมือสอน และประเมินสรุปทุกปลายภาคเรียน
5. ใช้วิธีการและเครื่องมือหลายชนิดประกอบกัน เพื่อให้ได้ผลการประเมินเป็นที่น่าเชื่อถือได้

6. บุคคลทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับครูเหล่านี้ มีส่วนร่วมในการประเมิน เพื่อให้ข้อมูลที่มีความเที่ยงและชัดเจน

7. ทิศตามผลที่ได้จากการประเมินทุกครั้ง เพื่อนำสิ่งที่บกพร่องอยู่มาปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

วิธีการในการประเมิน อาจแบ่งกลุ่มบุคคลผู้ประเมินออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเมินโดยบุคคลอื่น ตามแผนที่เคยปฏิบัติมาช้านาน ผู้ประเมิน สมรรถนะกระทำโดยบุคคลอื่นเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาพิเศษ ฝ่ายรับผิดชอบ หัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ และครูสอนวิชาการ เป็นต้น โดยการสังเกตการสอนเป็นครั้งคราว การประเมินการสอนเกี่ยวกับทักษะการใช้คำถาม ลักษณะท่าทาง การใช้สื่อการสอน ฯลฯ

2. การประเมินโดยนักเรียน นับว่าเป็นวิธีใหม่ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีต่อการสอนของครู โดยให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสอนของครู หรือการสัมภาษณ์ผู้เรียนเพื่อสัมภาษณ์ ว่าบังถึงความพอใจ ความไม่พอใจของครูสอนอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ครูควรมีน้ำใจกว้าง ยอมรับผลการประเมิน ช่วยเหลือครูไฉนเองตัวเองได้ดียิ่งขึ้น

3. การประเมินโดยตัวครูเอง นับว่าเป็นอีกแนวทางที่นิยมทำกันมาก ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งครูทงยอมรับสภาพของตนเองจากข้อมูลที่ได้จากการประเมิน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะครู

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปใช้เพื่อประเมินอะไร ใครเป็นผู้ประเมินและประเมินอย่างไร เครื่องมือดังกล่าวอาจจำแนกได้ดังนี้

1. เครื่องมือประเมินโดยอาศัยเทคโนโลยี ซึ่งได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์ ภาพยนต์ ฯลฯ เครื่องมือเหล่านี้ใช้บันทึกภาพรวมการสอนในชั้นเรียน และสามารถให้ครูสังเกตการสอนของตนได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เครื่องวีดิทัศน์หรือวีดิโอเทปสามารถบันทึกได้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน ครูจึงสามารถแก้ไขข้อบก-

พร้อมในการสอนได้ทันที

2. เครื่องมือประเมินแบบวัดซึ่งสร้างขึ้นเอง โดยผู้ประเมินสร้างแบบประเมินขึ้นเอง ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ ทั้งตัวอย่างลักษณะเครื่องมือแบบนั้น เช่น

2.1 แบบสังเกตการสอน เป็นแบบที่นิยมใช้แพร่หลาย โดยต้องคำนึงถึงวิธีการสังเกต วิธีการใช้อย่างมีระบบ ผลที่ได้ชัดเจนและเที่ยงตรงเพียงใด

2.2 แบบวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน ใช้ประเมินความคุ้มค่ากับสังเกตการสอน การสร้างแบบวิเคราะห์นี้อาจเป็นการตั้งคำถามอย่างง่าย ๆ เช่น จุดใดที่ฉันทำได้ จุดใดที่ฉันทำไม่ได้ ทำไม และควรแก้ไขอย่างไร ฯลฯ หรือตัวอย่างแบบวิเคราะห์การสอนที่เรียกว่า Roberson Teacher Self-appraisal System (มหาวิทยาลัยสุโขทัยวารสาร. 2525 : 67) ประกอบด้วยสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ 3 แบบ ได้แก่

2.2.1 พฤติกรรมทางวาจา วิเคราะห์ครูพูด นักเรียนพูด ความเงี่ยในชั้นเรียน

2.2.2 การแสดงออกทางสีหน้า วิเคราะห์ครูยิ้ม ครูทำหน้าบึ้ง ครูทำสีหน้าปกติ

2.2.3 วิธีการนำมาใช้ วิเคราะห์การบรรยาย การซักถาม และการบอก ชี้แนะ

ผลจากการวิเคราะห์ดังกล่าว หากสรุปได้ว่าครูมีบทบาทในการเรียนการสอนมากกว่านักเรียน ครูควรปรับปรุงการสอนในครั้งต่อไป เพราะต้องให้นักเรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้มาก มิใช่จากครูอธิบายและบรรยายตลอดไป

2.3 แบบสอบถาม เพื่อถามความคิดเห็น มีทั้งแบบปลายเปิด คือเปิดให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และแบบปลายปิด ซึ่งมีลักษณะเจาะจง คำตอบให้ตอบ ในขอบเขตที่ระบุไว้

2.4 แบบตรวจสอบรายการ (Check - list) โดยผู้สังเกตเพียงทำเครื่องหมายเพื่อแสดงว่า ทำ - ไม่ทำ, ชอบ - ไม่ชอบ, มี - ไม่มี ในแบบสอบถามเท่านั้น

370.71
03190
0.20.7

119266

2.5 แบบประมาณค่า (Rating Scale) ผู้ประเมินจะทำโดยบุคคลอื่น หรือตัวครูเองก็ได้ โดยการเปรียบเทียบขนาดหรือคุณภาพของพฤติกรรมที่สังเกตควย ค่าอาจเป็นตัวเลข ถึงตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย / ในช่องตัวเลขที่แสดงคุณภาพของพฤติกรรมนั้น ๆ

ข้อที่	พฤติกรรมที่ต้องการวัด	5	4	3	2	1	หมายเหตุ
1.	ศึกษาหลักสูตรในระดับชั้นต่าง ๆ และคู่มือ						
	ครูจนเข้าใจก่อน ลงมือเตรียมการสอน						
2.	คนควา ทำความเข้าใจเนื้อหาที่จะสอน						
	จากหนังสือหลาย ๆ เล่ม						
3.	ตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมประจำบท						
4.	จัดเตรียมอุปกรณ์ฯ ให้พร้อมก่อนสอน						
5.	สอนให้ตรงจุดประสงค์ที่สำคัญของบทเรียน						
6.	ใช้คำถามเราใจ ชวนให้นักเรียนได้คิด						
7.	ช่วยให้เกิดมโนคติ และแนวคิดที่สำคัญ						
8.	เปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าควย						
	ตนเอง						
9.	ให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้						
10.	ให้เด็กได้แก้มือหาทางวิทยาศาสตร์						
11.	พุดส่งเสริมเพื่อให้กำลังใจผู้เรียน						
12.	ช่วยให้เด็กสามารถสรุปได้ควยตนเอง						
13.	ใช้อุปกรณ์การสอนเหมาะสมกับชั้นเรียน						
14.	วัดและประเมินผลการเรียนสม่ำเสมอ						
15.	หลังประเมินฯ ได้แก้ไขข้อบกพร่องทุก						
	ครึ่ง						

เมื่อทำเสร็จแล้ว รวมคะแนนที่ไต่ทั้งหมด จากผลคะแนนดังกล่าว สามารถประเมินพฤติกรรมการสอนว่าอยู่ในระดับใด โดยอาศัยเกณฑ์พิจารณา คือ

70	คะแนนขึ้นไป	อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
69-70	คะแนน	อยู่ในเกณฑ์ดี
59-45	คะแนน	อยู่ในเกณฑ์พอใช้
44-30	คะแนน	อยู่ในเกณฑ์พอใช้
30	คะแนนลงมา	อยู่ในเกณฑ์ไม่พอใช้

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะครูต่าง ๆ เหล่านี้ทางคณะ-
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 2537 : 9-12)
ได้สร้างเครื่องมือประเมินการสอนของนิสิตฝึกสอนในวิชาต่าง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการสอน โดยสร้างเป็นแบบสังเกตการสอน แบบวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน
และแบบประเมินค่า ทั้งตัวอย่างดังนี้

แบบประเมินผล

บุคลิกภาพ ความประพฤติ จรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีครู

นิสิตฝึกสอนและฝึกงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ชื่อโรงเรียนฝึกสอน.....จังหวัด..... ปีการศึกษา.....

ชื่อนิสิตฝึกสอน.....วิชาเอก.....

รายการ	ระดับพฤติกรรม				
	ดีมาก 5	ดี 4	ปานกลาง 3	อ่อน 2	อ่อนมาก 1
1. ส่งเสริมและเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย					
2. เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์					
3. ปฏิบัติตามหลักศาสนาและไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น					
4. รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ					
5. อุทิศเวลาให้กับการสอนและศิษย์					
6. ปฏิบัติงานอย่างมีแบบแผน เป็นระเบียบเรียบร้อย					
7. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน เช่น การแต่งกาย กิริยามารยาท การใช้ภาษาและอื่น ๆ					
8. มีเหตุผล ใจกว้าง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
9. ไม่แอมอองผลงาน หรือความดีความชอบของผู้อื่นมาเป็นของตน					
10. สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและสังคมได้					
11. มีความยุติธรรม					
12. มีความซื่อตรงต่อตนเอง ต่อหน้าที่ และต่อบุคคลอื่น					
13. ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานและก่อให้เกิดความสามัคคีของหมู่คณะ					
14. ปฏิบัติหน้าที่ให้ไปและกลับตรงตามเวลา					
15. ไม่ลาพัก ลาป่วยหรือหยุดงานบ่อยครั้ง					
รวมคะแนน					

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน.

...../...../.....

ค ำ ถ ำ ม ท ำ ย บ ฑ

1. ลักษณะครุฑที่ มีผู้ให้แนวคิดไว้มากมาย ในความคิดเห็นของท่าน ท่านเห็นว่า คุณลักษณะดังกล่าว ควรประกอบไปด้วยอะไรบ้าง อธิบายและให้เหตุผล ประกอบสัก 8 ข้อ
2. การดำเนินลีลาครุฑ หมายถึงความสามารถของลีลานั้นสอน ท่านเข้าใจว่า อย่างไร
3. เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู 11 ข้อ ของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2539 มีอะไรบ้าง? ให้อธิบายและขยายความในแต่ละข้อมาให้เข้าใจ
4. ขรรณะสำหรับครูในบทนี้ มีหลายหัวข้อ จงอธิบายหัวข้อต่อไปนี้มาให้พอสังเขป
 - 4.1 อคติ 4
 - 4.2 ขรรวาสนขรรวม 4
 - 4.3 พจนวิหxrขรรวม
5. อธิบายบทบาทและหน้าที่ครู ในหัวข้อต่อไปนี้มาให้พอสังเขป
 - 5.1 การไว้ขนการสอน
 - 5.2 การบริการชุมชน
 - 5.3 ในฐานะเป็นสมาชิกชุมชน
6. สมรรถนะคืออะไร? สมรรถนะของครูค้ำขณขณขณขณขณขณ ควรประกอบด้วยอะไรบ้าง?
7. ทำไมต้องมีการประเมินสมรรถนะครูอย่างสม่ำเสมอ กระบวนการดังกล่าว มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร อธิบายย่อ ๆ มาพอเข้าใจ

การจัดโรงเรียนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง

พ.ศ. 2533

ความเบื้องต้น

หลังจากที่รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หลักสูตรต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นคึกคักมา อาทิ เช่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เป็นต้น มาลประสพการณ์ในหลักสูตรต่าง ๆ ได้เข้ามาเกือบ 2 ทศวรรษ ในทำนองเดียวกันกระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลกในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เกิดขึ้นตลอดเวลา และเป็นไปอย่างรวดเร็ว จนบรรดานักวิชาการหลักสูตรทั้งหลายคึกคักตามไม่คอยทัน จึงได้มีการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาชั้น

หลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

จัดว่าเป็นหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไซ้มาเพียงไม่กี่ปีก็มีเสียงเรียกร้องหน่วยงานของรัฐภายใต้การกำกับบริหารของรัฐบาลชุดปัจจุบันให้มีการปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปหลักสูตรทุกระดับบ้าง ให้มีนโยบายสอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นประถมศึกษาบาง ขยายภาคการศึกษามากับังคับไปจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 บ้าง เหล่านี้ นับว่าเป็นโลกทัศน์ใหม่และกว้างไกลที่ควรจับตามอง

อย่างไรก็ตามเราหันมากุ้ใจจยและพื้นฐานสำคัญ ที่รัฐต้อง เปลี่ยนแปลง มาเป็นหลักสูตรฉบับที่ใช้อยู่ปัจจุบันคือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

พื้นฐานจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดัง
ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นปัจจัยใหม่การจัดหลักสูตรใหม่ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านวิทยาการและ
เทคโนโลยี มีผลทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยตามไม่ทัน หากใช้แบบเรียน-
เก่า ๆ หลักสูตรเก่า ๆ เด็กไทยกลายเป็นคนล้าสมัยแน่

2. ภาคเกษตรกรรมของไทยเกือบทุกภาคลดลง ทั้งด้านแรงงานและ
พื้นที่ ชาวนาชาวไร่หันเหชีวิตสู่โรงงาน สนามกอล์ฟ รีสอร์ท ควบคุมคุณภาพและ
ไรสวน พื้นที่ทางเกษตรกรรมจะเริ่มลดลง แรงงานในชนบทก็เริ่มลดลงด้วย พอ ๆ
กันกับการอพยพแรงงานสู่เมืองจะมากขึ้น รัฐต้องสร้างเทคโนโลยีใหม่ ๆ บทบาท
ของการขายโชนเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากต่างชาติจะเริ่มความสำคัญขึ้น ดังนั้นจึงต้อง
ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงหลักสูตรต่าง ๆ เตรียมรับมือ เป็นต้น

3. ภาคอุตสาหกรรมของไทยเริ่มขยายตัว การลงทุนจากต่างประเทศ
ในไทยมากขึ้น โดยเฉพาะการอุตสาหกรรมที่มีการเกษตรเป็นพื้นฐาน จะนำ
ไปสู่อุตสาหกรรมหนัก ไทยเตรียมสภาพดังกล่าวเพื่อรับกับความเป็นเสื่อตัวใหม่
ของนิคส์ (Nics) ในไม่ช้า

4. ความสัมพันธ์กับต่างประเทศของไทยมีมากขึ้น เกิดองค์กร-
ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากมายตามมา ไม่ว่าจะเป็นเอเปค หรืออาฟตา
หรืออาเซม ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับไทยมากขึ้น ไทยเองต้องรับบทบาทในองค์กร
มากมาย ดังนั้นจำเป็นต้องเตรียมหลักสูตร ท้องพิจารณาด้านภาษาต่างประเทศ
เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทดังกล่าวด้วย

5. ชุมชนชนบทไทยทั่ว ๆ ไป จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นชุมชนกึ่งเมือง
กึ่งชนบท แล้วค่อย ๆ แปรสภาพเป็นชุมชนเมืองในที่สุด ดังนั้นควรมีหลักสูตรใหม่

รองรับควย

ดร.อัมพร สุขเกษม และคณะ (2539 : 309-10) กล่าวถึงเหตุผลที่รัฐเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงหลักสูตรในครั้งนี้ เพิ่มเติม ดังนี้

1. เพื่อสนองจุดเน้นของการศึกษาตามแผนการพัฒนาศึกษา ฉบับที่ 6 ซึ่งมีจุดเน้น 3 ประการ คือ

1.1 การขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานถึง 9 ปี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายนี้แล้ว ทำนองเดียวกับรกรหาโรงงานอุตสาหกรรมในแถบชายฝั่งทะเลตะวันออก มีแนวโน้มที่จะรับคนงานที่จบการศึกษาจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และคงมีองค์กรอีกหลายแห่งเริ่มสนองนโยบายในเรื่องนี้ ดังนั้นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้เด็ก รัฐต้องแก้ไขและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

1.2 การจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาชีวิต พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละท้องถิ่น โดยถือหลักว่าการศึกษาคควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต หรือเรื่องที่ใกล้ตัวผู้เรียนมากกว่าเรื่องไกลตัวผู้เรียน

1.3 หลักการพัฒนาศึกษา คือการให้เด็กได้มีการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร เบนจามิน เอด บลูม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2525 : 173 ; อ้างอิงมาจาก B.S.Bloom : 1956) ได้แบ่งหลักการพัฒนาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้หรือพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และด้านความรู้สึก (Affective Domain) เนื่องจากหลักสูตรที่แล้ว ๆ มา มิได้จัดไว้สนองการพัฒนาดังกล่าว เป็นต้นว่า เด็กเราขาดทักษะการคิดอย่างมีระบบ ขาดทักษะในการทำงานอย่างมีระเบียบวิธี รวมทั้งการขาดคุณธรรม และจริยธรรม อันดีงามของสังคมควย

2. เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล ที่พยายามส่งเสริมให้ประเทศไทยได้พัฒนาไปสู่ภาคอุตสาหกรรม จึงต้องเตรียมหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเตรียมความรู้ความสามารถ รองรับนโยบายดังกล่าวควย

3. เพื่อสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรได้ หลักสูตรใหม่นี้ เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นแต่ละแห่ง มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้เต็มที่ ไม่ว่า ในระดับชั้นประถมศึกษา และระดับชั้นมัธยมศึกษา

4. เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ เพราะปัจจุบันเป็น สมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้นผู้ที่อยู่ในสังคมในปัจจุบันนี้ ต้องเป็นคนเก่ง มีความรู้ความสามารถรอบตัว รอบรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี

5. เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โดยเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง ให้สมบูรณ์ เช่น เรื่องคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เป็นต้น

ความคาดหวังของหลักสูตรที่เปลี่ยนไป

1. การพัฒนาคน ให้มีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายใจให้สมบูรณ์ แก้ปัญหาเป็น เสียสละ และมุ่งพัฒนา

2. การพัฒนาอาชีพ ได้แก่การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน และทำงานเป็น

3. การพัฒนาสังคม ได้แก่การปฏิบัติหน้าที่ของตน ต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลกได้

รายละเอียดของเป้าหมาย และคุณลักษณะของผู้เรียน ดังปรากฏใน ตารางต่อไปนี้

(กรมวิชาการ 2535 : 36)

แนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร : การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตที่ทำประโยชน์ต่อสังคม

คุณลักษณะของผู้เรียน	เป้าหมายแต่ละระดับการศึกษา			คุณลักษณะของพลเมือง
	ประถมศึกษาพัฒนาและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม	มัธยมศึกษาตอนต้นแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับคนในการทำประโยชน์ให้สังคม	มัธยมศึกษาตอนปลายลงมือทำประโยชน์ให้สังคมตามความสามารถของคน	
1. พัฒนาคคน	อ่านออกเขียนได้คำนวณได้เข้าใจธรรมชาติ	ความรู้และทักษะในวิชาสามัญ เข้าใจและติดตามความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ	มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้านและรอบรู้ทันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี	เป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ
1.1 มีความรู้พื้นฐาน				
1.2 มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์	บำรุงรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน	เสริมสร้างสุขภาพอนามัยส่วนตนและชุมชน	ส่งเสริมการบริการอนามัยชุมชน และการเสริมสร้างสุขภาพ	
1.3 แก้ปัญหาเป็น	วิเคราะห์เหตุผลและเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัวได้	เสนอทางเลือกหลากหลายในการแก้ปัญหาของชุมชนได้	วางแผนปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของสังคมได้	
1.4 เสียสละ	ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	ช่วยเหลือผู้อื่น	ช่วยเหลือทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน	
1.5 มุ่งพัฒนา	รักการอ่านและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	ปรับปรุงการปฏิบัติงานอยู่เสมอ	ใช้แนวทางและวิธีการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ	
2. พัฒนาอาชีพ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงานและทำงานเป็น	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงานและรู้กระบวนการจัดการ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน มีเจตคติที่มีต่ออาชีพสุจริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและจัดการได้	เป็นสมาชิกที่ดีของวงการอาชีพ
3. พัฒนาสังคม ปฏิบัติหน้าที่ของคนต่อบ้าน ชุมชนประเทศและโลก	เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ บ้าน สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน	เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชนสามารถเสนอแนวทาง พัฒนาชุมชนภูมิใจในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมที่ก่อร่างกับชุมชนของคน	เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในประเทศและโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ	เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ตารางแสดงความสัมพันธ์
ระหว่างแนวคิดพื้นฐาน จุดหมายของหลักสูตรและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

แนวคิดพื้นฐาน	จุดหมายของหลักสูตรฉบับปรับปรุง	คุณลักษณะที่พึงประสงค์
การพัฒนาคน	1. มีทักษะในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้ 2. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม 3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว 4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	เป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ
การพัฒนาอาชีพ	5. มีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยมีนิสัยไม่เห็นแก่ตัวไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 6. มีนิสัยรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ	เป็นสมาชิกที่ดีของวงการอาชีพ
การพัฒนาสังคม	7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 8. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะเป็น สมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน	เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักการ

หลักสูตรศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้น

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งใหญ่ ใฝ่เรียน นำประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองที่ตามระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทัศนคติการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพการอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ชุมชนชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัวได้

4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและสนองแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเอง และครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล ศึกษาระยะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้
8. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ปัจจุบัน สามารถปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

โครงสร้างของหลักสูตร

มวลประสบการณ์ที่จัดให้ยูเรียนเกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย และ คณิตศาสตร์
- กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิตและสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี
- กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และ พฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพที่ดี

- กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการ
ประกอบอาชีพ
- กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ
ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียน
อาจเลือกกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือ
เลือกกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิต
ประจำวันก็ได้ ทั้งนี้อาจจะเลือกจัดเป็นหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

อัตราเวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรประถมศึกษาใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่ละปีการ-
ศึกษา ควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียน
ไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้
เมื่อรวมกันแล้วต้องไม่น้อยกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และ
สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 นั้น ให้เพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมตามความ-
สนใจของผู้เรียน ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีกไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง

แนวการดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จตาม
จุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวการดำเนินการ ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดย
ให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความ-
สามารถ

อัตราเวลาเรียนของกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม จัดไว้โดยประมาณ คือ

หมวดประสบการณ์	อัตราเวลาเรียนโดยประมาณ								
	ป.1-2			ป.3-4			ป.5-6		
	ร้อยละ	คาบ/ปี	คาบ/ สัปดาห์	ร้อยละ	คาบ/ปี	คาบ/ สัปดาห์	ร้อยละ	คาบ/ปี	คาบ/ สัปดาห์
1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้	50	1,500	37.50	35	1,050	26.25	25	750	18.75
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	15	450	11.25	20	600	15.00	25	750	18.75
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	25	750	18.75	25	750	18.75	20	600	15.00
4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ	10	300	7.50	20	600	15.00	30	900	22.50
รวม	100	3,000	75	100	3,000	75	100	3,000	75
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ	-	-	-	-	-	-	-	600	15

หมายเหตุ เวลาเรียนคาบละ 20 นาที คิดเป็นชั่วโมงละ 3 คาบ

(กรมวิชาการ. 2535 : 5)

2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสหาเติมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ

3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์ และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด

4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม

5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงมากที่สุด และเน้นให้เกิดความใฝ่ใฝ่ในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดคล้องการยอมรับจรรยาบรรณและค่านิยมที่พึงประสงค์ ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อ่อนน้อม มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ความรู้ไปควบ
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล

การวัดผลและการประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดให้ครูเรียนหรือเลื่อนขั้นระหว่างปีหรือปลายปี ตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ทดสอบเป็นระยะ และหรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียน ตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

อนึ่งสำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษนั้น จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผล-การเรียนแต่ แต่เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อรู้ความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรมของนักเรียนเท่านั้น รายละเอียดในเรื่องนี้ สามารถหารายละเอียดได้ที่

1. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524 เพราะระเบียบนี้จะใช้ควบคู่ไปกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

2. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ระเบียบนี้ใช้ควบคู่กันกับหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยจะมีรายละเอียดในเรื่อง หลักการประเมิน วิธีการประเมิน การตัดสินผลการเรียน

การย้ายที่เรียน หน้าของโรงเรียนที่กองจัดการใหม่เอกสารต่าง ๆ ในการประเมิน
(กรมวิชาการ 2534 : 11-34)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักการทั่วไป

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และ
ความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพ
หรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประชาชาติ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนา
คุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม
ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองที่ดี ตามระบอบการปกครองแบบประ
ชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอ
ที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุง
งาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิต โดยคำนึงถึงประ
โยชน์ต่อสังคม ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียน มีคุณ
ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยา
การต่าง ๆ

2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน หรือเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเอง และชุมชน
6. มีทัศนคติต่อสังคมพหุชนิก มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด และความสนใจของตนเอง
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนการอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลป วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

โครงสร้างของหลักสูตร

1. วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาดังต่อไปนี้
 - 1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.1 ภาษาไทย 12 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.2 วิทยาศาสตร์ 9 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.3 คณิตศาสตร์ 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.4 สังคมศึกษา 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.5 พละนามัย 3 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.6 ศิลปศึกษา 3 หน่วยการเรียนรู้

- 1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2.1 สังคมศึกษา 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2.2 พละนามัย 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2.3 การงาน 6 หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 กลุ่มวิชาภาษา
 - 2.1.1 ภาษาไทย
 - 2.1.2 ภาษาต่างประเทศ
- 2.2 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์
 - 2.2.1 วิทยาศาสตร์
 - 2.2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
- 2.4 กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ
 - 2.4.1 พละนามัย
 - 2.4.2 ศิลปศึกษา
- 2.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ
 - 2.5.1 อาชีพ

3. กิจกรรม ได้แก่กิจกรรมดังต่อไปนี้

- 3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
 - 3.1.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ ต่อภาค
 - 3.1.2 กิจกรรมอื่น ๆ จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์
- 3.2 กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค
- 3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ ต่อภาค

โครงสร้าง

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อภาค								
	ม.1			ม.2			ม.3		
	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก
	แกน	เลือก		แกน	เลือก		แกน	เลือก	
1. ภาษา									
1.1 ภาษาไทย	4	-	-	4	-	-	4	-	-
1.2 ภาษาคำต่างประเทศ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์									
2.1 วิทยาศาสตร์	3	-	-	3	-	-	3	-	-
2.2 คณิตศาสตร์	3	-	-	3	-	-	-	-	-
3. สังคมศึกษา	2	2		2	2		2	2	
4. พัฒนาบุคลิกภาพ			10			10			13
4.1 พลานามัย	1	2	-	1	2	-	1	2	-
4.2 ศิลปศึกษา	1	-	-	1	-	-	1	-	-
5. การงานและอาชีพ									
5.1 การงาน	-	2	-	-	2	-	-	2	-
5.2 อาชีพ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	15	6	10	14	6	10	11	6	13
		30			30			30	
กิจกรรม									
1. กิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่า ด้วยการจัดกิจกรรมใน สถานศึกษา สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ									
1.1 กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารีหรือ ยุวภาคีหรือผู้ บำเพ็ญประโยชน์		1			1			1	
1.2 กิจกรรมอื่นๆ		1			1			1	
2. กิจกรรมแนะแนวหรือ กิจกรรมแก้ปัญหาหรือ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้		1			1			1	
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน		2			2			2	
รวมทั้งหมด		35			35			35	

แนวทางการดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้าง-
ต้น จึงกำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ดังนี้

1. จัดให้ยูเรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและ
ความสนใจ
2. จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ยูเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถ
แสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
3. ส่งเสริมให้ยูเรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ
และให้มีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบ-
การ และสถานประกอบอาชีพอิสระ
4. จัดให้มีการศึกษา ทดสอบและแก้ไขข้อบกพร่องของยูเรียนอย่างต่อเนื่อง
5. ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการ
ปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุ-
ผล และกระบวนการกลุ่ม
6. ให้ห้องต้นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชา ให้สอดคล้องกับสภาพ
และความต้องการของห้องต้น ส่งเสริมให้ห้องต้นจัดทำรายวิชาที่สนอง
ความต้องการของห้องต้น และส่งเสริมให้ยูเรียนมีความคิดในการสร้าง-
สรรคงาน
7. ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องการเสริม-
สร้างค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็น-
พื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อ่อนน้อม มีวินัย รับผิดชอบ
อาสา ควบคุมใจ
9. ในการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องระหว่างหลัก-
สูตรประถมศึกษา และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย

หลักเกณฑ์การให้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533)

1. เวลาเรียน

- 1.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน
- 1.2 ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เหมาะสม สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอน จะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ
- 1.3 ในสัปดาห์หนึ่ง โรงเรียนต้องเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ
- 1.4 ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 30 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมอื่น 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ให้เพิ่มเวลาสำหรับนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอิสระ เช่น การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอีกสัปดาห์ละ 2 คาบ

2. หนวดยการเรียน

- 2.1 รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีหนวดยการเรียน 1 หนวดยการเรียน รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มี-

จำนวนหน่วยการเรียนรู้มากขึ้น หรือน้อยลงไปตามสัดส่วน

3. วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

3.1 ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศนั้นนักเรียนจะเลือกเรียนได้เพียง 1 ภาษา

3.2 การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และการประกอบอาชีพอิสระ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. การประเมินผลการเรียน

4.1 การประเมินผลการเรียน และการโอนผลการเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

5. เกณฑ์การจบหลักสูตร

5.1 ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้าง จำนวน 90 หน่วยการเรียนรู้ และทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

5.2 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้วิชาบังคับแกนวิชาภาษาไทยและสังคมศึกษา

5.3 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียนรู้

5.4 ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 กิจกรรม โดยให้เลือกกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือกิจกรรมยุวอาสา หรือกิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นกิจกรรมกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และเลือกกิจกรรมอื่น ๆ อีก

1. ความ ต่อสู้คดี โดยแต่ละกิจกรรมต้องมีเวลาเข้าร่วม-
กิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมดที่จัดกิจกรรม
แต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม
ตามที่กำหนด

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

6.1 ในกรณีจะมีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและ
เนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ทำ-
เป็นประกาศ หรือคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักการทั่วไป

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายมีหลักการ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้าน ที่สามารถนำไป
ประกอบอาชีพ ให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ท้องถิ่น และ
ประเทศชาติ

จุดมุ่งหมายหลักสูตร

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผูเรียนพัฒนา
คุณภาพชีวิต และให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะ-
พลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
โดยให้ผูเรียนได้พัฒนาเชาวน์ปัญญา มีความรู้ และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็น-

ช่องทางในการประกอบอาชีพ พัฒนาสังคมด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ และ
บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมีผู้
ปลูกฝังให้ผู้นั้นมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน
2. มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ
3. สามารถเป็นผู้นำ และเป็นผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
4. สามารถวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความ-
ช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ
ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน
7. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
8. มีนิสัยรักการทำงาน เติบโตในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
9. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก
มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจน
อนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ

โครงสร้างหลักสูตร

1. วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ รายวิชา ดังนี้
 - 1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.1 ภาษาไทย 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.2 สังคมศึกษา 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.3 พลานามัย 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

1.2.1	พลานามัย	3	หน่วยการเรียน
1.2.2	วิทยาศาสตร์	6	หน่วยการเรียน
1.2.3	พื้นฐานวิชาชีพ	6	หน่วยการเรียน

2. วิชาเลือกเสรี

เลือกเสรีอย่างน้อยจำนวน 45 หน่วยการเรียน ให้เลือกจากรายวิชา ในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา

2.1.1 ภาษาไทย

2.1.2 ภาษาต่างประเทศ

2.2 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.3 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลากร

2.3.1 พลานามัย

2.3.2 ศิลปะ

2.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

2.4.1 วิทยาศาสตร์

2.4.2 คณิตศาสตร์

2.5 กลุ่มวิชาชีพ

หมายเหตุ การเลือกเรียนรายวิชาเลือกเสรีของผู้เรียน ที่มีถือศาสนาพุทธ จะต้องเลือกเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ภาคเรียนละ 1 รายวิชา ตลอด 3 ปี

3. กิจกรรม ใดแกกิจกรรมต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรม

ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532 จำนวน

1 คาบ ต่อสัปดาห์ ต่อภาค

3.2 กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการ-

ตารางประกอบโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

วิชา	ชั้น ม.4 - ม.6		
	จำนวนหน่วยการเรียนรู้		
	บังคับ		เลือกเสรี
	แกน	เลือก	
1. ภาษาไทย	6	-	เลือกเรียนรายวิชาต่างๆ อีกอย่างน้อย 45 หน่วยการเรียนรู้ (ผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธทุกคนจะต้องเลือกเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาภาคเรียนละ 1 รายวิชา ตลอด 3 ปี)
2. สังคมศึกษา	6	-	
3. พละนามัย	3	3	
4. วิทยาศาสตร์	-	6	
5. พื้นฐานวิชาอาชีพ	-	6	
6. คณิตศาสตร์	-	-	
7. ภาษาคำต่างประเทศ	-	-	
8. ศิลปะ	-	-	
9. อาชีพ	-	-	
รวมจำนวนหน่วยการเรียนรู้	15	15	
	30		
กิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532 2. กิจกรรมแนะแนว และหรือ กิจกรรมแก้ปัญหา และหรือ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน 		

(กรมวิชาการ 2535 : 3)

การเรียนรู้ จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ ต่อภาค

3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

แนวทางการดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จตามจุดหมาย
ข้างต้น จึงกำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างกว้างขวางตามความถนัดและความ
ในใจ
2. จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพแวดล้อม และความต้องการของท้องถิ่น
ในคานต่าง ๆ
3. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ
4. จัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ผู้เรียนเห็นช่องทางใน
การประกอบอาชีพ
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ ใฝ่โอกาส
หาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และ
สถานประกอบอาชีพอิสระ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่าง
ต่อเนื่อง
7. ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้
กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด
อย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม
8. ให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และราย
วิชาที่ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ
9. ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องการ
เสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
10. ในการส่งเสริมค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่
เป็นพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อ่อนน้อม มีวินัย รับผิดชอบ
 ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1. เวลาเรียน

- 1.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนโดยประมาณ 3 ปี
- 1.2 ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ โรงเรียนอาจเปิดฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร สำหรับฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์นั้น เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอน จะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ
- 1.3 ในสัปดาห์หนึ่ง โรงเรียนต้องเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างน้อย 25 คาบ และจัดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 1 คาบ และจัดกิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา และหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้อีก 2 คาบ เวลานอกเหนือจากนี้ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หรือเลือกเรียนรายวิชาเพิ่มเติมตามความสนใจ

2. หน่วยการเรียน

- 2.1 รายวิชาใดใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ ต่อภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียน 1 หน่วยการเรียน
- 2.2 รายวิชาใหม่จำนวนคาบมากกว่า หรือน้อยกว่า 2 คาบ ต่อสัปดาห์ ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนมากขึ้น หรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

3. วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

- 3.1 ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ใน-

โครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนจะเลือกเรียนได้ 2 ภาษาเท่านั้น

- 3.2 การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. การประเมินผลการเรียน

- 4.1 การประเมินผลการเรียน และการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

5. เกณฑ์การจบหลักสูตร

- 5.1 ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้าง อย่างน้อย 75 หน่วยการเรียนรู้ รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน ต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน
- 5.2 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ของวิชาบังคับทั้งหมด
- 5.3 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียนรู้
- 5.4 ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 1 คาบ ต่อสัปดาห์ โดยต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่กำหนด

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

6.1 ในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชา
ต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ทำเป็นประกาศ-
ของกระทรวงศึกษาธิการ

(กรมวิชาการ 2535 : 6)

บทสรุป

การจัดโรงเรียนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2533 ดังกล่าวมาแล้ว
เป็นเพียงแนวกล่าวถึงในเรื่องหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการ และ
หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรในแต่ละระดับชั้น พอสังเขปเท่านั้น ในทางปฏิบัติจริง ผู้เรียน-
ต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ในรายละเอียดที่มากกว่านี้ เพราะในทางปฏิบัติเพื่อนำ
หลักสูตรไปใช้ให้ได้ออกในสถานศึกษานั้น เป็นงานที่หนักและยากกว่าจะได้ผลตามจุด-
หมายที่วางไว้ ในเรื่องนี้ กรมวิชาการได้จัดพิมพ์หลักสูตรทั้ง 3 ระดับ คู่มือหลัก-
สูตร คู่มือครูไว้สำหรับให้ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องของได้ศึกษา ไว้เป็นแนวทางในทางปฏิบัติ
ซึ่งจะมีรายละเอียดต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่รายละเอียดของรายวิชาต่าง ๆ ในแต่ละ-
กลุ่มวิชา รหัสวิชา การจัดกิจกรรม การประเมินผลการเรียน การพัฒนาหลักสูตร-
ท้องถิ่น ตลอดจนคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 นี้ ได้ประกาศใช้ และมีผลบังคับใช้มา-
เกือบทศวรรษแล้ว ขอให้ผู้เรียนสังเกตการเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงการศึกษา
ที่จะเกิดขึ้นอีก ทั้งนี้อาจเป็นแรงผลักดันจากนโยบายของรัฐบาล และการเปลี่ยนแปลง
ทางวิทยาการและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วก็เป็นได้

ค ำ ถ ำ ม ห ำ ย บ ท

1. จงบอกสาเหตุที่ต้องเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จาก พุทธศักราช 2521 มาเป็นหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน มาพอสังเขป
2. เป้าหมายแต่ละระดับการศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีอะไรบ้าง?
3. จงบอกจุดหมายของหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในระดับต่อไปนี้
 - 3.1 หลักสูตรประถมศึกษา
 - 3.2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 3.3 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. มวลประสบการณ์ 5 กลุ่ม ในโครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา มีอะไรบ้าง?
5. การจัดวิชาบังคับแทน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แตกต่างกับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างไร จงบอกรายวิชาที่แต่ละระดับจัดเพื่อรองรับโครงสร้างของหลักสูตรในปัจจุบัน
6. จงอธิบายแนวดำเนินการในเกณฑ์การจบหลักสูตร ที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางไว้ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายมาพอสังเขป

ความรู้เกี่ยวกับการสร้างและการใช้สื่อการสอน

ความหมายสื่อการเรียนการสอน (Instructional Media)

สันต์ ชุรมบำรุง (2523 : 142) กล่าวว่า สื่อการสอนคือบุคคลหรือวัตถุหรือเหตุการณ์ทาง ๆ ที่ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ เจตคติ ดังนั้น ครู หนังสือ และสิ่งแวดลอมภายในโรงเรียนจัดถือว่าเป็นสื่อการเรียนการสอนทั้งสิ้น ทั้งนี้จึง เป็นหน้าที่ของครูที่จะจัดสิ่งแวดลอมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ นักเรียนสามารถ เรียนรู้ในระดัควิภาวะที่แตกต่างกัน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 21) ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอน ดังนี้ สื่อการเรียนการสอนคือเครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่มาสนับสนุนการเรียนการสอน ช่วยเร้าความสนใจใฝ่เรียนให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจขึ้นอย่างรวดเร็ว สื่อต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ ของจริง ของจำลอง แผนภูมิ แผนภาพ บัตรคำ บัตรงาน โสตทัศนอุปกรณ์ เศษวัสดุเหลือใช้ แผนการเรียน คู่มือครู ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้นิยามของสื่อการเรียนการสอนไว้มากมาย ดังเช่น สื่อการเรียนการสอนหมายถึงสิ่งใดก็ตามที่เป็นตัวกลางในกระบวนการการเรียนการสอน เพื่อทำให้ครูและนักเรียนเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกันโดยลัด และทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ (ลลิตา สุทธิปริที น.ป.ป. : 59)

สื่อการเรียนการสอน หมายถึงวัสดุ คุรุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประเภทถาวรและสิ้นเปลือง ตลอดจนวิธีการที่ครูใช้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ หรือสื่อการเรียนการสอน เป็นคำที่นักการศึกษาปัจจุบันนำมาใช้แทนคำว่า "อุปกรณ์การสอน" ซึ่งหมายถึง วัตถุ สิ่งของ ภาพ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนบุคคล สถาบัน สถานที่ต่าง ๆ

ให้นำมาประกอบการสอน เพื่อให้การเรียนรู้การสนับเกิดผลดี (วีระ บุญทรง และคณะ
2539 : 270)

ประเภทสื่อการเรียนการสอน

สมเชาว์ เนตรประเสริฐ (2525 : 240) ได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียน
ตามแนวของรัชชยงค์ พรหมวงศ์ ดังนี้

1. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Hardware)

ซึ่งได้แก่สื่อใหญ่ (Big Media) ประกอบด้วย กลไกไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
เช่น เครื่องฉายภาพยนต์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่นจานเสียง เครื่องรับ-
โทรทัศน์ และวิทยุ ฯลฯ เป็นต้น

สื่อประเภทนี้ส่วนใหญ่ของอาศัยความรู้แบบต่าง ๆ มาป้อนผ่านเครื่อง
ไปสู่ผู้เรียน เช่น เครื่องฉายภาพยนต์ของการฟิล์มภาพยนต์ เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์
ของการรายการและเครื่องสอนของการบทเรียน ฯลฯ เป็นต้น

2. วัสดุ (Software)

ได้แก่สื่อเล็ก (Small Media) บางอย่างของอาศัยสื่อใหญ่สำหรับนำ-
เสนอ เช่น ฟิล์มภาพยนต์ แผ่นสไลด์ ม้วนเทปบันทึกเสียง รายการวิทยุ ฯลฯ สื่อ-
เล็กบางชนิดเป็นตัวของตัวเองโดยเอกเทศ เช่น หนังสือเรียน ตำรา แบบเรียน
ของจริง หุ่นจำลอง แผนที่ แผนที่ ลูกโลก รูปภาพ ป้ายนิเทศ ซึ่งบางทีเรา
เรียกสื่อประเภทนี้ว่า สื่อประเภทเบา

สื่อประเภทนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นตัวเก็บความรู้ในลักษณะของ-
ภาพ เสียง และอักษร ไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่
สำคัญ

3. เทคนิค หรือวิธีการ (Techniques or Methods)

เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์หรือถ่ายทอดความหมาย ซึ่งบางครั้ง

ไม่อาจทำได้โดยการใช้เพียงวัสดุ หรือเครื่องมือ แต่ต้องใช้กระบวนการ หรือการ-
แสดงกรรมวิธี คือใช้ทั้งวัสดุเครื่องมือและวิธีการไปด้วยกัน แต่เน้นและย้ำที่เทคนิค
วิธีการเป็นสำคัญ เช่นครูของการสอนวิธีการทอตะกั่วไม้ ไม่เพียงอาศัยแต่ตะกั่วไม้ มีค
แผนภูมิขั้นตอนการกระทำ เท่านั้น แต่ครูต้องใช้เทคนิคของการสาธิต ให้เห็นวิธีการ-
ที่ถูกต้องในการสอน ทั้งแต่ตะกั่วไม้ เป็นต้น

การใช้เทคนิคหรือวิธีการเป็นสื่อการสอน มีหลายอย่างเช่น เทคนิคในการ
เขียนแบบ การแสดงการเล่นละคร หุ่น การสาธิตกรรมวิธี การพานักเรียนไป-
ศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ และรวมทั้งเทคนิคในการเสนอบทเรียนด้วย-
สื่อประเภทเครื่องมือ และวัสดุแก่นักเรียน เป็นต้น

บทบาทและคุณค่าสื่อการสอน

สื่อการสอนเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่นักเรียน บทบาท
และคุณค่าของสื่อการสอน พอสรุปได้ คือ

1. เป็นตัวกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ต่อเรื่องที่จะเรียน
2. ช่วยให้เกิดประสบการณ์ตรงแก่นักเรียน เช่นทำให้นักเรียนได้เห็นภาพ
ได้สัมผัส เห็นความเคลื่อนไหวจากประสบการณ์ตรงหรือของจำลอง ซึ่งจะช่วยให้
นักเรียนได้เรียนรู้เร็วขึ้น

3. ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่
ที่สุด สื่อการสอนเป็นกิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการ-
เรียน นักเรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย

4. สื่อการสอนช่วยสร้างสภาพการณ์ ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของนัก-
เรียน เช่นนำสื่อมาให้ศึกษาได้ นำสิ่งที่อยู่ไกลหรือลึกลับมาให้ศึกษาได้ ทำสิ่งใหญ่-
มากให้ย่อขนาดลง ทำสิ่งทีเล็กมากให้ขยายใหญ่ขึ้น และทำสิ่งทีลึกลับซ่อนนัยง่าย
ขึ้น เป็นต้น

อีริกสัน (C.H.Erickson. 1971 : 108-109) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ ตลอดจนถึงความสำคัญของการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยเสริมและเพิ่มประสบการณ์ให้นักเรียนได้มากขึ้น
2. ช่วยให้ครูสามารถจัดหาเนื้อหาวิชา ที่มีความหมายต่อชีวิตเด็ก
3. ช่วยให้ครูสามารถควบคุมนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้
4. ช่วยให้นักเรียนสามารถประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไปตามเนื้อหาวิชาได้
5. ช่วยให้ครูสามารถสอนได้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้
6. ช่วยให้ครูสอนเนื้อหาได้ง่ายขึ้น
7. ช่วยให้ครูสอนได้รวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น

AC FEE

หลักการใช้สื่อการเรียนการสอน

ในการใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ของเนื้อหาวิชา หรือจุดหมายของหลักสูตร ผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การใช้และการเลือกสื่อ ต้องตรงกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของรายวิชา เพื่อที่ว่าในเนื้อหาที่จะสอนนั้นต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร หรือมีพฤติกรรมที่คาดหวังอะไร เป็นต้น
2. สื่อต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน โดยเหมาะสมกับเพศ วัย ความสนใจ ประสบการณ์เดิม ความถนัด และวิธีการเรียนที่เหมาะสม ในขณะที่เกี่ยวข้องกับครูควรพิจารณาว่า สื่อชนิดใดเหมาะสมกับการสอนแบบใด สื่อชนิดไหนเหมาะสมที่จะอำนวยความสะดวกได้ เป็นต้น
3. เวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนต้องพอเหมาะพอสมควร มิฉะนั้นผู้เรียนจะเบื่อ ขาดความสนใจ หรือถ้าเร็วไปผู้เรียนอาจตามไม่ทัน เป็นต้น
4. ควรฝึกซ้อมการใช้สื่อจนเกิดความคล่องแคล่วก่อน เพื่อความมั่นใจ และใช้ได้โดยไม่มีผิดพลาด

5. ขนาดของสื่อการเรียนการสอนต้องพอเหมาะกับห้องเรียน มีความชัดเจน ใช้งานได้โดยไม่ผิดพลาด มองเห็นได้ทุกคน

6. จัดลำดับการใช้สื่อ แล้ววางไว้ให้เหมาะสม

7. ผู้ใช้สื่อการสอนต้องมีเทคนิค เช่น ไม่นับสิ่งสื่อ ปรับเสียงให้พอดี
เป็นต้น

8. ขณะที่เตรียมสื่อประกอบการสอนนั้น ควรมีวิธีการที่จะไม่ให้ผู้เรียนได้เห็นสื่อก่อน มิฉะนั้นจะขาดความสนใจได้

9. สังเกตผู้เรียนต่อการใช้สื่อของครูทุกครั้ง ให้สังเกตพฤติกรรมเด็ก ความสนใจ ความเข้าใจ เพื่อหาทางปรับปรุงในครั้งต่อไป

10. ผู้ใช้สื่อการสอนควรวางอยู่ในระยะเวลาหรือความเร็วนที่กำหนดไว้ ไม่ควรรีบยกออกไปจนทำให้เด็กรำคาญ

สื่อการสอนตามกรวยประสบการณ์ของ เอ็ดการ์ เกล

กิกานันท์ มลิทอง (2531 : 76 ; อ้างอิงมาจาก เอ็ดการ์ เกล : 1965) กล่าวว่า เอ็ดการ์ เกล ได้จำแนกให้เห็นประสบการณ์ทางการศึกษา โดยถือหลักความต่อเนื่องระหว่างรูปธรรมกับนามธรรม แล้วตั้งชื่อการจำแนกประสบการณ์นี้ว่า กรวยประสบการณ์ (Cone of Experiences)

เกลจำแนกประสบการณ์ออกเป็น 10 ชั้น โดยนำเอาประสบการณ์จริงไว้ที่ฐานของกรวย แล้วเรียงประสบการณ์ต่าง ๆ จากฐานขึ้นไปตามความเพิ่มของความเป็นนามธรรมของประสบการณ์นั้น ๆ จนถึงยอดกรวย ลำดับชั้นของประสบการณ์ดังกล่าวมีดังนี้

1. ชั้นที่หนึ่ง การเรียนจากประสบการณ์ตรง (Direct, Purposeful Experience) ประสบการณ์ชั้นนี้เป็นประสบการณ์ตรง เป็นรากฐานประสบการณ์ที่ปวงเป็นการเรียนด้วยการกระทำจริง ได้เห็นได้ยินเสียง ได้สัมผัสด้วยตนเองจากของจริง

การจัดลำดับประสบการณ์ของเอ็ดการ์ เดล
(ลัคคา ศุขปรีดี ม.ป.ป. : 63)

(Real Object) ได้รวมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการกระทำ นับเป็นการเรียนที่ได้ผลดีที่สุด นักเรียนจะได้ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ จริง ๆ แต่ก็ไม่สามารถใช้ชีวิตในทุกบทเรียน เพราะสิ่งนั้นอาจอยู่ไกลหรือใหญ่เกินไป ไม่สามารถนำเข้ามาในห้องเรียนได้

2. ขั้นที่สอง การเรียนจากประสบการณ์แทน (Vicarious Experience) เป็นประสบการณ์จำลองในการเรียนการสอน เราไม่สามารถจัดประสบ-

การนิตกรให้กับยูเรียนได้เสมอไป เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ของจริงอาจมีขนาดใหญ่เกินไป จึงต้องจำลองสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้มีลักษณะใกล้เคียงกับของจริงมากที่สุด ใ้ฉายและสวดกคอกการนำมาศึกษา เช่น ใ้ช้หุ่นจำลอง (Models) หรือของตัวอย่าง (Specimens) เป็นต้น

3. ขั้นที่สาม การแสดงละคร (Dramatized Experiences)

เป็นประสบการณ์ที่จัดขึ้นแทนประสบการณ์จริงที่เป็นอดีตหรือเป็นนามธรรมซึ่งยากเกินกว่าที่จะเข้าใจ และไม่สามารถใ้ประสบการณ์จำลองได้ จึงต้องใ้การแสดงแทน ได้แก่การแสดงบทบาท การแสดงละคร การละเล่นต่าง ๆ การเรียนคัยการแสดง เหล่านี้จ ทำให้เด็กเข้าใจบทเรียนคัยยิ่งขึ้น เพราะเด็กได้แสดง จึงเท่ากับว่าเด็กมีส่วนร่วมในบทเรียน นั้นเอง

4. ขั้นที่สี่ การสาธิต (Demonstration)

ได้แก่การอธิบายข้อเท็จจริง ความคิดและกระบวนการที่สำคัญ โดยแสดงใ้เห็นเป็นลำดับขั้น ตัวอย่างเช่น ในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ต้องอาศัยการสาธิต และการทดลองเป็นอย่างมาก เด็กจึงจะเข้าใจ เป็นต้น

5. ขั้นที่ห้า การศึกษานอกสถานที่ (Field Trips)

เป็นการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ศึกษาจากแหล่งความรู้นอกห้องเรียน เปิดโอกาสใ้ให้นักเรียนได้กับประสบการณ์ในการเรียนรู้หลาย ๆ ด้าน เช่น การพานักเรียนไปดูการทำนาเกลือ ไปดูการเลี้ยงกุ้ง หรือไปหาความรู้จากสถานที่ราชการต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น

6. ขั้นที่หก นิทรรศการ (Exhibitions)

หมายถึงการจัดแสดงสิ่งของ วัสดุเป็นหมวดหมู่ เพื่อใ้ให้ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้ชม รวมถึงการจัดแสดงคัยป้ายนิเทศ การจัดนิทรรศการเป็นการจัดสรุปผลบทเรียนที่เด็กเรียนไปแล้ว ดังเช่นเมื่อเด็กเรียนจบบทเรียนบทหนึ่งไปแล้ว ครูก็ส่งเสริมใ้เด็กจัดนิทรรศการผลงานต่าง ๆ ที่เด็กได้กับจากบทเรียนนั้น เป็นต้น

7. ชั้นที่เจ็ด ภาพยนตร์และโทรทัศน์ (Motion Pictures & Televisions)

เป็นประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการเห็น และการได้ยินเสียง เหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ผู้เรียนได้มองเห็นภาพในลักษณะการเคลื่อนไหว เหมือนจริง ทำให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ปัจจุบันภาพยนตร์ โทรทัศน์ รวมทั้ง วิทยุทัศน์ ได้เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนมากขึ้น สถาบันการศึกษาบางแห่ง จัดบทเรียนทางโทรทัศน์ บางแห่งใช้โทรทัศน์วงจรปิด หรือบันทึกเป็นวิทยุทัศน์ซึ่งแพร่หลายในการเรียนการสอนในปัจจุบัน

8. ชั้นที่แปด การเรียนด้วยภาพนิ่ง วิทยุ เครื่องบันทึกเสียงต่าง ๆ

(Recordings, Radio, Still Pictures)

ได้แก่การเรียนด้วยภาพนิ่ง ภาพเขียน ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว และ फिल्मสตริป สื่อเหล่านี้ให้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากมาย เพราะหาง่าย เช่นอาจหาได้จากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ส่วนการสอนด้วยวิทยุก็แพร่หลายเช่นกัน เช่นวิทยุโรงเรียน โครงการสอนทางวิทยุผ่านสื่อสารการเคเบิลไทยคม ส่วนเทปบันทึกเสียงก็แพร่หลายเช่นกันเพราะมีราคาถูก

9. ชั้นที่เก้า การเรียนด้วยทัศนสัญลักษณ์ (Visual Symbols)

สัญลักษณ์ทางตาเป็นเครื่องหมายแทนภาพของจริง เช่น แผนที่ แผนภูมิ แผนที่ แผนผัง แผนภาพ แผนสถิติ การรู้หนังสือ บัตรคำ ฯลฯ เป็นต้น สื่อเหล่านี้ให้ประโยชน์ในการสอนเด็กมาก เพราะบางอย่างเราอธิบายให้เด็กเห็นจริงไม่ได้ ก็ใช้สิ่งเหล่านี้เข้าช่วย จะทำให้เด็กเข้าใจดียิ่งขึ้น

10. ชั้นที่สิบ การเรียนด้วยวจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbols)

เป็นสัญลักษณ์ทางวาจาหรือคำพูด เช่น ปาฐกถา คำว่า วารสาร ฯลฯ เป็นต้น

ในการเลือกสื่อแต่ละชั้นดังกล่าวมาแล้วนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ โดยยึดการจัดประสบการณ์พื้นฐานเป็นหลัก หากไม่สามารถจัดได้ ก็ต้องเลือก-

ประสบการณ์ชั้นสูงชั้นแทน โดยพยายามให้เด็กได้สัมผัสประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด (กิตานันท์ มลิทอง 2531 : 76-78)

ระบบการสร้างและการใช้สื่อการเรียนการสอน

การสร้างและการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ดี ต้องมีการจัดระบบแทนเกี่ยว-
กันจัดระบบการเรียนการสอน หรือการจัดระบบงานอื่น ๆ ทั้งนี้สื่อการเรียนการ-
สอนที่ดีนั้น ต้องมีระบบการสร้างที่ดี มีวิธีการกำหนดขั้นตอนของการผลิตที่ดีด้วย ใน-
การเลือกและการใช้สื่อ ต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียน สอดคล้อง-
กับวัตถุประสงค์ของการประเมินผล จึงจะช่วยให้การสร้างและการใช้สื่อเป็นไปอย่าง-
มีประสิทธิภาพ ระบบการสร้างและการใช้สื่อการสอน มีขั้นตอน ดังนี้ (มหาวิทยาลัย-
สุโขทัยธรรมมาธิราช 2525 : 258-263)

1. ขั้นสำรวจปัญหาและความต้องการ

เป็นขั้นวางแผนก่อนที่จะทำการผลิตสื่อ ได้แก่การสำรวจปัญหาและความ-
ต้องการในการสอนว่า มีข้อบกพร่องที่จำเป็นต้องใช้สื่อเป็นเครื่องมือเพื่อเสริมประสิทธิ-
ภาพในการสอน การสอนโดยไม่มีสื่อเพียงใดและสื่อประเภทใด เป็นต้น
ดังนั้นต้องมีการสำรวจทรัพยากรต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการผลิต เป็นต้นว่า กำลังงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ จากนั้นเป็นขั้นกำหนดจุดประสงค์ในการผลิต และขั้นวางแผน-
การผลิต เช่นมีการออกแบบสื่อ วิธีการผลิตสื่อ เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินการผลิต

เป็นขั้นของการสร้างสื่อการเรียนการสอนตามที่วางแผนไว้ มีการทดสอบคุณภาพ
ของสื่อเป็นระยะ ๆ หรือมีการนำสื่อมาทดลองก่อน มีการเขียนคำชี้แจงเพื่อแนะนำ
การใช้สื่อ แนะนำส่วนประกอบ และขั้นตอนการใช้

3. ขั้นการใช้สื่อ

ครูต้องบรรยายละเอียดของแผนการสอนที่ผู้เรียนจะเห็นว่า ในเรื่องเนื้อหา-

ของรายวิชานั้น ๆ หน่วยงานนั้น ๆ แผนการสอนให้ข้ออุปการอะไร หรือสื่อการสอน
ชนิดใด ต้องศึกษาว่าจะใช้สอนตอนใด หรือใช้สื่อชนิดไหน นำ สื่อชนิดใดรูป เพื่อ
ครูผู้สอนจะลำดับขั้นตอนการใช้สื่อต่าง ๆ ใ้ถูกต้อง

4. ชั้นประเมินผลการใช้สื่อการสอน

เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ(Feedback) ว่าสื่อชนิดนั้น ๆ มีคุณภาพ
มากน้อยเพียงใด ผู้ใช้จะให้นำข้อมูลดังกล่าวมาปรับปรุงและแก้ไขต่อไป

หลักการเลือกสื่อ

เพื่อการใช้สื่อให้มีประสิทธิภาพ สามารถทำให้การเรียนการสอนบรรลุ
ถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ การนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ
ดังนี้

1. เลือกสื่อและประสมการณที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน
โดยพยายามเลือกสื่อที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยแท้จริง
เพื่อให้เกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ
2. เลือกสื่อและประสมการณที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีการ
ตอบสนองและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่คาดหวังไว้
3. เลือกสื่อและประสมการณที่เหมาะสมกับความสามารถ และประสมการณ
เดิมของแต่ละคน การเลือกสื่อจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย
4. ควรเลือกสื่อที่พอหาได้ โดยคำนึงถึงความสะดวกสบายในการนำติด-
ตัวครูผู้สอนไปด้วย ไม่จำเป็นต้องใช้สื่อราคาแพง ๆ เสมอไป
5. เครื่องมือและเครื่องอำนวยความสะดวกนั้น ต้องได้รับการพิจารณา

ดังนี้

- 5.1 สอดคล้องกับวัย ความสนใจ และความสามารถที่มีอยู่ของเด็ก
- 5.2 เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายการเรียนรูของบทเรียนนั้น ๆ
- 5.3 เหมาะสมกับประสมการณที่เลือกแล้ว

- 5.4 ควรเลือกจากสื่อที่มียุ่เริ่มแล้ว
- 5.5 ควรเหมาะสมกับเครื่องมือเครื่องใช้ และเหมาะสมกับสิ่งอำนวยความสะดวก
6. ควรใ้ศึกษาคูณสมบัติ หน้าทีและประโยชน์ของสื่อเป็นอย่ง ๆ ไป พึ่ง-
นเพื่อความสะดวกในการใช้ันเอง

ประสิทธิภาพของสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ

สื่อการสอนประเภทวัสดุ เช่นบรรดารูปภาพ บัตรคำและแถบประโยค หรือ
แม่แต้แม่ถุมิแม่ใหญ่ ๆ ล้วนแต่เป็นวัสดุการศึกษาที่ได้รับความนิยมในการใช้เป็นสื่อ-
การเรียนการสอนมากที่สุด เพราะหาได้ง่าย ราคาเยา สามารถถ่ายลอกสิ่งที-
เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้นได้

สื่อเหล่านี้หากมีการใส่สีสันให้สคใส จะทำให้น่าสนใจมากขึ้น โครง-
สร้างของสื่อประเภทนี้ แม่ไม่แข็งแรงและทนทานนัก หากผู้ใช้ทะนุถนอมใช้ก็อาจจะ-
ใช้ได้นาน ดังตัวอย่างสื่อจากวัสดุขางประเภทที่ยกมาถาว พอเป็นสังเขป ดังนี้
(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช 2525 : 247-252)

1. บัตรคำ และแถบประโยค

ข้อดี

- 1.1 ใช้สอนคำ และสอนประโยคได้ที เพราะสามารถใช้ผสมคำ และ
จัดประโยคได้
- 1.2 เสนอคำทีละคำ และเสนอประโยคทีละประโยคได้
- 1.3 ใช้เป็นตัวประเมินผลการเรียนได้
- 1.4 ใช้เป็นกิจกรรมแข่งขันเรียงคำได้ และเรียงประโยคได้

ข้อจำกัด

- 1.5 ต้องค้คเลือกคำ ค้คเลือกประโยคสำหรับสอนไว้ล่วงหน้า
- 1.6 ต้องอาศัยทักษะในการเขียนตัวอักษร

2. แผนภูมิ

ข้อดี

- 2.1 แต่ละชนิดมีวิธีเสนอข้อมูลได้เฉพาะอย่าง
- 2.2 เข้าใจง่าย และสามารถมองเห็นโครงร่างรวมได้
- 2.3 สามารถอธิบายตามลำดับได้
- 2.4 ใช้ได้ทุกขั้นตอนของการสอน
- 2.5 สามารถสื่อความหมายด้วยภาพและสัญลักษณ์ได้

ข้อจำกัด

- 2.6 ต้องใช้ประสบการณ์ทางด้านกราฟิกเป็นส่วนใหญ่
- 2.7 ต้องตีความจากเนื้อหาให้ถูกต้อง

3. ภาพฉาย

ข้อดี

- 3.1 นักเรียนสามารถศึกษาได้อย่างใกล้ชิด และนานเท่าที่ต้องการ
- 3.2 วิธีศึกษาทำได้ง่าย จะคิดค้นแสดงไว้หรือจะดูกันเองยอมทำได้
- 3.3 ใช้ภาพสำเร็จโดยไม่ต้องใช้เครื่องมือประกอบอย่างอื่น
- 3.4 ทำได้ง่าย ทั้งจากภาพฉาย หรือจากภาพสิ่งพิมพ์

ข้อจำกัด

- 3.5 ส่วนมากมีขนาดเล็ก ทำให้ดูได้ทีละกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น
- 3.6 หากไม่ฉายภาพนั้น ๆ เอง อาจหาภาพอื่น ๆ ที่ตรงตามจุดประสงค์ได้ยาก
- 3.7 ฉายลึกลงภาพฉายเอง จะต้องอาศัยเครื่องราคาแพง

4. โปสเตอร์

ข้อดี

- 4.1 ใช้ชักจูงจิตใจให้คล้อยตามง่าย
- 4.2 ใช้กระตุ้นให้เกิดการคิดตามผลงาน

ข้อจำกัด

4.3 โปสเตอร์ที่ดึงดูดใจผู้ทำแบบสอบถาม

4.4 ใจรักของผู้เรียนในระยะสั้น

5. กระดานผ้าล้า

ข้อดี

5.1 ใช้งานได้สำหรับเนื้อหาที่เป็นการเล่าเรื่อง

5.2 ผลิตได้ไม่ยาก

5.3 การสอนไม่สับสนยุ่งยาก ใช้งานได้ทุกขั้นตอนการสอน

ข้อจำกัด

5.4 ใช้งานได้ในบางสถานที่

5.5 การใช้ของอาศัยเทคนิคของครู

6. ภาพการ์ตูนและภาพวาด

ข้อดี

6.1 ใช้กระตุ้นความสนใจได้ดี

6.2 ใช้ประกอบการเล่าเรื่อง

6.3 สามารถสร้างขึ้นได้ตามเนื้อหาที่สอน

6.4 ค่าใช้จ่ายไม่แพง

ข้อจำกัด

6.5 การ์ตูนเหมาะสำหรับเรื่องบางเรื่อง

6.6 ภาพวาดสร้างขึ้นเป็นตอน ๆ ของเรื่องในแต่ละภาพ อาจขาดรายละเอียดที่สำคัญได้

6.7 การ์ตูนมีข้อจำกัดเรื่องสัดส่วน

7. หน้จ้าลอง

ข้อค้

7.1 ค้ได้เห็นสภาพการณ้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

ข้อจ้ากัด

7.2 มีจำนวนจ้ากัด

7.3 การจ้ากัดทำของอาศัยทักษะสูง

ส่วนส้ื่อการสนประเภทอุปกรณ้นั้น ส่วนใหญ่มีราคาแพง พ้ทั้งตัวเครื่องและ-
ตัวอะไหล่ แต่ในค้านคุณประโยชน์แล้ว นับว่ามีประสิทธิภาพข้ากในการเรียนการสน
ส้ื่อบางอย่างมีประสิทธิภาพสูง สามารถแพร่ความรู้ค้โดยกว้างขวาง ถึงความสนใจ
ค้ไ้มาก อย้างไรก็ตามก็ยังมีข้อจ้ากัดอยู่บาง ค้จึงจะกล่าวพห้เป็นสังเขป ค้ดังนี้

1. ส้ไลค้และฟิล์มส้ตรีป

ข้อค้

1.1 ใช้บันทึกภาพและเหตุการณ์ค้ค้

1.2 ให้ความเป็นธรรมชาติค้

1.3 เหมาะกับการดูทุกกลุ่มผู้ชม

1.4 ทำสำเนา(Copy) ค้จำนวนมาก

1.5 ใช้รวมกับเทปบันทึกเสียงค้

1.6 ภาพนิ่งค้ดูได้นานตามต้องการ

ข้อจ้ากัด

1.7 การผลิตมีกระบวนการยุ่งยาก

1.8 ต้องใช้อุปกรณสนประกอบ

1.9 ผู้ใช้อุปกรณต้องมีความทักษะ

1.10 หนีค้ยาก

1.11 เรื่องที่ข้่อยอาจไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการสน

2. เบบันทึกเสียง

ข้อดี

- 2.1 ใช้งานได้ทุกวิชา
- 2.2 ใช้งานกับกลุ่มผู้เรียนโคทกษนาคกลุ่ม
- 2.3 บันทึกเสียง เหตุการณ์ที่หาได้ยาก
- 2.4 ใช้นักหัดทางคานเสียงได้ดี

ข้อจำกัด

- 2.5 เสียงประกอบเป็นจินตนาการ อาจไม่เกิดมโนคติที่ชัดได้
- 2.6 ต้องมีเครื่องมือ
- 2.7 การบันทึกต้องอาศัยเทคนิคประกอบ

3. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ

ข้อดี

- 3.1 ใช้งานได้สำหรับการสอนกลุ่มใหญ่ โดยวิธีบรรยาย
- 3.2 เตรียมเนื้อหาได้เป็นขั้นตอน และเตรียมล่วงหน้าได้

ข้อจำกัด

- 3.3 ต้องใช้กับเครื่องฉายซึ่งยังไม่แพร่หลายนัก
- 3.4 การผลิตแผ่นใส ต้องอาศัยทักษะทางกราฟิกอยู่บ้าง

4. ภาพยนต์ หรือวิดีโอทัศน์

ข้อดี

- 4.1 ใช้งานทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็ก
- 4.2 กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนรู้ได้ดี
- 4.3 สามารถแสดงขั้นตอนได้อย่างละเอียด
- 4.4 แสดงภาพการเคลื่อนไหวให้เห็นได้ตามความต้องการ
- 4.5 สร้างความรู้สึกให้เห็นจริงเห็นจัง

ข้อจำกัด

- 4.6 เรื่องที่มีอยู่อาจมีเนื้อหาไม่ตรงกับเรื่องที่ต้องการ
- 4.7 ต้องใช้เครื่องฉาย
- 4.8 ถ้าใช้กลุ่มใหญ่การจัดสถานที่ทำได้ยาก เพราะต้องควบคุมแสง เสียง
- 4.9 กลุ่มขนาดใหญ่เกินควร ผู้เรียนอาจไม่สนใจ
- 4.1 เมื่อถ่ายทำเป็นฟิล์มแล้ว เนื้อหาเปลี่ยนแปลงได้ยาก

สื่อการเรียนการสอนบางชนิด ที่ครูควรทราบ

การจัดป้ายนิเทศ (Bulletin Board)

ป้ายนิเทศใช้สำหรับแสดงเรื่องราวที่น่าสนใจ อาจเป็นรูปภาพ แผนภูมิ หรือวัสดุสามมิติก็ได้ โดยมีข้อความต่าง ๆ หรือคำบรรยายประกอบ เพื่อให้เรื่องราวนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ป้ายนิเทศอาจจะทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น สามารถใช้ฉลวยเย็บกระดาษตกแต่งได้สวยงาม เช่นกระดาษชานอ้อยหรือไม้อัด สีลวดลาย สีฉีกก ฯลฯ เป็นต้น ป้ายนิเทศนี้ควรมีขนาดใหญ่พอสมควร

ความมุ่งหมายในการใช้ป้ายนิเทศ มีดังนี้ (ลัดดา สุขปริณี น.ป.ป. : 84)

1. เพื่อแสดงความรู้หรือสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ
2. ใช้แสดงเพื่อต้องการเน้น หรือช่วยทำให้เกิดความสนใจ
3. เพื่อแจ้งข่าวสาร กฎเกณฑ์ หรือแสดงผลงานต่าง ๆ

ขั้นตอนในการจัดป้ายนิเทศ มีดังนี้

1. ควรตั้งจุดมุ่งหมายในการจัดป้ายนิเทศไว้ให้ชัดเจน เช่นเรื่องอะไร และเพื่ออะไร
2. ตั้งชื่อเรื่องให้เหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการแสดง
3. รวบรวมวัสดุที่ใช้ในการจัดแสดงให้พร้อม
4. ลงมือจัดทำป้ายนิเทศ
5. ควรประเมินผลการจัดทำทุกครั้ง

การจัดนิทรรศการ (Exhibition)

นิทรรศการคือการจัดแสดงวัสดุสิ่งของ หรือผลงานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ จากการได้สัมผัสหลาย ๆ ด้าน เป็นคนว่า การได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็น และจับต้อง ฯลฯ ในผลงานนั้น ๆ ดังนั้นการจัดนิทรรศการจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างกว้างขวาง ถือเป็นสื่ออย่างหนึ่ง ที่ครูและนักเรียนร่วมมือกันผลิต สามารถดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนยิ่งขึ้น หากเป็นนิทรรศการทางการศึกษา ก็สามารถจัดแสดงเพื่อมุ่งให้เกิดความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนโดยตรง โดยสามารถจัดแสดงได้ทุกสาขาวิชา เหล่านี้ เป็นต้น

การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip)

เป็นการพานักเรียนหรือผู้เรียนออกไปศึกษาหาความรู้นอกบริเวณโรงเรียน เช่น ชมสถานที่ราชการ โบราณสถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือนำชมสภาพภูมิศาสตร์ที่ควรแก่การศึกษา หรือที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นของจริง สัมผัสจากสถานการณ์จริง ได้ทั้งความรู้และข้อเท็จจริงในสถานที่เหล่านั้น ดังนั้นการศึกษานอกสถานที่ให้ผลประโยชน์ ดังนี้ คือ

1. เด็กผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง
2. ได้รับความรู้ในหลาย ๆ วิชา เพราะมีความเกี่ยวพันกัน
3. เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ ลดความเคร่งเครียดจากการเรียน
4. ปลุกฝังให้เด็กรักและหวงแหนในสิ่งที่เป็นสาธารณสถาน
5. ฝึกเด็กให้อยู่รวมในสังคมเดียวกันได้

การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่นั้น ต้องมีการวางแผนล่วงหน้าก่อนเป็นอย่างดี ควรหาคำตอบที่เหมาะสมได้ว่า ควรไปช่วงเวลาใด ไปที่ไหน ไปทำไม และไปอย่างไร จึงจะได้ผลคุ้มค่า โดยคำนึงถึงความปลอดภัย ยานพาหนะ-

เส้นทาง ฤดูกาล ตลอดจนการปฏิบัติให้ตรงตามระเบียบของทางราชการ ระเบียบ-
ดังกล่าว คือ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอก
สถานศึกษา พ.ศ. 2529 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

สิ่งที่ควรเตรียมในเรื่องนี้ สรุปได้ คือ

1. ครูควรตั้งจุดมุ่งหมายของการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่
2. ศึกษาสภาพแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปศึกษานั้น ๆ ทั่วๆ ไป
3. ทำการขออนุญาตจากผู้บังคับบัญชา ตามระเบียบงานราชการ
4. ประชุมชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงรายละเอียด เช่นจะไปที่ไหน
แห่งใด ไปกี่แห่ง แต่ละแห่งจะอยู่กี่วัน แต่ละแห่งเกี่ยวข้องกับ
เนื้อหาวิชาใด ตลอดจนแนะนำเรื่องพาหนะเดินทาง เส้นทาง
เวลาไปและเวลากลับที่แน่นอน รวมทั้งการแต่งกาย การวางตัว
กิจกรรมต่างๆ ฯลฯ
5. จัดยานพาหนะให้เหมาะสม
6. เตรียมยา เพื่อการปฐมพยาบาล
7. มีการประเมินผลเมื่อเสร็จงาน

สไลด์ (Slide)

สไลด์คือภาพนิ่งชนิดโปร่งแสง นำมาฉายกับเครื่องฉายให้ภาพปรากฏ
บนจอภาพขนาดใหญ่ได้ โดยผู้ดูจำนวนมากได้เห็นภาพพร้อม ๆ กัน ส่วนลักษณะของ
แผ่นสไลด์นั้น เป็นภาพโปร่งแสงที่มกรอบด้วยพลาสติก หรือโลหะมีขนาดต่าง ๆ กัน
คือ $3\frac{1}{4} \times 4$ ตารางนิ้ว หรือขนาด 2×2 ตารางนิ้ว ทำจากฟิล์มขนาด 35
มิลลิเมตร โดยถ่ายทำตามเรื่องหรือเนื้อหาของบทเรียน แล้วนำมาตัดเป็นภาพ ๆ
เมื่อล้างเสร็จแล้ว จึงนำมาเข้ากรอบ เพื่อฉายในเครื่องทำเป็นอุปกรณ์การสอน
หรือสื่อการสอนต่อไป

สไลด์ปัจจุบันมีเครื่องบันทึกเสียงประกอบ เพื่อเป็นคำบรรยายเนื้อหา-
ไปพร้อม ๆ กับฟิล์มสไลด์ หากใช้เครื่องฉายหลาย ๆ เครื่องฉายพร้อมกันในเรื่อง-

เกี่ยวกับ เรียกว่า สไลด์มัลติวิชั่น ซึ่งเป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบัน

ฟิล์มสตริป (Filmstrip)

เป็นภาพนิ่งชนิดโปร่งแสง เช่นเดียวกับสไลด์ แต่ต่างจากสไลด์ตรง-
ที่ฟิล์มสไลด์เป็นแผ่น ๆ เช้ากรอบไว้ ส่วนฟิล์มสตริปเป็นม้วน ดังนั้นเวลาฉายสไลด์
ต้องลำคัมแต่ละกรอบหรือแต่ละเฟรมเข้าเครื่องฉาย ส่วนฟิล์มสตริปนั้นเนื้อเรื่องเรียง
ลำคัมในม้วนตั้งแต่ต้นจนจบ

เครื่องฉายวิศุทึบแสง (Opague)

เป็นเครื่องฉายภาพนิ่งที่มีลักษณะทึบแสง ทำให้เห็นภาพปรากฏบนจอ
มีขนาดใหญ่ และมีสีเหมือนวิศุทึบที่นำมาฉาย แต่ต้องฉายในห้องมืดป้องกันแสงสว่างได้
วิศุทึบที่นำมาฉายได้แก่ ภาพรูปภาพ ของจริง ภาพสีจากเอกสาร หรือวารสารต่าง ๆ
เป็นสื่อที่มีราคาแพง ต้องมีห้องพิเศษจึงจะใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ดี

ภาพยนตร์ (Motion Picture)

เป็นสื่อทัศนูปกรณ์ที่ให้อรรถประโยชน์ในการเรียนการสอนที่คึกคักอย่างหนึ่ง
ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในสิ่งที่ยากได้ ช่วยขยายสิ่งที่เล็กให้ใหญ่ได้ หรือย่อ-
ในสิ่งที่ใหญ่ให้เล็กลงได้ นับว่าเป็นการช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนได้
เป็นอย่างดี

ฟิล์มภาพยนตร์มีหลายชนิดหลายขนาด ขึ้นอยู่กับความกว้างของฟิล์มซึ่ง
วัดเป็นมิลลิเมตร ขนาดฟิล์มที่นิยมใช้อยู่ในปัจจุบันได้แก่ขนาด 8 มิลลิเมตร และ
ขนาด 16 มิลลิเมตร

โทรทัศน์ (Television)

เป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ไปสู่ผู้ชมได้เป็นจำนวนมาก-

ในเวลาเดียวกัน ผู้เรียนสามารถรับประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยการมองเห็น และได้ยินเสียงไปพร้อม ๆ กัน แต่มีข้อจำกัดอย่างหนึ่งคือ เป็นวิธีการสื่อความหมายทางเดียว (One Way Communication) ผู้เรียนไม่สามารถซักถามปัญหา หรือแสดงความคิดเห็นประกอบการเรียนการสอนได้

วิดิทัศน์ (Video Tape)

คือเทปที่สามารถบันทึกรายการจากโทรทัศน์ มีทั้งเสียงและภาพในเวลาเดียวกัน สามารถลบได้ อัดใหม่ได้ ปัจจุบันวิดิทัศน์ที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นที่หลากหลาย มีบทเรียนสำเร็จที่เอกชนผลิตจำหน่ายมากมายทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพราะปัจจุบันนี้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งมีกล้องถ่ายและบันทึกภาพเพื่อการเรียนการสอนในเรื่องนี้โดยตรง

เครื่องบันทึกเสียง (Tape Recorder)

เป็นสื่อการสอนที่อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนมากอยู่ในปัจจุบัน เพราะการบันทึกเสียงทำได้ง่าย ครูผู้สอนอาจบันทึกคำบรรยายคำสอนประกอบดนตรี คันทวน ๆ ก็ได้ สามารถเปิดทบทวนใหม่ได้บ่อยครั้งได้หลาย ๆ ครั้ง ทั้งสามารถลบทิ้งและอัดใหม่ได้ ปัจจุบันสื่อชนิดนี้มีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก บริษัทเอกชนทำการแข่งขันการผลิต ที่นิยมใช้กันมากในการเรียนการสอนคือ เทปคาสเซต ใช้ได้ทั้งกระแสดับ และไฟฟ้ากระแสตรง

เครื่องเล่นแผ่นเสียง (Record Player)

เป็นสื่อการเรียนการสอนประเภทวัสดุ (Software) ที่ต้องนำมาเปิดฟังด้วยเครื่องเล่นแผ่นเสียง (Record Player) ปัจจุบันการผลิตสื่อประเภทนี้ก้าวหน้ามาก มีน้ำหนักเบา ไม่แตกง่าย ทนทานกว่าเดิม ระบบเสียงดีขึ้น

ปัจจุบันมีสื่อออกประเภทหนึ่งที่มีระบบทำงานเทียบได้กับเครื่องเล่นแผ่นเสียง แต่มีภาพและเสียงผ่านเครื่องรับโทรทัศน์ โดยแพร่ภาพทั้งภาพข่าวคำและภาพสัรยการทาง ๆ อาจถ่ายทอดจากฟิล์มภาพยนตร์ จากวิดีโอทัศน์ หรือจากโทรทัศน์ก็ได้ สื่อชนิดนี้ทำงานด้วยแสงเลเซอร์ เรียกว่า วิดีโอดิสค (Videodisc)

วิทยุ (Radio)

เป็นสื่อที่นิยมในหมู่ประชาชนทั่วไป เพราะเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารการเมือง การบันเทิง ความรู้ ความคิด ไปยังผู้คนจำนวนมากได้อย่างกว้างขวาง โดยเกือบทุกแห่งทุกพื้นที่สามารถรับฟังได้ ดังนั้นผู้ฟังจึงได้รับข่าวสารบ้านเมืองทันต่อเหตุการณ์มากที่สุด

ปัจจุบันวิทยุเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนมากขึ้น เป็นต้นว่ามีวิทยุโรงเรียนของทางราชการ มีบทเรียนทางวิทยุของกรมการศึกษานอกโรงเรียน จึงช่วยให้ผู้เรียนได้ฟังเป็น ดึกทักษะการฟัง คิดวิเคราะห์ได้ เป็นต้น

ทัศนวัสดุ (Visual Material)

เป็นสื่อการสอนที่ใ้ประสบการณ์ในด้านการมองเห็น ได้แก่ รูปภาพ แผนป้ายสำลึ กระดาน ชอล์ค และสื่อประเภทลายเส้นต่าง ๆ (Graphic Material)

แผนภูมิ (Charts)

เป็นทัศนวัสดุที่ใช้รูปภาพและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อแสดงความหมายของเรื่องราวและแนวคิดต่าง ๆ ใ้ผู้เรียนได้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ประโยชน์ของแผนภูมิหลายประการ เช่น ใช้ประกอบการอธิบายของครู ช่วยให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ชัดเจนและเร็วขึ้น ใช้เร้าความสนใจของนักเรียน ใช้สรุปและทบทวนบทเรียน ฯลฯ เป็นต้น

แผนที่ (Maps)

เป็นสื่อลายเส้นชนิดหนึ่ง ใช้แสดงสัญลักษณ์ของพื้นผิวโลก ช่วยการนำ-
มาแต่ให้แม่นยำ เพื่อสะดวกต่อการศึกษารายละเอียดต่างๆ สื่อประเภทนี้ใช้กันมาก
ในรายวิชาสังคมศึกษา และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

รูปภาพ (Flat Pictures)

เป็นทัศนวัสดุที่ประกอบขึ้นโดยการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งช่วยให้
ผู้เรียนได้เห็นด้วยตาตนเอง ทำให้เข้าใจบทเรียนได้ถูกต้องและรวดเร็ว เป็นทัศน
ภาพถ่าย ภาพเขียน ภาพวาด ภาพพิมพ์ ฯลฯ เป็นต้น

การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

เป็นสื่อประเภทตัวชี้การให้นักเรียนสมมติตัวเองเป็นผู้อื่น คนอื่น โดย
แสดงบทบาทของตัวเองออกมา ตามที่ตนเองคิดว่าเป็นผู้สวมบทบาทนั้นๆ สื่อชนิดนี้
ใช้ได้ดีในการสอนภาษา สังคมศึกษา สุขศึกษา และจริยศึกษา

การแสดงบทบาทสามารถทำได้โดย ไม่ต้องให้ผู้แสดงท่องบทบทนั้นๆ
แต่อย่างใด ไม่ต้องเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวใหม่ เป็นเพียงครุฑอก แนะนำบทบาทอย่าง
กว้างๆ และสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กประกอบจินตนาการของผู้แสดงเท่านั้น

การจำลองสถานการณ์ (Simulation Technique)

เป็นวิธีการสร้างเรื่องราวขึ้น เพื่อเลียนแบบสถานการณ์จริง จึงมี-
ขอบข่ายกว้างขวางกว่าการแสดงบทบาทสมมติ เพราะการสร้างสถานการณ์ในสื่อชนิด-
นี้ จะมีสภาพแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวผู้ที่อยู่ในสถานการณ์จำลองสามารถจะจับ
และแตะต้องได้ มิใช่เป็นการจินตนาการเหมือนการแสดงบทบาทสมมติ ตัวอย่าง-
สถานการณ์จำลอง เช่น การฝึกหัดขับเครื่องบินกับเครื่องบินจำลอง เป็นต้น

เกม (Games)

เป็นกิจกรรมการเล่นที่ฝึกศึกษาและมีการแข่งขัน อาจเป็นเกมที่เล่นกันหลายคนหรือเกมที่เล่นคนเดียวก็ได้ คือถ้าเล่นเพียงคนเดียวก็เป็นการเล่นที่ตนเอง แต่ถ้านักเรียนหลายคนทำให้นักเรียนสนุกสนาน มีการแข่งขันกันในกิจกรรม จึงเกิดการเรียนรู้ไปทั่ว สื่อชนิดนี้สามารถนำไปสอนได้ในเกือบทุกวิชา

การ์ตูน (Cartoon)

การ์ตูนคือภาพฉาย ๆ ที่เขียนขึ้นไว้แสดงลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและสนใจในสิ่งที่ต้องการอธิบายได้ดียิ่งขึ้น ครูอาจใช้การ์ตูนเพื่อเร้าความสนใจในบทเรียน ใช้การ์ตูนประกอบแผนภูมิ ใช้การ์ตูนในภาพโฆษณา โดยพยายามส่งเสริมให้นักเรียนได้หาคำภาพการ์ตูนฉาย ๆ เพื่อแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์

หนึ่ง การ์ตูนเรื่อง (Comets) เป็นภาพการ์ตูนหลาย ๆ ภาพ นำมาประกอบกัน แล้วผูกเป็นเรื่องราวต่าง ๆ นับว่าเป็นสื่อที่เด็กให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง

แผ่นป้ายสำลี (Feltboard)

เป็นทัศนวัสดุที่ใช้แสดงเรื่องราวต่าง ๆ และแสดงการเปลี่ยนแปลงของภาพได้คือ สื่อชนิดนี้พื้นป้ายจะทำด้วยไม้อัด หรือทำด้วยกระดาษชานอ้อย หน้ด้วยสำลี หรือผ้าสักหลาด ชิ้นส่วนหรืออุปกรณ์ที่นำมาติดบนแผ่นป้ายสำลี สามารถทำจากวัสดุฉาย ๆ เช่น กระดาษ เศษวัสดุ หรือของจริงที่พื้หน้าหนักเบา ก็ได้

เครื่องฉายข้ามศีรษะ (Overhead Projector)

เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมาย เป็นที่นิยมแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน เพราะใช้ประกอบในการบรรยายของการสัมมนา การอบรม การประชุม รวมทั้ง-

การเรียนการสอนทั่วไป ทั้งนี้เพราะสื่อชนิดนี้ช่วยให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจเรื่องตื้นหรือ
ผู้บรรยายสื่อความออกมาได้อย่างรวดเร็ว ผู้ฟังจะได้เห็นภาพเห็นข้อความที่น่าสนใจ
ปรากฏบนจอภาพ ผู้บรรยายจะหันหน้าสู่ผู้เรียนตลอด สามารถสังเกตเห็นพฤติกรรม
ของผู้เรียนได้ทุกอิริยาบถ

งานกราฟิก (Graphic)

หมายถึงวัสดุหลายเส้นซึ่งได้แก่วัสดุที่เกิดจากการวาดและการเขียน มี
ลักษณะ 2 มิติ ซึ่งได้แก่งานลักษณะต่อไปนี้ คืองานออกแบบการจักภาพประกอบการ
หนังสือ การประดิษฐ์ตัวอักษร งานพิมพ์ และงานทำสำเนา ฯลฯ

งานกราฟิกมีขอบเขตกว้างขวาง เป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมการเรียน
การสอนมาก ปัจจุบันเป็นที่นิยมและแพร่หลายอยู่ในรูปของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

สื่อประสม (Instructional Package)

หมายถึงการนำสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน ใหม่คุณค่าส่งเสริม
เสริมซึ่งกันและกัน สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เร้าความสนใจ ในขณะที่สื่ออีก
อย่างหนึ่งใช้ประกอบคำอธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา หรือสื่ออีกชนิดหนึ่งอาจใช้
เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นการใช้สื่อประสมจะช่วยให้ผู้เรียน
มีประสบการณ์จากประสาทสัมผัสที่ผสมผสานกันได้ เด็กสามารถค้นพบวิธีการที่จะเรียน
ในสิ่งที่ต้องการได้ด้วยตนเองมากขึ้น

การสอนโดยใช้สื่อผสม เป็นการนำวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการหลาย-
ประเภทมาปรับปรุงการเรียนรู้อันของเด็กเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การใช้สื่อ-
ชนิดนี้ นับว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ก้าวหน้าอีกอย่างหนึ่ง

แนวคิดการคัดเลือกการสอนให้ประสิทธิภาพ

เพื่อจะได้เลือกสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรม และเพื่อให้การเลือกดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น ควรทราบถึงประสิทธิภาพและข้อจำกัดบางประการของสื่อ เพื่อเป็นแนวคิดสำคัญในการส่งเสริมการสอนให้ประสิทธิภาพที่ยั่งยืน จึงขอเสนอแนวทางเพื่อประกอบการเลือกของครูผู้สอน ดังนี้ (สันทน์ ภัทมาคม 2526 : 210-212)

1. สื่อการสอนที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ในการเรียน

การถ่ายทอดประสบการณ์ไปยังผู้เรียนนั้น หากต้องการให้ได้ผลดีควรใช้สื่อการสอนมาประกอบ แต่เนื่องจากสื่อการสอนมีมากมายหลายประเภท ครูผู้เลือกใช้จะต้องให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับประสบการณ์นั้น ๆ ด้วย เนื่องจากสื่อการสอนมีความสามารถจำกัด สื่อแต่ละชนิดมีประสิทธิภาพในการใช้แตกต่างกัน ดังนั้นผู้สอนต้องมีความสามารถในการเลือก หากเลือกสื่อชนิดประเภท ย่อมทำให้เกิดผลเสีย ทำให้เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย และที่สำคัญคือเด็กจะเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการใช้สื่อได้

2. สื่อการสอนกับวิธีการสอนแบบต่าง ๆ

การเลือกวิธีสอนให้สอดคล้องกับประสบการณ์ ในการเรียนแต่ละประเภท มีส่วนสัมพันธ์กับการเลือกสื่อการสอนด้วย ดังนั้นการเลือกประเภทของสื่อให้สอดคล้องกับวิธีสอน จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง ดังตัวอย่างเช่น

2.1 สื่อการสอนที่เหมาะสมสำหรับวิธีสอนแบบบรรยาย

การสอนแบบบรรยายเป็นลักษณะการสอนที่ศูนย์กลางสำคัญอยู่ที่ตัวผู้สอน ฉะนั้นสื่อการสอนใด ๆ ที่จะนำมาใช้ จะมีลักษณะเป็นช่วยสอนทั้งสิ้น การที่เรียกว่าผู้ช่วยสอนหมายความว่า สื่อการสอนที่นำมาใช้จะมีลักษณะไม่สมบูรณ์ในตัวเอง เฉพาะสื่อการสอนตามลำพัง จะอธิบายเนื้อหาที่จะสอนโดยตัวของมันเองไม่ได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้ช่วยสอน คุณลักษณะของสื่อประเภทนี้ คือ

2.1.1 มีขนาดพอเหมาะกับชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถมองเห็นได้ชัด เช่นขนาดของตัวอักษรที่ใช้ ตัวอักษรถูกจัดโดยตรง ไม่ผ่านเครื่องขยายหรือการ-

ขยายโต ๆ จะให้มีขนาดพอเหมาะในระยะใกล้คือ หัวอักษรทองสูง .5 นิ้ว กว้าง-
เวียงขนาด 16 ฟุต โดยนับจากหัวอักษรถึงศูนย์กลางของทองเวียง และสี่ด้านจะ-
เพิ่มดังนี้

1 นิ้ว	ต่อ	32 ฟุต
2 นิ้ว	ต่อ	64 ฟุต

ความหนาจะสัมพันธ์กับความสูงของหัวอักษรด้วย

ถ้าหากหัวอักษรยานเครื่องขยาย เช่น เครื่องฉายสไลด์ พิณสตรีป
หรือโอเวอร์เฮด(เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ) หัวอักษรบนสไลด์ บนแผ่นใส ไม่จำเป็นต้อง-
มีขนาดเท่ากับเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น แต่ขึ้นอยู่กับภารกิจ เครื่องฉายให้ใกล้หรือไกลกับจอภาพ
เท่านั้น

มิติของสื่อประกอบการสอนแบบบรรยาย

- สื่อการสอน 2 มิติ ได้แก่ เทคนิคฉายได้ และฉายไม่ได้ ประเภท-
ฉายได้เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ แผ่นใส ฯลฯ ผู้บรรยาย
สามารถบรรยายประกอบการสอนได้ ส่วนประเภทฉายไม่ได้ เช่น
ภาพนิ่ง แผ่นภูมิ โคลอะแกรม แผนที่ ติ ผู้สอนอาจบรรยายประ-
กอบได้เลย
- สื่อการสอน 3 มิติ เช่น ของจริง ของจำลอง ของล้อแบบ
- สื่อการสอนประเภทกิจกรรม เช่น บทบาทสมมุติ ผู้บรรยายอาจ-
แสดงเอง หรือให้ผู้เรียนร่วมแสดงก็ได้

2.1.2 สีที่ใช้ประกอบการสอนแบบบรรยาย

การใช้สีตัดกันจะให้ผลทางการเรียนน้อยกว่าที่ใช้สีอ่อนหรือสีแก่มาก ความ-
หลักของการใช้สีตัดกัน คือจะใช้สีตรงกันข้าม ตัวอย่างเช่น สีเหลืองจะ
ตรงข้ามกับสีม่วง ดังนั้นสีม่วงกับเหลือง หากใช้ด้วยกันจะให้ผลน้อยกว่า
สีอ่อน เป็นต้น

2.1.3 ความชัดของภาพ

ภาพควรเน้นหรือปรากฏเฉพาะในส่วนที่ต้องการ ส่วนใดไม่ใช้จะทำสีอ่อน-
กว่าหรือไม่ปรากฏเลยก็ได้

2.1.4 การใช้กระดาษดำหรือกระดาษชอล์ก

- สื่อกระดานคำ กระดานชอว์ค อาจจะเป็นสีคำ ชาว เขียว
- กระดานคำสีเขียว กระดานชอว์คสีเหลืองให้ผลดีที่สุด
- กระดานสีขาว ให้ประสิทธิภาพรองลงไป
- กระดานสีเหลืองใช้เฉพาะวงการศึกษาเท่านั้น
- ขนาดตัวอักษรบนกระดานคำให้พอเหมาะตามเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว
- การวางภาพบนกระดานคำ อาจจะใช้แบบร่าง หรือ แผ่นเจาะรูช่วยก็ได้

2.2 สื่อการสอนที่เหมาะสมกับการสอนแบบกลุ่มย่อย

เป็นการสอนที่เน้นสมาชิกในกลุ่มเป็นหลัก ในการอภิปรายในกลุ่ม หรือ การเริ่มเข้าสู่บทเรียน การรายงานผล และการสรุปบทเรียน สื่อการสอนอาจจะมี ดังนี้

2.2.1 แผ่นใส หรือกระดานคำ ใช้อธิบายก่อนแยกกลุ่ม

2.2.2 แผนภูมิ แผนภาพ รูปภาพ ประกอบความคิดเห็นขณะรวมการ อภิปราย แผ่นใสใช้สรุปผลการรายงาน

2.2.3 สื่อสำหรับรายงานผล ได้แก่ การสาธิต การใช้แผ่นใส แผนภูมิ การแสดงบทบาทสมมุติ การแจกเอกสารสิ่งพิมพ์

2.3 สื่อการสอนที่เหมาะสมสำหรับการสอนแบบปฏิบัติการ

เป็นการสอนที่เน้นการปฏิบัติ สื่อที่ใช้ต้องเหมาะสมกัน และเป็นไปตามคำสั่งที่กำหนดให้

2.3.1 ตัวอย่างกิจกรรมปฏิบัติการ ผู้สอนอาจจะบรรยายและใช้สื่อ ประกอบ เช่น การใช้วีดิทัศน์ การสร้างสถานการณ์จำลอง การทำการสอนแบบจุดภาค การสอนแบบใช้ภาพยนต์ประกอบ การทำการสาธิต และการแสดงบทบาทสมมุติ เป็นต้น

2.3.2 ภาลงมือปฏิบัติการ อาจจะมีวัสดุฝึก หรือใบสั่งงาน หรือ ทั้งสองอย่างผสมผสานกัน เป็นต้น

2.4 สื่อการสอนสำหรับการสอนตามเอกัตภาพหรือการสอนรายบุคคล เป็นสื่อการสอนที่มีลักษณะเป็นส่วนประกอบครู ความสำคัญจึงอยู่ที่ครูเป็นหลัก อาจจะมีหน้าที่พิเศษแทนครูได้ เช่น

2.4.1 ชุดการสอน (Package)

เป็นกระบวนการการจัดทำสื่อการสอนในลักษณะสื่อประสม หมายถึงการใช้สื่อหลายส่วนประกอบกันจนครบบริบูรณ์เพื่อใช้สอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในแต่ละชุดการสอน สื่อการสอนในชุดนั้น ๆ จะเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ชุดการสอนควรประกอบด้วย

- คู่มือการใช้ชุดการสอน
- สื่อการสอน
- แบบฝึกหัดใหญ่เรียนทำ
- แบบประเมินผล อาจจะเป็นทั้งก่อนและหลังเรียน

2.4.2 แบบเรียนแบบโปรแกรม

เป็นการแตกแยกเนื้อหาออกเป็นส่วน ๆ แล้วนำมาเรียงกัน โดยเรียกเนื้อหาที่แตกย่อยนี้ว่า กรอบหรือเฟรม เนื้อหาแต่ละหน่วยจะมีการตั้งคำถามใหญ่เรียนโต้ตอบ และผู้เรียนก็ทราบผลได้ทันทีว่า ทำไปแล้วผิดหรือถูก ก่อนที่จะเรียนในขั้นต่อไป ก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ จนจบบทเรียนหรือจบคอร์ส แบบเรียนแบบนี้เราจะพบในการสอนทางไปรษณีย์บาง หรือทางโทรทัศน์บาง มีเครื่องช่วยสอนที่เป็นสื่อผสมมากมาย เช่น เทป สไลด์ ภาพนิ่ง ภาพยนต์ วิดิทัศน์ เป็นต้น

ค ำ ถ ำ ม ท ำ ย บ ท

1. สื่อการเรียนการสอนคืออะไร ให้คุณคำในการเรียนการสอนอย่างไร?
จงอธิบาย และยกตัวอย่างประกอบ
2. สื่อการเรียนการสอนแยกประเภทออกเป็นกี่ประเภท แต่ละประเภทได้แก่
อะไรบ้าง?
3. เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ ท่านมีหลักการ หรือ
วิธีการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ อย่างไร?
4. เอ็ดการ์ เกล ใ้คำจำแนกประสบการณ์ทางการเรียนการสอน โดยถือหลัก-
ความต่อเนื่องระหว่างรูปธรรมกับนามธรรม ออกเป็นลักษณะของกรวย
โดยมีลำดับขั้นตอนต่าง ๆ กี่ขั้น แต่ละขั้นได้แก่อะไรบ้าง?
5. จงบอกเกณฑ์ หรือหลักการเลือกสื่อเพื่อการเรียนการสอนมาสัก 6 ข้อ
6. จงบอกข้อดี และข้อจำกัดของสื่อต่อไปนี้
 - 6.1 สไลด์
 - 6.2 เครื่องฉายข้ามศีรษะ
 - 6.3 วิดีทัศน์
7. หากท่านจะผลิตสื่ออย่างง่ายเพื่อใช้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา-
ตอนต้น โดยยึดหลักใช้วัสดุราคาถูก หาง่าย มีในท้องถิ่น ท่านมีหลัก-
การ วิธีการ และลำดับขั้นตอนการผลิตอย่างไร จงอธิบายมาพอสังเขป

การเรียนการสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล

แนวคิด

การเรียนการสอนเป็นรายบุคคล หมายถึงการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของทักษะ ความสามารถ ความเข้าใจ แรงจูงใจ วินัยในตนเอง จุดมุ่งหมาย ความสามารถในการแก้ปัญหา และการคาดการณ์ของผู้เรียน โดยมีครูคอยทำหน้าที่ให้ความสะดวกในการเรียน เป็นผู้ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา ผู้วิเคราะห์ เป็นผู้กำหนดแหล่งการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรม การประเมินผล ตลอดจนการรายงานผลการเรียนของผู้เรียนในแต่ละคนด้วย (Dunn and Dunn 1972 : 254)

ส่วน วชิราพร อัจฉริยโกศล (2527 : 72) กล่าวว่า การเรียนการสอนเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการสอนเนื้อหา โดยกำหนดเนื้อหาประกอบต่าง ๆ ของการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กัน และสัมพันธ์กับผู้เรียนอย่างมีระเบียบ โดยจัดให้มีการวินิจฉัย (Diagnosis) ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อประโยชน์ในการกำหนด (Prescription) วิธีการเรียนและวัสดุการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยทั้งหมดนี้ให้ผู้เรียนทุกคนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้

ความเห็นของ กิคานันท์ มลิทอง (2531 : 141) มีว่า บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย ความคิด และสติปัญญา อันเป็นผลทำให้ความสามารถต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปด้วย ในการเรียนการสอนก็เช่นเดียวกัน ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีความสามารถในการเรียนรู้ไม่เท่ากัน ดังนั้นการจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามสติปัญญาและความสามารถของตน ย่อมเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนตามความถนัด ตามความสมัครใจด้วย

แนวคิดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลนั้นเกิดจากความคิของนักการศึกษา-
ที่ว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนควรเรียนตามความสามารถของตนเอง เพราะผู้เรียนแต่ละ
คนมีความสามารถแตกต่างกัน บางคนอาจเรียนไ้ช้าและบางคนอาจจะเรียนได้เร็ว
ดังนั้นแต่ละคนจะมีพัฒนาการไปตามวิถีทางของตนเอง ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้เตรียม-
โครงการให้ เป็นผู้หาสาเหตุที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการเรียนรู้ของเด็ก พร้อมทั้ง
การแนะนำช่วยเหลือให้พ้นจากอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้นได้ (อาภรณ์ ชาติบุรุษ
2517 : 14)

องค์ประกอบการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล

1. วัตถุประสงค์ของรายบุคคล
เป็นการที่ผู้เรียนแต่ละบุคคล สามารถเลือกสิ่งที่ตนเรียนได้ตาม-
ความสนใจ และความถองการ
2. วิธีการเรียนรายบุคคล
คือผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนที่ตนชอบ อาจจะเป็นการเลือกใช้สื่อ-
ที่ตนชอบเอง ซึ่งอาจจะเป็นการฟังคำบรรยาย การเข้าห้องสมุดค้นคว้า หรือการ-
ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในวิธีอื่น ๆ เป็นต้น
3. ความก้าวหน้าของรายบุคคล
โดยผู้เรียนไม่ต้องรอกัน ทางคนต่างเรียนเพื่อแสวงหาความก้าวหน้า
ไปเรื่อย ๆ ผู้ใดมีความสามารถเหนือกว่าก็อาจจะจบการศึกษาเร็วกว่า อย่างนี้
เป็นต้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบนี้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียน
ได้ตรวจสอบความสามารถ ตรวจสอบความถองการของตนเอง เพื่อเลือกวิชา-
เรียน และเลือกเวลาเรียนให้เหมาะสม แต่ละคนจะก้าวหน้าไปตามความสามารถ
ของตน ผู้เรียนมีโอกาสทรงถึงความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองโดยสม่ำเสมอ

จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนรายบุคคลนั้น มีลักษณะคล้ายหลักสูตรส่วน-
บุคคล คือหลักสูตรที่มีจุดหมาย เนื้อหา รวมทั้งกิจกรรมในการเรียนการสอน
จะช้าหรือเร็ว ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน-
ระหว่างเทคนิควิธีการ กับสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ แล้ว จึงเกิดเป็นแนวคิดสำคัญของ-
การเรียนการสอนเป็นรายบุคคลขึ้น

ลักษณะความแตกต่าง ระหว่างบุคคล

การจะจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้สอน-
ต้องคำนึงถึงประเภทและลักษณะความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อ
สามารถจัดสื่อ จัดเวลาประสบการณ์ ให้แก่ผู้เรียนในแต่ละคนได้ตามความเหมาะสม
ทั่วแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่างดังกล่าว มีดังนี้ (กิตานันท์ มลิทอง 2531 : 143)

1. ตัวแปรด้านบุคลิกภาพ (Personality Variables)

ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ขึ้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพซึ่งแตก-
ต่างกันไป ผู้เรียนที่มีความคิดยืดหยุ่นมีบุคลิกภาพชอบการแสดงออก ทำให้มีความ-
สามารถในการอธิบาย การโต้ตอบ และการแก้ปัญหาได้ดี ทั้งนี้บุคคลลักษณะนี้
จึงชอบบทเรียนที่มีเนื้อหายืดหยุ่น ชอบบทเรียนที่ให้ความอิสระแก่ผู้เรียนในการกำ-
หนดเนื้อหาเอาเอง อาทิ เช่น บทเรียนแบบการค้นคว้า หรือการเรียนโดยใช้สื่อ
ตรงกันข้ามผู้เรียนที่มีบุคลิกชอบเก็บตัว มักมีความคิดตรงไปตรงมา
เป็นรูปแบบของความคิดตามหลักวิชาการ จะเรียนหรือทำงานได้ก็ ถ้าหากได้รับ-
การแนะนำจากครูที่ดี หรือทำแบบฝึกการเรียนโดยยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางการเรียน

2. ตัวแปรด้านสติปัญญาความรู้ (Cognitive Variables)

โดยเจตนาอย่างยิ่งความรู้ความเข้าใจ ในการใช้เครื่องมือ
วัสดุต่าง ๆ ตามวิธีการของผู้เรียน ตัวแปรนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรคำนึงถึง
เพื่อประโยชน์ในการจัดระดับการสอน การเลือกวิธีการสอน การเลือกสื่อ
เป็นต้น

3. ตัวแปรด้านการขอยุติถาม (Inquiry Variables)

บุคคลขอยุติถามหรือขอยุติถามไถ่ถาม มีความอยากรู้อยากเห็นแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดวัฏกรรมการศึกษาแตกต่างกัน เช่นการสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบไต่ถาม การจัดการวางสอนแบบยืดหยุ่น การสอนเป็นทีม เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสนองตอบบุคลิกขอยุติถาม อยากรู้อยากเห็นของเด็กนั่นเอง

4. ตัวแปรด้านการลำดับการเรียนรู้ (Sequencing Variables)

ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และความอยากรู้อยากเห็นมาก ๆ โดยทั่วไปมักมีเชาวน์ปัญญาสูง มีการจัดลำดับการเรียนรู้ได้ดี และสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเองได้

ขณะที่เด็กกับผู้เรียนที่มีเชาวน์ปัญญาต่ำแม้มีความกระตือรือร้นในการเรียนสูง ก็ไม่สามารถจัดลำดับการเรียนรู้ของตนเองได้หากไม่ได้คำแนะนำจากครูผู้สอน ทั้งนี้เพราะอัตราการเรียนรู้แต่ละบุคคลไม่เท่ากัน (กิตานันท์ มลิทอง, 2531 : 144 ; อ้างอิงมาจาก ไชยยศ เรื่องสุวรรน 2526 : 180-182)

จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล

ในเรื่องนี้ นักการศึกษาคือ กาเยและบริกส์ (Gagne and Briggs . 1979 : 262) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาหรือการเรียนการสอนแบบนี้ไว้ดังนี้

1. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินทักษะที่มีอยู่ก่อนของผู้เรียน
2. เพื่อช่วยในการค้นหาจุดเริ่มต้นของผู้เรียนแต่ละคน ในการจัดลำดับการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย
3. เพื่อช่วยในการจัดวัสดุและสื่อการสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน
4. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ไปตามสัดส่วนความสามารถของตนเอง
5. สะดวกต่อการประเมินผลโดยบ่อยครั้งตามที่ต้องการ และเพื่อเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน

ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนการสอนรายบุคคล

ข้อดี

1. ผู้เรียนสามารถเรียนได้เร็วหรือช้า ขึ้นอยู่กับความสามารถ และความสนใจของแต่ละบุคคล
2. สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้รับการทดลองและทดสอบมาก่อนแล้วว่าสามารถใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงนำมาใช้กับผู้เรียน เช่น ชุดการเรียน ชุดสื่อประสม และโมดูลวิชาต่าง ๆ เป็นต้น
3. สื่อที่ใช้ในการเรียนมีหลายชนิดให้เลือก และมักจะใช้ในรูปของสื่อประสม และสื่อบางชนิดจะเป็นสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เช่น บทเรียนโต้ตอบทางวิดีโอ (Interactive Video) และการเรียนด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
4. บทเรียนมักเป็นหน่วยการเรียน (Units) ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้หลายชุดการเรียน
5. เป็นการเรียนที่ครูเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือ ช่วยแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความสัมพันธ์กัน มีมนุษยสัมพันธ์ต่อกันมากกว่าการเรียนการสอนโดยวิธีอื่น

ข้อจำกัด

1. ถ้าผู้เรียนอายุน้อย และไม่มีประสบการณ์เพียงพอที่จะควบคุมการเรียนของตนเองได้ อาจจะเป็นการยาก หรือเป็นอุปสรรคต่อการเรียนให้จบได้
2. ผู้สอนต้องเป็นผู้มีความรู้และทักษะ ในการจัดเตรียมวัสดุและสื่อการเรียนในแต่ละวิชาให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งต้องควบคุมคุณภาพ และความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนด้วย
3. วิชาที่เรียนด้วยการเรียนรายบุคคลอาจมีจำนวนจำกัด เนื่องจากบางวิชาไม่สามารถให้ผู้เรียน เรียนได้อย่างลึกซึ้งด้วยตนเองได้
4. บางกรณีผู้สอนไม่มีเวลาให้กับผู้เรียนมากพอ อาจทำให้รู้สึกถูกปล่อยให้อยู่โดดเดี่ยวได้ (Percival and Ellington, 1984 : 38-41)

สื่อการสอน กับการเรียนการสอนรายบุคคล

การเรียนการสอนรายบุคคลนั้น เป็นการพัฒนารายอย่างหนึ่งของเทคโนโลยีการศึกษา เริ่มต้นมาในช่วง ปี ค.ศ. 1950 - 1960 โดยใช้ได้ผลดีติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน องค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบนี้จะไดผล และมีประสิทธิภาพนั้น คือ การใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบ ทั้งนี้สื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในกรณี เรียกว่า "สื่อการเรียน" ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนและผู้สอนต้องพิจารณารวมกันว่า จะเลือกสื่อใดให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ที่วางไว้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ดังได้กล่าวมาแล้ว

ในเรื่องนี้ผู้เขียนขอกล่าวถึงสื่อต่าง ๆ และวัสดุสารทางการเรียน ที่ใช้ใน-การเรียนการสอนเป็นรายบุคคล พอเป็นสังเขป คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์

- 1.1 หนังสือ เป็นสื่อแกนสำคัญในการเรียน เป็นสื่อแนะนำแนวทางการเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม
- 1.2 โน้ตย่อบทเรียน เป็นการสรุปเนื้อหาสำคัญ ๆ ในบทเรียนนั้น ๆ
- 1.3 บทเรียนแบบโปรแกรม เป็นการให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหา ได้ตอบคำถาม ได้ทราบคำตอบทันที และรู้ผลก้าวหน้าการเรียนของตนเองทันที

2. สื่อทัศนวัสดุ

- 2.1 ชุดการเรียนในโปรแกรมสื่อทัศนวัสดุ ชุดการเรียนมีประกอบ-ควย เทปบันทึกเสียง เทปโทรทัศน์ ฟิล์มสตริป และวัสดุสิ่งพิมพ์
- 2.2 ห้องปฏิบัติการภาษา ซึ่งเดิมใช้เฉพาะการเรียนภาษา แต่ปัจจุบัน-สามารถใช้เรียนบทเรียนต่าง ๆ ได้แล้ว โดยให้ผู้เรียนฟังบทเรียน และผู้สอนคอยฟังการตอบคำถามของนักเรียน ทำให้เกิดการสื่อ-ความระหว่างครูกับเด็กเป็นรายบุคคล หรือทั้งกลุ่มได้

- 2.3 สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เช่นวิทยุและโทรทัศน์ ถือว่าเป็นสื่อที่ช่วยแพร่ภาพและเสียงได้ในเวลาพร้อมกัน เป็นการให้ความสะดวกแก่ผู้เรียนที่จะเลือกเรียนในสถานที่ใด หรือเวลาใดก็ได้

3. คอมพิวเตอร์

3.1 คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction) หรือ CAI เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาชั้นใหม่สุด ของยุคการสื่อสารในปัจจุบัน โดยนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ เช่น เพื่อช่วยสอน เพื่อทบทวนบทเรียน เพื่อแบบฝึกหัด ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ด้วย

3.2 บทเรียนโต้ตอบทางวิดีโอ หรือ Interactive Video เป็นนวัตกรรมชั้นใหม่เช่นกัน โดยใช้ระบบโทรทัศน์ ร่วมกับวิดีโอคาสเซต และเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้เรียนโต้ตอบกับบทเรียนนั้น ๆ ได้ หากเป็นการทำแบบฝึกหัดก็สามารถใช้ คีย์บอร์ด (Keyboard) ในการโต้ตอบได้ (Percival and Ellington. 1984 : 82-85)

การเรียนการสอนรายบุคคลนี้ มีการแบ่งประเภทของการเรียนออกเป็นหลายประเภท และหลายรูปแบบ โดยมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันตามชื่อผู้คิดค้น หรือตามทัศนของผู้จัด หรือตามลักษณะของวิธีการสอนการใช้สื่อ รูปแบบต่าง ๆ ดังเช่น

1. การสอนแบบโปรแกรม
2. การจัดโรงเรียนแบบไม่มีชั้น
3. ศูนย์การเรียนการสอน
4. การสอนแบบจุลภาค
5. ชุคการสอน
6. โมดูลการสอน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการสอนเป็นรายบุคคล

การสอนแบบเดิมกับนวัตกรรมการสอนแบบใหม่

วงการศึกษไทยปัจจุบันได้ยอมรับว่าการสอนนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กมาก แต่การสอนดังกล่าวยังมีข้อแพร่หลายแต่ประการใด เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ อาทิเช่น การจัดทำสื่อการเรียนต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายครูสอน เพราะครูสอนเองซึ่งมีงานสอนแบบเดิม ที่สอนเนื้อหาเดียวกันให้แก่เด็กทั้งหมดในเวลาเดียวกัน แต่เมื่อปรับตัวใหม่มาสอนเป็นรายบุคคลแล้ว ต้องตระเตรียมสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้รู้สึกท้อแท้ไม่อยากทำสิ่งใหม่ ๆ ไม่อยากนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ หรือบางแห่งบางสถาบันผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ ก็เป็นอุปสรรคประการหนึ่งในการพัฒนา

การสอนแบบโปรแกรม

การสอนแบบโปรแกรมหมายถึง การจัดระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามเนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นตอน ๆ ผู้เรียนมีโอกาสประเมินผลการเรียนด้วยการทดสอบกลับอยู่เสมอ (Feedback) และบางครั้งอาจได้รับความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหาอื่น ๆ ในกรณีที่ผู้เรียนยังไม่ดีพอ การสอนแบบนี้ผู้เรียนจะเลือกเรียนได้ตามความสนใจ และความก้าวหน้าไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นการสอนที่จัดสภาพการณ์ให้เชื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ 4 สภาพการณ์ คือ

1. ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง นั่นคือ เมื่อรับทฤษฎีและหลักการแล้ว ต้องมีโอกาสฝึกปฏิบัติทันที อาทิ เช่น การทำแบบฝึกหัดเขียนภาพ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

2. ใ้ผู้เรียนมีผลย้อนกลับทันที (Feedback) เพื่อที่จะได้ทราบว่า การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ การทำแบบฝึกหัด การทำงาน การแสดงความคิดเห็น นิตยถ้อยคำอย่างไรบ้าง และต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง เป็นต้น

3. ใ้ผู้เรียนมีโอกาสภาคภูมิใจในความสำเร็จแม้แต่เพียงเล็กน้อย ประสพ- การที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว จะทำให้ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงที่จะเรียนรู้ให้ กว้างขวางยิ่งขึ้น

4. ใ้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้น และมีโอกาสฝึกใคร่- ครวญและพิจารณาสิ่งที่ปัญหาอันรอบคอบควย

การสอนแบบโปรแกรมมีลักษณะอย่างไร

สวัสดิ์ สหายประสิทธิ์ (2539 : 289-293) กล่าวถึงลักษณะสำคัญ ของการสอนแบบนี้ ดังนี้

1. การสอนแบบโปรแกรมในฐานะเป็นกระบวนการ โดยเปิดโอกาสใ้- ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ใหม่หรือทบทวนความรู้วิธีการตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป และศึกษาโดย- ใช้สื่อการสอนตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป โดยจัดการเรียนการสอนไว้เป็นกระบวนการ- ของการสอนรายบุคคลควบคู่กับการสอนแบบกลุ่มกันไป การสอนแบบโปรแกรมในฐานะ- กระบวนการจะครอบคลุมการสอนเป็นกลุ่ม ในรูปของบทเรียนที่เป็นชุดการสอน เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบจุฬา (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2525 : 28) และการสอนแบบใบสั่ง ฯลฯ เป็นต้น

2. การสอนแบบโปรแกรมในฐานะวิธีการ เป็นการสอนที่ใ้ผู้เรียนศึกษา- จากสื่อ ส่วนมากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ บทเรียนอาจจะมีสไลด์หรือภาพชุดประกอบ โดย เน้นเพียงวิธีการเดียวเท่านั้น คือจากบทเรียนแบบโปรแกรมเท่านั้น

บทเรียนประเภทต่าง ๆ ที่สามารถนำมาสอนแบบโปรแกรมใ้- สามารถจำแนกออกได้ เป็น 3 ประเภท คือ

1. บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed lesson) เป็นการสอนที่ -

ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลัก โดยการเขียนโปรแกรมการสอนออกมาเป็นบทเรียน หากมีหลายบทเรียนให้รวมอยู่ในเล่มเดียวกัน รวมเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกัน เรียกว่าแบบเรียนหรือตำราแบบโปรแกรม วิธีเสนอเนื้อหาเน้นให้จัดในรูปของ "กรอบ" ที่บรรจุเนื้อหาทีละน้อย มีคำถามท้าทายให้ผู้เรียนคิดแล้วตอบ และมีเฉลยให้ทราบผลทันที บทเรียนแบบโปรแกรม มี 3 ลักษณะ คือ

1.1 บทเรียนแบบเส้นตรง เป็นบทเรียนที่เสนอเนื้อหาทีละน้อย อยู่ในกรอบและเฟรมต่อเนื่องกันตามลำดับแนวคิด แต่ละกรอบ(เฟรม) จะมีเนื้อหาและคำถามให้ตอบ คำเฉลยให้ตอบจะอยู่ในกรอบถัดไป บทเรียนแบบเส้นตรงนี้ เป็นบทเรียนที่จัดลำดับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เหมือนกันทุกคน ผู้เรียนจะต้องเรียนไปตามลำดับขั้น โดยจะข้ามตอนไม่ได้ สิ่งที่เรียนจากหน่วยย่อยแรก ๆ จะเป็นพื้นฐานสำหรับหน่วยต่อไป

1.2 บทเรียนแบบแตกกิ่ง เป็นบทเรียนที่จัดให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนตามความสามารถของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่เข้าใจบทเรียนสามารถมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่วนผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานก็พออาจจะข้ามหน่วยย่อยไปหน่วยหนึ่งก็ได้ แต่ถ้าวินิจฉัยคำตอบไม่ถูกต้อง อาจจะถูกลังเลเรียนขอความช่วยเหลือต่าง ๆ เพิ่มเติมก็ได้ ก่อนที่จะก้าวสู่บทเรียนต่อไป ดังนั้นลำดับการเรียนรู้อาจจะย้อนกลับไปกลับมา โดยขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนก็ได้

1.3 บทเรียนแบบไม่แยกกรอบ เป็นบทเรียนที่เสนอเนื้อหาทีละน้อยตามลำดับขั้น โดยไม่เสนอเนื้อหาออกมาในรูปของกรอบหรือเฟรม แต่เสนอเนื้อหาต่อเนื่องกัน เหมือนกับการเขียนบทความหรือตำรา และต้องมีเฉลยหรือแนวตอบไว้ให้ตรวจคำตอบที่ค้นพบที่ได้

2. บทเรียนสำหรับเครื่องช่วยสอน มีลักษณะสำคัญคือ การนำโปรแกรมหรือบทเรียนไปบรรจุไว้ในเครื่องสอนในลักษณะต่าง ๆ บทเรียนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นบทเรียนแบบเส้นตรง แต่มีเครื่องช่วยสอนที่ใช้บทเรียนแบบแตกกิ่งอยู่บ้าง

การใช้เครื่องช่วยสอนเป็นการนำเอาเครื่องโสตทัศนอุปกรณ์เข้ามาช่วยในการสอนแบบโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่นอาจบรรจุไว้นวนตัวเลขต่าง ๆ เช่น แผนกระดาษ นวนกระดาษ หรือวนอาขีตศ คิวเครื่องอาจจะเป็นของกระดาษ กลองไม้หรือกลองเหล็ก มีช่องสำหรับให้ผู้เรียนกรอกคำตอบหรือพิมพ์ให้เลือกตอบ เครื่องช่วยสอนบางประเภทมีจอภาพ มีสไลด์ มีวิกิตึ้น มีเทปบรรยายประกอบ มีระบบรวมคะแนนโดยอัตโนมัติ และในปัจจุบันมีเครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้วย

3. ระบบชุดการสอน เป็นการนำเอาสื่อประสมมาใช้ในการสอนแบบโปรแกรม โดยใช้สื่อหลายหย่างนอกเหนือจากสื่อสิ่งพิมพ์ ชุดการสอนมักทำในรูปของกล่องหรือแฟ้ม โดยแต่ละชุดจะประกอบด้วย

3.1 คำชี้แจงเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 เนื้อหาวิชาซึ่งจัดแบบโปรแกรม เช่นบทเรียน สไลด์ เทปบรรยาย ภาพชุด วิกิตึ้น ฯลฯ

3.3 งานเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้

ชุดการเรียนการสอน (Instructional Packages) เป็นการใช้สื่อหลายชนิดรวมกัน เรียกว่าระบบสื่อประสม (Multi media System) โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนหลายประการ เช่นนักเรียนสามารถเรียนได้ตามลำพัง อาจจะเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ พึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน จะเรียนที่ใดหรือเรียนเวลาใดก็ได้ เป็นการช่วยแก้ปัญหาการศึกษาแคลงครุ่นในบางโอกาสด้วย นับว่าเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างกว้างขวาง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ (Process) มากกว่าการเน้นเนื้อหาวิชา (Content)

การจัดโรงเรียนแบบไม่มีชั้นเรียน

เป็นการจัดโรงเรียนวิธีหนึ่งที่น่าสนใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเน้นความก้าวหน้าของผู้เรียนตามความสามารถของแต่ละคน โดยใช้วิธีจัดกลุ่ม-

นักเรียนให้ศึกษา แผนการแบ่งนักเรียนเป็นชั้นเรียนตามปกติ

ลักษณะการจัดโรงเรียนแบบไม่มีชั้นนี้ ไม่ใช่วิธีสอน แต่เป็นเครื่องมือในการบริหาร ที่ของกระชั้นและส่งเสริมการสอน โดยเน้นความเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ลักษณะ ของการจัดโรงเรียนแบบนี้ คือ การให้เด็กแต่ละคนได้เรียนตามอัตราความสามารถของตนเอง ไม่มีคำว่าตกหรือล้มเหลว ทั้งนี้ครูผู้สอนต้องตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และคิดแปลงแนวสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างดังกล่าว

หลักสูตรที่จัดไม่มีลักษณะแตกต่างกับโรงเรียนทั่วไปมากนัก หากแต่ต้องจัดเนื้อหาใหม่ความต่อเนื่องกันเป็นระยะยาว ในการจัดการสอนครูต้องเริ่มสอนตั้งแต่สภาพของนักเรียนที่เป็นอยู่ก่อนแล้ว ค่อย ๆ ก้าวจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งติดต่อกันไป จะต้องจัดจังหวะเวลา และความก้าวหน้าของการเรียนให้สอดคล้องกับแต่ละบุคคล โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะกับระดับพัฒนาการของแต่ละคน นักเรียนที่เก่งสติปัญญาดีจะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ โดยไม่ต้องรอคนอื่น ส่วนนักเรียนที่เรียนช้าหรือปานกลาง จะได้รับการดูแลให้ก้าวไปตามความสามารถของแต่ละคน ซึ่งทำให้การเรียนรู้อาจได้เร็วกว่า เรียนแบบขั้นบันไดในชั้นเรียนธรรมดา แต่ตนเองไม่เกิดการเรียนรู้อะไรขึ้นเลย

ครูผู้สอนในลักษณะของ โรงเรียนดังกล่าว จะต้องมีความรู้ลักษณะ ดังนี้

1. ต้องสังเกตและศึกษาตัวนักเรียนแต่ละคนเป็นอย่างดี
2. หาทางรู้ความต้องการของนักเรียนแต่ละคน
3. ต้องวินิจฉัยหรือลงความเห็นในบางอย่างทันที เกี่ยวกับปัญหาเด็ก
4. ช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคน ทั้งในสิ่งที่ เป็นจุดอ่อนที่ ต้องปรับปรุง และสิ่งที่ แล้วส่งเสริมให้ดีขึ้น
5. กำหนดการเปลี่ยนแปลงลำดับชั้น ของนักเรียนใหม่เมื่อผ่านงานในระดับเดิมได้แล้ว

ลักษณะรูปแบบครูที่สอนอาจจะเป็นคณะก็ได้ หรือครูประจำห้องก็ได้ โดยนักเรียนจะเริ่มเขาเรียนอยู่กับครูสอนคณะหนึ่งก่อน แล้วเรียนไปคาบอิทราของแต่ละคน การกำหนดงานให้นักเรียนทำนั้น ไม่ใช่จะเป็นรายบุคคลเสียทั้งหมดทีเดียว อาจจะเป็นหมู่ใหญ่ หมู่ย่อย หรือรายบุคคลก็ได้ นักเรียนอาจจะอยู่กับคณะครูสอนนั้นคณะเดียวถึง 2-3 ปีก็ได้ หรืออาจจะเปลี่ยนทุกปีก็ได้ ทั้งนี้วิธีสอนครูของยี่คหุญ หรือใช้วิธีใดวิธีหนึ่งไม่โดยลัดก็ของเปลี่ยนเป็นวิธีใหม่ เป็นต้น

ส่วนในด้านการประเมินผล ใช้วิธีความก้าวหน้าในการเรียน โดยการสังเกตและทดสอบ ปกติหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดเป้าหมาย กำหนดชนิด โหมด และทักษะในแต่ละระดับไว้ ดังนั้นหากครูมีความรู้เกี่ยวกับนักเรียนผู้ใดมีความรู้ในเรื่องนั้นดีพอ ก็จะประเมินผลโดยวิธีบันทึกความก้าวหน้าของแต่ละคนไว้อย่างละเอียดใหม่โอกาสก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ โดยไม่ต้องรอนักเรียนคนอื่น ส่วนผู้ที่เรียนได้ช้า ครูก็หาวิธีแก้ไขซ่อมบกพร่องของนักเรียนผู้นั้น เพื่อให้เรียนต่อไปด้วยความเข้าใจ อันดี เป็นต้น

สำหรับเกณฑ์ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนแบบมีชั้น กับแบบไม่มีชั้น มีดังนี้

1. โรงเรียนแบบมีชั้น

- 1.1 ยึดหลักการว่า นักเรียนที่มีอายุเท่ากัน ทุกคนจะพัฒนาไปในอัตราและเวลาตามที่กำหนดไว้เท่านั้น
- 1.2 นักเรียนจะประสบความล้มเหลวในการเรียนเมื่อ ไม่สามารถเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้
- 1.3 มีการซ้ำชั้น ถ้าคนใดไม่บรรลุมาตรฐานที่กำหนดไว้
- 1.4 มีการคิดค้นใหม่การเล่นชั้น เมื่อสิ้นปีการศึกษา
- 1.5 การเลื่อนชั้นขึ้นอยู่กับสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการเป็นส่วนใหญ่
- 1.6 กำหนดมาตรฐานของสัมฤทธิ์ผลไว้แน่นอน เมื่อเด็กเกิดความเครียดความคับข้องใจซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้

2. โรงเรียนแบบไม่มีชั้น

- 2.1 ยึดหลักการว่า นักเรียนแต่ละคนมีแผนแผนและอัตราความเจริญงอกงามของตนเองไม่เท่ากัน เมื่อมีอายุเท่ากัน
- 2.2 ไม่มีคำว่า สอบตกหรือความล้มเหลว ถ้าคนใดคนหนึ่งไม่บรรลุสัมฤทธิ์ผล เพราะสามารถดัดแปลงปรับปรุงโปรแกรมให้สอดคล้องกับความต้องการ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเหล่านั้นได้
- 2.3 ไม่มีการซ้ำชั้น แต่อาจก้าวหน้าไปช้ากว่าคนอื่นเท่านั้น โดยครูจะจับมันที่ระดับความก้าวหน้าต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ
- 2.4 มีการตัดสินใจให้เปลี่ยน หรือให้เลื่อนไปอยู่กลุ่มใด ในเวลาใดก็ได้
- 2.5 มีความยืดหยุ่นในการเลือกกลุ่ม พึงนิยมขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะทางกาย ทางสังคม ทางสติปัญญา และทางอารมณ์ เป็นเกณฑ์
- 2.6 ชักความกดดันต่าง ๆ ได้ เด็กได้เรียนตามสบาย ก่อให้เกิดสุขภาพจิตดี

สรุปข้อแตกต่าง

สวัสดิ์ สายประสิทธิ์ (2539 : 293) กล่าวสรุปว่า ผลการวิจัยโรงเรียนแบบไม่มีชั้น โดยโครวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของเด็กในการจัดการเรียนแบบไม่มีชั้น ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์จะสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนที่มีการจัดชั้นเรียนตามปกติ การจัดชั้นเรียนแบบไม่มีชั้นให้ผลดีต่อเด็กในค่านสุขภาพจิตมากกว่า เป็นการแก้ปัญหาการซ้ำชั้นของเด็กได้ และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ก็พอใจในบรรยากาศแบบไม่มีชั้น จึงมีแนวโน้มว่า การจัดโรงเรียนแบบไม่มีชั้นจะเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาของไทยใหม่ อาจแพร่หลายในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาในระยะเวลาไม่นาน

ศูนย์การเรียนรู้ กับ การเรียนการสอนรายบุคคล

ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Centers) หมายถึงสภาพแวดล้อม ที่จัดสร้างขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้ใช้เลือกการเรียนต่าง ๆ ในกิจกรรมที่ตนทำ โดยความรับผิดชอบส่วนใหญ่ในการเรียนรู้เป็นของผู้เรียนเอง ศูนย์การเรียนรู้อาจจัดขึ้นในหมู่คณะหนึ่งของห้องเรียนก็ได้ จัดนอกห้องเรียนก็ได้ ห้องปฏิบัติการก็ได้ หรือแม้แต่นะเบียงของอาคารเรียนก็สามารถทำได้ เพราะศูนย์การเรียนรู้จัดเพื่อสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างในระดับความสามารถของแต่ละบุคคลของผู้เรียน

ศูนย์การเรียนรู้อาจจะประกอบด้วยส่วนงานอื่น ของชุดสื่อประสม หรืออาจมีสื่อประสมครบชุดก็ได้ ศูนย์การเรียนรู้แบบง่าย ๆ อาจทำเช่นบนโต๊ะของนักเรียน หรือสถานที่โล่งแจ้งที่ใดที่หนึ่ง แต่สิ่งที่ควรคำนึงก็คือ ควรเป็นสถานที่ที่นักเรียนสามารถในการเรียนได้ ไม่มีสิ่งรบกวน อาจจัดเป็นห้องหรือเป็นคานาที่เป็นสัดส่วน เรียกว่า Booths หรือ Carrels ซึ่งครูอาจจัดข้อใดตามห้องตลาดทั่วไป หรืออาจจัดทำเองจากไม้สักกันเป็นสัดส่วน แล้วติดตั้งเครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ

ดร. วิสทธิ เทียมแรม (2539 : 282-283) ได้กล่าวถึงเรื่องการจัดคานาเป็นสัดส่วนของศูนย์การเรียนรู้ไว้ ดังนี้ โดยทั่วไปคานาดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิดคือ ชนิดเปียก (Wet carrel) กับชนิดแห้ง (Dry carrel)

ชนิดเปียก (Wet carrel) เป็นห้องที่มีลักษณะเป็นโต๊ะปิดกัน โดยติดตั้งเครื่องมือประเภทเครื่องฉายและเครื่องเสียงไว้ โดยทขยปลั๊กไฟฟ้าเตรียมพร้อมเพื่อดำเนินการฉายได้ ส่วนชนิดแห้งนั้นเป็นคานา (Carrel) ขรรมคานา ไม่มีฝ้าปิดกัน ไม่มีเครื่องมือเกี่ยวข้องกับไฟฟ้าอยู่ จึงทงใช้สื่อประสมประเภทอื่น เป็นต้น

การใช้ศูนย์การเรียนรู้ในการสอน

ศูนย์การเรียนรู้ที่มีลักษณะดังกล่าวแล้วนั้น อาจมีข้อเรียกแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายของการสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นคานา ศูนย์สนใจ หรือศูนย์

เรียนซ่อมเสริม หรือศูนย์เรียนเสริม เป็นต้น

1. ศูนย์สนใจ (Interest center)

เป็นศูนย์ส่งเสริมความสนใจและความคิดสร้างสรรค์ เช่นการนำเอาสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องของชีวิตแมลงทั่วไปมารวมกันไว้ ก่อนที่จะสอนวิทยาศาสตร์เรื่องชีวิตของแมลง ในห้องเรียน เป็นต้น

2. ศูนย์เรียนซ่อมเสริม (Remedial center)

เป็นศูนย์สำหรับผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ ในเนื้อหาหรือทักษะบางอย่างที่ขาดไป หรือเรียนไม่ทันชั้น

3. ศูนย์เรียนเสริม (Enrichment center)

เป็นศูนย์ที่รวมประสบการณ์การเรียนต่าง ๆ มากขึ้น จากความรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนมาแล้ว จากห้องเรียนแต่ยังไม่เพียงพอ จำต้องการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ เพิ่มเติมอีก ตัวอย่างเช่น เมื่อได้เรียนกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือมีคนแล้ว ก็ต้องการหาข้อมูลเพิ่มเติมของเศรษฐกิจของชาติสมาชิกเพิ่มเติม ก็สามารถหาได้จากศูนย์เรียนเสริมแห่งนี้ เป็นต้น

ข้อจำกัดของศูนย์การเรียน

การสอนเป็นรายบุคคล ที่ผู้เรียนจะได้มีประโยชน์จากศูนย์การเรียนนั้น มีมากมาย เป็นต้นว่า ผู้เรียนต้องศึกษาคุณค่าในศูนย์ด้วยตนเอง เฉพาะคนที่เรียนได้ช้า หรือเรียนได้เร็ว แล้วแต่ความแตกต่างระหว่างบุคคลก็สามารถทำการวิพากษ์การเรียนภายในศูนย์ได้ ทำให้ครูประจำศูนย์สามารถให้คำแนะนำได้ทั่วถึงเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกมีอิสระ และมีคามก้าวหน้าตามขั้นตอนระดับความสามารถ นอกจากนี้ศูนย์การเรียนยังทำให้ผู้เรียนทุกคนได้รวมกิจกรรม ได้รับการสนองตอบจากการกระทำนั้นด้วย

ส่วนข้อจำกัดของศูนย์การเรียนนั้น อาจจะใช้เวลาและแรงงานมากมากในการวางแผนและจัดทำ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับลักษณะศูนย์ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งครูผู้สอนด้วย

ยุทธวิธีใช้ศูนย์การเรียน

ยุทธวิธีการใช้ศูนย์การเรียนเพื่อการเรียนการสอนนั้น มีหลายวิธี ควรแบ่งเวลาในแต่ละศูนย์ให้พอเหมาะ ระยะเวลาควรคำนึงถึงอายุของผู้เรียนด้วย การเปลี่ยนแปลงจากศูนย์หนึ่งไปอีกศูนย์หนึ่ง ควรทำเมื่อยังอยู่ในศึกษาศูนย์แรกได้ครบถ้วนแล้ว และได้ทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบเสร็จแล้ว หากใช้ศูนย์การเรียนภายในคาบหนึ่ง ควรเหลือเวลาไว้คาบละ 10-15 นาที เพื่อการสรุปและอภิปราย และให้กิจกรรมคิดตามผลหลังจากศึกษาศูนย์การเรียนนั้นสมบูรณ์แล้ว

เพื่อให้การเรียนการสอนในศูนย์การเรียน ไม่ว่าจะเป็นการสอนเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ใดต่อ เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย เราควรพิจารณาในสภาพทั่วไปในการจัด ดังนี้

1. วิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียน

เพื่อให้การจัดศูนย์การเรียนได้เหมาะสมกับความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของเด็กแต่ละคน

2. ระบุจุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายที่ระบุควรเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ผู้สอนอาจจะพิมพ์ หรือเขียนจุดมุ่งหมายนี้ไว้ในศูนย์การเรียนแต่ละศูนย์ก็ได้

3. การเลือกและออกแบบวัสดุ

ศูนย์การเรียนนั้นควรได้รับการออกแบบ เพื่อการเรียนด้วยตนเอง หรือในกลุ่มเล็ก ๆ จึงจำเป็นต้องมีคู่มือการใช้วัสดุในศูนย์การเรียน คู่มือนี้ควรทำอย่างชัดเจนและกระชับ อาจจะเป็นสิ่งพิมพ์หรือการบันทึกเพิ่มเติมไว้ก็ได้ ส่วนลักษณะกิจกรรมการเรียนนั้น ผู้สอนอาจจะควบคุมในระยะแรก หลังจากนั้นให้ผู้เรียนได้แสดงเองบ้าง

4. การทบทวนสอนจากศูนย์เรียน

ศูนย์การเรียนได้รับการออกแบบเพื่อใหม่ปฏิบัติการทบทวนสอนจาก

ผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนต้องตอบสนองด้วย อาจจะมีกิจกรรมหลากหลาย อาทิ เช่น การเฉลยคำตอบควยสิ่งพิมพ์ หรือควยเทปบันทึกเสียง คำตอบอาจจัดไว้ในการ์ดเป็นแผ่น ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมแรงผู้ตอบถูกนั่นเอง ส่วนคนที่ตอบผิดก็จะได้แก้ไข ทำให้ผู้เรียนจำคำใดแม่นยำขึ้น

5. การวัดผล

เพื่อปฏิบัติการตอบโต้และตอบสนองของผู้เรียนทันทีทันใด ทำให้ผู้สอนทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนได้ทันในครั้งหนึ่ง ว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ การวัดผลอาจจะทำได้โดยการทดสอบเป็นครั้งคราว หรือการซักถามผู้เรียน หรือเมื่อการเรียนในศูนยฯ สิ้นสุดลง ผู้สอนก็วัดผลด้วยการทดสอบจากแบบสอบ เป็นต้น

ข้อสำคัญของการวัดและประเมินผลของศูนยการเรียนคือว่า ได้ดำเนินไปควยดีตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ความยากง่ายหรือความพอเหมาะเป็นอย่างไร ตลอดจนสื่อต่าง ๆ ที่ออกแบบในเนื้อหาและเทคนิคได้เหมาะสมหรือไม่ เพื่อจะได้แก้ไข และปรับปรุงต่อไป

ค ำ ถ ำ ม ท ำ ย บ พ

1. มีผู้ให้แนวคิดและความเห็นของการสอนเป็นรายบุคคลไว้นานาทัศนะ แต่สิ่งที่น่าสนใจค่าหนึ่งถึง คือความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ท่านเห็นด้วยหรือไม่ จงอธิบาย และยกตัวอย่างประกอบ
2. องค์ประกอบ 3 อย่างของการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลมีอะไรบ้าง?
3. ตัวแปรด้านบุคลิกภาพ ทำให้บุคคลแตกต่างกันอย่างไร?
4. ข้อดี และข้อจำกัดของการเรียนการสอนรายบุคคลมีอะไรบ้าง?
5. จงบอกชนิดสื่อการสอนที่เหมาะสมแก่การสอนเป็นรายบุคคลมาสัก 2 ชนิด และบอกควาว่าชนิดดังกล่าวมีคุณลักษณะเหมาะสมไปอย่างไร?
6. การสอนแบบโปรแกรมคืออะไร ทำไมจึงกล่าวว่าการสอนแบบนี้เหมาะสำหรับการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล?
7. เมื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของเด็กที่เรียนแบบไม่มีชั้นเรียน จะดีกว่าเด็กที่มีชั้นเรียน ท่านมีความคิดเห็นเรื่องนี้อย่างไร จงบอกเหตุผลประกอบคำอธิบาย
8. ศูนย์การเรียนคืออะไร มีวิธีใช้ศูนย์การเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลอย่างไร

ธรรมชาติของผู้เรียนกับงานปกครองชั้น

ความจำเป็นของครูที่ต้อศึกษาผู้เรียน

การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูผู้สอนทุกคนต้องศึกษา เพราะการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน และการเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ ดังนั้นครูต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ และแนวความคิดของพฤติกรรมผู้เรียน ซึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1. ความต้องการทางร่างกายและจิตใจ
2. สิ่งแวดล้อมซึ่งได้แก่ ครอบครัว ครู เพื่อน ชุมชน และสื่อมวลชน
3. พัฒนาการของผู้เรียน

ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ กับการพัฒนาการของเด็กในท่านต่าง ๆ จะได้ผลดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับตัวครูผู้สอนว่ารู้จักผู้เรียนมากน้อยเพียงใด ผู้สอนต้องเข้าใจถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางบ้าน เช่นบิดามารดา ครู เพื่อนวัยเดียวกัน ว่ามีผลต่อการพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กอย่างไรด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับผู้เรียน

ปกติในระดับชั้นมัธยมศึกษา นักเรียนจะมีอายุระหว่างประมาณ 11-20 ปี เป็นระยะเข้าสู่วัยรุ่น วัยรุ่นระยะแรกอาจจะอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และในระยะตอนปลาย อาจจะอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างนี้ เป็นต้น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพ ความสนใจ เจตคติ แรงจูงใจ และความต้องการต่าง ๆ ของเด็กวัยนี้ เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา จะต้องศึกษาให้เข้าใจในธรรมชาติของวัยดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กได้ถูกต้อง เป็นคนว่า

1. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางร่างกายและจิตใจ

การเปลี่ยนแปลงนี้เริ่มตั้งแต่เด็กย่างสู่วัยก่าคัก (Puberty) จนถึงวัยเริ่มเป็นผู้ใหญ่ เป็นของใหม่และน่าตกใจสำหรับเด็ก ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทาง-

จิตใจ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติและค่านิยมของเด็กด้วย การเปลี่ยนแปลง-
ดังกล่าว ยังผลให้เด็กวัยรุ่นที่มีความแตกต่างกันไป หากการพัฒนาการไม่เป็นไปตามลำดับ
ขั้นตอน หรือไม่เหมาะสมอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นได้ อาทิ เช่น เด็กวัยรุ่นบางคนโทษว่ากา-
รพัฒนามาก อาจจะก่อให้เกิดปัญหาค่านิยมบุคลิกภาพได้

2. ธรรมชาติและปัญหาของวัยรุ่น

เมื่อเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของ เด็กวัยรุ่นแล้ว ควรสร้างสรรค์-
สถานการณ์ ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมในหรือเสริม-
หลักสูตร เพื่อให้เด็กวัยรุ่นได้มีส่วนร่วม หากครูผู้สอนเพิกเฉยยอมก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ
ขึ้นมาได้

3. ความต้องการพื้นฐานด้านจิตใจของวัยรุ่น

ความต้องการดังกล่าวได้แก่ การเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน การเป็น-
ที่รัก ความรู้สึกว่าตนเองมีค่า การเป็นที่เข้าใจกัน การเป็นที่ไว้วางใจกัน การบรรลุสิ่งที่-
อยากทำ การมีอิสระภาพ ความรู้สึกเพียงพอ ความรู้สึกมั่นคง และความประสบความสำเร็จ
ความต้องการดังกล่าวมีความสัมพันธ์โดยส่วนรวมกับความเจริญเติบโตทางสติปัญญา ทาง-
ร่างกาย อารมณ์ และสังคม และเป็นรากฐานของการพัฒนาค่านิยมบุคลิกภาพของเด็กแต่ละ-
คนด้วย

หากความต้องการเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนอง ย่อมเป็นผลร้ายต่อ-
สุขภาพจิต ความคาดหวังในชีวิต และการปรับตัวได้

ประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยเรียน

1. ควรเป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวได้กับสภาพการเปลี่ยนแปลง-
ทางร่างกาย ปกติเด็กวัยระดับมัธยมศึกษาที่มีความกลัว และวิตกกังวลกับการ-
เปลี่ยนแปลงทางร่างกายของตนเองอยู่แล้ว เกิดความลังเลสงสัยว่าเพื่อนวัยเดียวกันจะมี-
การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเหมือนอย่างตนเองหรือไม่ ดังนั้นเป็นที่น่าที่ของครูผู้สอนควรจัด-
ประสบการณ์ด้านนี้ให้แก่เด็กด้วย อาทิ เช่น คำปรึกษาเรื่องเพศศึกษา และคำแนะนำด้าน
อื่น ๆ เป็นต้น

2. ควรจัดประสบการณ์ให้วัยรุ่นมีความรู้สึกที่มั่นคงและพอใจในฐานะที่เป็นสมาชิก
คนหนึ่งในสังคม เช่น ให้การตอบสนองด้านความรัก ความอบอุ่น ความเป็นมิตร เป็นต้น

3. ควรจัดประสบการณ์ที่คำนึงถึงความต้องการของวัยรุ่น ในการแสวงหาอิสรภาพจากพ่อแม่ เนื่องจากธรรมชาติของวัยรุ่นมักจะคบหาเพื่อนวัยเดียวกัน ใช้เงินส่วนตัว ปลีกตัวเป็นอิสระจากบิดามารดา หากได้รับการชักชวนมักตัดสินใจแสดงออกโดยไม่คำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของสังคม ดังนั้นครูควรหาทางแก้ไข จักกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายอารมณ์เด็กบ้าง เข้าใจเด็กบ้าง และให้ความเป็นกันเองบ้าง เป็นต้น

4. ควรจัดประสบการณ์ที่คำนึงถึงความต้องการของเด็กวัยรุ่นในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันทั้งสองเพศ วัยนี้ต้องการให้เพื่อนวัยเดียวกันยอมรับมากกว่าที่ต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับ โดยการแสดงออกทางการแต่งกาย การพูด การแสดงกิริยาท่าทาง อาจจะมีการเลียนแบบในสิ่งที่ไม่ดี เช่น การทคสองยาเสพติด การโกง การโกหก การทำตัวเป็นอันธพาล ฯลฯ ครูควรตระหนักในเรื่องนี้ให้มากด้วย

5. ครูควรตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับโรงเรียน และวัยรุ่นกับโลกภายนอก เพื่อให้เด็กได้เห็นความแตกต่างจากพฤติกรรมภายนอกโรงเรียนที่เขาสังกัดอยู่แล้วมาเปรียบเทียบ เพื่อหาทางเลือกปฏิบัติในทางที่ดีได้

การพัฒนาการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตามเกณฑ์อายุที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 สำหรับนักเรียนที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา จะมีอายุระหว่าง 12-17 ปี เป็นระยะที่เรียกว่าวัยรุ่น (Adolescence) เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ระยะนี้คนไทยเรียกว่าแตกเนื้อหนุ่มสาว ปกติเด็กหญิงจะเป็นสาวเมื่ออายุได้ประมาณ 12 ปี ส่วนเด็กชายจะเป็นหนุ่มเมื่ออายุได้ประมาณ 14 ปี เหล่านี้ เป็นตัวอย่างที่ตามยอมรับขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคนด้วย การพัฒนาการของเด็กรุ่นนี้ ขอแยกกล่าวดังนี้ (สร้างค จันทน์เอม. 2517 : 45-48)

1. การพัฒนาการทางด้านร่างกาย

1.1 ขนาดและรูปร่างจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย โดยจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เด็กหญิงหน้าอกจะใหญ่ขึ้น ส่วนเด็กชายจะมีกล้ามเนื้อ

1.2 จะแตกเนื้อหนุ่มสาว ลักษณะทางเพศจะเจริญเต็มที่

1.3 เสียงจะเปลี่ยนไป เจาะเด็กชายจะเห็นไค้ชัดเจน

1.4 จะรับประทานอาหารมากผิดปกติ ทั้งนี้เพราะกะเพาะอาหารใหญ่ขึ้น การที่เด็กเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทางกายนี้ ทำให้เด็กเกิดความกังวลเกี่ยวกับรูปร่างของตน คือแขน ขา เกาะเกะ เก้งก้าง ลักษณะเช่นนี้จะหายไปเมื่อเด็กอายุได้ 14-15 ปี เมื่อกล้ามเนื้อประสานกันดีขึ้น

2. พัฒนาการทางอารมณ์

พัฒนาการทางอารมณ์เป็นการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ รวมไปถึงทางความคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น การแสดงออก ตลอดจนความขัดแย้งทางอารมณ์ต่าง ๆ เป็นช่วงที่ครูและผู้ปกครองต้องคอยดูแล เอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ มิฉะนั้นจะตกเป็นทาสแห่งอารมณ์ แสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสมได้ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ ได้แก่

2.1 มีความต้องการและความปรารถนาใหม่ ๆ เกิดขึ้น ในลักษณะรุนแรงกว่าวัยอื่น ๆ ทั้งในด้านความโกรธ ความกลัว ความดีใจ เสียใจ อิจฉาวิชา เป็นวัยที่ชอบจับกลุ่มเพื่อนเป็น Gang ไม่ชอบการบังคับ ชอบฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ผู้ใหญ่ให้ปฏิบัติ มีความเอาใจใส่และสนใจตนเอง บางคนอารมณ์วู่วาม แสดงความรู้สึกออกมาอย่างเปิดเผย ต้องการเป็นตัวของตัวเอง

2.2 มีความรู้สึกทางเพศเกิดขึ้น เริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ แสดงออกในด้านความเอาใจใส่และความรักระหว่างเพศ เด็กหญิงจะสนใจเพศตรงข้ามก่อนเด็กผู้ชาย

2.3 มีความกระวนกระวายในเรื่องความเจริญเติบโตของตนเอง เมื่อขนาดรูปร่างตนเองเปลี่ยนแปลงไป เช่น ความสูง ความเตี้ย ความอ้วน และน้ำหนัก ทำให้เกิดความวิตกกังวล บางคนไม่พอใจ เช่นสูงเกินไป หรือเตี้ยเกินไป ขอมเกินไป หรืออ้วนเกินไป มีสิ่ว มีกลิ่นตัวแรง ฯลฯ บางคนทำให้เกิดขมข่อย

2.4 เชื่อมั่นในความสามารถตนเอง ถือตนเองเป็นใหญ่ โดยเฉพาะเด็กผู้ชายต้องการให้ผู้ใหญ่ยกย่องตัวเองเติบโตแล้ว แข็งแรง มีสุขภาพดี ต้องการอิสระและรับผิดชอบตามลำพัง เด็กหญิงก็มักจะทำตัวเองโตเป็นสาวแล้ว เป็นต้น

2.5 มีจินตนาการมากขึ้น โดยเฉพาะการฝันกลางวัน เริ่มสนใจในความสวยความงาม ความไพเราะ ความดีงาม

ลักษณะการพัฒนาการทางอารมณ์ดังกล่าวมาเหล่านี้ สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเด็กอย่างรวดเร็วนั่นเอง โรงเรียนควรจะเข้าใจลักษณะดังกล่าวได้

3. พัฒนาการทางสังคม

เป็นการพัฒนาให้เกิดความสร้างสรรค์ต่อสังคม รับผิดชอบต่อสังคม ดังเช่น

3.1 เห็นความสำคัญของเพื่อนวัยเดียวกันมาก บางครั้งจะเชื่อเพื่อนมากกว่าเชื่อครูหรือบิดามารดา

3.2 ชอบจับกลุ่ม เริ่มจากการเป็นกลุ่มใหญ่ (Gang) แล้วค่อย ๆ เล็กลงมาเป็นกลุ่มเพื่อนสนิท (Clique) จนกระทั่งเป็นกลุ่มเพื่อนคู่หู (Pal) ทอมกกลายเป็นความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศแทน พฤติกรรมจะปรากฏให้เห็นเด่นชัดในระยะวัยรุ่นตอนปลาย

3.3 หักพินิจในการแต่งตัว บางคนอาจแต่งตัวประหลาด ๆ ตามแฟชั่นกัน เป็นพัก ๆ สนใจเพศตรงข้าม เมื่อออกสังคมมักเคอะเขิน

3.4 ชอบเป็นผู้นำ ยอมรับการเป็นผู้นำของเพื่อนรุ่นเดียวกัน มักคบเพื่อนเฉพาะที่เป็นพวกของตนเองแท้ ๆ พยายามจะสมัครเขาเป็นสมาชิกชุมนุมต่าง ๆ

3.5 พยายามปรับปรุงกิริยาท่าทางของตนเอง และเอาใจใส่บุคคลในครอบครัวมากเป็นพิเศษ บางครั้งรู้สึกภูมิใจบางครั้งก็รู้สึกอายในตัวบิดามารดาตนเอง

4. พัฒนาการทางสติปัญญา

ในระยะวัยรุ่นนี้มันสมองของเด็กจะเจริญเต็มที่ ในระยะแรกเด็กจะรับรู้และรู้จักแยกแยะสิ่งที่เด็กเห็น ในระยะที่สองเด็กจะรู้จักสังเกตและพิจารณาลึกลับของที่ตนเห็น ในตอนแรกเด็กจะยังไม่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่างและปริมาตร แต่เมื่อเด็กโตขึ้นมันสมองของเด็กจะพัฒนาขึ้น จนสามารถเข้าใจถึงปริมาณ แล้วจึงเข้าใจในความหนักเบา และต่อไปจึงเข้าใจปริมาตร จนถึงระยะสุดท้ายเป็นระยะที่เด็กวัยรุ่นจะเริ่มมีการพัฒนาความคิดแบบนามธรรม เด็กวัยรุ่นแต่ละคนเริ่มมีความคิดเป็นของตนเอง รู้จักสร้างทฤษฎีต่าง ๆ รู้จักแก้ปัญหาโดยการสมมุติ ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา เป็นวัยที่ผ่านการพัฒนาทางสติปัญญาครบหมด 2 ระยะแล้ว กำลังพัฒนาสู่ระยะที่ 3 ครูผู้สอนอาจเจอปัญหาจากการตั้งคำถามแปลก ๆ หรือการแสดงความคิดใหม่ ๆ ของผู้เรียนก็ได้

เมื่อวัยรุ่นเป็นวัยที่สมองหรือสติปัญญากำลังเจริญเต็มที่ ดังนั้นครูผู้สอนควรหาทางสนับสนุนในการแสดงออกทางความคิดของนักเรียน รับผิดชอบ หรือสนับสนุนบ้าง ฯลฯ ถือว่าเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคนสติปัญญาทางหนึ่งด้วย

สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน

ในการเรียนการสอน โดยทั่ว ๆ ไปนั้น สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนเอื้ออำนวยให้เด็กมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ได้มาก ทั้งนี้ครูผู้สอนควรมีความรู้หรือศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความหมาย เพื่อที่จะสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียนได้ตรงจุด เพราะสิ่งแวดล้อมบางอย่างมีส่วนทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ สำหรับสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวครู หรือผู้ปกครอง มีบทบาทสำคัญในการช่วยกล่อมเกลาเด็กให้รู้จักเลือกเพื่อนหาประสบการณ์ ว่าสิ่งใดควรทำและสิ่งใดควรละเว้น

อิทธิพลของโรงเรียน

โรงเรียนมีความสำคัญรองลงมาจากครอบครัวในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ทั้งนี้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนได้สร้างสมมาจากชีวิตในโรงเรียน ถือว่ามีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวง ต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเอง สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่มีอิทธิพลดังกล่าว ได้แก่

1. ครูผู้สอน

อิทธิพลของครูที่มีต่อนักเรียนในวัยนี้มาก เพราะบางทีเด็กจะยึดแบบอย่างของพฤติกรรมบางอย่างของครู อิทธิพลของครูควรขึ้นอยู่กับความยุติธรรม วิธีการที่ครูพึงปฏิบัติต่อนักเรียน วิธีการที่ครูเข้าใจใจผู้เรียน และการวางตัวของครู

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

มีอิทธิพลต่อเด็กเพื่อช่วยเด็กให้พัฒนาความคิดของตนเอง มั่นใจและภูมิใจในตนเอง อาทิ เช่น เป้าหมายกีฬาของเขต ของโรงเรียน เป็นต้น

3. การสนทนาระหว่างเพื่อน

ทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดแนวคิดใหม่ในการแก้ปัญหา รู้สึกว่ามีปัญหาจะเกิดขึ้นกับเฉพาะตัวเองคนเดียว การสนทนาทำให้ได้ระบายความกตหงออารมณ์หลายอย่าง การสนทนาเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4. ความมีชื่อเสียงของสถาบัน

เด็กจะภูมิใจในสถาบันของตน ถ้าหากสถาบันนั้นมีชื่อเสียง ใคร ๆ ก็อยากเข้าเรียน ในทางตรงข้าม หากสถาบันไม่มีใครรู้จักเลย ความภูมิใจก็น้อย เป็นต้น

5. คะแนนที่ได้

วัยนี้จะเน้นความสำคัญอยู่ที่คะแนนที่ได้ ถ้าได้คะแนนมากเท่าไร ยิ่งมีอิทธิพลต่อความนึกคิดตนเองมากเท่านั้น

6. การเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

การเป็นที่ยอมรับของเพื่อนมีอิทธิพลต่อตัวเขามากกว่าการตัดสินของครู คำนึงหน้าที่สำคัญอันหนึ่งของโรงเรียน คือช่วยให้นักเรียนประเมินความสามารถของตนเองได้ถูกต้อง เพื่อจะได้รู้จักตนเองอย่างใกล้ชิดถึงความจริง กรณีที่นักเรียนไม่อาจปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมโรงเรียนได้ ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนประเมินผลตนเองให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน และปรับปรุงบุคลิกภาพตนเองใหม่ หาทางลดความนึกคิดตนเอง โดยไม่ให้นักเรียนคิดว่า ตนเองประสบความสำเร็จ ถึงกับต้องลาออกกลางคัน เป็นต้น

อิทธิพลของครูปกครอง

ครูปกครองหลายคนที่มีความนึกคิดว่าต้องการให้เด็กของตนเองเป็น โนเน เป็นนี้ ต้องใ้รับการศึกษาอย่าง โนเนอย่างนี้ หรือไม่ก็ต้องการให้คบค้าสมาคมกับคนโนเนคนนี้ หรือ ไม่ก็ต้องการที่จะให้คนโนเนคนนี้ แนวคิดดังกล่าวจึงผลักดันให้เด็กกระทำ เด็กเรียน หรือ มีพฤติกรรมที่ครูปกครองต้องการ การบังคับเด็กดังกล่าว โดยไม่คำนึงถึงความสนใจ ความสามารถของเด็ก ไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่เด็กเลย เพราะถ้าเด็กไม่เป็นไปตามที่ครูปกครองคาดหวังไว้ เด็กจะไม่มีความสุข และความสัมพันธ์ในครอบครัวก็ไม่ราบรื่น ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากเด็กเป็นดังที่ครูปกครองตั้งความหวังไว้ ครูปกครองก็พอใจ มีเจตคติที่ดีต่อเด็ก ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็ราบรื่น เหล่านี้ เป็นต้น

ความคาดหวังที่สูงไปดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเด็กวัยรุ่นมาก เด็กอาจจะเกิดความอับอายเนื่องมาจากความล้มเหลวที่ตนเองไม่สามารถทำตามความที่ครูปกครองคาดหวังไว้ ผลตามมามีอีกประการหนึ่งคือความตึงเครียดในครอบครัวย่อมเกิดขึ้นได้

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมากที่สุด เพราะวัยรุ่นจะเริ่มไม่ลงรอยกับครอบครัว โดยเฉพาะระยะเริ่มแรกของวัย กลุ่มเพื่อนเป็นเสมือนครูที่สอนให้เด็กเกิดเจตคติ มีพฤติกรรมที่ผู้ยอมรับ อิทธิพลดังกล่าวจะสอนให้วัยรุ่นควรมีปฏิสัมพันธ์ต่อคนอื่นอย่างไร สอน-

ใหญ่จกั๊งและออกทนต่อความคิดเห็นของคนอื่น จะมีการเห็นอกเห็นใจกัน เสมือนอยู่เรือ-
ลำเดียวกัน กลุ่มเพื่อนจะกำหนดพฤติกรรมหรือแบบแผนพฤติกรรมให้สมาชิกปฏิบัติ เปิด-
โอกาสให้สมาชิกรวมกิจกรรมในกลุ่มเขา คั้งนั้นกลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลสามารถคลอบคลำให้-
เด็กเป็นทั้งผู้นำและอันธพาล

เด็กบางคนจะเป็นความประจำกลุ่มเพราะสมาชิกในกลุ่มนิยมชมชอบ
และเป็นที่รักของเพื่อน ๆ เพราะฉะนั้นเขาจึงพยายามรักษาระเบียบวินัยกลุ่ม เกรงครัก
ต่อระเบียบเพื่อที่จะได้รับการยอมรับตลอดไป ตรงข้ามมีวัยรุ่นบางประเภทที่กลุ่มไม่เห็น-
ความสำคัญ พวกนี้อาจจะไม่พอใจกลุ่ม แต่ไม่แสดงออก มักปลีกตัวออกห่างและอยู่คนเดียว
เงียบ ๆ

อิทธิพลของสื่อสารมวลชน

อิทธิพลทั้งกล่าวได้แก่ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนต์ วิทยุทัศน์ ฯลฯ
โดยเด็กวัยนี้จะแสดงออกในรูปการเลียนแบบของตัวละครที่เขาประทับใจ ไม่ว่าจะเป็น-
นางเอก พระเอก ตัวเอน หรือตัวร้ายในเรื่องนั้น ๆ จะพอใจกับเรื่องที่จบด้วยมีความ-
สุข แต่จะคับข้องใจในเรื่องที่จบด้วยการจากหรือการพวาก

สื่อมวลชนอาจจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดเป้าหมายชีวิตของเด็กวัยรุ่น คั้ง-
เรนจากการดูภาพยนตร์สารคดีเกี่ยวกับวีรกรรม อัครวีรประวัติ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลในด้าน
การแต่งกาย เลียนแบบการทางกาย การไว้ผม ในบางประเทศยังให้อิทธิพลในด้าน
การศึกษาคาน การทอดทานรัฐบาล และการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมด้วย

อิทธิพลของวัฒนธรรมในชุมชน

วัฒนธรรมของแต่ละชุมชนมีการคาดหมายมาตรฐานของสมาชิกต่างกัน
มาตรฐานนี้รวมถึง ระดับของสัมฤทธิผลทาง เจตคติที่มีต่อชุมชนด้วย เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นนี้
เขาจะรู้ว่าวัฒนธรรมชุมชนคาดหวังอะไรในตัวเขา วัฒนธรรมเหล่านี้จะเป็นตัวหลอมให้
พฤติกรรมเขาเป็นไปตามกำหนดใดหรือไม่ ปกติวัฒนธรรมโดยส่วนรวมและส่วนย่อยของ
ชุมชน จะสร้างแบบฉบับของพฤติกรรมที่เหมาะสมให้กับสมาชิก วัยรุ่นทั้งเด็กหญิงและเด็ก-
ชายจะเริ่มเรียนรู้ บุคลิกภาพของเขาจะถูกพัฒนาขึ้นโดยวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ เมื่อ
การถือปฏิบัติภายใต้กฎเกณฑ์ดังกล่าวมานานเข้า จนในที่สุดก็กลายเป็นนิสัยประจำตัวไป

ความต้องการของเด็กวัยรุ่น

ดกา แสงสุวรรณ (2534 : 71 ; อ้างอิงมาจาก Leonard H. Clark 1970 : 34-35) กล่าวว่า สมาคมการศึกษาแห่งชาติอเมริกา ได้ค้นคว้ารวบรวมความต้องการของเด็กวัยรุ่นไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. ต้องการปรับปรุงสมรรถภาพและทักษะในการทำงานให้ดีขึ้น เพื่อจะได้มีส่วนในการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในการครองชีพ
2. ต้องการรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์
3. ต้องการเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย
4. ต้องการเข้าใจถึงความสำคัญของครอบครัว ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวมีความสุข
5. ต้องการทราบถึงวิธีจ่ายและใช้สิ่งของ ตลอดจนบริการทาง ๆ อย่างฉลาด
6. ต้องการเข้าใจถึงวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันมนุษย์
7. ต้องการทราบซึ่งในวรรณกรรม ศิลปะและดนตรี ตลอดจนถึงธรรมชาติ-ทาง ๆ ต้องการรู้จักคุณค่า ความงาม และความไพเราะของสิ่ง-เหล่านั้น
8. ต้องการมีความสามารถในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
9. ต้องการมีความสามารถในการดำรงชีวิตร่วมกับคนอื่นได้ ทำงานร่วมกับ-คนอื่นได้
10. ต้องการปรับปรุงความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล แสดงความคิดเห็นของตนเองได้แจ่มแจ้ง สามารถอ่านและฟังใจอย่างเข้าใจ

รุทิวา จักรกร (2526 : 190) กล่าวถึงความต้องการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

1. ต้องการความรักจากบิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และเพื่อนฝูง
2. ต้องการความมั่นคงและปลอดภัย
3. ต้องการอยู่ร่วมกับเพื่อนฝูงเป็นกลุ่มสังคมของตนเอง

4. ต้องการให้สังคมยอมรับนับถือ
5. ต้องการความสำเร็จ ทำอะไรสำเร็จตามความปรารถนา
6. ต้องการความอิสระ และปกครองตนเองได้ตามความปรารถนา
7. ต้องการมีความสามารถในการแก้ปัญหาตนเอง
8. ต้องการมีส่วนรับผิดชอบตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และสังคม
9. ต้องการมีสัมพันธภาพกับเพศตรงกันข้าม
10. ต้องการจะมีอาชีพเพื่อพึ่งตัวเองได้ สร้างหลักฐานได้
11. ต้องการปรัชญาเพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

นภา แสงสุวรรณ (2534 : 74) ได้อ้างถึงผลงานวิจัยเรื่องการสำรวจความ-
ต้องการของเด็กวัยรุ่น โดยสำรวจทัศนคติของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีน-
ครินทร์วิโรฒ ปทุมวัน เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2533 มีผลสรุปได้ คือ

1. เด็กหญิงและเด็กชายมีความคิดเห็นใกล้เคียงกันในการไม่ต้องการมีงาน-
ทำเพื่อหารายได้ของตนเองในระยะนี้
2. เด็กหญิงไม่ต้องการมีสัมพันธภาพกับเพศตรงข้ามเลย
3. มีความไม่ต้องการ การใช้สิทธิและหน้าที่ทางการเมืองในระดับประชา-
ธิปไตย เหมือนกันทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย
4. ความต้องการมากที่สุด คือ
 - 4.1 ต้องการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย
 - 4.2 ต้องการมีสุขภาพแข็งแรง
 - 4.3 เด็กหญิงมีความต้องการเรื่องความรักความเข้าใจมากกว่าเด็ก-
ชาย และทั้งเด็กหญิงและเด็กชายต่างก็มีความต้องการความรัก
และความเข้าใจสูง
5. ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายยังไม่ต้องการจะแก้ปัญหาควยตนเอง

ความต้องการด้านอื่น ๆ ของเด็กวัยรุ่น (นภา แสงสุวรรณ 2534 : 81-84)

มัธยมศึกษาปีที่ 1

1. ต้องการให้โรงเรียนจัดเวลาเล่นให้มากขึ้น

2. ต้องการเล่นกีฬาได้ทุกประเภท และใส่ชุดพลศึกษาจากบ้าน
3. ต้องการเรียนหนังสือให้เข้าใจในบทเรียน และเรียนหนังสือเก่ง ๆ
4. ต้องการเรียนในสิ่งที่ตนเองอยากเรียน
5. ต้องการเล่นดนตรีไทยได้ทุกชนิด
6. ต้องการให้นักเรียนแต่ละห้องมีจำนวนน้อยลง
7. ต้องการมีสัตว์เลี้ยง
8. ต้องการรยบ้านกับเพื่อน
9. ต้องการให้เพื่อน ๆ มีความจริงจัง
10. ต้องการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรมาก ๆ
11. ต้องการให้สหกรณ์โรงเรียนมีของขายมาก ๆ
12. ต้องการให้คนทั่วไปมีน้ำใจเป็นมิตร และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1. ต้องการมีเวลาว่างในการพักผ่อน
2. ต้องการมีกิจกรรมค่านับเพิ่มมากขึ้น
3. ต้องการความเท่าเทียมกันในบางอย่างระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง
4. ต้องการให้โรงเรียนมีของขายมากกว่านี้
5. ต้องการมีรถรับส่งนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. ต้องการมีเวลาในการทำกิจกรรมและนันทนาการอื่น ๆ มากขึ้น
2. ต้องการให้เดินทางมาโรงเรียนสะดวก รถไม่ติด
3. ต้องการให้กรุงเทพฯ ไร้มลพิษ
4. ต้องการให้สิ่งของมีราคาถูก
5. ต้องการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เจริญแล้ว
6. ต้องการแสดงความคิดเห็นในบางเรื่องโดยไม่ต้องเกรงกลัว
7. ต้องการเป็นที่นิยมชมชอบของเพื่อน ๆ
8. ต้องการพิสูจน์ตนเองว่า สามารถทำอะไรด้วยตนเองได้ และ
ได้ประสบผลสำเร็จ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

1. ต้องการมีเวลาพักและมีเวลาเล่นมากกว่านี้
2. ต้องการให้โรงเรียนมีสถานที่ให้นักเรียนนั่งพักนั่งเล่นมากขึ้น
3. ต้องการให้ลดเวลาเรียนลง 1 คาบ
4. ต้องการนำคอมพิวเตอร์หลาย ๆ แห่ง
5. ต้องการมีอาหารขายมากกว่านี้
6. ต้องการให้เด็กออกความคิดเห็นอย่างประชาธิปไตย
7. ต้องการลดระเบียบการแต่งกายให้น้อยลง
8. ต้องการให้มีความสามัคคี
9. ต้องการขอชมเชยนอกโรงเรียนได้
10. ต้องการให้เด็กเถรมีโอกาสกลับตัว
11. ต้องการความสะดวกในการเดินทางมาโรงเรียน
12. ต้องการความมีอิสระในการจัดตั้งชุมนุมได้เป็นพิเศษ
13. ต้องการให้โรงเรียนมีกิจกรรมมากกว่านี้
14. ต้องการให้มีโทรศัพท์สาธารณะเพิ่มมากขึ้น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1. ต้องการสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น
2. ต้องการให้เข้าเรียนเช้า ๆ และเลิกเรียนเร็ว
3. ต้องการทำงานในสาขาอาชีพที่ตนชอบ
4. ต้องการศึกษาต่อในระดับสูง ๆ และในต่างประเทศ
5. ต้องการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ทั่วโลก
6. ต้องการเป็นครูสอนดนตรี
7. ต้องการให้พ่อแม่มีความสุข มีความภูมิใจในตัวลูก
8. ต้องการมีครอบครัวที่ดี
9. ต้องการให้โรงเรียนติดแอร์ทุกตึก

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

1. ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต
2. ต้องการศึกษาต่อในคณะของมหาวิทยาลัยที่ต้องการ
3. ต้องการให้สังคมยอมรับ
4. ต้องการมีเงินใช้มาก ๆ
5. ต้องการทำงานที่ตนชอบ
6. ต้องการให้พ่อแม่มีความสุข
7. ต้องการสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของตนเอง
8. ต้องการใช้ชีวิตให้คุ้มค่า
9. ต้องการให้มีการแนะนำการศึกษาต่อให้มาก
10. ต้องการลดกิจกรรมในวัยชงตอนปลาย
11. ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม
12. ต้องการให้คนไทยรักษาวัฒนธรรมไทย มรดกไทย

ความต้องการพื้นฐานของผู้เรียน 4 ประเภท

สมนทิพย์ บุญสมบัติ (2524 : 97 ; อ้างอิงมาจาก Abraham H.Maslow)

กล่าวว่า มาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานของเด็กออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ความต้องการทางคานร่างกาย (Physiological Needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการความรักและความอบอุ่น (Belongingness Needs)
4. ความต้องการมีเกียรติยศและชื่อเสียง (Esteem Needs)

ความต้องการทางคานร่างกาย เช่น ความต้องการอากาศสำหรับหายใจ ความต้องการอาหารและน้ำดื่ม ความต้องการกำจัดของเสียของร่างกาย และความ- ต้องการพักผ่อน เป็นต้น

ความต้องการความปลอดภัย คือต้องการอยู่อย่างสงบเป็นระเบียบ หลีกเสี่ยง ความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัยต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เด็กกลัวใจจะโดนเข้าหาแม่ หรือทารกไม่ยอม- ให้คนแปลกหน้าอุ้ม เหล่านี้ เป็นต้น

ความต้องการความรักและความอบอุ่น เป็นความต้องการเพื่อให้เป็นที่รักใคร่
ของคนทั่วไป ทั้งในระหว่างเพื่อน ๆ ครูอาจารย์ และในครอบครัว

ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง ประกอบด้วยการมีความมั่นใจในตนเองใน-
การกระทำสิ่งต่าง ๆ และการได้รับการยกย่องในสังคม

ดังนั้นความต้องการดังกล่าวถือว่าเป็นการแสวงหาความจริงแท้ที่ทุกคนใฝ่-
ค้นหา เป็นสิ่งที่กำหนดว่าแต่ละคนมีความสามารถระดับไหน มักจะแสดงพฤติกรรมออกมาใน-
รูปของความต้องการดังกล่าวข้างต้น

ความสนใจของเด็กวัยรุ่น

ความสนใจหมายถึงความรู้สึกหรือเจตคติ ที่บุคคลแต่ละคนมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด
ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นเอาใจใส่และลงมือกระทำสิ่งนั้น จนบรรลุถึงจุดหมายหรือความต้องการ
ที่เขามีต่อสิ่งนั้น ความสนใจของคนเราย่อมแตกต่างกันไปตามวัย เพศ การศึกษา สภาพ-
แวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจ และระดับสติปัญญา ดังนั้นความสนใจของเด็กแต่ละวัย ย่อม-
แตกต่างกันไปควย

สมประสงค์ ปิ่นจินดา และคนอื่น ๆ (2516 : 178) กล่าวถึงสาเหตุแห่ง-
การเกิดความสนใจของวัยเด็กไว้ ดังนี้

1. ความต้องการ เช่นอยากเป็นคนเรียนเก่ง ก็พยายามสนใจการเรียน
2. การเอาอย่าง เอาอย่างในสิ่งที่กลุ่มชนนิยม หรือเห็นคนอื่นสนใจก็
สนใจตามอย่างควย
3. การศึกษาและการฝึกอบรม ก่อให้เกิดความสนใจที่หลากหลาย
4. การอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ
5. ความแปลกประหลาด มีการพบสิ่งแปลกและใหม่

สุชา จันทน์แอม (2513 : 110-112) ได้สรุปความสนใจของเด็กวัยรุ่นไว้

ดังนี้

1. สนใจในเรื่องสุขภาพ เช่น การกิน การนอน การพักผ่อน หรือการ-
ป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น

2. สนใจเรื่องเพศ การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ
3. สนใจเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ มักเพื่อฝันต่ออาชีพ
4. สนใจกิจกรรมบันเทิงนาการ เช่นดนตรี กีฬา
5. สนใจในการคบค้า การประชันชู้ และการประชัน ฯลฯ
6. สนใจในการสร้างนิสัยในการขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน
7. สนใจในเรื่องคุณสมบัติส่วนตัว บุคลิกภาพของตนเอง
8. สนใจในปรัชญาชีวิต มักมีคติประจำใจ เขียนคติเตือนตนเอง

ความสนใจดังกล่าวมาแล้วพอสรุปได้ออกเป็น 2 ด้าน คือความสนใจด้านสังคม และความสนใจด้านส่วนตัว

ความสนใจด้านสังคมพอสรุปได้คือ

1. สนใจในเหตุการณ์บ้านเมือง ชอบรวมในการแสดงความคิดเห็น หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง แสดงการโต้แย้งหรือประท้วงอย่างรุนแรง ไม่ค่อยเห็นด้วยกับเกณฑ์ผู้ใหญ่ตั้งไว้ให้ บางคนสนใจลัทธิต่าง ๆ ก็สมัครเป็นสมาชิกและรวมกิจกรรมด้วย
2. สนใจการพูดคุยกับเพื่อน ๆ เพื่อแสดงทัศนะและการยอมรับ โดยเลือกคบกับผู้ที่เห็นและค่านิยมคล้ายคลึงกัน
3. สนใจในกิจกรรมกลุ่ม งานชุมนุม และงานเลี้ยง เพราะแก้ความข้องการออกสังคม ต้องการทำตัวเด่นในสังคม เพื่อให้ได้รับความสนใจ จากเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ
4. สนใจในงานสังคมสงเคราะห์ การช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเฉพาะงานสังคมที่กิจกรรมร่วมกับเพื่อนต่างเพศ
5. สนใจในการวิพากษ์วิจารณ์งานวิชาการ งานเกี่ยวกับปัญหาของสังคม สนใจที่มีส่วนร่วมในการอภิปราย หรือแสดงความคิดเห็นในสิ่งดังกล่าว

ความสนใจด้านส่วนตัว

1. สนใจในรูปร่างลักษณะของตนเอง เช่นขนาด ส่วนสูง มือ เท้า หนม ใบหน้า บางคนถึงกับกังวลในสิ่งเหล่านี้

2. สนใจในการแต่งกาย ชอบแต่งตัวสวยงาม ตามแฟชั่น แต่งตัวแปลก ๆ ทรงผมแปลก ๆ เลี้ยงเครื่องแบบชุดนักเรียน

3. สนใจการออกกำลังกาย โดยเฉพาะการเล่นกีฬาต่าง ๆ ทั้งชนิดเป็นทีมและรายบุคคล

4. สนใจการอ่านการเขียนประจำวัน ชอบอ่านหนังสือประเภทลึกลับ ผจญภัย ชีวประวัติ หนังสือประเภทวิทยาศาสตร์ การเดินทาง ชาวสังคม ธรรมชาติศึกษา และหนังสือเกี่ยวกับวัยเด็กเช่นเดียวกับตน

5. สนใจในอิสรภาพและการนัดพบทางการต่าง ๆ ชอบนำตัวเข้าสังคมและรวมกิจกรรมในสังคมนั้น ๆ

6. สนใจในการเรียนดนตรีและศิลปะ มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น คิดแต่งบทประพันธ์ต่าง ๆ บางคนคลั่งไคล้คารา เป็นต้น

ความสนใจในการเลือกอาชีพของเด็กวัยรุ่น

การเลือกอาชีพของเด็กวัยรุ่น อาจได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่อไปนี้

1. ครอบครัว เกิดจากความคิดเห็นของบิดามารดาของเด็ก หรือผู้ปกครองที่มีต่ออาชีพต่าง ๆ อาชีพ เช่น ต้องการให้เด็กมีอาชีพเหมือนบรรพบุรุษบ้าง เหมือนกับของตนเองบ้าง เหล่านี้ เป็นต้น

2. เพศ เด็กหญิงและเด็กชายมีเจตคติต่อการเลือกอาชีพแตกต่างกัน เพราะอาชีพบางอย่างเหมาะสมสำหรับเฉพาะเพศนั้น ๆ ดังนั้นการเรียนเพื่อเลือกอาชีพจึงเปิดโอกาสให้เฉพาะอย่างแคบ

3. โรงเรียน ครูและเพื่อนมีบทบาทมากในการเลือกอาชีพของเด็ก เมื่อเด็กเริ่มสนใจในอาชีพใด ครูอาจอธิบายลักษณะของงาน ลักษณะของอาชีพนั้น ๆ แก่เด็ก เพื่อให้เด็กจะได้มีแนวโน้มที่ถูกต้อง หากเด็กมีโอกาสได้เลือกอาชีพตามที่ตนถนัด ก็จะสนใจเรียนวิชาการนั้นอย่างตั้งใจ และถ้าหากมีเพื่อนร่วมสนใจในอาชีพเกี่ยวกับตนแล้ว แนวโน้มที่จะมีความสำเร็จในการเลือกอาชีพยิ่งมีมากขึ้น

4. ความพอใจในวิชาที่เรียน เด็กสนใจเรียนวิชาใด มักเลือกอาชีพตามวิชานั้น

5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เลือกอาชีพที่ตนชอบได้

บทบาทของครูต่อเด็กวัยรุ่น

บทบาทนี้เป็นบทบาทที่สำคัญและยากเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กวัยนี้เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต เป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียนซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา หากบทบาทของครูไม่ดี อาจจะทำให้ชีวิตของเด็กหมดเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ ทำให้เด็กสูญเสียโอกาสในการพัฒนาชีวิตตนเองได้ ดังนั้นครูควรมีบทบาทต่อเด็กวัยรุ่นอย่างใกล้ชิด

หวัง เพ็ชร เอี่ยมสกุล (2502 : 51-55) ได้กล่าวถึงบทบาทอันสำคัญของครูต่อเด็กวัยรุ่นไว้ ดังนี้

1. ครูต้องเป็นแม่พิมพ์ใจพระ กล่าวคือยอมรับนิคมชอบทั้งมวลในการเตรียมชีวิตของเด็ก ให้เด็กได้มีชีวิตที่คึกคักและมั่นคง ครูต้องใช้ความอดทนและความเห็นอกเห็นใจอย่างมากต่อเด็กวัยรุ่น ในการที่จะคอยช่วยเหลือให้เด็กได้เรียน ได้เล่น ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้เจริญเติบโตทุก ๆ ด้าน ครูต้องคอยแสวงหาโอกาสช่วยเหลือเด็ก ให้เด็กมีแนวทางที่จะก้าวหน้าไปสู่ชีวิตที่คึกคักและมั่นคงได้
2. ครูต้องยอมรับความจริงว่า เด็กเป็นมนุษย์ที่ยังไม่เจริญทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ตัวเล็ก ดังนั้นครูต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับเด็ก มีส่วนร่วมในความสนใจของเด็ก และวางแผนงานร่วมกับเด็กได้ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นริเริ่ม ความรู้สึกนึกคิดโดยเสรี เพราะเด็กต้องการจะเรียนรู้ และค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ในชีวิตที่ยังไม่เคยพบมาก่อน
3. ครูต้องเข้าใจว่า เด็กมิได้เจริญเติบโตในอัตราเดียวกัน จึงหวัะเดียวกัน หรือบรรลุนิติภาวะในระดับเท่ากัน ดังนั้นครูควรมีความพอใจ ถ้าเด็กคนใดคนหนึ่ง หรือเด็กหมู่ใดหมู่หนึ่งเจริญจากชั้นหนึ่งไปสู่อีกชั้นหนึ่งได้ ครูต้องวางแผนชีวิตในโรงเรียนทุกชั้นให้เหมาะสมกับการพัฒนาการของเด็ก เท่าที่เด็กจะไปได้ถึงมากที่สุด
4. ครูต้องสร้างบรรยากาศให้คลี่คลายเสมอในห้องเรียน ช่วยให้เกิดคำเนนกิจกรรมไปโดยราบรื่น ต้องรู้ความสำคัญของจังหวะเวลา รู้จักบริหารจัดการกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ครูควรมีอารมณ์ขันเพราะสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีได้
5. ครูต้องช่วยเหลือเด็กใหม่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยให้เด็กรู้จักการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รู้จักให้การให้และการรับ รู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักรับความสำเร็จและประสบความสำเร็จ เพราะสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีได้

6. ครูต้องช่วยให้เด็กมีความเคยชินกับขอบเขตที่มีเหตุผล รู้จักควบคุม-
อารมณ์ รู้จักควบคุมความอิสระเสรี รู้จักความรับผิดชอบงาน เป็นต้น
7. ครูต้องสังเกตเด็กในพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน พฤติกรรมการเรียน หรือ
ปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก ควรมีการบันทึกไว้ในระเบียบสม่ำเสมอ
8. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนพิเศษสำหรับเด็กเรียนช้า หรือเรียนไม่ทัน-
เพื่อน เด็กเรียนช้าอาจจะเกิดจากความพิการ การขาดโอกาส ฯลฯ เป็นต้น
9. ครูควรศึกษากับบิดามารดา หรือผู้ปกครอง เพื่อร่วมมือกันในการสร้าง-
และการพัฒนาการของเด็กทุกวิถีทางโดยสม่ำเสมอ

วินัย กับ การปกครองชั้นเรียน

งานอบรมตักเตือนและสั่งสอนเด็กเป็นงานที่ควบคู่กับการสอนของครู ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้เด็กนักเรียนเหล่านั้นประพฤติตนเป็นคนดี มีพฤติกรรมอันพึงปรารถนา หรืออยู่ในระเบียบวินัยนั่นเอง ทั้งนี้บทบาทและหน้าที่ของครูอันนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์มาประยุกต์ใช้เพื่อการปกครองเด็กให้ไต่ผล เพราะปัญหาต่าง ๆ จากเด็กนั้นมีต่าง ๆ นา ๆ และเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน เด็กแต่ละคนก็ก่อปัญหาแต่ละปัญหาไม่เหมือนกัน การที่ครูศึกษาธรรมชาติของเด็ก รุ่งเรืองพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ ย่อมทำให้รู้สาเหตุของปัญหาต่างๆ เหล่านี้ และในบทนี้ผู้เขียนจะเน้นเฉพาะเด็กวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ เพราะวัยนี้ทำให้เกิดปัญหาในการปกครองชั้นเรียนมากกว่าวัยอื่น ๆ

ความหมายของวินัย

มีผู้ให้ความหมายของคำว่าวินัยไว้แตกต่างกัน ดังเช่น ดร. อัมพร สุขเกษม และคณะ (2539 : 223) กล่าวว่า วินัยหมายถึงการกำหนดมาตรฐานภายนอกต่าง ๆ ขึ้นเพื่อควบคุมการกระทำ หรือความประพฤติของบุคคล

วินัย คือการยกเว้นไม่กระทำความผิด หรือทำชั่วต่าง ๆ โดยเกรงกลัวการลงโทษจากภายนอก ถ้าบุคคลเกิดความคิดหรือรู้ว่าอะไรควร หรืออะไรไม่ควรประพฤติแล้วประพฤติในสิ่งที่ควร และงดเว้นในสิ่งที่ควรงดเว้น เรียกว่าการมีวินัยในตนเอง (Self Discipline)

หรือ วินัยหมายถึงการที่บุคคลรู้จักปกครองตนเอง รู้การกระทำตามระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ วินัยเกิดขึ้นโดยความสมัครใจของผู้นั้น ดังนั้นเมื่อผู้นั้นปฏิบัติเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับที่สร้างขึ้น ก็สามารถดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย และสันติสุขมาสู่สังคมได้

ดังนั้น วินัยจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน หากเด็กขาดวินัย การเรียนการสอนก็ไม่ได้ผล และวินัยของเด็กจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติ-

ของครู เพื่อให้เด็กทุกคนรู้จักหน้าที่ และปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขตที่ทุกควรควรปฏิบัติ จึงจะทำให้ทุกคนอยู่รวมกันโดยสงบสุข

ประเภทวินัย 3 ประเภท

1. วินัยเจียมขนาด (Absolute Authority) วินัยประเภทนี้มีความเชื่อว่า นักเรียนยังเป็นเด็ก ยังไม่มีความรู้จักผิดชอบชั่วดี ดังนั้นต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งและระเบียบที่วางไว้ ใครละเมิดควมได้รับโทษ เป็นต้น วินัยแบบนี้จะตรงกับสุภาษิตไทยที่ว่า รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี แม้นักวิชาการทางการศึกษาบางกลุ่มจะเห็นว่า การบังคับให้เด็กอยู่ในกรอบแบบทหาร เป็นการฝึกหลักประชาธิปไตย เพราะเป็นการไม่ยอมรับคุณค่าของความเป็นคน ที่แต่ละคนมีเหตุผลในการกระทำของตัวเอง

2. วินัยแบบสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน แนวคิดนี้เชื่อว่า เมื่อนักเรียนได้กระทำสิ่งที่ตนเองสนใจแล้วปัญหาเรื่องวินัยจะไม่เกิดขึ้น อาทิ เช่น เมื่อนักเรียนเดินลัดสนามเพราะเป็นเส้นทางใกล้ที่สุด หากโรงเรียนสั่งห้ามพร้อมกับประกาศโทษ จะทำให้นักเรียนไม่พอใจ การเข้าเรียนอาจเกิดขึ้นหากครูไม่เห็น เหล่านี้เป็นต้น ตรงกันข้ามถ้าครูรู้ว่าเส้นทางลัดสนามนั้น เป็นเส้นทางที่สะดวกที่สุดสำหรับให้นักเรียนเดินไปโรงอาหาร โรงเรียนก็จัดทำเป็นถนนถาวร โดยพยายามให้เสียความสวยงามของสนามน้อยที่สุด ผลที่เกิดขึ้นตามมาคือเด็กอาจพอใจ การเข้าเรียนก็ไม่ปรากฏขึ้น เหล่านี้ เป็นต้น

3. วินัยที่เกิดขึ้นจากการรู้จักรับผิดชอบ และรักเกียรติของตนเอง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรู้จักผิดชอบชั่วดี ในส่วนตัวของเด็กเอง ปัจจุบันเราพยายามก่อให้เกิดวินัยชนิดนี้ขึ้น เพราะจะทำให้เด็กรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ จะเกิดคุณธรรมติดตัวเด็กไปตลอด ดังนั้นนักเรียนทำความดีเพราะรักที่จะทำ หากเป็นการบังคับไม่ทำเพราะเกรงกลัวอำนาจจากภายนอกไม่ นักเรียนจะรู้จักคุณค่าของตนเอง (Self Value) ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สูงที่สุดของความเป็นคน ในเรื่องนี้เราต้องทำ

ให้เด็กเกิดความรู้สึกรักเกียรติของตนเองเสียก่อน โดยครูต้องให้เกียรติกับเด็ก-
นักเรียนก่อนเพื่อน ครูต้องยอมรับความเป็นนักเรียนที่ดีของเด็ก ยอมรับในความสาม-
มารถ และนักเรียนเองควรได้รับการฝึกให้เป็นผู้นำที่ดี ผู้ตามที่ดี รวมถึงและรับ-
ฟังเหตุผลของผู้อื่น สิ่งเหล่านี้เป็นการปลูกฝังวินัยประเภทหนึ่ง

ความจำเป็นต้องมีวินัย

1. เพื่อช่วยสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาพการณ์อันจำเป็นต่อความเจริญก้าวหน้า
ของโรงเรียน เพราะหากขาดวินัยแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก
จะเพิ่มไปด้วยความยากลำบาก

2. วินัยเป็นเครื่องเตรียมตัวนักเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในภายหน้า
กล่าวคือ เมื่อนักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มีสิทธิเสรีภาพแล้ว หากจะทำอะไรได้-
ตามใจชอบก็ทำได้ไม่ว่าสิ่งนั้นการรบกวนผู้อื่นหรือรบกวนกับผู้อื่นในฐานะเป็นพลเมือง-
ก็ตาม จึงเป็นบทบาทและหน้าที่สำคัญของโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง

3. การชี้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าการรู้จักปกครองตนเองที่ละเล็กทีละน้อย
เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการรับผิดชอบให้คิดหัวอกไปภายหน้าได้

4. วินัย เป็นวัฒนธรรมของสังคม มีหน้าที่จะปลูกฝังพฤติกรรมที่สังคม-
ยอมรับ วินัยเป็นเครื่องเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความ-
อดทน มีคุณธรรมและศีลธรรม

ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอนทั่วไป หรือครูทำหน้าที่อาจารย์ประจำชั้น
จะต้องสร้างวินัยขึ้นในชั้นเรียนเสมอ ครูต้องใช้ทั้งศาสตร์ต่าง ๆ ตามหลักความแตก-
ต่างระหว่างบุคคล หลักการพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งศิลปะการปกครองของครูผู้สอน
ศิลปะการครองใจคนอื่น ฯลฯ เข้าประยุกต์ใช้เพื่อสร้างวินัยให้เกิดขึ้นในหน้าที่ครูให้-
ได้ ลักษณะวินัยที่ดี ที่ครูควรสร้างให้เกิดขึ้นในเด็ก ดังเช่น

1. ต้องไม่เป็นวินัยที่หนักหน่วงเกินไป ควรมีเฉพาะส่วนที่สำคัญ ๆ ที่ควรวางไว้เป็นกฎเท่านั้น

2. กฎแต่ละกฎที่วางไว้นั้นจะต้องมีเหตุผลที่พอสมควร ควรเป็นเรื่องที่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องของ ประชุมตกลงกัน โดยคำนึงถึงลักษณะธรรมชาติของเด็กด้วย

3. ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ในโรงเรียนควรรีไ้ภาษาง่าย ๆ และชัดเจน และเข้าใจทั่วไ้ไป ไม่คลุมเครือ หรือมีลักษณะสองแง่สองงุม

4. จะต้องมีการลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างสมเหตุสมผล และจะต้องให้รู้รับโทษ เข้าใจในพฤติกรรมที่ตนกระทำผิดด้วย

เมื่อครุทราบถึงบทบาทของวินัย ตลอดจนถึงลักษณะของวินัยที่ดีแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีหลักการสร้างวินัยเพื่อปกครองเด็ก ให้ได้ผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ในเรื่องนี้ ฉัตร สุขเกษม และคณะ (2539 : 224) ให้หลักการ ในการสร้างวินัย ดังนี้

1. สร้างวินัยขึ้นตามความต้องการของนักเรียน หากทางให้นักเรียน นำวิธีการที่สังคมชอบไปใช้ในการทำงานให้เสร็จ ให้นักเรียนได้เห็นจุดประสงค์ในการสร้างวินัยนี้ ๆ พร้อมกับชี้ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์

2. สร้างวินัยในสิ่งที่นักเรียนทำได้ ไม่ควรเป็นเรื่องหนักหน่วง วินัย-ควรสะดวกในการปฏิบัติ และให้ประโยชน์จริง ๆ

3. สร้างวินัยโดยการหลีกเลี่ยงการตีเคียน ควรใช้วิธีการชมเชย และยกย่องแทนเมื่อนักเรียนกระทำถูกต้อง หรืออาจลงโทษนักเรียนเมื่อได้ฝ่าฝืน แต่ต้องลงโทษด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติต่าง ๆ เป็นต้น

4. ครูต้องเป็นกันเองกับนักเรียน สร้างบรรยากาศให้เป็นอันหนึ่ง-อันเดียวกันในห้องเรียน และวินัยที่ดีจะช่วยให้ครูชื่อเสียงของโรงเรียนด้วย

5. นำวิธีการประชาธิปไตยมาใช้ ให้เด็กมีความเคารพนับถือ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกัน ไม่เลือกเพศและชั้น-

วรรณะ มีความร่วมมือร่วมใจกัน และเอื้ออารีต่อกัน เป็นต้น

6. การใช้อำนาจในการปกครอง ควรมีหลักเมตตาธรรม มีพรหมวิหารธรรม คือมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

7. มีการประเมินผลโดยสม่ำเสมอ โดยนำข้อบกพร่องต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ให้เป็นปัจจุบันขึ้น เป็นต้น

ปัญหาทางวินัยของนักเรียนที่พบในห้องเรียนเป็นประจำ

เป็นปัญหาที่ครูผู้สอน และครูประจำชั้นต้องพบเสมอ ไม่ว่าจะสอนในระดับชั้นใด หรือรายวิชาใด ๆ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจากสาเหตุที่ไม่เหมือนกัน อาจจะเป็นเพราะสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน หรือการเข้มงวดกวดขันวินัยของโรงเรียนต่าง ๆ แตกต่างกันได้ ฉะนั้นลำพังพฤติกรรมด้านวินัยในข้อต่อไปนี้ อาจไม่เหมือนกันด้วย ดังเช่น

1. เฉื่อยชา
2. ซาดโรงเรียนโดยไม่บอกกล่าว
3. หนีโรงเรียน
4. ลุ่ยในห้องเรียน
5. เขียนข้อความประท้วงบ่อย ๆ
6. ฝ่าฝืนข้อบังคับต่าง ๆ
7. ไม่ทำตามคำสั่ง
8. แสดงท่าทางกระตือรือร้น
9. ทำงานเลวมากโดยเจตนา
10. หลีกเลี่ยงคาบ
11. กิริยาก้าวร้าว
12. หึงขำของ เกล็ดนกลาคไม่เก็บไว้เป็นที่
13. ทำลายสิ่งของ
14. ทำร้ายร่างกายผู้อื่น

การแก้ปัญหาทางวินัย

ในเรื่องนี้ผู้เขียนเน้นเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เพราะมี-
ปัญหาเรื่องวินัยกับครูและโรงเรียนมาก โดยจะกล่าวถึงสาเหตุ และแนวทางแก้ไข
เฉพาะกรณีที่สำคัญ ๆ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำเหมือนกับทุกโรงเรียนทั่วไป
เท่านั้น ส่วนปัญหาหรือรายละเอียดของวินัยอื่น ๆ นั้น ผู้สอนสามารถค้นคว้าจาก-
ตำราที่เกี่ยวข้องกับคำนี้โดยตรงได้

สาเหตุการเกิดปัญหาทางวินัย (สมพร สุทัศน์ 2523 : 55-57)

1. สภาพเกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง

- 1.1 สภาพทางร่างกาย เช่น สุขภาพ ทดทานมัย โรคภัยไข้เจ็บ
ความพิการทางร่างกาย ฯลฯ
- 1.2 สภาพส่วนตัว เช่น การทรมานใจตัว ภูู่เท่าไม่ถึงการณ์ และ
สุขภาพจิต
- 1.3 สภาพทางสังคม เช่น ต้องการทำตัวเด่น ต้องการใหญ่
ยอมรับ
- 1.4 สภาพปัจจุบัน เช่น กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ดึงดูดความสนใจ
บรรยากาศในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียน เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อม

- 2.1 บ้านและครอบครัว เช่น การอบรมดูแลของบิดามารดา การ-
ถ่ายทอดความรู้สึนึกคิดของบุ่ปกครอง การไม่ป้องกัน-
ครอบครัว บิดามารดาไม่มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดเด็ก เป็นต้น
- 2.2 สภาพชุมชน เช่น อยู่ในถิ่นสลัม อยู่ในชุมชนสกปรก อยู่-
ใกล้แหล่งสลดจนกันเหิง สถานเริงรมย์ เป็นต้นว่า บาร
สถานอาชวนวค โรงภาพยนตร์ หรือบ่อนการพนัน เป็นต้น

3. ครูผู้สอน

- 3.1 บุคลิกภาพของครู เช่น สุขภาพ พละนาถมาย กำลังสมอง สติปัญญา และคุณธรรมประจำใจ ดังนั้นปัญหาต่าง ๆ อาจเกิดขึ้น เช่น ครูสุขภาพไม่ดี มาทำงานสายเป็นประจำ ทำให้เด็กเสียวระเบียบวินัยไปค้วย
- 3.2 ระดับวิชาความรู้ของครู ครอบในเนื้อหาวิชาที่หรือไม่เพียงพอ มีการเตรียมการสอนที่หรือไม่ มีละนั้นทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย พลายเสียวระเบียบวินัยไปค้วย

การป้องกันเด็กนักเรียนทำนควินัย

1. ในโรงเรียน

- 1.1 ครูมอบงานให้นักเรียนทำ ฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ ในการทำงาน รู้จักทำงานให้เสร็จตรงตามเวลา
- 1.2 ให้นักเรียนช่วยกันตั้งระเบียบข้อบังคับสำหรับตนเองและห้องเรียน ครูช่วยตรวจตราให้นักเรียนคอยปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้
- 1.3 ให้นักเรียนมีโอกาสดำงานตามความพอใจของตนเองบ้าง เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักควบคุมตนเอง ฟังตนเองได้ ตัดสินใจเองได้
- 1.4 ให้นักเรียนผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ผลัดเปลี่ยนกันทำเวรรักษาความสะอาดห้อง เป็นต้น
- 1.5 ฝึกให้นักเรียนเป็นคนรักระเบียบ รักความสะอาดเรียบร้อย ชอบร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น
- 1.6 ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจในสิทธิ และหน้าที่ของตนเองใค้ถูกต้อง

- 1.7 แนะนำในทางที่งาม เพื่อการประพฤติปฏิบัติ และการวาง-
ตัวของนักเรียนได้ถูกต้อง
- 1.8 ให้นักเรียนรู้จัก และเห็นคุณค่าของตัวเอง และผู้อื่น
- 1.9 ครูต้องมีความรัก มีความเข้าใจอันดีต่อตัวนักเรียน และ
ปฏิบัติตนต่อนักเรียนด้วยความสุภาพ
- 1.10 ครูคอยให้กำลังใจ ให้เกียรติ และชมเชยนักเรียนผู้ทำความ-
ดีอย่างสม่ำเสมอ ผู้ทำผิดเมื่อตักเตือนหรือลงโทษแล้วควร-
ให้อภัย และชี้แจงแนะนำให้เด็กนักเรียนทำตัวดีขึ้น

2. ทางบ้าน

- 2.1 ผู้ปกครองควรมีความเห็นพ้องกันกับทางโรงเรียน เพื่อเป็น-
กำลังในการสอดส่องดูแลนักเรียน ทั้งระเบียบวินัยและความ-
ประพฤติ ควรให้ความสนใจและใส่ใจในการจัดการของโรง-
เรียน
- 2.2 ควรจัดอบรมเด็กเพื่อให้เข้ากับระเบียบวินัย เพื่อรวมมือกับ-
ทางโรงเรียนโดยสม่ำเสมอ
- 2.3 ควรให้เด็กมีเวลาพักผ่อนเพียงพอบ้าง เพิ่มเวลาทำการบ้าน
หรือทบทวนวิชาต่าง ๆ ผู้ปกครองไม่ควรใช้งานเด็กมากเกินไป
หรือให้เที่ยวเตร่มากไป
- 2.4 จัดให้เด็กได้ทำการบ้านตรงตามเวลา ดูแลเด็กเรื่องการแต่ง-
กาย ความสะอาดเรียบร้อย มีอุปกรณ์การเรียนให้พร้อม
- 2.5 ไม่ควรให้เด็กของกินจุกจิก หรือดื่มน้ำโดยไม่จำเป็น
- 2.6 พยายามหาความรู้รอบตัว เพื่อเสริมความรู้แก่เด็ก เช่น
เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เด็กควรทราบ แนะนำให้อ่านหนังสือ
ที่ดียิ่งประโยชน์ หาเปิดหูเปิดตาในรูปทัศนศึกษา หรือการ-
พินิจเด็กเข้าสมาคมตามสภาพ เป็นต้น

วิธีดำเนินการแก้ไขความผิดทางวินัย

1. การลงโทษให้เจ็บกาย (Corporalpunishment)

ในเรื่องนี้ มีนักการศึกษาไม่เห็นด้วยเป็นอันมาก โดยอ้างว่าเป็นการทำลายน้ำใจเด็ก ส่วนผู้ที่เห็นด้วยกับการลงโทษแบบนี้ก็อ้างว่า การลงโทษให้เจ็บกายเป็นอาชญาสิทธิสูงสุดรองจากการไล่ออก และเป็นการทำให้เด็กยอมรับรู้ในอำนาจอันหนึ่ง ที่จะละเมิดไม่ได้

ดังนั้นเราจะเห็นว่าการลงโทษให้เจ็บกายนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ถ้าครูใช้วิธีลงโทษแบบนี้ครูต้องแน่ใจว่า จะไม่ทำเพราะอารมณ์โกรธ ผูกใจเจ็บ หรือมีอคติ ครูต้องไตร่ตรองให้ทราบข้อเท็จจริงเสียก่อน และแจ้งการจะลงโทษให้เด็กทราบ พร้อมกับเจตนาจริงในการลงโทษ ที่จริงการลงโทษให้เจ็บกายนั้นเป็นวิธีสุดท้าย หลังจากใช้วิธีการแบบอื่น ๆ ไม่ได้ผลแล้ว

2. การลงโทษด้วยการกักขัง (Detention)

ดังเช่นกักไม่ให้ออกนอกบริเวณที่กำหนดให้ การลงโทษแบบนี้ไม่ค่อยได้ผลนัก หรือครูอาจจะลงโทษโดยให้เด็กชดเชยค่าเสียหาย (Restitution) คือเมื่อทำข้าวของเสียหาย อาจต้องชดเชย หรือทำดีคืนอื่น ๆ อาจเสียค่าบริการเป็นเงิน เป็นต้น

3. การให้สังคมลงโทษ (Social Disapproval)

คือการทำให้เด็กที่ทำความผิดนั้น เป็นบุคคลที่สังคมไม่ยอมรับ หรือเป็นบุคคลที่ถูกคว่ำบาตร วิธีนี้จะทำให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตอย่างรุนแรง ดังนั้นครูควรระวังในเรื่องนี้เป็นพิเศษ

4. การขู่หรือการทำให้อาย (Threats and Humilitation)

เป็นการขู่ให้เด็กกลัว อาจจะขู่คว่ำวาจา หรือการกระทำที่เด็กมักได้ผลในเด็กระดับประถมหรือเด็กเล็ก ส่วนในระดับชั้นมัธยมนั้นอาจได้ผลน้อย

5. โทษพักการเรียนและไล่ออก (Suspension and Expulsion)
การไล่ออกเป็นโทษร้ายแรงที่สุดในโรงเรียน สำหรับนักเรียนที่
ทำผิดวินัย การพิจารณาโทษนี้ต้องกระทำในรอบคอบที่สุด พิจารณาในทุกแง่ทุกมุม เพราะ
จะมีทั้งผลดีและผลเสีย ส่วนการพักการเรียนนั้นเป็นโทษเบาว่าการไล่ออก หาก
โรงเรียนพิจารณาคตามเกณฑ์จริง ๆ ผ่านคณะกรรมการหลายฝ่าย รวมทั้งสมาคมครู-
ผู้ปกครองด้วย จะทำให้เกิดการยอมรับทั้งที่โรงเรียนและผู้ปกครองด้วย

หลักการลงโทษนักเรียน

1. ต้องแน่ใจว่าจะได้ผล
2. ควรมีจุดหมายหรือทิศทางให้ผู้ปกครองเจ็ดทราบถึงเหตุผลการลงโทษ
3. ควรทำตามขอบเขต มีพยานรู้เห็น ทำโดยมิให้เกิดความเจ็บช้ำ
4. การลงโทษที่ไม่เหมาะไม่ควร ก็ไม่ควรทำ เช่นตีที่อวัยวะสำคัญ ๆ
คำประจาน ปรับให้ทำงานหนัก ๆ เป็นต้น
5. ไม่ควรทำโทษเด็ก เมื่อเด็กไม่รู้สาเหตุ
6. ไม่ควรทำโทษเด็กเมื่อครูอารมณ์ไม่ปกติ เพราะอาจทำให้เกิด
ความผิดพลาดได้

ข้อควรระวังในการลงโทษเด็ก

1. ควรให้เด็กที่ถูกลงโทษอยู่ในสถานที่ที่ครูควบคุมได้ คุุณแล้วได้เมื่อทำโทษ
แล้ว
2. ไม่ควรทำให้เด็กอาย ไม่ประจานความผิดของเด็กต่อหน้าผู้อื่น
3. ไม่ลงโทษเด็กทั้งชั้น เมื่อมีเด็กทำผิดเพียงคนเดียว
4. ไม่ถือว่าการทำผิดของเด็กเป็นการลงโทษครูเป็นการส่วนตัว
5. หากไม่สามารถแก้ไข หรือเกินความสามารถของครู ควรส่งให้
ผู้ปกครอง หรือหาทางปรึกษาจิตแพทย์

การปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก

การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) เป็นวิธีการนำหลักการเรียนรู้ หลักพัฒนาการ และพฤติกรรมเด็กที่ได้จากการทดลอง มาใช้ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไข เพื่อแก้พฤติกรรมที่เป็นปัญหาให้เป็นพฤติกรรมอันพึงปรารถนา โดยนำทฤษฎีการเรียนรู้แบบคลาสสิก นำทฤษฎีการเรียนรู้แบบแสดงอาการกระทำ และทฤษฎีการเสริมแรงมาใช้ในการแก้ไขพฤติกรรม

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กนั้น สมพร สุทัศน์ (2523 : 61-87) ได้แบ่งปัญหาต่าง ๆ ออกได้ คือ

1. เด็กที่มีปัญหาทางสังคม (Socially Maladjustment Drill)

หมายถึง เด็กที่ไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ เข้ากับเพื่อนไม่ได้ เด็กพวกนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 เด็กที่ได้รับการยอมรับครั้ง ๆ กลาง ๆ เด็กพวกนี้จะปรับตัวได้ดีเฉพาะคนในครอบครัวและกลุ่มเพื่อน แต่จะก้าวร้าวกับคนแปลกหน้า เด็กประเภทนี้มาจากครอบครัวที่เข้มงวดจนเกินไป หรืออาจจะได้รับเจตคติจากพ่อแม่ให้เกลียดชังคนนอกกลุ่มก็ได้

วิธีการแก้ไข

ครูต้องอดทนและพยายามเข้าใจเด็ก ท่องใจเย็นโดยไม่ควรทำโทษเด็กทันทีเมื่อเด็กทำผิด ควรให้เหตุผลให้คำชมเชยเมื่อเด็กปรับตัวได้ หรืออาจจะใช้อิทธิพลกลุ่มเพื่อนเข้าช่วยก็ได้

1.2 เด็กที่ได้รับการยอมรับในระดับต่ำ เป็นเด็กที่ขาดการยอมรับจากครอบครัว เพราะสภาพเศรษฐกิจหรือสภาพของจิตใจของพ่อแม่แปลกประหลาด เมื่อพ่อแม่ไม่มีเวลาให้การยอมรับ และแนะนำ เด็กต้องช่วยตนเองโดยใช้ไหวพริบและความสามารถเพื่อการอยู่รอดในสังคม เด็กจึงขาดระเบียบ ขาดกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต

วิธีการแก้ไข

ครูต้องให้ความรักความอบอุ่น และกระตุ้นให้เด็กเกิดกำลังใจ

1.3 เด็กที่ยากต่อการยอมรับมีชดเชย เป็นเด็กที่มีปัญหาทาง-
 สังคมร้ายแรงมาก เพราะเด็กขาดความสามารถในการเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของ-
 สังคม เด็กมักไม่รู้จักตนเองและคนอื่น มักไม่ให้ความร่วมมือ เพราะเด็กมาจาก-
 ครอบครัวที่ขาดความรัก เด็กได้รับความเกลียดชังจากพ่อแม่ เด็กถูกทอดทิ้ง และ-
 ให้อยู่เพียงลำพัง ท้องคลออยู่กับโลกภายนอก ได้รับความคับแค้นใจ มีความวิตกกัง-
 วลอยู่เสมอจนเกิดความซาซิม ชีวิตไร้ความหมาย ไม่สามารถรับรู้อะไรได้ เด็ก-
 จะไม่สนใจสิ่งรอบข้าง จึงไม่สามารถเรียนรู้สิ่งรอบตัวได้

วิธีการแก้ไข

- 1.3.1 ครูควรให้ความรักความอบอุ่นเพื่อแสดงให้เห็นว่า
 เด็กได้รับการยอมรับจากครู และเพื่อน ๆ
- 1.3.2 เมื่อเด็กทำผิดร้ายแรงก็ใช้วิธีการลงโทษโดยไม่ใช้
 อารมณ์รุนแรง
- 1.3.3 ไม่ให้ความสนใจต่อพฤติกรรมเด็กที่ฝ่าฝืนระเบียบฯ
- 1.3.4 ควรให้คำชมเชยเมื่อเด็กมีพฤติกรรมอันพึงปรารถนา
- 1.3.5 อย่าปล่อยให้ห่าง ควรฝึกชมรมให้เด็กทำตลอดเวลา

2. เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ (Emotionally Disturbed Child)

2.1 เด็กที่มีความขัดแย้งในใจ

จะมีพฤติกรรมคล้าย ๆ เด็กที่มีปัญหาทางสังคม เช่นไม่เป็นมิตร
 กับผู้อื่น มีความคับข้องใจตลอดเวลา เพราะเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง
 กับพ่อแม่และคนในครอบครัว ที่ไม่ยอมรับเด็ก ทำให้เด็กเกิดความไม่มั่นคง
 ซึ่งสำหรับเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมจนเกินไปนั้น
 จะทำให้เด็กขาดความมั่นใจที่จะเผชิญชีวิตในสังคม หรือเด็กที่ได้รับการยอมรับ
 หนักจนเกินไป ทำให้เด็กไม่กล้าตัดสินใจทำอะไร เพราะมีความขัดแย้ง
 กลัวประสบความล้มเหลว กลัวถูกตำหนิ ไม่กล้าแสดงออก จึงปลีกตัวเองจากสังคม
 เมื่อสะสมความคับข้องใจไว้นาน ๆ อาจจะไปอยู่ที่จิตสำนึก มีอาการคล้ายกับโรค-
 ประสาท แสดงออกมาในรูปแบบคึดระ อ่อนเพลีย หรือ หอบ ฯลฯ เป็นต้น

2.2 เด็กมีอาการโรคจิต

เป็นเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์อย่างรุนแรง เพราะเก็บกดไว้นาน เด็กพวกนี้จะสร้างโลกของตนเองโดยการคิดเพื่อตน มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพจริงได้ยาก แม้จะพยายามปรับตัวแต่เด็กก็มักเป็นความจริงบางประการ จึงทำให้เด็กอยู่ในสังคมอย่างไม่มีความสุข เด็กจะหนีสังคมโดยอยู่ในโลกของตนเองตลอดเวลา โดยไม่สามารถติดต่อสื่อสารความกับผู้อื่นได้ เด็กเหล่านี้จึงขาดความสามารถในการรับรู้ เช่นกระทำตนไม่สมกับวัย ทำอะไรอย่างไม่รู้สึกรู้สึ เช่น เขียนหนังสือจนเลยเส้นขอบกระดาษ อยู่บนโต๊ะโดยไม่รู้ตัว ตีอกชกหัวตัวเอง หรือ พุกจา เลอะ เลือน ฯลฯ เป็นต้น

3. เด็กประพฤติไม่ดี

คือเด็กที่มีปัญหาทางสังคม เช่น แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม เป็นเด็กก้าวร้าว ทำร้าย หยามคาย ไม่ตั้งใจเรียน หรือแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ โดดแค้น

3.1 เกี่ยวกับศีลธรรม เด็กทำผิดศีลธรรมและจริยธรรม ก่อความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น เช่น เด็กเล่นไฟ คาเก่ง พุกจาหยามคาย พุกโกหก ขอบรังแก ลักขโมย รั้นสุรา ฯลฯ เป็นต้น

3.2 เกี่ยวกับบุคลิกภาพ เช่น ไม่แสดงความเคารพ ขอบโต้แย้ง สะเพร่า ขุกชน ก้าวร้าว เจ้าอารมณ์ เก็บตัว แยกตัว เงือขง เป็นต้น

3.3 เกี่ยวกับระเบียบวินัย เช่น ผ่าฝืนระเบียบวินัยเป็นประจำ ขาดโรงเรียน มาโรงเรียนสาย ไม่ทำตามคำสั่ง ทะเลาะวิวาท ขวางป่า ตะโกน พุกคุ้ยขยะครุสอน เล่นในห้อง หรือ ล้อเลียนครู ฯลฯ เป็นต้น

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กและการแก้ไข

พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพฤติกรรมหลาย ๆ อย่าง-

ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ดังนั้นผู้เขียนจึงขอลาวางพฤติกรรมพอเป็นสังเขป เพื่อเป็นตัวอย่างในการเสาะหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขเท่านั้น

1. เด็กเจ้าอารมณ์หรือโมโหง่าย

อาการที่แสดงออกมาคือร้องไห้เสียงดัง กระแทกเท้า ทุบตีตนเอง และผู้อื่น ขว้างปาสิ่งของ ปฏิเสธคำขอร้องเพื่อเป็นการประชด

สาเหตุ

อาจมีสาเหตุจากความผิดปกติในสมอง เช่นลมชัก เยื่อหุ้มสมองอักเสบ การเลี้ยงดูผิดวิธี ใ้รับการตามใจจนเคยตัว หรือถูกขัดใจประจำ เด็กอาจจะผิดปกติด้านจิตใจ เช่นเป็นโรคจิต โรคประสาท เป็นต้น

วิธีแก้ไข

พ่อแม่หรือครูควรเป็นคนเยือกเย็น และเป็นผู้มีเหตุผลกับเด็ก ไม่ควรขัดใจเด็กบ่อย ๆ และไม่ควรถือใจใส่ต่อพฤติกรรมอื่นไม่พึงปรารถนา นั้น ๆ พยายามหาแรงเสริมให้เด็กหายจากอารมณ์ร้าย หาทางทำสิ่งที่เด็กพอใจ และผู้ใหญ่เองไม่ควรทำอารมณ์ร้ายให้เด็กเห็น

2. เด็กช้อจนาริษยา

อาการที่เด็กแสดงออก เช่น แสดงเป็นศัตรูกับเด็กด้วยกัน ที่ชวนบิดสาวะรบกวน กัดเล็บ ทุกลิ้ว และทำลายของ เป็นต้น

วิธีการแก้ไข

- 2.1 ครูต้องให้ความรักความเอาใจต่อเด็กอย่างสม่ำเสมอ
- 2.2 ถ้าเด็กมีอาการแสดงความรักช้อจนาริษยา ควรชี้แจงเหตุผลให้เด็กทราบ ถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมที่ปรารถนา ควรให้รางวัลแก่เด็กทันที
- 2.3 พยายามทำให้เด็กเห็นว่า เพื่อน ๆ และครูยอมรับตนเอง
- 2.4 ในวัยทารกนั้น หากทารกกัดนิ้วถือเป็นเรื่องธรรมดา แต่หากเด็กวัยเกิน 3 ขวบขึ้นไป ถือเป็นเรื่องผิดปกติทางอารมณ์ เป็นต้น

3. เด็กก้าวร้าวหรือเด็กเกร

เป็นเด็กที่มีนิสัยชอบรังแกผู้อื่น ชอบเห็นผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด ชอบทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดและได้รับความอับอาย อากาณ์ที่แสดงออกอาจจะเป็นในรูปของกาารทุจจาหายาวยาคาย ทุคคำทาคิคิเตียน รังแก ชอบต่อสู้ทุคคิ เชกคิระะเพอน ชอบทะเลาะวิวาท ชอบทุคคิจังหะเวลาครุสณ ชอบทำลายข้าวของ เป็นต้น

สาเหตุ

เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่เกลียดชังและหลอคั้ง จนทำให้เด็กรู้สึกว้าเหว โดดเดี่ยว น้อยเนื้อต่ำใจ ในที่สุดเกิดความคับแค้นใจ หรืออาจจะเป็นเด็กที่เคยถูกกลั่นแกล้งมากอน เคยถูกรังแกมากอน หรืออาจจะเกิดจากกาารที่พ่อแม่เข้มงวดจนเกินไป ขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่และครอบครัว หรือจากที่โรงเรียนอาจจะเป็นเพราะครูลำเอียง ครูชอบใช้อำนาจเกินขอบเขต ฯลฯ เป็นต้น

วิธีการแก้ไข

ครู และพ่อแม่ควรให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก ไม่ควรใช้อำนาจเด็ดขาดในการปกครอง เมื่อเด็กทำผิดควรชี้แจงเหตุผล ไม่ควรให้ความสนใจในพฤติกรรมก้าวร้าว ควรให้แรงเสริมเมื่อเด็กมีพฤติกรรมอันพึงปรารถนา ทุคการยอชมรับ ชมเชย นอกจากนั้นควรให้เด็กได้แสดงออกในกาานการกีฬา หรือกาานศิลปะ เป็นต้น

4. เด็กชกชนนิตยปรกติ

เป็นการแสดงออกของเด็กในรูปชกชนมาก เช่นถูกจากที่ ยืนกระโดด ขวางป่า ทำเสียงคั้ง ลากโต๊ะ ตันหนาหันหลัง ไม่ฟังคำสั่ง ฯลฯ

สาเหตุ

เด็กต้องการเรียกร้องความสนใจ เพราะขาดความเอาใจใส่ในครอบครัว หรือพ่อแม่ทอนใจ หรือไม่มีเพื่อนเล่น หรือจากที่พ่อแม่บังคับมากเกินไป

วิธีแก้ไข

ไม่ให้ความสนใจเมื่อเด็กชกชน เมื่อเด็กทำคิควรรวม หรือให้รางวัล และครูควรเรียกเด็กมาทำงานอยู่อย่างใกล้ชิด

5. เด็กลักษณะโหมย

มีพฤติกรรมที่หยาบคายสิ่งของผู้อื่น เมื่อเจ้าของเขลา บางคนทำเพราะนิสัย หรือทำเพื่อกลั่นแกล้งเพื่อน

สาเหตุ

อาจเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจทางบ้านไม่ดี หรือเด็กต้องการเรียกร้องความสนใจ เพราะไม่เคยได้รับความเอาใจใส่จากพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือเป็นเพราะนิสัยก้าวร้าวชอบแกล้งเพื่อนให้เดือดร้อน เป็นต้น

วิธีการแก้ไข

ควรให้ความรักและความสนใจแก่เด็กตั้งกล่าว ควรทักเตือน เมื่อเด็กขมขื่นหรือกลับตัวได้ ควรชมเชย หรือให้รางวัล

6. เด็กขี้อาย

ลักษณะที่เห็นได้ชัด คือ นั่งก้มหน้าและไม่คอยสบตาผู้อื่น พูดเสียงเบามาก นั่งเงิบเฉย และหลีกเลี่ยงการติดต่อกับผู้อื่น

สาเหตุ

อาจเป็นเพราะไม่ได้รับความสนใจจากพ่อแม่ผู้ปกครอง พ่อแม่ไม่มีเวลาสำหรับเด็ก หรือเด็กอาจได้รับคำตำหนิจากพ่อแม่ นอกจากนี้อาจเป็นเพราะเด็กมีร่างกายไม่สมบูรณ์ หรือเป็นเพราะฐานะทางบ้านเขมงวดมากไปก็ได้

วิธีการแก้ไข

พยายามพูดคุยกับเด็ก กระตุ้นให้เด็กเกิดกำลังใจในการเรียน ในการร่วมกิจกรรม พยายามให้เด็กพูดขอทานผู้อื่น อาจให้รางวัลเพื่อเพิ่มความกล้า เด็กก็อาจจะหายจากขี้อายที่ละเล็กละน้อย

7. เด็กมีความหวาดกลัว

อาการที่แสดงออกเช่น ตกใจง่าย หวาดระแวง กังวล มีทุกข์ร้อน กัดมึใจตลอดเวลา มีอาการหวาดผวา ไม่กล้าเข้าหาผู้อื่น หนีตาเสาหนอง

ชอบเหม่อและซึมเศร้า ไม่กล้าคิดหรือลงมือทำอะไร เนื้อตัวสั่นเมื่อถูกคุก หรือถูก
ยั่วให้โกรธ

สาเหตุ

เป็นเพราะเด็กเห็นแบบอย่างพ่อแม่มีความวิตกกังวล โดยแสดงให้เด็ก
เห็นโดยเปิดเผย หรือเด็กเคยได้รับอุบัติเหตุ มีความเศร้าสะเทือนใจมาก่อน หรือ
อาจจะเคยมีประสบการณ์มาตกใจถึงขีดสุดสมัยเป็นเด็ก

หรือมันนั้นอาจจะถูกพ่อแม่ ผู้ใกล้ชิดข่มขู่ ๆ อาจจะได้รับการชมเชย
จากเพื่อนที่โตกว่า เด็กอาจจะมีความเจริญเติบโตช้ากว่าปกติ พื้นฐานครอบครัวอาจ
แตกแยก เป็นเด็กที่พ่อแม่ไม่ต้องการก็ได้

วิธีการแก้ไข

ครู พ่อแม่ควรให้ความรักความเอาใจใส่แก่เด็ก พยายามสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น
หลีกเลี่ยงการขู่เข็ญ พยายามให้กำลังใจเด็กเมื่อเด็กประสบความสำเร็จ
ควรอธิบายให้เด็กทราบว่า ความหวาดกลัวเป็นความคิดฝันเท่านั้น

ค ำ ถ ำ ม ท ำ ย บ ท

1. ชรรมชาติ และกาการพัฒนาการของเด็กระดับมัธยมศึกษา มีลักษณะการพัฒนาการทางใ้ซ่าง จงบอกลักษณะที่สำคัญ ๆ ของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมาพอเข้าใจ
2. สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน รวมทั้งต่อการปกครองเด็ก มีอะไรบ้าง ท่านมีความเห็นว่าอิทธิพลจากสิ่งใดเป็นผลต่อการปกครองชั้นเรียนมากที่สุด?
3. จงสรุปความต้องการของเด็กวัยรุ่นมาเท่าที่ทราบ และจงแยกแยะให้เห็นความแตกต่างของความต้องการของเด็กสองกลุ่ม คือกลุ่มมัธยมศึกษาตอนต้น กับกลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย มาพอสังเขป
4. วินัยคืออะไร วินัยมีบทบาทต่อการปกครองชั้นเรียนอย่างไร?
5. ประเภทวินัย 3 ประเภท มีอะไรบ้าง ท่านคิดว่าประเภทใดสำคัญต่อการปกครองเด็กมากที่สุด?
6. จงบอกปัญหาทางวินัยที่ท่านพบในห้องเรียนเสมอมาส์ 10 ข้อ แต่ละข้อท่านแก้ไข หรือเสนอแนวทางแก้ไขอย่างไร?
7. การลงโทษเด็กมีข้อดี และข้อจำกัดอย่างไรบ้าง?
8. จงบอกขอเสนอแนะการปล้งกั้มีให้เด็กทำผิดวินัยมาส์ 3 ข้อ
9. ปัญหาพฤติกรรมเด็กต่อไปนี้ จงบอกสาเหตุ และวิธีการแก้ไข
 - 9.1 เด็กมีนิสัยก้าวร้าวเกร
 - 9.2 เด็กหวาดกลัวระวาง
 - 9.3 เด็กกะเทย

อาจารย์ประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษา

ความเบื้องต้น

ปัจจุบันเราเรียกว่าอาจารย์ที่ปรึกษา หรือที่ปรึกษาประจำชั้น เมื่อสมัยก่อน 2-3 ทศวรรษมาแล้ว ครูประจำชั้นเปรียบเสมือนพ่อแม่ของเด็กคนหนึ่ง เพราะเป็นผู้รับช่วงงานอบรม แนะนำตักเตือนเด็กแทนบิดามารดาเมื่อตอนเด็กอยู่ในโรงเรียน แต่ปัจจุบันบทบาทดังกล่าวได้ลดลง อาจเพราะสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ก็ได้ หรือเด็กปัจจุบันมีภาพลักษณ์แบบ ๆ ครอบงำพฤติกรรมก็ได้

ดังนั้นเมื่อเด็กย่างก้าวสู่โรงเรียน เด็กแต่ละคนจะไม่พ้นจากสายตาของครูประจำชั้นได้เลย เริ่มตั้งแต่ การแต่งกาย ทรงผม การรักษาความสะอาด สุขภาพและการเจ็บป่วย การรับประทานอาหาร การละเล่น การเรียน งานการบ้าน การกลับบ้าน ฯลฯ หากเราคิดถึงเวลาที่เด็กอยู่กับครูที่โรงเรียนในแต่ละวันแล้ว เด็กจะมีเวลาอยู่กับครูมากกว่าเวลาอยู่ที่บ้านเสียอีก เพราะสภาพที่ความรุดร่าของเด็กปัจจุบันต่างมีเวลา มีภาระกิจนอกบ้านเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นบทบาทของครูที่ปรึกษาจึงมีความสำคัญต่อชีวิต และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กมาก

ในบรรดาหน้าที่ หรือบทบาทต่าง ๆ ของอาจารย์ที่ปรึกษานั้น วิไลวรรณ วิฑัยโรจน์ (2525 : 372) ได้แยกแยะหน้าที่ดังกล่าว ดังนี้

1. หน้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
 - 1.1 ชี้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมาโรงเรียนโดยสม่ำเสมอ
 - 1.2 ช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ท่องวิชาที่เรียน ทดครูผู้สอน และเพื่อนนักเรียนด้วยกันเอง
 - 1.3 ชี้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการศึกษา
 - 1.4 ส่งเสริมให้นักเรียนขยันหมั่นเพียรในการศึกษา
2. หน้าที่รับผิดชอบในการอบรมให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี
 - 2.1 อบรมเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน สมาชิกที่ดีของบ้านของชุมชน และของประเทศชาติ

2.2 ฝึกให้รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี
ในสังคมประชาธิปไตย

3. หน้าที่ในการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ โดยชี้แจงให้เด็กทราบในเรื่อง

- 3.1 กฎและระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน
- 3.2 หลักเกณฑ์การให้คะแนนในการเรียนการสอน
- 3.3 ลักษณะของวิชาต่าง ๆ ตลอดจนเนื้อหาวิชา
- 3.4 อาคารเรียน ห้องเรียนต่าง ๆ ภายในอาคารนั้น
- 3.5 กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่โรงเรียนจัดให้
- 3.6 คณะบุคลากรในโรงเรียน อันหมายถึง ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่
ตลอดจนถึงคณาธิการโรงเรียน เป็นต้น
- 3.7 ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้ประพฤติปฏิบัติกันมานานในโรงเรียน

4. หน้าที่ในการให้คำปรึกษาหารือ การแนะนำเป็นการส่วนตัว

- 4.1 การวิเคราะห์ตนเอง
- 4.2 การมีมารยาทดี
- 4.3 การเป็นนักกีฬาที่ดี
- 4.4 การมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ
- 4.5 การเป็นสมาชิกที่ดีของหมู่คณะ
- 4.6 การทำตนให้มีบุคลิกภาพที่น่าสนใจในเมื่ออยู่ในคนหมู่มาก
- 4.7 หลักธรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ขณะเดียวกัน สาคินี อนุภาค แห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสาธมิตร (2530 : 29-30) ในแนวคิดในบทบาทและหน้าที่สำคัญของครูประจำชั้น
หรืออาจารย์ที่ปรึกษาไว้ ดังนี้

1. หน้าที่เกี่ยวกับสุขภาพและพลานามัยของนักเรียน

- 1.1 ครูต้องดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายได้แก่ แขน มือ
เท้า และเล็บ เป็นต้น
- 1.2 ต้องทราบว่ามีโรคประจำตัวหรือไม่ ยาน้ำที่แพ้คืออะไร

และหมอบประจำตัวนักเรียนชื่ออะไร

1.3 ครูควรดูแลเรื่องการรับประทานอาหารของนักเรียนอย่างจริงจัง ทั้งมารยาทในการรับประทานอาหาร ชนิดอาหารที่บริโภค หากบางคนไม่บริโภคผัก หรือเนื้อสัตว์ ครูควรสอนให้เด็กรู้จักคุณค่าของอาหาร ควรปฏิบัติให้กำลังใจ และชวนให้ออยากรับประทานอาหาร เป็นต้น

1.4 ครูควรสังเกตดูแลเด็กในชั้นเรียนว่า มีหน้าตาเป็นอย่างไร หน้าตาแจ่มใสหรือไม่สบาย ในขณะที่เรียนหนังสือนั่งพับโต๊ะหรือไม่ เมื่อสังเกตครูควรจัดให้ไปห้องพยาบาลเพื่อรับการดูแล

1.5 เมื่อเด็กหยุดเรียนเพราะป่วย หลังจากหายและมาโรงเรียนแล้ว ครูควรไต่ถามเรื่องราวทุกข์สุขบ้าง ถามถึงอาการหรือยาที่รับประทานบ้าง ควรกำชับเรื่องการพักผ่อนหลังจากหายป่วยแล้ว ไม่ควรออกกำลังกาย หรือวิ่งเล่นกลางแจ้ง เพราะอาจจะทำให้ไม่สบายอีกได้

1.6 ในชั้นเรียนครูควรให้เพื่อน ๆ เขียนจดหมายถึงเพื่อนที่ป่วย ขณะที่ยังพักรักษาตัวที่บ้าน เป็นเป็นการส่งข่าวคราวการเรียนในห้องเรียน เพื่อเป็นการให้กำลังใจ

2. หน้าที่เกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน

2.1 ครูควรชี้แจงให้เด็กเห็นความสำคัญของการเรียนหนังสือ การอ่านหนังสือ และพยายามส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการเรียน

2.2 ครูควรเตรียมการสอนให้พอเหมาะกับบทเรียน เวลาเรียน และให้นักเรียนรวมในกิจกรรมการเรียนทุกคน

2.3 ครูต้องติดตามผลการเรียนของนักเรียน จัดให้มีการทดสอบก่อน (Pre-test) ในแต่ละวิชา เพื่อให้ทราบถึงความสามารถของนักเรียนแต่ละคน และเมื่อจบบทเรียนแล้ว ควรมีการทดสอบหลังเรียน (Post-test) เพื่อวัดเด็กเข้าใจในบทเรียนมากน้อยเพียงใด

2.4 เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ควรได้รับการส่งเสริม โดยจัดการช่วยเหลือเป็นพิเศษได้ ทำนองเดียวกันเด็กที่เรียนอ่อน อาจจะมีการสอนซ่อมเสริม หรือช่วยเหลือต่างหากก็ได้ (Slow Learner)

3. หน้าที่รับผิดชอบในการอบรมให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี

3.1 ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กในทุก ๆ ด้าน

3.2 ต้องชี้แจงให้เด็กทราบถึงกฎเกณฑ์ และระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน ของห้องเรียน และดูแลให้เด็กปฏิบัติตามระเบียบนั้น ๆ

3.3 ครูควรจัดการอบรมตนเอง หรือโฮมรูม (Home Room)

โดยวางโครงการจัดให้แน่นอนในแต่ละภาคเรียน ในแต่ละเดือน และแต่ละสัปดาห์ จะจัดอบรมและจัดกิจกรรมอะไรให้เด็กบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ของสังคม ชุมชนและประเทศชาตินั่นเอง

3.4 ควรฝึกให้เด็กทำงานเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ เพื่อเป็นการฝึกการเป็นผู้นำที่ดี และเป็นผู้ตามที่ดี

3.5 ครูควรฝึกการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น ให้เด็กมีโอกาสเลือกหัวหน้าห้อง เลือกตัวแทนห้องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

3.6 ครูควรจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสำคัญของชาติ วันสำคัญทางศาสนา สอนให้เด็กได้มีส่วนร่วม อาทิ เช่น การหาภาพ การจัดบอร์ด การตกแต่งประดิษฐ์ประดาดห้องเรียน ฯลฯ เป็นต้น

3.7 ครูควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติดี มีมารยาทดี เช่น การประกวดมารยาทในห้องเรียน การให้คำชมเชยการให้รางวัล แก่เด็กที่ทำงานสะอาดเรียบร้อย เด็กแต่งกายสะอาด เด็กพูดจาไพเราะและสุภาพ เป็นต้น

4. หน้าที่รับผิดชอบในการให้คำปรึกษาหารือ

4.1 ครูต้องให้ความเป็นกันเองกับเด็กนักเรียนทุกคน เพื่อให้เด็กได้มีความกล้าเข้าปรึกษาหารือ กล้าพูดคุยกุยคุย ครูควรทราบความสัมพันธ์ในระหว่างกลุ่มในชั้นของตนเอง โดยทำสังคมมิติ (Sociometry) และในเรื่องนี้ของทำอย่างระมัดระวัง เพราะมีทั้งผลดีและผลในทางนิเสธ

4.2 ครูควรมีสัมภาษณ์ เพื่อบันทึกพฤติกรรมที่ไม่ต้องการของเด็ก พร้อมกับหาทางแก้ไขทุกครั้งพบเห็น

4.3 ควรเชิญผู้ปกครองเด็กที่มีปัญหามาพบเสมอ เพื่อร่วมมือกัน

ช่วยเหลือและแก้ปัญหา

4.4 ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รวมแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

5. หน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาสภาพห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมน่าอยู่

5.1 ควรตกแต่งบอรรค์ในห้องเรียนให้ดูแลสวยงาม เช่น บอร์ดบอกควย กระดาษหลากสี มีการตัดรูปดอกไม้ พันธไม้ ตัวการคุมระดับประจำคา เพื่อให้บริการ-
ภาศของห้องนาอยู่ มีสีสรร

5.2 ครูควรเขียนแผนภูมิตารางเวลาเรียน ตารางเวรรักษาความ-
สะอาดของ และตารางอื่น ๆ ที่กำหนดหน้าที่บทบาทของเด็กในห้องเรียน และนอก
ห้องเรียน

5.3 ครูควรจัดบอร์ดตามกลุ่มวิชา เช่น บอร์ดของกลุ่มวิชาทักษะ กลุ่ม-
วิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาภาษาไทย วิชาพลศึกษา หรือสังคมศึกษา เป็นต้น

5.4 ควรจัดมุมความรู้ เช่น มุมคณิตศาสตร์ มุมภาษาไทย มุมวิทยา-
ศาสตร์ โดยมีวารสาร หนังสือต่าง ๆ เกม วัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ไว้ตามมุนั้น ๆ
เพื่อให้เด็กหาความรู้เพิ่มเติมได้

ความรับผิดชอบของครูประจำชั้น

จรรยา มานิตกุล (2526 : 192) กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบ
ของครูที่ปรึกษา ดังนี้

1. ดูแลเอาใจใส่นักเรียนในกลุ่มของตนอย่างใกล้ชิด และแก้ปัญหา-
ทั่ว ๆ ไปที่เกิดขึ้นกับนักเรียนของตน เช่น ปัญหาการเรียนระเบียบวินัย ความประพฤติ
เวลาเรียน การตั้งใจเรียน เป็นต้น

2. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการ ผลการเรียน และ
ประวัติค่านต่าง ๆ หรือพฤติกรรมทั่วไป โดยบันทึกข้อมูลเหล่านั้นในระเบียบสนผสม
และสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน

3. พบปะนักเรียนเป็นประจำวันละ 5-10 นาที เพื่อทำความเข้าใจ หรือชี้แจงแนวทางความประพฤติ รับฟังปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนให้คำแนะนำในสิ่งที่นักเรียน ควรรู้และปฏิบัติ ซึ่งเรียกกิจกรรมนี้ว่า โฮมรูม (Home Room)

4. เมื่อพบปัญหาอื่นใดของนักเรียน หากคนไม่สามารถแก้ไขได้ ก็ควร-
ส่งไปพบครูแนะแนว เป็นต้น

5. รับนโยบายของโรงเรียน ที่เกี่ยวกับนักเรียนมาปฏิบัติ

ส่วนอำเภอ สุจริตกุล และคณะ (น.ป.ป. : 24) กล่าวถึงความรับผิดชอบของครูประจำชั้น โดยแยกเป็นข้อย่อย ดังนี้

1. ทำบัญชีเรียกชื่อนักเรียน
2. ทำสมุดประจำชั้น และทะเบียนประวัตินักเรียน
3. ทำสมุดพก หรือสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน
4. ทำรายงานผลการเรียนของนักเรียน
5. ทำบัตรสุขภาพ
6. ทำทะเบียนสะสม
7. สอนและเตรียมการสอน
8. ตรวจงานนักเรียน
9. ปกครองนักเรียน
10. ควบคุมชั้นเรียน
11. อบรมและสั่งสอนนักเรียน
12. จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียน
13. จัดและเก็บเอกสาร ตลอดจนอุปกรณ์การสอนเป็นหมวดหมู่
14. รู้และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน
15. ประสานงานกับผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน คณะครู และผู้เรียน ๆ
16. ช่วยแนะแนวนักเรียนและดูแลปกครอง

17. สอนซ่อมเสริม
18. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
19. ตรวจสอบสุขภาพทั่วไป และตรวจเครื่องแต่งกายนักเรียนในตอนเช้า
20. ดูแลความปลอดภัยและช่วยเหลือนักเรียนผู้เจ็บป่วย
21. ดูแลความสะอาดเรียบร้อยของโรงเรียนและชั้นเรียน
22. ติดต่อกับผู้ปกครองและชุมชน
23. ร่วมกิจกรรมของนักเรียน และของชุมชน
24. เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียนและชุมชน

ครูประจำชั้น กับงานบริการอื่น ๆ

1. บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลรายบุคคล

เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สัมพันธภาพ ความสามารถ ความถนัด และเจตคติ ทั้งนี้อาจกระทำโดย การสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ทดสอบ ระเบียบสะสม อีชีวประวัติ และศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นต้น

2. บริการสนเทศ

เพื่อให้เด็กเรียนมีความเข้าใจเรื่องการศึกษา อาชีพ เข้าใจตนเองและสังคม อาจจะใช้วิธีการปฐมเทศ ป้ายสนเทศ แจกเอกสาร นิทรรศการ บรรยาย อภิปราย ทดสอบศึกษา หรือแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

3. บริการให้คำปรึกษา

เพื่อจัดให้นักเรียนได้ตัดสินใจปฏิบัติงานตามแบบของตน และฝึกฝนให้มีประสบการณ์ที่เหมาะสม เช่นช่วยนักเรียนเลือกวิชาเรียน เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ สอบซ่อมเสริม จัดให้ฝึกงาน หรือหางานให้ทำ ฯลฯ เป็นต้น

4. บริการติดตามและประเมินผล

เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังจากครูได้ช่วยเหลือแล้ว อาจจะออกเป็นแบบสอบถาม ไปรษณียบัตร หรือแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น

งานอบรมนักเรียนของครูประจำชั้น

คงได้กล่าวมาแล้วในบทแรก ๆ ว่า งานอบรมนักเรียนของครูเป็นงานคู่กับงานสอนเสมอ บทบาทของครูที่ปรึกษาอบรมเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากกว่าครูคนอื่น ๆ ครูประจำชั้นต้องทำงานหนัก สมกับคำว่า ครู ซึ่งแปลว่าหนักนั่นเอง ดังนั้นครูที่ทำงานในตำแหน่งนี้ ต้องมีใจหนักแน่นคอย พร้อมที่จะเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ ใจงานสอนงานอบรมเด็กเป็นไปควบคู่ หลักสำคัญในการอบรม สาธุณี อุณาภูล (2530 : 31-33) กล่าวไว้ดังนี้

1. ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กนักเรียน
2. ต้องมีความอดทนที่จะอบรมเด็กที่เคืองเคืองอยู่เสมอ เป็นซ้ำ ๆ ซาก ๆ

โดยปราศจากอารมณ์ฉุนเฉียว และลำเอียง

3. พฤติกรรมของเด็กอันเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ครูควรให้การชมเชย เพื่อเป็นการให้กำลังใจ

4. การชมเชยเด็กควรกระทำต่อหน้าเพื่อน ๆ หรือคนอื่น ๆ แต่การทำหนังสือชมเชยของเด็ก ไม่ควรกระทำต่อหน้าคนหมู่มาก ควรเรียกมากระทำเป็นการส่วนตัว พร้อมกับชี้แจงให้เด็กเข้าใจพฤติกรรมนั้นด้วย

5. ในการอบรมเด็กในเรื่องจริยธรรม อาทิเช่น ให้ความซื่อสัตย์ มีความอดทน มีความยุติธรรม ในเรื่องเหล่านี้ครูควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น อาจจะเป็นการเล่านิทาน หรือยกตัวอย่างประกอบที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน แล้วช่วยกันอภิปรายหาข้อสรุป และประมวลข้อคิดเห็นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

6. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็ก ครูควรแสดงความสนใจในเรื่องนั้นบ้าง เพราะอาจจะเป็นการเสริมแรงให้เกิดเช่นนี้อีก ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ได้

7. ครูควรมีแผนบันทึกพฤติกรรมเด็ก ทั้งพฤติกรรมอันพึงปรารถนา และไม่พึงปรารถนา ที่พึงไม่ปรารถนา เช่น การแกล้งเพื่อน การขโมยของ การพูดจาหยาบคาย พฤติกรรมที่ควรแก้ไข เช่น การไม่ส่งการบ้าน การมาโรงเรียนสาย การไม่มีระเบียบวินัย ฯลฯ เป็นต้น แนวการบันทึกควรบอกหรือเสนอแนะวิธีการแก้ไขด้วย

อนึ่ง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2524 : 160) กล่าวถึงการ-
อบรมบัณฑิตแก่นักเรียน ซึ่งอาจทำได้โดย

1. ให้เด็กปฏิบัติจริงจัง จนเกิดเป็นนิสัย
2. ครูจัดอบรมสั่งสอนอยู่เนืองนิจ เมื่อเห็นเด็กทำผิดให้รีบแก้ไขทันที
3. ครูสอดแทรกการอบรมทุกขณะ เมื่อทำการสอน
4. ให้เด็กได้พบเห็นตัวอย่างที่ดี ๆ
5. จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการมีวินัย
6. ครูควรทราบประวัติของแต่ละคน เพื่อเป็นพื้นฐานในการอบรมและ
ร่วมมือกับผู้ปกครอง

สำหรับกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอบรมนักเรียนนั้น มีดังนี้

1. ให้กิจกรรมลูกเสือและอนุภาชาคในโรงเรียน
2. มีคณะกรรมการนักเรียน เพื่อร่วมมือหรือทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน
3. นักเรียนมีส่วนร่วมสร้างระเบียบวินัยของโรงเรียน
4. จัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อร่วมมือกันทำงาน และศึกษาค้นคว้า
5. มีกิจกรรมชุมนุมพัฒนาโรงเรียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน
6. กิจกรรมการตรวจร่างกายตนเอง
7. ประกวดผลงานนักเรียนในการทำความสะอาดโรงเรียน ทำความ-
สะอาดห้องเรียน
8. จัดรางวัล หรือสิ่งของตอบแทนแก่ผู้ทำความดี เพื่อเป็นแรงจูงใจ
มิให้ละเมิควินัย
9. จัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ซึ่งมุ่งหมายให้เด็กประพฤติธรรม
เช่น ชุมชมพุทธศาสนา การประกวดตอบปัญหาธรรมะ หรือ
ชมรมปฏิบัติธรรม ฯลฯ เป็นต้น

ระเบียบข้อบังคับของห้องเรียน

งานปกครองชั้น เป็นงานปกครองคนหมู่มาก ดังนั้นต้องมีเกณฑ์หรือบรรทัดฐาน ให้สมาชิกของห้องเรียนได้พึงปฏิบัติ โดยออกมาในรูประเบียบข้อบังคับ ระเบียบข้อบังคับ ควรให้เด็กมีส่วนร่วมคิดเพื่อวางรูปแบบและเกณฑ์ปฏิบัติ ในรายละเอียดเรื่อง ต่อไปนี้

1. ระเบียบการเข้าแถว ควรฝึกให้มีการเข้าแถวตามลำดับไหล่ รู้จักการยืนแถวตรง แถวทัก ระเบียบแถวอื่น ๆ เช่น การไม่คุยกันในแถว ไม่เล่นการเข้าแถวควรทวนลำดับก่อนหลัง ไม่แซงแถว และให้เงินแถวให้เรียบร้อย เป็นต้น

2. ระเบียบการทอมคำถาม ครูไม่ควรให้เด็กทอมคำถามพร้อม ๆ กันทุกครั้ง เพราะเป็นการแย่งกันตอบ ก่อให้เกิดเสียงจิ้งจกรำคาญ ควรฝึกให้เด็กยกมือเมื่อต้องการทอมคำถาม

3. การส่งงานส่งการบ้าน ครูควรให้เด็กส่งงานเป็นกลุ่ม เพื่อถ่ายทอดการตรวจเช็คความถี่การส่งกัน ไม่ส่งกัน โดยมีหัวหน้ากลุ่มรับผิดชอบ ทั้งนี้ทำให้ครูมีความสะดวกที่จะทวนเช็คความรับผิดชอบของงานการบ้านด้วย ควรฝึกให้รับผิดชอบในงานเพื่อส่วนรวม และเชยชวนให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสเป็นหัวหน้ากลุ่ม

4. ระเบียบอื่น ๆ หัวใจ เช่นการจัดโต๊ะเรียน ก่อนที่ครูจะเริ่มเข้าสอนในแต่ละชั่วโมง ควรฝึกให้เด็กจัดโต๊ะ และนั่งเรียนให้เรียบร้อย ควรมีเวรทำความสะอาดของห้อง ครูอาจเสริมแรงในพฤติกรรมนี้โดยการทักท้วง เวรวันไหนทำได้ดีก็มีหลายดาว เป็นต้น

ควรฝึกให้เด็กช่วยกันคิดว่า การทำความสะอาดจะกระทำอย่างไรบ้าง เช่นการขยิบกระดานดำ กวาดห้อง ถูห้อง ปัดฝุ่น ฯลฯ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของห้องและสถานที่แต่ละแห่งด้วย

งานการบ้าน กับครูประจำชั้น

ครูประจำชั้นกับ การบ้านเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งของการเรียนการสอน หากครูไม่รู้จักประสงค์ของการให้การบ้าน ไม่เห็นความสำคัญ ก็จะมีผลโดยให้ การบ้านเด็กบาง บางวันก็ไม่ให้ เหล่านี้ เป็นต้น ในเรื่องนี้ สัญญา รัตนวรา- รัช (2536 : 98-99) ได้กล่าวสรุปถึงประโยชน์ และความสำคัญของการบ้าน ไว้ ดังนี้

1. เป็นการช่วยเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กว้างไกล
2. ช่วยฝึกฝนและทบทวนบทเรียน ที่เรียนไปแล้วให้เข้าใจยิ่งขึ้น
3. ส่งเสริมให้เกิดทักษะที่ถาวร เมื่อได้รับการฝึกฝนจากการบ้าน
4. ช่วยปลูกฝังความมีวินัยในตนเอง ในการสั่งงานและการมอบ- หมายงานการบ้าน เด็กต้องรับผิดชอบ ต้องทำให้เสร็จตามระยะเวลา เป็นต้น
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกให้เด็กเกิดเกิดความเชื่อมั่น และรักการค้นคว้า
6. ฝึกความอดทน ความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ในงานที่ได้รับ- มอบหมาย รู้สึกภูมิใจในผลงานที่ทำสำเร็จด้วยตนเอง
7. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพราะ- การบ้านเป็นงานที่เด็กทำที่บ้าน ย่อมเป็นการที่ผู้ปกครองต้องดูแลควบคุมด้วย
8. ช่วยให้ผู้สอนทราบความก้าวหน้าของผู้เรียน ตลอดจน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงได้ถูกต้อง

ในทำนองเดียวกันหากครูผู้สอนให้การบ้านมากเกินไป เกินความพอดีหรือ เกินความสามารถของแต่ละบุคคลแล้ว ย่อมนำผลเสียมาให้เช่นกัน ทั้งนี้ครู ควรคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย ดังเช่น

1. เด็กได้รับการบ้านเกินความสามารถ อาจจะเป็นเพราะครูขาด- การวางแผนร่วมกันว่า ในแต่ละรายวิชานั้นควรวางงานบ้านเด็กสักประมาณเท่าไร ควรให้การบ้านในเรื่องใด เป็นรูปแบบลักษณะใด เป็นต้น บางรายวิชา หรือ บางเนื้อหาควรคำนึงถึงระดับความแตกต่างในทักษะ ความสามารถของเด็กด้วย

การทำกรบ้านไม่ทันเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กในทุกระดับชั้นเรียน อาจจะทำไมทันเพราะไม่มีเวลา หรือทำไม่ได้ บริเวณที่เด็กจะเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย ไม่อยากไปโรงเรียน อาจจะสร้างนิสัยลอกการบ้านเพื่อนส่งครู เป็นต้น

2. ผลเสียของการที่ครูให้การบ้านเด็กมากเกินไปอีกประการหนึ่ง ก็คือ อาจจะมีผลทางด้านการปกครอง ด้านวินัย เช่นการไม่ส่งการบ้านตรงตามเวลา การลอกการบ้านเพื่อน การหนีเรียนเพราะกลัวถูกทำโทษเนื่องจากทำการบ้านไม่เสร็จ เป็นต้น เรื่องดังกล่าวย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ไม่ว่าในการเรียนการ- ราชวิชาใด นับว่าเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องตระหนักในความรับผิดชอบในเรื่องนี้ด้วย

ทรงศักดิ์ บุญสิทธิ์ (2516 : 24-30) ให้ทัศนะว่า การบ้านเป็น- เครื่องมือฝึกฝนความชำนาญทาง ๆ ที่เรียนไปแล้วได้เป็นอย่างดี โดยย้ำว่า ทรายใจที่ดียังมีการเรียนการสอนอยู่ การบ้านยังเป็นสิ่งจำเป็นอยู่ตามนั้น และ ในกรณีที่ผู้ปกครองเด็กอยู่ในระดับกลาง ๆ หรือมีฐานะดี มีการศึกษา ท่านเหลา- นี้จะเอาใจใส่การศึกษาของบุตรธิดาเป็นอย่างดี คอยตรวจสอบการบ้านเสมอ ส่วนกลุ่มผู้ปกครองที่อยู่ในกลุ่มมีฐานะร่ำรวยมีค่านับหน้าถือตา เช่น เป็นผู้มีอิทธิ- พลังในท้องถิ่น แต่ขาดความรู้ทางการศึกษา คนกลุ่มนี้เห็นว่า การบ้านเป็น- เครื่องมือทดสอบสุขภาพและทำลายสุขภาพอนามัยของเด็ก เพราะแทนที่เด็กจะได้ พักผ่อนหย่อนใจหลังเลิกเรียน กลับมาตรวจตราทำการบ้านเสียอีก

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กเองในเรื่องการบ้านนี้ บางคนอาจเกิดความวิตก- กังวล เกิดความเครียดเพราะการบ้านมากจนเกินไป ในเมื่อไม่สามารถ- ปรึกษาใครได้ หรือบิดามารดาไม่รู้เรื่องด้วยแล้ว อาจทำให้เด็กท้อแท้ คิดมาก พักผ่อนไม่เพียงพอ ย่อมทำให้มันทอนสุขภาพได้เช่นกัน อีกประการหนึ่ง คือ สภาพภาระของผู้ปกครองเด็กบางคนมีมาก เด็กต้องแบกภาระนี้ช่วยผู้ปกครอง หาเวลาทำการบ้านแทบไม่ได้ก็มีเช่นกัน

ดังนั้นผู้เขียนขอเสนอแนวคิดเพื่อให้การบ้านเกิดประโยชน์สูงสุดแก่- การเรียนการสอน ดังนี้

1. ครูผู้สอนควรมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของครอบครัว โดยมีหลักการของการให้ครอบครัวแก่ การทรวงานเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความถูกต้อง ครูต้องมีวิธีการที่จะกระตุ้นหรือหาแรงจูงใจให้เด็กอยากทำครอบครัว ครูควรมีศึกษาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กทั้งตัวอย่างทีกล่ามาแล้ว แล้วหาทางแก้ไขปัญหานั้นให้เหมาะสม ครูไปเยี่ยมบ้านเด็ก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ส่งผลต่อการทำ- การบ้านของเด็กด้วย

2. ผู้ปกครองที่สนใจเกี่ยวกับการศึกษาเด็ก จะให้ความสำคัญในเรื่อง- การบ้านของเด็กมาก ควรสนับสนุนให้เด็กไปทำครอบครัว ส่งเสริมให้เกิดเจตคติ ที่ดีต่อการบ้าน หักค้อยเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดด้วย

3. ผู้เรียนควรมีความขยัน ทำครอบครัวสม่ำเสมอ และรู้จักแบ่งเวลา ช่วยเหลืองานเบาบาง มีเวลาพักผ่อนบ้าง หากมีปัญหาใดควรมปรึกษาผู้ปกครอง อย่างใกล้ชิด

ลักษณะการบ้านที่ดี

สัญญา รัตนวราภักษ์ (2536 : 103-104) ได้สรุปลักษณะของ การบ้านที่ดีไว้ ดังนี้

1. เป็นการบ้านที่ได้รับจากรางแผนจากผู้สอนเป็นอย่างดี โดยมีการวางแผนด้วยตนเอง มีการปรึกษาหารือระหว่างผู้สอนด้วยกัน งานการบ้านควรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ท้องถิ่น อาทิ งานประเพณี อาชีพ สภาพแวดล้อม เป็นต้น

2. หากเป็นแบบฝึกหัดก็ควรมีใหม่ เนื้อหาตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตรงกับจุดมุ่งหมายของรายวิชา

3. เป็นแบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับระดับความสามารถ วัยและวุฒิภาวะ ตลอดจนจนถึงความรู้ ทักษะ และความในใจของเด็กด้วย

4. ไม่ยากและไม่ง่ายจนเกินไป
5. ควรเป็นเนื้อหาของรายวิชาที่เรียนมาแล้ว หรือหากยังไม่เรียน ก็ควรเป็นเนื้อหาเรื่องราวที่จะเรียนในคราวต่อไป
6. การบ้านควรมีลักษณะเป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์
7. มีคำสั่ง คำอธิบายชัดเจน กระชับรัดกุมและแจ่มแจ้งในตัวการบ้านเอง
8. ควรมีหลากหลายวิชาสัมพันธ์กัน เพื่อป้องกันการเบื่อหน่าย จำเจ
9. มีความถูกต้อง สมบูรณ์ในแต่ละคำถาม

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้การบ้านเด็ก บทบาทของครู ผู้สอนควรกระทำ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการให้การบ้านอย่างชัดเจน
2. ชี้แจงให้เด็กทุกคนทราบจุดมุ่งหมายเหล่านั้น
3. ควรมีมาตรการให้เด็กอยากทำการบ้าน มากกว่าการลงโทษ
4. ลักษณะการบ้านควรเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็กแต่ละคน
5. เป็นการบ้านที่เลือกการทำให้สำเร็จ มากกว่าการทำให้ไม่ได้
6. ระยะเวลาที่ให้ทำในระดับประถมศึกษาควรเป็นการทำงานที่ใช้เวลาทำเพียงครึ่งชั่วโมงเสร็จ ส่วนระดับมัธยมศึกษาประมาณ 1 ชั่วโมงเสร็จ
7. ควรให้การบ้านเป็นประจำ และสม่ำเสมอ
8. หากเป็นการบ้านประเภทการค้นคว้า ให้ทำรายงาน ควรกำหนดหัวข้อขอย่อยในควย พร้อมกันแหล่งหรือสถานที่สำหรับค้นคว้า
9. มีระยะเวลา หรือการกำหนดส่งชัดเจนแน่นอน
10. ในระดับชั้นเล็ก ๆ ควรให้เด็กมีสมุดจดการบ้านประจำตัวคนละ 1 เล่ม เพื่อกำหนดรายละเอียดในการบ้านนั้น ๆ

สิ่งที่ครูควรคำนึงเกี่ยวกับการให้การบ้านเด็ก คือการตรวจงาน หรือ การตรวจการบ้านเด็ก เพราะหากไม่ได้รับการตรวจ หรือตรวจไม่ถูกต้อง ย่อม-

ไม่บังเกิดผลสัมฤทธิ์แก่ประการใด การทบทวนควรกระทำสม่ำเสมอ ทำประจำ ทำอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการทบทวนบ้านนั้น ยังคุณค่าและอรรถประโยชน์ ทาง ๆ เช่น

1. ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกรู้สึกมีความสนใจ เอาใจใส่ต่อการทำงาน ของเด็ก ทำให้เด็กไม่กล้าหลีกเลี่ยงและฝ่าฝืน
2. การทบทวนแต่ละครั้ง ควรให้เด็กทราบถึงผลสำเร็จของงานนั้น ด้วย เพื่อจะได้ปรับปรุงให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป
3. ทำให้เด็กทรงทราบถึงความสามารถ ความก้าวหน้าทางการศึกษา เลาเรียนของบุตรหลานตนเอง หากมีข้อบกพร่องสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาถึง-
กล่าวได้

ดังนั้นในการทบทวนแต่ละครั้ง จึงมีความหมายต่อเด็กมาก ในเรื่องนี้ นวลศรี เห็นสุข (2525 : 47) ได้หลักการทบทวนและเกณฑ์การทบทวน ซึ่งมีรายละเอียด ดังเช่น (สัญญา รัตนวารักษ์ 2536 : อ้างอิงมาจาก นวลศรี เห็นสุข)

1. ครูควรทบทวนด้วยความสนใจ และตั้งใจ
2. ควรจอย่างละเอียดถี่ถ้วน ให้มีความสำคัญ โดยตรวจทุกครั้ง
3. เครื่องหมายในการทบทวน เช่น เครื่องหมายลูก กาบาท ควรสื่อ-
ความให้เด็กรู้อย่างชัดเจน
4. เมื่อตรวจเสร็จแล้ว ควรเปิดโอกาสให้เด็กซักถาม ตามความ-
เหมาะสม
5. ควรทบทวนบ้านในเรื่องนั้น ๆ ให้เสร็จก่อนในการสอนครั้งต่อไป
6. มีข้อบกพร่องอะไรจากการทบทวน ควรให้เด็กแก้ไขก่อน
7. มีการบันทึกทำนองการบ้าน เพื่อระบุผลสำเร็จของงาน อาจจะ-
เป็นการให้คะแนน หรือเป็นความเห็นครูผู้ตรวจก็ได้
8. ในรายวิชาที่ซับซ้อนมาก ๆ ต้องทบทวนด้วยความละเอียดถี่ถ้วน อย่า-
ให้ผิดพลาด เช่นวิชาคำนวณ เป็นต้น
9. หากมีปัญหาที่เด็กไม่ส่งการบ้านเป็นประจำ ครูควรหาทางแก้ไข

และรวมมือกับผู้ปกครอง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

10. ควรระงับทัศนคติภาพของสถาบัน เมื่อตรวจงานเสร็จแล้ว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่เด็กที่มีผลงานดีนั้นเอง อาจเป็นรูปแบบว่า ดีมาก ดี ดีขึ้น พอใช้ ต้องปรับปรุง ฯลฯ เหล่านี้ เป็นต้น

งานตรวจการบ้านอีกแบบหนึ่ง ที่ผู้เรียนหรือเด็กสามารถตรวจการบ้านแทนครูได้ แนวทางนี้เป็นโครงการของ อาร์ไอที หรือ RIT (Reduced Instructional Time) เป็นการใช้ลดเวลาการสอน โดยพยายามจะลดเวลาที่ครูต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียน เป็นโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ งานที่ให้เด็กตรวจการบ้านแทนครูนี้ มีลำดับขั้นตอน และการใช้สื่อ ดังนี้ (สัญญา รัตนวราภักษ์. 2536 : 109-110)

1. ครูคิดแผนภูมิข้อเจดอยบนกระดาน แล้วให้เด็กตรวจงานตนเอง
2. ครูแจกแผนเจดอยให้นักเรียนทุกคน แล้วให้เด็กเปลี่ยนกันตรวจ
3. เลือกเด็กเก่ง 5 คน รวมกลุ่มตรวจงานให้เพื่อน ไม่มีแผนเจดอย
4. เลือกเด็กเก่ง 5-8 คนตรวจงานให้เพื่อนตามแผนเจดอย
5. ใช้แผนเจดอยตรวจงานตนเองก่อน แล้วให้เด็กตรวจให้เพื่อน
6. ทิศแผนเจดอยบนกระดาน ให้เด็กเปลี่ยนกันและสลับกันตรวจงาน
7. แจกแผนเจดอยให้เด็กทุกคน ทุกคนตรวจของตนเอง
8. ครูเจดอยบนกระดานคำ แล้วเด็กตรวจงานตนเอง
9. ครูเจดอยบนกระดานคำ แล้วเด็กเปลี่ยนและสลับกันตรวจกับเพื่อน

งานประจำชั้นกับเอกสารประเมินผลประเมินศึกษา

เอกสารแบบ ป. 01

เป็นสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน เพื่อแจ้งผลการเรียนและแจ้งความ
ความเป็นไปของนักเรียนแก่ผู้ปกครองทราบ มีรายละเอียดข้อมูลของนักเรียน ชอ-
มูลทางบ้าน ระดับพัฒนาการของเด็ก เวลาเรียนของเด็กในรอบปี ผลการประเมิน-
การตามจุดประสงค์ ผลการเรียนกลางภาคและปลายภาค ความเห็นของทางโรงเรียน
ความเห็นทางบ้าน รูปแบบของเอกสารนี้เป็นของกรมวิชาการ

เอกสารแบบ ป. 02

เป็นแบบกรอกคะแนนผลการเรียนของเด็ก เพื่อเป็นเกณฑ์ตัดสินผล-
การเรียนของแต่ละชั้น เอกสารนี้โรงเรียนต้องเก็บรักษาไว้ตลอดไป โดยกรม-
วิชาการเป็นผู้ออกแบบ และบังคับให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกแห่งใช้เหมือนกันหมด

เอกสารแบบ ป. 02-2

เป็นสมุดประจำชั้นของนักเรียน เป็นรายละเอียดสำหรับกรอกขอ-
มูลการประเมินผลการเรียน ข้อมูลส่วนตัว รายงานผลการเรียนว่าได้ตามจุดประ-
สงค์ของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ไตย่าง มีรูปแบบแยกเป็นรายชั้นเรียน โดยกรม-
วิชาการกำหนดให้ทุกโรงเรียนใช้แบบเดียวกัน

เอกสารแบบ ป. 03

หรือบัญชีเรียกชื่อ ไว้บันทึกเวลาเรียนของเด็กเป็นรายห้อง กรม-
วิชาการออกแบบ และบังคับให้ทุกโรงเรียนใช้เหมือนกันหมด

เอกสารแบบ ป. 04

เป็นหนังสือแสดงผลการเรียนเพื่อขยายสถานศึกษา หรือได้รับการ-
ยกเว้น หรือการพ้นการเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับแก่ยังไม่จบหลักสูตร เอกสารนี้
จะบรรจุข้อมูลส่วนตัวของเด็ก เวลาเรียนในชั้น ผลการประเมินการตามจุดประ-
สงค์ของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ในปลายภาคและปลายปี เป็นแบบกำหนดของ
กรมวิชาการ

เอกสารแนบ ป. 05

เป็นเอกสารเพื่อแสดงว่าเด็กเรียนจบหลักสูตรประถมศึกษาแล้ว
เป็นแบบกำหนดของกรมวิชาการ

เอกสารแนบ ป. 06

หรือระเบียบสะสม วัันที่กลุ่มเป็นรายบุคคล ให้ประโยชน์ใน-
การแนะแนว เป็นรูปแบบของกรมวิชาการ แต่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ สามารถ
ดัดแปลง หรือเพิ่มเติมข้อความได้

ข้อปฏิบัติในระเบียบว่าด้วยการประเมินผลดังกล่าว ยังกล่าวถึงการ
การปฏิบัติที่ควรทราบ เพื่อเป็นสังเขป คือ

1. การออกประกาศนียบัตรให้เด็ก ในระดับประถมศึกษาสังกัด
การประถมศึกษาแห่งชาติ ในส่วนภูมิภาคให้นายอำเภอเป็นผู้ลงนาม หากเป็น-
โรงเรียนสังกัดเทศบาล ให้นายกเทศมนตรี เป็นผู้ลงนามในประกาศนียบัตรนั้น
หนึ่งโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา-
กรุงเทพมหานครลงนาม และที่สังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ผู้อำนวยการ-
การประถมศึกษากรุงเทพมหานครลงนาม

2. เอกสารแนบ ป. 02

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-5 ให้ทำชั้นละ 1 ชุด
โดยเก็บหลักฐานไว้ที่โรงเรียน ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ทำ 2 ชุด
โดยเก็บไว้ที่โรงเรียน 1 ชุด อีก 1 ชุดหากเป็นโรงเรียนฯ สังกัดในเขต-
กรุงเทพมหานคร ให้เก็บไว้ที่หน่วยงานต้นสังกัด และหากเป็นโรงเรียนฯ นอก
เขตกรุงเทพมหานคร ให้เก็บไว้ที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ

เอกสารการประเมินผลการเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

เอกสารแนบ รบ. 1 - ก

เป็นระเบียบแสดงผลการเรียน ใช้เป็นหลักฐานแสดงผลการ-

เรียนของเด็กเมื่อระหว่างการเรียนอยู่ หรือไต่ออกจากสถานศึกษาแล้ว นอกจากนี้
นี้ยังใช้เป็นใบแสดงผลการเรียนไต่ด้วย ในการขอเอกสารนี้ เด็กจะต้องยื่นความ-
จำนงขอหัวหน้าสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาไต่ออกไปสำคัญ รบ. 1 - ก แล้ว ให้
ถือว่าเป็นใบจริงทุกฉบับ

เอกสารแบบ รบ. 2 - ก

เป็นแบบรายงานผลการเรียนของผู้เรียนจบหลักสูตรมัธยมศึกษา-
ตอนต้นแล้ว เป็นแบบพิมพ์ของกรมวิชาการ มีหนังสืออธิบายการกรอกและวิธีใช้
ที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำ สำหรับในส่วนกลางให้ส่งกรมวิชาการ 1 ชุด
เก็บไว้ที่สถานศึกษา 1 ชุด ในส่วนภูมิภาคก็เช่นกัน คือให้ส่งกรมวิชาการ 1
ชุด และเก็บไว้ที่สถานศึกษา 1 ชุด

เอกสารแบบ รบ. 3 - ก

สรุปประเมินผลรายวิชา ใช้บันทึกเวลาเรียน บันทึกการประเมิน-
ผลการเรียน สมุดนี้ต้องเก็บไว้อย่างน้อย 1 ภาคเรียนหลังจากจบการเรียนใน-
รายวิชานั้น เอกสารฉบับนี้ไม่บังคับ หากโรงเรียนจัดทำก็ต้องมีข้อมูลครบ ตาม-
ที่กำหนดไว้ในแบบนี้

เอกสารแบบ รบ. 4 - ก

สรุปรายงานประจำตัวนักเรียน เพื่อรายงานให้บุคคลกรของทราบ
เกี่ยวกับตัวนักเรียนทุกภาคเรียน ในสมุดนี้มีผลการเรียนเป็นรายวิชา มีหน่วยการ-
เรียนที่เรียน หน่วยการเรียนที่ได้ หน่วยการเรียนทั้งหมดที่ได้ของภาคเรียนนั้น
และความเห็นอื่น ๆ ของครูที่ปรึกษา และความเห็นบุคคลกรที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน
เอกสารนี้ใช้ไต่ตลอด 3 ปี กรมวิชาการไม่บังคับรูปแบบ แต่ต้องมีข้อมูลครบ
ตามที่แบบกำหนดไว้

เอกสาร รบ. 5 - ก

เป็นใบรับรองผลการเรียน ใช้เป็นเอกสารที่สถานศึกษาออกให้
เมื่อผู้เรียนต้องการจะได้เอกสารเพื่อรับรองผลการเรียน หรือกำลังรออนุมัติ-

การจบหลักสูตร

เอกสารแบบ ฃ. 6 - ค

เป็นระเบียบสะสม เป็นเอกสารที่รายงานเกี่ยวกับการพัฒนา-
ต่าง ๆ ของผู้เรียน เป็นแบบไม่บังคับ หากสถานศึกษาใดจัดทำขึ้น ต้องมีข้อมูล
ครบตามแบบที่กรมวิชาการกำหนดไว้

ส่วนเอกสารการประเมินผลการเรียนสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น
มีหลักเกณฑ์และชื่อรูปแบบของเอกสารการประเมินฯ เหมือนกับระดับชั้นมัธยมศึกษา-
ตอนต้น เอกสารที่เหมือนกันดังกล่าว คือ

1. ระเบียบแสดงผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฃ. 1-ป)
2. แบบรายงานผลการเรียนของผู้จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
(ฃ. 2-ป)
3. สมุดประเมินผลรายวิชา (ฃ. 3-ป)
4. สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน (ฃ. 4-ป)
5. ใบรับรองผลการเรียน (ฃ. 5-ป)
6. ระเบียบสะสม (ฃ. 6-ป)

หลักเกณฑ์การกรอก หน้าคำสรุปปรึกษา คำแนะนำอื่น ๆ ตลอดจนรูปแบบที่กรมวิชาการกำหนดเหมือนกันกับของ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นเพียงแค
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไร้ว "ป" แทนตัว "ค" เท่านั้น ดังเช่น
เอกสารฯ อันที่ 6 ระเบียบสะสมของมัธยมศึกษาตอนต้น เป็น ฃ. 6 - ค
แต่ของมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็น ฃ. 6 - ป เป็นต้น

อนึ่งการออกประกาศนียบัตรสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ให้ปฏิบัติตาม ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการออกประกาศนียบัตร พ.ศ. 2524 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2524
ทั้งมีเนื้อหาสาระ หอสังเขป ดังนี้

1. ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนต้น ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคทุกประเภท และจังหวัดเป็นผู้ควบคุมดูแล ให้อยู่ในความระหวังกองการจังหวัด เป็นผู้ลงนามในประกาศนียบัตรนั้น ส่วนโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในส่วนกลาง หรืออยู่ในภูมิภาคที่จังหวัดมิได้ควบคุมดูแล ให้อธิบดีกรมนั้น ๆ เป็นผู้ลงนาม เช่นโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ให้อธิบดีกรมสามัญศึกษาลงนาม หากสังกัดกรมพลศึกษา ก็ให้อธิบดีกรมพลศึกษาลงนาม เป็นต้น

2. ประกาศนียบัตรสำหรับบุคคลภายนอก ให้อธิบดีกรมวิชาการลงนาม

3. แผนพิมพ์ประกาศนียบัตร ให้ใช้แบบพิมพ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเท่านั้น

4. การสั่งซื้อประกาศนียบัตร

4.1 โรงเรียนสังกัดในความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการที่ตั้งอยู่ในส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาคที่จังหวัดมิได้ควบคุมดูแล ให้อธิบดีกรมวิชาการ หรือหัวหน้ากองที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้สั่งซื้อ

4.2 โรงเรียนสังกัดในความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค และจังหวัดเป็นผู้ดูแล ให้ศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้สั่งซื้อ

4.3 โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้อธิบดีกรมการประถมศึกษาจังหวัด หรือผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นผู้สั่งซื้อ

4.4 โรงเรียนสังกัดเทศบาล หรือเมืองพัทยา ในปักษ์ใต้ ใบบลัดเทศบาล หรือปักษ์เมืองพัทยาเป็นผู้สั่งซื้อ

4.5 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้อธิบดีกรมการปกครอง หรือหัวหน้ากองที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้สั่งซื้อ

บทสรุป

ค ำ ถ ำ ม ห ำ ย บ ท

1. บทบาทและหน้าที่ครูประจำชั้นที่ วิลาวรรณ วิทยวิโรจน์ แยกแยะออกไว้เป็น 4 ประการนั้น มีอะไรบ้าง?
2. บอกงานรับผิดชอบของครูประจำชั้น ตามแนวของอำไพ สุจริตกุล มาสัก 20 ข้อ
3. งานคุ้มนักเรียนสอนของครูประจำชั้น คืองานอบรมนักเรียน หากท่านเป็นอาจารย์ประจำชั้น ควรจะอบรมในเรื่องใดบ้าง?
4. ความสำคัญของการบ้านเมื่อไรบ้าง และการบ้านมีข้อจำกัดอย่างไร จงอธิบาย
5. หลักการตรวจงานเด็กนักเรียนเมื่อไรบ้าง?
6. จงบอกชื่อและลักษณะเอกสารการประเมินผลการเรียน ที่ครูประจำชั้นต้องกรอก และรับผิดชอบที่สำคัญ ๆ มาเท่าที่ทราบ

การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริม

ความหมาย

การสอนซ่อมเสริมคือ การให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้มีเวลาเรียนเพิ่มขึ้น ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เข้าใจจนสามารถบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การสอนซ่อมเสริมเป็นการสอนพิเศษ นอกเหนือไปจากการสอนตามแผนการสอนโดยปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่พบในตัวนักเรียน เราเชื่อกันว่า นักเรียนร้อยละ 80 สามารถจะเรียนให้บรรลุตามจุดประสงค์ได้ ถ้าผู้สอนมีการจูงใจผู้เรียน ได้ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี ได้ให้เวลาเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน และการสอนการเรียนได้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ (สมศักดิ์ สินธุระเวชัญ 2534 : 18)

สาเหตุที่การสอนซ่อมเสริม

สืบเนื่องมาจากความบกพร่องทางการเรียนที่เกิดขึ้นกับนักเรียน อันมีสาเหตุจากสิ่งต่อไปนี้

1. ตัวนักเรียนมีความบกพร่องร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ การมาเรียนของนักเรียน ความถนัดทางการเรียน เป็นต้น
2. สภาวะทางครอบครัว สังคม วัฒนธรรม ความยากจน ประเพณี และความเชื่อถือ
3. กระบวนการเรียนการสอน เช่นอุปกรณ วิธีเรียน วิธีสอน ธรรมชาติของวิชา ตัวครู เป็นต้น

การวินิจฉัยนักเรียน

ทำได้หลายวิธีเช่น การใช้แบบทดสอบ ใช้แบบสอบถาม แบบการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบงาน เป็นต้น

วิธีสอนที่นำมาใช้กับการสอนซ่อมเสริม

1. ให้นักเรียนสอนกันเอง ผู้สอนอาจคักักนักเรียนที่เรียนเก่ง ช่วยสอน-
นักเรียนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์
2. การสอนตัวต่อตัว ระหว่างครูกับนักเรียน
3. การสอนเป็นกลุ่มย่อย สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาเหมือน ๆ กัน
4. การสอนโดยใช้แบบเรียนสำเร็จรูป เมื่อพบว่านักเรียนมีปัญหา บาง-
เรื่องก็อาจใช้แบบเรียนสำเร็จรูปเป็นสื่อการสอนก็ได้
5. ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม โดยทำที่บ้าน หรือที่โรงเรียนก็ได้
6. การใช้สื่อทัศนูปกรณ์
7. การเฉลยข้อสอบ เป็นการสอนซ่อมเสริมวิธีหนึ่ง ถ้าครูได้นำผลการ-
วิเคราะห์ข้อสอบมาประเมินแล้วหาความถี่ ตอนใดที่เด็กผิดมากควร-
เน้นมาก พยายามซักถามเด็กจนถึงวิธีคิด จะช่วยให้เด็กมีโอกาส
ซ่อมเสริมข้อบกพร่องได้

วิธีการจัดสอนซ่อมเสริม

1. การสอนซ่อมเสริมในเวลาปกติ แบ่งตามลักษณะการจัด ได้ 3 วิธี
 - 1.1 จัดคาบซ่อมเสริมให้ตรงกันหมดทั้งโรงเรียน
 - 1.2 จัดคาบซ่อมเสริมให้ตรงกันเฉพาะระดับชั้น
 - 1.3 จัดคาบซ่อมเสริมเข้าในตารางปกติ
2. การสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียนปกติ
(กรมวิชาการ 2535 : 113-114)

การจัดสอนซ่อมเสริมตามระเบียบประเมินผล

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้กำหนดระเบียบขั้นใหม่ และประกาศใช้ทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 แล้วนั้น ในเรื่องการจัดและการประเมินผลระหว่างภาคเรียนของนักเรียน ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย คือ (กรมวิชาการ 2535 : 19)

1. เพื่อศึกษาว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ เพียงใด หากพบว่า ผู้เรียนมีข้อบกพร่องในจุดประสงค์ใด ก็ให้ข้อเสนอแนะ ๆ เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม และเป็นการพัฒนาวิธีสอนของครูต่อไปด้วย

2. เพื่อจัดการสอนซ่อมเสริม เมื่อผู้สอนทราบปัญหาหรือข้อบกพร่องของผู้เรียนแล้ว ก็นำมาเป็นข้อมูลมาพิจารณาจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ในทางปฏิบัติ เมื่อสอนจบแต่ละหน่วย ผู้สอนควรประเมินผลทันที เมื่อพบว่าผู้เรียนคนใดไม่สามารถบรรลุตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในหน่วยนั้น จะให้สอนเสริมให้ผู้เรียนได้ทันที

การดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริม 3 ระยะ

1. ภายหลังจากประเมินผลก่อนการเรียน ถ้าพบว่าผู้เรียนยังมีความรู้พื้นฐานความรู้ไม่พอ หรือยังไม่มีความเข้าใจในบทเรียน ควรจะจัดจัดการสอนซ่อมเสริมให้
2. การประเมินผลระหว่างเรียน ถ้าพบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถไม่ตามตามเกณฑ์ของวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ ควรจะจัดจัดการสอนเสริมให้
3. ภายหลังจากตัดสินผลการเรียนแล้ว ถ้าผู้เรียนได้ระดับผลการเรียน "0" ก่อนจะให้ผู้เรียนสอบแก้ตัว ต้องจัดการสอนซ่อมเสริมก่อน

อันึ่งในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ถือว่าการสอนซ่อมเสริมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ทั้งนี้จึงได้กำหนดเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนที่พบว่ามีข้อบกพร่องดังกล่าวมาแล้ว เป็นต้น

สำหรับวันปิดภาคเรียนภาคต้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ 20 วัน สถานศึกษาควรใช้เวลาส่วนหนึ่งในจำนวนวันหยุดพักผ่อนนี้ ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เปิดสอนซ่อมรายวิชาที่ไม่ผ่าน ในระหว่างปิดภาคต้น ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2524 สอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนในรายวิชาที่ไม่ผ่าน โดยใช้เวลาปิดภาคต้นไม่เกิน 15 วัน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีเวลาได้พักผ่อนตามเจตนารมณ์ของการปิดภาคเรียน

ในการปิดภาคปลายจำนวน 45 วันนั้น ควรใช้เวลาดังกล่าว เปิดสอนภาคเรียนฤดูร้อน โดยอาจเปิดสอนด้วยวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสอนซ่อมรายวิชาที่ผู้เรียน "ไม่ผ่าน" ต้องเรียนใหม่ทั้งวิชา
2. เพื่อสอนซ่อมเสริมให้ความพร้อมในรายวิชาที่ยังไม่ได้เรียน
3. เพื่อสอนซ่อมเสริมรายวิชาที่ผู้เรียนเรียน "ผ่าน" แล้ว แต่ระดับผล-

การเรียนคำมาก โดยเข้าเรียนแบบไม่คิดหน่วยกิต เป็นต้น

แนวทางที่เป็นไปได้ในการสอนซ่อมเสริม

จุดประสงค์

1. สามารถจัดสอนซ่อมเสริม และสอนซ่อมเสริมได้ตามความต้องการผู้เรียน
2. สามารถสร้างเครื่องมือสอนซ่อมเสริมได้ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้

ในหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้กำหนดส่วนต่าง ๆ เป็นเค้าโครงกว้าง ๆ ของหลักสูตรไว้ 3 ส่วน คือ

1. จุดหมาย หลักสูตรกำหนดว่า หากใครนำหลักสูตรนี้ไปใช้ในการศึกษาอย่างครบถ้วนแล้ว จะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้แน่นอน
2. หลักการ เป็นหลักเกณฑ์ในการจัดการใช้หลักสูตรอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การเรียนการสอน โดยยึดโครงสร้างของหลักสูตรเป็นหลัก
3. โครงสร้างของหลักสูตร เป็นขอบข่ายของเนื้อหาวิชา ที่หลักสูตรกำหนดไว้ หากต้องการให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติตามจุดหมายของหลักสูตร จะต้องจัดเนื้อหาเหล่านี้ไปเรียนกัน

โครงสร้างหลักสูตรในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แยกออกเป็น 5 กลุ่มวิชา ดังนี้

- 3.1 กลุ่มภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ
- 3.2 กลุ่มวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
- 3.3 กลุ่มสังคมศึกษา ได้แก่ วิชาสังคมศึกษา พระพุทธศาสนา
- 3.4 กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่ พลศึกษา และศิลปศึกษา
- 3.5 กลุ่มการงานและอาชีพ ได้แก่ วิชาการงาน วิชาอาชีพ

ส่วนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้แบ่งออกเป็น

- 3.6 กลุ่มวิชาภาษา
- 3.7 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
- 3.8 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่ พลศึกษา และศิลปะ
- 3.9 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
- 3.10 กลุ่มวิชาชีพ ได้แก่ วิชาช่างต่าง ๆ

หน่วยศึกษานินเทสก์ กรมสามัญศึกษา (2524 : 67) . กล่าวว่าแบบเรียน-
สำเร้จรูป คือ แบบเรียนที่ผู้เรียนสามารถเรียนไคควยตนเอง ซึ่งจัดทำเป็นหน่วย เล็ก ๆ
เรื่องเล็ก ๆ ถ้าเปรียบกับการเรียนการสอนปัจจุบันคือ แบบเรียนสำหรับจุดประสงค์การ-
เรียนรู้ 1 แบบนั้นเอง และแบบเรียนสำเร้จรูป มีองค์ประกอบดังนี้

1. ชื่อเรื่อง
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. วิธีเรียน เป็นการแนะวิธีใช้แบบเรียนสำเร้จรูป ว่าผู้เรียนจะ-
ต้องทำอะไรบ้างในขณะที่ใช้แบบเรียนชุดนี้ รวมทั้งต้องเตรียม
อุปกรณ์ ในการเรียนอะไรบ้าง
4. กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
เช่นอาจจะให้อ่านคำบรรยายประกอบภาพแล้วตอบคำถาม หรือ
อาจจะให้แสดงท่าทางต่าง ๆ ตามที่บทเรียนกำหนดขึ้น
5. เฉลย ในกรณีที่ฝึกกิจกรรมให้นักเรียนตอบคำถาม จะต้องเฉลย-
ไว้ให้ ซึ่งอาจจะจัดไว้หน้าเฉพาะทางหาก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียน
สามารถตรวจสอบผลการเรียนไคควยตนเองว่ามีสัมฤทธิ์ผลเพียงไค

ตัวอย่างแบบเรียนสำเร้จรูป
เรื่องการใช้เทอร์โมมิเตอร์

รายวิชา ว 305 วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- วัตถุประสงค์
1. เพื่อให้ผู้เรียนบอกลักษณะและส่วนประกอบของ เทอร์โมมิเตอร์
ไคถูกต้อง
 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทอร์โมมิเตอร์ไคถูกวิธี
 3. เพื่อให้ผู้เรียนอ่านอุณหภูมิจากเทอร์โมมิเตอร์ไคถูกต้อง
- ข้อเสนอแนะการใช้
1. บทเรียนนี้จัดไว้เป็นตอน ๆ เรียกว่า "กรอบ"
 2. อานบทเรียนทีละกรอบ ไปรคอยาชามกรอบ
 3. บทเรียนทีละกรอบจะมีคำสั่งให้ตอบคำถาม ผู้เรียนไปรค-
ตอบคำถามทุก ๆ กรอบในบทเรียนนี้

เครื่องมือสำหรับวัดระดับความร้อนเรียกว่า เทอร์โมมิเตอร์

คำถาม

เครื่องมือสำหรับวัดระดับความร้อนเรียกว่า

คำตอบ

.....

คำตอบ

เทอร์โมมิเตอร์

เทอร์โมมิเตอร์ที่นักเรียนจะใช้ในการทดลองมีลักษณะเป็นหลอดแก้วยาว ปลายทั้งสองปิด ปลายข้างหนึ่งโปร่งเรียกว่ากระเปาะบรรจุปรอทหรือแอลกอฮอล์

คำถาม

เทอร์โมมิเตอร์ที่นักเรียนใช้ในการทดลอง ทำด้วย.....
ปลายข้างหนึ่งโปร่งเรียกว่า.....
ภายในบรรจุ..... หรือบรรจุ.....

คำตอบ

.....
.....

คำตอบ หลอดแก้วยาว, กระจ่าง, ปรอท หรือแอลกอฮอล์

มาตราส่วนเทอร์โมมิเตอร์ จะต้องกำหนดจุดหลัก 2 จุด ที่นิยม คือ

1. อุณหภูมิของน้ำแข็งที่กำลังหลอมเหลว เรียกว่าศูนย์องศาเซลเซียส เขียนย่อว่า 0
2. อุณหภูมิที่น้ำกำลังเดือด เรียกว่า 100 องศาเซลเซียส เขียนย่อว่า 100

คำถาม เทอร์โมมิเตอร์กำหนดจุดหลัก.....จุด คือ

1.เขียนย่อว่า.....
2.เขียนย่อว่า.....

คำตอบ .. 2 จุด

(1) 0 องศาเซลเซียส, 0

(2) 100 องศาเซลเซียส, 100

ระหว่างที่ขีดที่อุณหภูมิของน้ำแข็งกำลังจะหลอมเหลว กับขีดที่อุณหภูมิของน้ำกำลังเดือด แบ่งออกเป็น 100 ช่องเท่า ๆ กัน ช่องหนึ่งเท่ากับ 1 องศา

คำถาม

เทอร์โมมิเตอร์แบ่งออกเป็น.....ช่อง

ช่องหนึ่ง ๆ เท่ากับ.....องศา

คำตอบ

.....
.....

คำตอบ

100, 1

เมื่อจะใช้เทอร์โมมิเตอร์วัดอุณหภูมิของสิ่งใด ต้องให้กระเปาะของเทอร์โมมิเตอร์ สัมผัสกับสิ่งนั้นเสมอ และให้ก้านเทอร์โมมิเตอร์ตั้งตรง

คำถาม

การใช้เทอร์โมมิเตอร์วัดอุณหภูมิทำดังนี้.....

คำตอบ

.....

คำตอบ ให้กระเปาะเทอร์โมมิเตอร์สัมผัสสิ่งนั้นเสมอ และให้ก้านเทอร์โมมิเตอร์ตั้งตรง

1. การอ่านเทอร์โมมิเตอร์ต้องให้ระดับปรอทหรือแอลกอฮอล์ในกระเปาะหยุดนิ่ง
2. อ่านตัวเลขตรงซีกที่ตรง กับระดับปรอท หรือแอลกอฮอล์นั้น
3. ให้สายตาอยู่ในแนวระดับเดียวกับปรอทหรือแอลกอฮอล์
4. อ่านอุณหภูมิในขณะที่สัมผัสสิ่งที่ต้องการวัด

คำถาม วิธีอ่านเทอร์โมมิเตอร์ของปฏิบัติดังนี้

.....

คำตอบ

.....

คำตอบ

1. ให้ระดับปรอทหรือแอลกอฮอล์ในกระเปาะหยุดนิ่ง
2. อ่านตัวเลขตรงขีดที่ระดับปรอทหรือแอลกอฮอล์
3. ให้สายตาอยู่ในระดับเดียวกับกับปรอทหรือแอลกอฮอล์
4. อ่านอุณหภูมิในขณะที่สัมผัสกับสิ่งที่ต้องการวัด

เวลาใช้เทอร์โมมิเตอร์ ต้องระวังอย่าให้กระเปาะกระทบกับของแข็ง และใช้วัดอุณหภูมิของสองอย่าง ที่มีอุณหภูมิต่างกันต่อเนื่องกัน

คำถาม

เวลาใช้เทอร์โมมิเตอร์ ต้องระวังรักษา ดังนี้

-
-
-
-

คำตอบ

-
-
-

- คำตอบ - อย่าให้กระเปาะกระทบของแข็งแรง ๆ
 - ไม่ควรวีโซ่เทอร์โมมิเตอร์วัดอุณหภูมิของสิ่งของที่มีอุณหภูมิแตกต่างกันต่อเนื่องกัน

วาคยการทดลอง

- ตอนที่ 1 ชั้นที่ 1 จับเทอร์โมมิเตอร์ให้ตั้งตรง แล้วอ่านอุณหภูมิแล้วจดบันทึกอุณหภูมิที่อ่านได้ เรียกว่า อุณหภูมิห้องเรียน
- ชั้นที่ 2 ไข่มือก่าเห็นอกกระเปาะ 3 ซม. นาน 1 นาที แล้วสังเกตระดับปรอทว่าสูงขึ้นหรือต่ำลง อ่านอุณหภูมิแล้วจดบันทึก
- ชั้นที่ 3 เอามือกวางเทอร์โมมิเตอร์ให้ตั้งตรง แล้วทิ้งไว้จนอุณหภูมิอ่านได้เท่ากับที่อ่านในชั้นที่ 1
- ชั้นที่ 4 เอามือกจับกระเปาะเทอร์โมมิเตอร์ กุมไว้ 1 นาที สังเกตดูระดับปรอทว่าสูงขึ้นหรือต่ำลง แล้วอ่านอุณหภูมิ แล้วจดบันทึก

- คำถาม ชั้นที่ 1 ต้องจับเทอร์โมมิเตอร์ให้.....อ่าน..... และ.....ในสมุด อุณหภูมิที่อ่านได้เรียกว่า...
- ชั้นที่ 2 ไข่มือก่าเห็นอกกระเปาะ 3 ซม. นาน 1 นาที แล้วสังเกตระดับ.....อ่าน..... แล้ว.....
- ชั้นที่ 3 ทิ้งเทอร์โมมิเตอร์ทิ้งไว้ให้อุณหภูมิเท่ากับ.....
- ชั้นที่ 4 เอามือกจับ..... นาน..... สังเกต.....แล้วอ่าน.....

- คำตอบ - ตั้งตรง, อุณหภูมิ, บันทึกผล, อุณหภูมิห้องเรียน
 - ปรัชญา, อุณหภูมิ, บันทึกผล
 - ที่อ่านได้ในชั้นที่ 1
 - กระเปาะเทอร์โมมิเตอร์, 1 นาที, ปรัชญา, อุณหภูมิ

ว่าด้วยการทดลอง ตอนที่ 2

- ชั้นที่ 1 ใช้กล่องพลาสติกเบอร์ 1 จำนวน 3 ใบ
 กล่องที่หนึ่งใส่น้ำที่อุณหภูมิห้องเรียน
 กล่องที่สองใส่น้ำยสมน้ำแข็ง
 กล่องที่สาม ใส่น้ำอุ่น
- ชั้นที่ 2 จุ่มเทอร์โมมิเตอร์ลงในกล่องที่ 1 สังเกตระดับปรอทในเทอร์โมมิเตอร์ อ่านอุณหภูมิแล้วบันทึกผล ขณะอ่านต้องให้กระเปาะเทอร์โมมิเตอร์อยู่ในน้ำเสมอ
- ชั้นที่ 3 จุ่มเทอร์โมมิเตอร์อันเดิมลงในกล่องที่ 2 สังเกตระดับปรอทในเทอร์โมมิเตอร์ เมื่อระดับคงที่ ให้อ่านอุณหภูมิแล้วจกบันทึก
- ชั้นที่ 4 นำเทอร์โมมิเตอร์มาจุ่มในกล่องที่ 1 อีก เมื่อระดับปรอทไม่เปลี่ยนแปลง ให้อ่านอุณหภูมิแล้วจกบันทึก
- ชั้นที่ 5 นำเทอร์โมมิเตอร์มาจุ่มในกล่องใบที่ 3 อ่านอุณหภูมิแล้วบันทึก
- ชั้นที่ 6 ยกเทอร์โมมิเตอร์มาจุ่มในกล่องใบที่ 1 อีกครั้งหนึ่ง แล้วสังเกตและจกบันทึก

คำถาม

1. ใช้กล่องพลาสติกจำนวน.....ใบ
- ใบที่ 1 ใส
- ใบที่ 2 ใส
- ใบที่ 3 ใส

(ต่อ) การทดลองตอนที่ 2

- คำถาม
2. จุ่มเทอร์โมมิเตอร์ลงในกอลงไบท์.....
แล้วสังเกต.....อ่าน.....
แล้ว.....
 3. จุ่มเทอร์โมมิเตอร์อื่น.....ใส่ในกอลงไบท์.....
แล้วสังเกต.....อ่าน.....
แล้ว.....
 4. นำเทอร์โมมิเตอร์อื่นที่.....
มาจุ่มในกอลงไบท์.....แล้วสังเกต.....
อ่าน.....แล้ว.....
 5. นำเทอร์โมมิเตอร์มาจุ่มในกอลงไบท์.....
แล้วอ่าน.....แล้ว.....
 6. ยกเทอร์โมมิเตอร์มาจุ่มในกอลงไบท์.....
สังเกต.....
แล้ว.....

คำตอบ

1. 3, น้ำอุณหภูมิห้องเวียง, น้ำผสมน้ำแข็ง, น้ำอุ่น
2. 1, ระดับปรอท, จุดบันทึก
3. เดิม, 2, ระดับปรอท, อุณหภูมิ, จุดบันทึก
4. 1, ปรอท, อุณหภูมิ, จุดบันทึก
5. 3, อุณหภูมิ, จุดบันทึก
6. 1, ระดับปรอท, จุดบันทึก

ใบช่วยสอนในการสอนซ่อมเสริม

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2524 : 42) กล่าวว่า ใบช่วยสอน (Instruction Sheets) มีผู้แปลเป็นภาษาไทยแตกต่างกัน เช่นใบคำสอน ใบแสดงการสอน ฯลฯ ซึ่งมีความหมายว่า คืออุปกรณ์การสอนที่เป็นสิ่งพิมพ์ สามารถช่วยให้นักเรียนแต่ละคน นำเอาความรู้หรือคำแนะนำที่ปรากฏอยู่ในใบช่วยสอนไปใช้ในการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการผลิต การบริการ หรือการซ่อมแซมระหว่างฝึกปฏิบัติงานได้

ใบช่วยสอนจะใช้สอนแทนครูไม่ได้ แต่ช่วยในการเรียนการสอนเท่านั้น ใบช่วยสอนที่มีคุณภาพต้องอาศัยครูผู้ชำนาญแต่ละสาขารายวิชาจัดทำขึ้นเอง มีการจัดลำดับชั้นการปฏิบัติงานให้ดี เขียนคำอธิบายและภาพประกอบให้ถูกต้องและชัดเจน จะสื่อความได้ดีกว่าให้หางานเอกชนจัดทำ ลักษณะใบช่วยสอนนี้มีทั้งหมด 4 แบบ ดังนี้

1. ใบงาน (Job Sheets)
2. ใบปฏิบัติงาน (Operation Sheets)
3. ใบความรู้ (Information Sheets)
4. ใบมอบงาน (Assignment Sheets)

ใบงานและลักษณะของใบงาน (Job Sheets)

ใบงานเป็นใบบอกขั้นตอนการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นสุดท้าย ให้คำอธิบายชี้แจงเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. เครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์
3. วัสดุฝึก
4. ลำดับชั้นการปฏิบัติงาน
5. ภาพประกอบ (ถ้ามี)
6. ข้อควรระวัง
7. ข้อเสนอแนะ
8. การมอบงาน
9. การประเมินผล

แนวกรเขียนใบงาน

1. ควรรวบรวมเนื้อเรื่องให้อยู่ในหน้าเดียวกัน ไม่ควรใช้หลายหน้า
2. ร่างลำดับขั้นการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามลำดับก่อนและหลัง เป็นข้อ ๆ
ขั้นใดจำเป็นให้ภาพประกอบ ควรให้ภาพนั้นตรงกับเนื้อหา
3. ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีข้อความสั้น ๆ ไม่ซับซ้อนคลุมเครือ
4. อธิบายวิธีทำแต่ละขั้นก่อนว่าทำอย่างไร ไม่ควรเอาทฤษฎีมาปนปฏิบัติ
5. ควรมีภาพประกอบให้มาก เพื่อการสื่อความหมายได้ง่ายเข้า

ใบช่วยสอนในการสอน ซ่อมเสริม ลักษณะเนื้อหาวิชาบางรายวิชา เราอาจจะประยุกต์ใช้ใบงาน ร่วมกับใบปฏิบัติงานเข้าด้วยกันก็ได้ หากตอนใดจะต้องอธิบายความรู้ก็นำไปชี้แจงใบความรู้ การเขียนใบงานนั้น ชื่องานไม่ควรเขียนย่อ ภาพประกอบต้องให้ชัดเจน สอดคล้องเนื้อหา การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้สามารถปฏิบัติ หรือวัดผลได้ วัตถุประสงค์ควรบอกขนาด จำนวน ข้อควรระวังควรบอกวิธีการอย่างปลอดภัย และการประเมินผลให้แยกจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นต้น

ตัวอย่างใบงาน

วิชาช่างนมไทย	ใบงาน	รหัสใบงานที่.....
รหัสวิชา ช 0155		สอนครั้งที่.....
ชื่องาน พายใส่ไถ่		กลุ่มวิชาการงานอาชีพ มัธยมศึกษาตอนต้น
<p>1. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม</p> <p>เมื่อนักปฏิบัติทำพายใส่ไถ่แล้ว นักเรียนสามารถ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 บอกวิธีทำแป้งโดถูกตอง 1.2 บอกวิธีตีใส่โดถูกตอง 1.3 บอกลักษณะของแป้งพายที่ตี และไม่ตีได้ 1.4 สาระวิธีทำพายใส่ไถ่ได้ 		

2. เครื่องมือและอุปกรณ์

- 2.1 กระจกและไม้ค้ำแปง
- 2.2 ขอนตวง ถ้วยตวง เบนเคอร์
- 2.3 แรงรอนแปง
- 2.4 พิมพ์นม ขนาด ϕ 7 นิ้ว จำนวน 2 ใบ

3. วัสดุ

- 3.1 ส่วนผสมแปง ไข่ไก่ แป้งสาลี 2.5 ถ้วย, เนย .5 ถ้วย, น้ำตาลป่น 1 ขอนตวง, น้ำเย็นจัด 6 ขอนตวง
- 3.2 ส่วนผสมไส้ ไข่ไก่ เนยออกไก่ทั้งชิ้นทาเกลือ พริกไทย ทอดด้วยเนยหรือน้ำมัน พอสุกแล้วหันเป็นชิ้นขนาด 1 ซม. จำนวน 3/4 ถ้วย, แยมชิ้น ชิ้นขนาด 1 ซม. 3/4 ถ้วย, เห็ดฟางหรือเห็ดกระป๋อง 0.5 ถ้วย, หอมหัวใหญ่สับ .5 ถ้วย, เมล็ดถั่วลิสงเตา .5 ถ้วย

4. ลำดับขั้นตอนปฏิบัติ

4.1 วิธีทำแปง

- 4.1.1 แปง เนย น้ำตาลใส่ในชามผสม ใช้เบนเคอร์ตีค แปงจนเป็น เม็ด ๆ เทาเม็ดยาว ๆ ถ้าไม่มีเบนเคอร์ใช้มิกคหรือส้อมแทน
- 4.1.2 เลิกใช้เบนเคอร์ เปลี่ยนใช้ส้อมคอย ๆ ตลอมใส่น้ำเย็น ใช้ ส้อมตลอมไปมาพอแปงนุ่ม อย่าให้เหลว แปงจะไม่รอนกรอบ
- 4.1.3 เลิกใช้ส้อม เปลี่ยนใช้มือตลอมแปง รวมทำเป็นก้อน (ห้ามนวด)
- 4.1.4 นำไปค้ำลง ทนาว บาง ตามเทคนิคของขนมที่จะทำ

4.2 วิธีทำไส้

ใส่เนยหรือน้ำมันลงในกะทะ ใส่หอมลงตัดพอสุก ใส่เครื่องทุกอย่างลง พร้อมทั้งแปง เครื่องปรุงรส ผัดสักครู่แล้วใส่น้ำสตอกผัดจนแห้ง ชิมรส ออกเค็มเล็กน้อย เครื่องต่าง ๆ มี แป้งสาลี 2 ขอนตวง, แเม็กก 1 ขอนตวง, น้ำตาล 1.5 ขอนตวง, เกลือ .5 ขอนตวง, น้ำสตอก .5 ขอนตวง, เนยที่เหลือจากทอดไก่ประมาณ 3 ขอนตวง

4.3 วิธีใส่ไส้และตกแต่ง

4.3.1 แบ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเอาไว้ปิดหน้าและตกแต่ง

4.3.2 นำแบ่งอีกส่วนหนึ่งคลึงบนกระดาษ หรือกระดาษไข ใ้กลมตามรูปถาดหรือพิมพ์ หนาประมาณ 1/4 นิ้ว ให้ใหญ่กว่าถาด โดยรอบ 1 นิ้ว

4.3.3 ม้วนแบ่งโดยไขไม้คลึงแล้วคลึงบนถาดหรือพิมพ์ จัดแบ่งให้ชิด ถาด เหลือแบ่งริมถาดประมาณ 1/4 นิ้ว สำหรับแต่งริม ใช้ส้อมจิ้มแบ่งบนถาด 3-4 ครั้ง เพื่อไม่ให้อากาศดันโป่งขึ้นมา

4.3.4 ใส่ไส้แต่งให้เรียบร้อย

4.3.5 คลึงแบ่งที่เหลืออีก 1 ส่วน ให้หนา 1/4 นิ้ว ปิดใส่แต่งริมให้สวย จะทำเป็นเกลียวหรือหยัก หรือตกแต่งเป็นรูปดอกไม้ก็ได้

4.3.6 ทาหน้าด้วยนมสด หรือไข่ไก่ ผสมน้ำ 2 ช้อนตวง ทิ้งให้เข้ากัน แล้วทาให้ทั่ว นำเข้าเตาอบไฟ 400 องศาฟาเรนไฮต์ ประมาณ 25 นาที

4.3.7 เมื่อสุกเหลือง นำออกวางบนแร็ค ตัดเป็นชิ้น ๆ แล้วเสิร์ฟได้

5. ข้อควรระวัง การนึ่งไส้ด้วยกะทะก้นแบนให้ระมัดระวังน้ำมันกระเด็นใส่เปลวไฟ

6. ข้อควรเสนอแนะ

6.1 แบ่งที่ผสมแล้วนำไปทำพายชนิดต่าง ๆ ได้ หรือนำไปทำอาหารชนิดอื่น ๆ ก็ได้ ส่วนมากนิยมห่อไส้ประเภทเนื้อและไก่

6.2 การนึ่งไส้ไม่ควรให้แฉะมาก จะทำให้แป้งขึ้นไม่ร่อนกรอบ

การมอบงาน ให้นักเรียนศึกษาวิธีทำพายไส้ไก่ จากตำราอาหารนานาชาติ โดยจรรยา สุบรรณ หน้า 242-243 แล้วนำมาเปรียบเทียบกับใบงานชิ้นนี้

- การประเมินผล
1. เปรียบเทียบผลงานของนักเรียนแต่ละกลุ่ม
 2. สังเกตระหว่างการทำปฏิบัติงาน
 3. ใส่มေးทดสอบ
 4. การซักถาม

ใบความรู้ (Information Sheets)

ใบความรู้หัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. เนื้อหา
3. ภาพประกอบ (ถ้ามี)
4. คำถามและแบบฝึกหัด
5. หนังสืออ้างอิง

การเขียนใบความรู้ ต้องยึดระดับความรู้ของเด็กเป็นหลัก ไม่ใช่ข้อความที่เป็นเทคนิคสูงเกินไป หากจะเขียนใบความรู้จากตำราชั้นสูงก็ควรคัดแปลงให้ง่ายลงเสียก่อน

ตัวอย่างใบความรู้

วิชาช่างขนมไทย	ใบความรู้	รหัสใบความรู้.....
รหัสวิชา ช 0155		ใช้ประกอบใบงานที่...
เรื่องแป้งสาลี และไขมันชนิดต่าง ๆ กลุ่มวิชาการงานอาชีพ มัธยมศึกษาตอนต้น		
จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เมื่อนักเรียนศึกษาเรื่องแป้งสาลีและไขมันชนิดต่าง ๆ แล้วสามารถบอกได้ว่า	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. แป้งสาลีประเภทใด เหมาะสำหรับทำพายไส้ไก่ 2. ไขมันชนิดใดทำให้ขนมมีกลิ่นรสอร่อย 3. ไขมันชนิดใดใช้แทนเนยได้ และลดต้นทุนได้ 	
เนื้อหา	<ol style="list-style-type: none"> 1. แป้งสาลีชนิดต่าง ๆ แบ่งได้ตามประเภทการใช้สอย มีดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 แป้งขนมปัง (Bread Flour) ใช้ทำขนมปัง ปาฟองโก มีพวกโปรตีนสูงเพราะมีกลูเตน (Gluten) มาก กลูเตนเป็นสารโปรตีนที่มีอยู่ในแป้งสาลี แป้งชนิดนี้มีขายตามท้องตลาด ได้แก่ แป้งขนมปังตราเหรียญทอง แป้งสาลีตรามังกรแดง ตราเสือบิน ตราไบโพธิ์ ตราสิงห์โต ตราทะเลแดง ฯลฯ เป็นต้น 	

1.2 แป้งสารพัดประโยชน์ (All Purpose Flour) ทำจากแป้ง Hard Wheat แต่มีปริมาณกลูเตนน้อยกว่าประเภทแรก ใช้ทำได้หลายอย่าง เช่น ขนมปัง มีฟีน พาย คุกกี้ ไซแทนแป้งเค้กได้ แต่ต้องลดส่วนผสมแป้งชนิดนี้ในท้อง-ตลาด ใ้แก่แป้งสาลีตราดาว ทรายทอง ทรายทองเหลือง ฯลฯ เป็นต้น

1.3 แป้งเพสตรีหรือแป้งพาย (Pastry Flour) ทำจาก Hard Wheat และ Soft Wheat มีกลูเตนต่ำกว่าชนิดที่สอง แป้งชนิดนี้ใช้ทำพายชนิดต่าง ๆ ขนม-เค้กออฟเพิล ซาลาเปา มีคุณสมบัติคล้ายแป้งสารพัดประโยชน์ ใ้แก่แป้งสาลีตราดาว ทรายทอง ทรายทองเหลือง เป็นต้น

1.4 แป้งเค้ก (Cake Flour) ทำจากแป้ง Soft Wheat มีกลูเตน น้อยมาก ใช้ในการทำเค้ก เช่นแป้งซอพัลซิด มาเซอร์ชอยส์ และแป้งตราพิคโบก ฯลฯ เป็นต้น

2. ไขมัน ชนิดของไขมันที่ใช้ในการทำขนม หรือประกอบอาหารมีดังนี้

2.1 เนยแท้ (Butter) ใ้จากไขมันของครีมที่แยกจากนม มีกลิ่นหอม และรสดี ในการทำขนมหรือประกอบอาหารที่ต้องการให้มันกลืน ชวนรับประทาน เนยแท้-ใช้ทำเค้กต่าง ๆ คุกกี้ ฯลฯ มีทั้งรสจืดและเค็ม

2.2 เนยเทียมหรือมาการีน (Margarine) ใ้จากน้ำมันพืช เช่นจาก เมล็ดฝ้าย ข้าวโพด ฯลฯ

2.3 ไขมันขาว หรือเรียกว่าHydragenate Fat or Vegetable Shortening ใ้จากน้ำมันพืช เช่นจาก มัน เมล็ดฝ้าย ทานตะวัน ถั่วลิสง มะพร้าว ละหุ่ง ข้าวโพด ไร่ข้าว แล้วเติมไฮโดรเจนลงไป มีลักษณะแข็งเป็นสีขาว ทำให้เก็บได้นานกว่าอยู่ในสภาพของเหลว มีรสจืด เหมาะในการใช้ทอดอาหาร ลูก-เป็นควันซ่า ทาพิมพ์ขนมได้ดี

2.4 น้ำมันหมู ใ้จากหมูมีคุณภาพไม่คงที่ แล้วแต่หมูที่เลี้ยง ให้น้ำง่าย ลูกเป็นควันเร็ว ในต่างประเทศใช้พอกสีให้ขาวทำเป็นแท่ง เรียกว่าLard ใช้ผสมน้ำมัน-พืชทำเนยเทียมได้

คำถาม-ปัญหา
หนังสืออ้างอิง

อยู่ในใบมอบงานในชุดต่อไป

1. ตำราอาหารนานาชาติ โดยงามจิตร หน้า.....
2. ตำราการทำขนมจากแป้งสาลี ของบริษัทยูนิเท็ค ฟลาวมิลล์

ใบมอบงาน (Assignment Sheets)

เป็นใบที่ครูผู้สอนมอบหมายงาน กำหนดให้นักเรียนไปค้นคว้าในห้องสมุดด้วยการอ่านและการทำรายงาน หรือมอบหมายให้นักเรียนไปปฏิบัติงาน หรือใช้เป็นคำสั่งในการทำแบบฝึกหัด ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง มุ่งให้นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมด้วยการค้นคว้าศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

หัวข้อต่าง ๆ ของใบมอบงานมี ดังนี้

1. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. กำหนดปัญหา โจทย์ แบบทดสอบ คำถาม ให้ทำรายงาน
3. หนังสืออุเทศ
4. กำหนดเวลาส่ง

ใบมอบงานมีลักษณะเป็นใบแนบแนวทางให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า มิใช่เป็นการทดสอบวิชาที่ครูสอนไม่ทัน ทั้งนี้ใบมอบงานแต่ละรายวิชาจึงมีลักษณะแตกต่างกันไป ตามสาระ-
เนื้อหาของรายวิชานั้น ๆ

ลักษณะการเขียนใบมอบงาน มีดังนี้

1. เรื่อง เป็นการบอกชื่อเรื่องเนื้อหา หรือชิ้นงานที่ครูมอบให้ทำ
2. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เพื่อต้องการเน้นจุดใด และคาดว่านักเรียนจะมีความรู้ในเรื่องนั้นเท่าไร
3. คำสั่ง คำถาม หรือปัญหา ควรระบุให้ชัดเจน
4. หนังสืออ้างอิง อาจจะเป็นใบความรู้ จุลสาร เอกสารหนังสือพิมพ์ ตำรา คู่มือครูก็ได้ แต่ต้องให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของบทเรียน
5. คำถามหรือปัญหา ไม่ควรให้คลุมเครือ ควรมีคำตอบที่แน่ชัด

ตัวอย่างใบมอบงาน

วิชาช่างคนไทย	ใบมอบงาน	รหัสใบมอบงานที่....
รหัสวิชา ช 0155		ใช้ประกอบใบ.....
เรื่องการทำพายี่ไส้ไก่	กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ มัธยมศึกษาตอนต้น	
จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เมื่อนักเรียนฝึกปฏิบัติการทำพายี่ไส้ไก่แล้วสามารถ	

1. บอกประโยชน์ของแฉ่งสาส์แต่ละชนิดได้
2. บอกชนิดต่าง ๆ ของไขมันที่ใช้ทำขนมได้
3. บอกความแตกต่างของเครื่องปรุงและส่วนผสมของพายไส้ไก่ระหว่างตำรับในโบราณ กับตำรับอื่นได้

- คำถาม
1. ปริมาณโปรตีนในแฉ่งสาส์สูงมาก แฉ่งนี้คนควรบริโภคอย่างไร?
 - ก. เห็นยวนน้อย
 - ข. เห็นยวนมากเป็นพิเศษ
 - ค. เห็นยวนมาก
 - ง. ไม่เห็นยวน
 2. ปริมาณโปรตีนในแฉ่งสาส์สูงมาก อัตราการดูดซึมของน้ำเป็นอย่างไร?
 - ก. อัตราการดูดซึมต่ำ
 - ข. อัตราการดูดซึมพอเหมาะ
 - ค. อัตราการดูดซึมสูง
 - ง. ไม่มีการดูดซึม
 3. ปริมาณโปรตีนในแฉ่งสาส์สูงมาก จะมีระยะเวลาที่ยืดหยุ่นได้เพียงใด?
 - ก. ยืดหยุ่นได้ในระยะสั้น ๆ
 - ข. ยืดหยุ่นได้ในระยะยาวนาน
 - ค. ไม่ยืดหยุ่น
 - ง. ขึ้นอยู่กับแฉ่งแต่ละชนิด
 4. แฉ่งสาส์ชนิดใดที่หมักไว้ได้นาน โดยไม่เสียคุณลักษณะเดิม?
 - ก. แฉ่งที่มีความเห็นยวนพอเหมาะ
 - ข. แฉ่งที่มีความเห็นยวนมาก
 - ค. แฉ่งที่มีความเห็นยวนน้อย
 - ง. แฉ่งที่ไม่มีความเห็นยวน
 5. การทำชาละเป่า ควรใช้แฉ่งชนิดใด?
 - ก. แฉ่งที่มีปริมาณโปรตีนต่ำ
 - ข. แฉ่งที่มีปริมาณโปรตีนสูง
 - ค. แฉ่งที่มีปริมาณโปรตีนพอเหมาะ
 - ง. แฉ่งที่ไม่มีปริมาณโปรตีน
 6. การทำแฉ่งพาย ควรใช้แฉ่งชนิดใด?
 - ก. แฉ่งที่มีความเห็นยวนมาก
 - ข. แฉ่งที่มีความเห็นยวนพอเหมาะ
 - ค. แฉ่งที่มีความเห็นยวนน้อย
 - ง. แฉ่งที่มีความเห็นยวนมากเป็นพิเศษ
 7. การทำขนมปังชนิดต่าง ๆ ควรใช้แฉ่งชนิดใด?
 - ก. แฉ่งชนิดที่มีโปรตีนสูงมาก
 - ข. แฉ่งชนิดที่มีโปรตีนพอเหมาะ
 - ค. แฉ่งชนิดที่มีโปรตีนต่ำ
 - ง. แฉ่งชนิดที่มีโปรตีนสูงเป็นพิเศษ

8. เปรียบเทียบเครื่องปรุงและสัดส่วนการทำพายไส้ไก่ ระหว่างตำรับใน
โบราณ กับตำรับอาหารนานาชาติ โดยจรรยา สุบรรณ หน้า 242,
234 ให้นักเรียนกรอกรายการเครื่องปรุง และสัดส่วน ลงในตาราง
ต่อไปนี้ แล้วเปรียบเทียบสัดส่วนที่เพิ่ม หรือลด แล้วสรุปผลความคิดเห็น

ตำรับโบราณ		ตำรับจรรยา สุบรรณ		ความแตกต่าง		
เครื่องปรุง	สัดส่วน	เครื่องปรุง	สัดส่วน	เครื่องปรุง	สัดส่วน	เพิ่ม-ลด

หมายเหตุ

สรุปการเปรียบเทียบ

กำหนดเวลาส่งงาน

ค ำ ถ ำ ม ท ำ ย บ ท

1. การสอนซ่อมเสริมคืออะไร ในเมื่อมีการเรียนการสอนเป็นปกติในชั้นเรียนแล้ว
ทำไมต้องสอนซ่อมเสริมอีก?
2. วิธีการสอนซ่อมเสริมที่กรมวิชาการเสนอแนะนั้น มีอะไรบ้าง ท่านเห็นว่าใน-
สถานศึกษาของท่าน ข้อเสนอแนะนี้จะเป็นไปได้มากที่สุด ให้ออกเหตุผลประ-
ค ำ อธิบาย
3. แบบเรียนสำเร็จรูปคืออะไร มีลักษณะ หรือองค์ประกอบอะไรบ้าง?
4. ใบช่วยในการสอนซ่อมเสริมต่อไปนี้ จงให้นิยาม และบอกลักษณะความสำคัญ
 - 4.1 ใบงาน
 - 4.2 ใบความรู้
5. หากท่านได้รับมอบหมายให้สอนซ่อมเสริมวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 เรื่องการขยายพันธุ์พืช ในลักษณะของใบมอผลงาน จงให้หัวข้อ
ของใบมอผลงานชนิดนี้ พร้อมกับบอกลักษณะการเขียน ตัวอย่างการเขียน
เพื่อให้การสอนซ่อมเสริมของเรีกได้ผลตามจุดหมายที่ตั้งไว้

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักการสอน

ความเบื้องต้น

ในทฤษฎีผู้เขียนชอกลาวถึงสาระและเนื้อหาความรู้บางประการ เพื่อ
ให้ผู้เรียนได้รู้หลักเบื้องต้น พอเป็นสังเขปเท่านั้น หรือหลังจากศึกษาเรื่องนี้
แล้วผู้เรียนสามารถทดลองสอนเด็กได้ เป็นครูช่วยสอนได้ เหล่านี้ เป็นขั้น โดย
เนื้อหาถึงกลาวประกอบควย แผนการสอนทั่วไป วิธีการสอนที่น่าสนใจ และเทคนิ
คต่าง ๆ ของการเรียนการสอน

แผนการสอน

การสอนที่ดีจำเป็นต้องมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบและ
เหมาะสม นักการศึกษาหลายท่านได้ร่วมกันค้นคว้าและทดลองสร้างแผนการสอนทั่วไป
(General Teaching Model) ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแผนการสอน
การวางโครงการในการดำเนินการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงการสอน
ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2526 : 131) ให้นิยามแผนการ
สอนไว้ดังนี้ แผนการสอนคือแผนที่กำหนดขั้นตอนการสอน ที่ครูมุ่งหวังให้ผู้เรียน
ได้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในเนื้อหาและประสบการณ์ในหน่วยใดหน่วยหนึ่ง ตาม
วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยครอบคลุมชื่อเรื่อง หัวเรื่อง มโนคติ วัตถุประสงค์
กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล

แผนการสอนทั่วไปสามารถนำไปใช้กับการสอนได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชั้น
ประถมศึกษาถึงชั้นอุดมศึกษา และอาจนำไปสอนได้เกือบทุกวิชาอีกด้วย สามารถ-

นำไปใช้ในการสอนทั้งในระยะสั้นก็ได้ ระยะยาวก็ได้ แผนการสอนทั่วไปจะเป็นเครื่องกำหนดให้ผู้สอนดำเนินการสอนไปตามลำดับความสำคัญ และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้สอนมองเห็นโครงสร้างและกระบวนการของการเรียนการสอนอย่างแจ่มชัด การวางแผนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจว่าจะสอนอะไร สอนอย่างไร จึงจะได้ผลดีที่สุด ดังนั้นแผนการสอนจึงเอื้อประโยชน์ในการเรียนการสอนทั่วไปดังนี้

1. ช่วยกำหนดเนื้อหาไว้ให้เด่นชัดสำหรับการสอนแต่ละครั้ง
2. ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ให้เด่นชัด ในรูปของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. มีการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนไว้เด่นชัด
4. ช่วยกำหนดสื่อการสอน ตรงตามจุดประสงค์
5. กำหนดรูปแบบการเรียน โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน
6. แนวการสอนไม่ต้องยึดแบบเรียนตลอดเวลา

ดังนั้นแผนการสอนที่ศึกษายอมรับสร้างวินัยที่ดีและบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนด้วย เมื่อครูเกิดความมั่นใจในการสอน การเรียนจึงตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แผนการสอนที่ครูทุกคนควรมีส่วนรวมกันคิด ควรมีลักษณะยึดหยุ่นได้ สามารถปรับเข้ากับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นได้ โยงประสบการณ์เดิมให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ได้ มีกิจกรรมหลากหลายเพื่อให้เลือกตามความถนัดและความสนใจ รวมทั้งส่งเสริมให้ใช้ทักษะกระบวนการด้วย

รูปแบบแผนการสอน

รูปแบบของแผนการสอนมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการ และความเหมาะสม ความสะดวกที่จะนำไปใช้ มีรูปแบบของกรมวิชาการที่กำหนดไว้ มี 6 หัวข้อใหญ่ แต่การปฏิบัติจริงโรงเรียนต่าง ๆ นำมาปรับใช้ เป็น 7 หัวข้อ คือ

หัวข้อที่กรมวิชาการกำหนด ได้แก่

1. สารสำคัญ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อและอุปกรณ์
5. กิจกรรมเสนอแนะ

หัวข้อที่กลุ่มโรงเรียนร่วมใช้ ได้แก่

1. สารสำคัญ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. เนื้อหา
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อและอุปกรณ์
6. การวัดการประเมินผล
7. กิจกรรมเสนอแนะ

สารสำคัญ หมายถึงมโนคติ หรือหลักการของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อเรียนตามแผนการสอนนั้นแล้ว

จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นการกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อเรียนตามแผนการสอนนั้นแล้ว

เนื้อหา เป็นเนื้อหาที่จะจัดกิจกรรมและต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการเสนอขั้นตอนหรือกระบวนการของการจัดกิจกรรม ซึ่งนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้

สื่อและอุปกรณ์ ใช้สำหรับการจัดกิจกรรม ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

การวัดและประเมินผล เป็นการระบุขั้นตอน หรือวิธีการวัดผล เพื่อประเมินผลว่า เด็กผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

กิจกรรมเสนอแนะ เป็นการเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียน-
การสอนเพิ่มเติมตามความสามารถ

ขั้นตอนในการจัดทำแผนการสอน

1. บู๊สอนต้องศึกษาหลักสูตร คู่มือครู และเอกสารค้นคว้าต่าง ๆ
เช่น หลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 เพื่อให้เข้า-
ใจในสาระต่าง ๆ เช่น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของกลุ่มวิชา จุด-
ประสงค์รายวิชา เนื้อหา กิจกรรม อัตราเวลาเรียน ฯลฯ ตลอดจนแนวการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล

นอกจากนี้วัสดุสารปรเภทอื่น ๆ อีก เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนของกรมวิชาการ คู่มือการประเมินผลของกรมวิชาการ เหล่านี้ เป็นที่

2. วิเคราะห์เนื้อหารายวิชา วิเคราะห์จุดประสงค์ในหลักสูตร
โดยแยกคำอธิบายเนื้อหาในรายวิชา แยกส่วนกิจกรรม และจุดประสงค์เชิงปฏิบัติ-
กรรม พร้อมกับกำหนดเวลาในคาบนั้น ๆ ด้วย

3. เขียนรายละเอียดลงในหัวข้อต่าง ๆ ตามตารางแผนการสอน
ที่กำหนดไว้ ตั้งแต่สาระสำคัญ ไปจนถึงกิจกรรมเสนอแนะ

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____
เวลา _____ ชม. _____
วิชา _____

แบบฟอร์มบันทึกการสอบ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา : 2538

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	วิธีสอน	และกิจกรรมรวม	สื่อการเรียน	การวัดผลและประเมินผล

แผนการสอนแบบเรียงตามหัวข้อ

เป็นแผนการสอนที่เสนอแผนเรียงลำดับหัวข้อตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ชื่อวิชา และระดับชั้น
2. ชื่อหน่วย เรื่องที่สอน เวลาที่สอนเป็นคาบ
3. ชื่อหัวเรื่อง
4. มโนคติ (กรรมวิธีการใช้)
5. วัตถุประสงค์
6. กิจกรรมการเรียน
7. สื่อการเรียน
8. ประเมินผล

ข้อดีสำหรับแผนการสอนแบบนี้ คือเขียนได้ง่าย กระจับ ไขหัว-
 ไปในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เราจะพบในคู่มือ-
 ครรหาวิชาต่าง ๆ ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานพิเศษ หรือ
 กลุ่มโรงเรียน

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2526 : 131)

แผนการสอน	กิจกรรมการเรียน
วิชา _____ ชั้น _____	
หน่วยที่ _____ เรื่อง _____ (_____ คาบ)	
หัวเรื่อง _____	
มโนคติ (คำวมคิดรวบยอด)	สื่อการสอน
วัตถุประสงค์	ประเมินผล (วิธีวัดผล)

แผนผังแสดงรูปแบบแผนการสอนแบบเรียงหัวข้อ
 ส่วนมากจะแบ่งเป็น 2 หน้า

ตัวอย่างรูปแบบแผนการสอน

แบบเรียงหัวข้อ จากหนังสือคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา

ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533)

(กรมวิชาการ 2536 : 36)

- - -

วิชา ส 048 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
 เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา
 จำนวน 3 คาบ

สาระสำคัญ

.....

..... (บางแห่งใช้คำว่า มโนคติ หรือหลักการ)

จุดประสงค์ (บางแห่งใช้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)

1.....

2.....

3.....

เนื้อหาสาระ

.....

.....

กิจกรรมการเรียนการสอน

1.....

2.....

สื่อการสอน

1.....

2.....

การวัดและประเมินผล

1.....

2.....

กิจกรรมเสนอแนะ

แผนการสอนแบบกิ่งเรียงหัวข้อกิ่งตาราง

บางที่เรียกสั้น ๆ ว่า แบบกิ่งตาราง เป็นแผนการสอนที่เสนอข้อความ
ตามหัวข้อส่วนหนึ่ง และเข้าตารางส่วนหนึ่ง
ส่วนที่เรียงตามหัวข้อ ได้แก่

1. ชื่อวิชาและระดับชั้น
2. ชื่อหน่วย เรื่องที่จะสอน และจำนวนคาบ
3. ชื่อหัวเรื่อง
4. มโนคติ หรือ สาระสำคัญ
5. วัตถุประสงค์

ส่วนที่เข้าตาราง ได้แก่

6. เนื้อหา (ชื่อหัวเรื่อง หัวข้อย่อย)
7. กิจกรรมการเรียน
8. สื่อการเรียน
9. ประเมินผล

แผนการสอนแบบนี้ มีข้อดีได้แก่ การกำหนดขั้นตอนการสอนตามเนื้อหา
กำหนดกิจกรรมการเรียน สื่อการสอนและประเมินผลอย่างละเอียด ทำให้ครูสามารถ
นำแผนนี้ ไปใช้สอนได้โดยง่าย

ส่วนข้อจำกัดของแผนแบบนี้คือหายากกว่าแบบเรียงหัวข้อ เพราะมีเทคนิค
ในการกรอกตารางต้องให้ความระมัดระวัง ทั้งนี้เป็นต้น

แผนการสอน	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียน	สื่อการสอน	ประเมินผล
วิชา _____ ชั้น _____ หน่วยที่ _____ เรื่อง _____ หัวเรื่อง _____ มโนคติ _____ วัตถุประสงค์ _____				

วิธีสอนแบบต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2526 : 187) ให้นิยามของวิธีสอนไว้ดังนี้ วิธีสอนเป็นกระบวนการที่ครูและนักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวคิดต่าง ๆ ร่วมกัน รวมทั้งการวางค่านิยมต่าง ๆ ที่เชื่อว่าสำคัญ วิธีสอนที่ดีคือวิธีสอนที่ใช้ใจพอกันกับห้องเรียน ให้ครูได้ร่วมกันทำงานกับนักเรียน ส่วน วีระบุญทรง (2539 : 228) กล่าวว่า วิธีสอนคือการใช่วิธีที่ละเอียดอ่อน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ให้กับผู้เรียน ในอันที่จะเข้าใจเนื้อหาวิชาต่าง ๆ โดยอย่างลึกซึ้ง ผู้สอนเก่ง คือผู้ที่สามารถชักจูงให้นักเรียนเพลิดเพลินในบทเรียนด้วยวิธีการที่ประหยัดและสะดวก

วิธีสอนจำแนกแบบกว้าง ๆ ได้ 3 ลักษณะดังนี้ (วาริ ธีระจิตร. 2534 : 63)

1. วิธีสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered Method) การสอนวิธีนี้ครูเป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนทั้งหมด นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจะเน้นเนื้อหาวิชาเพื่อให้นักเรียนรับรู่มากที่สุด
2. วิธีสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Pupil-centered Method) วิธีนี้ครูมีบทบาทน้อยลง แต่นักเรียนมีบทบาทมากขึ้น นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ครูเป็นเพียงผู้คอยสังเกต และแนะนำเท่านั้น นับว่าเป็นรูปแบบวิธีสอนที่ใช้มากอยู่ในปัจจุบัน
3. วิธีสอนแบบความร่วมมือของกลุ่ม (Cooperative Group Method) เป็นการให้พลังกลุ่มในแง่วิธีสอน เช่นการแสดงบทบาทสมมติ การสอนแบบทำงานเป็นหมู่ การสอนแบบแสดงละคร เป็นต้น

สิริวรรณ ศรีพหล (2524 : 178) ได้จำแนกวิธีสอนออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาเท่านั้น ส่วนผู้สอนจะใช้รูปแบบใดสอน แล้วแต่เหตุการณ์ สภาวะแวดล้อม ความเหมาะสม และเนื้อหาวิชา

รูปแบบกิ่งกษา ไท่แก

1. วิธีสอนแบบบรรยาย
2. วิธีสอนแบบบรรยายประกอบทราสาธิต
3. วิธีสอนแบบสาธิต
4. วิธีสอนแบบทดลอง
5. วิธีสอนแบบโครงการ
6. วิธีสอนแบบอภิปราย
7. วิธีสอนแบบใช้คำถาม
8. วิธีสอนแบบการสดงบทบาทสมมุติ
9. วิธีสอนแบบเกม
10. วิธีสอนแบบเกมจำลองสถานการณ์
11. วิธีสอนแบบค้นพบด้วยตนเอง
12. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
13. วิธีสอนแบบการระดมพลังสมอง
14. วิธีสอนแบบการแก้ปัญหา
15. วิธีสอนแบบการจับกลุ่ม
16. วิธีสอนโดยเน้นปัจเจกบุคคล
17. วิธีสอนแบบปฏิบัติด้วยตนเอง
18. วิธีสอนแบบให้ฝึกฝนและปฏิบัติให้ซ้ำ ๆ
19. วิธีสอนแบบให้ท่องจำ
20. วิธีสอนแบบใช้สื่อการสอนเช่าช่วย
21. วิธีสอนแบบโปรแกรมสำเร็จรูป
22. วิธีสอนแบบให้เหตุผลทางศีลธรรม
23. วิธีสอนแบบให้ยูเรียนคนควาหาคำนิยามด้วยตนเอง
24. วิธีสอนแบบให้ตัวอย่างหรือรูปแบบแก่ยูเรียน

ในรูปแบบวิธีสอนต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ผู้เขียนขอกล่าวถึงวิธีสอน
เพียงไม่กี่รูปแบบเท่านั้น เพื่อเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติการสอนได้ ส่วนนอกเหนือ
ดังกล่าวนั้น สามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากรายวิชาอื่นที่สูงขึ้นไปได้

การสอนแบบสืบสวนสอบสวน(The Inquiry Process Teaching)

การสอนสมัยก่อนมุ่งฝึกเด็กในด้านความจำเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เด็ก
ของเราจึงคิดไม่เป็น คิดไม่สร้างสรรค์ ยิ่งเฉพาะวิชาเสริมทักษะบางวิชา เช่น
วิชาวิทยาศาสตร์ก็เน้นเนื้อหาความจำเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีไร้จุดหมายของวิชา
ที่แท้จริง ทั้งนี้ในการศึกษาในปัจจุบันได้ปรับปรุงการเรียนการสอนเสียใหม่ โดย
มุ่งฝึกเด็กให้รู้จักสังเกต รู้จักการใช้เหตุผล และผล ความสามารถในการแก้ปัญหาใน
ชีวิตประจำวันได้ วิธีสอนดังกล่าวคือวิธีสอนทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง

การสอนแบบสืบสวนสอบสวน คือการสอนให้เด็กคิดเป็น เน้นกระบวนการ
การคิดเพื่อสอบสวนว่า องค์ประกอบนั้น ๆ สัมพันธ์กันอย่างไร โดยค้นหาว่าเหตุ
และผลเกี่ยวข้องกับอย่างไร ความเกี่ยวข้องนี้คือเป็นกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ ดัง
นั้นถลวิธีสอนแบบนี้ ย่อมช่วยพัฒนาบุคคลใหม่แนวความคิดแบบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

กระบวนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนมี 4 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการสร้างมโนคติ (Concept Formation)

คือกระบวนการเรียนรู้ลักษณะนิยาม (Defining Attribute)
ของมโนคติต่าง ๆ ส่วนมากใช้การคิดแบบวิเคราะห์ และแบบจัดประเภท ซึ่งตรง
กับขั้นการสังเกต (Observation)

2. กระบวนการสร้างทฤษฎี (Theorization Process)

คือกระบวนการแก้ปัญหาโดยการตั้งทฤษฎีขึ้น เพื่ออธิบายปรากฏ
การณ์ต่าง ๆ ของรูปความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติ หรือตัวแปร หรือสังกรณ
(Theoretical Costruct) ส่วนมากใช้การคิดแบบโยงความสัมพันธ์ และแบบ-

อ้างอิง ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญมาก ครูควรสอนกระบวนการนี้แก่เด็กโดยพยายามชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของโมเมนต์ หรือตัวแปร 2 ตัวแปรขึ้นไป การสร้างทฤษฎีต้องมีพื้นฐาน เรียกว่า Basic Assumption ว่ามีอย่างไร มีเหตุเบื้องตันว่าอย่างไร มีโมเมนต์ตัวแปรอะไรเกี่ยวข้อง มีเหตุผลเบื้องหลังความเป็นมาอย่างไร เป็นต้น

3. กระบวนการทดสอบและพิสูจน์ทฤษฎี (Verification Process)

ใช้สำหรับทดสอบและพิสูจน์สมมติฐานที่ได้จากทฤษฎี ด้วยการลงมือทดสอบ รวบรวมข้อมูล แล้วนำมาสรุปและประเมินผลว่าสมมติฐานนั้นใช้ได้หรือไม่ ส่วนมากใช้การคิดแบบสังเคราะห์ แบบวิจารณ์ญาณ และแบบประเมินผล

4. กระบวนการสร้างสรรค์ (Creative Process)

การนำความรู้พื้นฐานที่เรียนมาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในรูปต่าง ๆ หลายวิธี เพื่อนำไปสู่การสอบสวนขั้นต่อไป ส่วนมากใช้การคิดแบบวิริวิกรมสร้างสรรค์และแบบสังเคราะห์ ชั้นต่าง ๆ เปรียบได้กับสังเกต อธิบาย ทำนาย การควบคุมการสังเกตเพื่อการค้นพบเป็นที่มาของการเกิดปัญหา แล้วนำไปสู่การสอบสวนสืบสวนเพื่อหาคำอธิบาย และทำนายได้

ทั้งนี้การสอนแบบสืบสวนสอบสวนเป็น การวิจัยเบื้องต้นกันเอง ทั้งมีลำดับขั้นตอน คือ

1. การสังเกต (Observation) เน้นการสร้างโมเมนต์ และคิดอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้จากการสังเกต
2. อธิบาย (Explanation) กระบวนการสร้างทฤษฎี จากการศึกษาเหตุผลเพื่ออธิบาย
3. ทำนาย (Prediction) กระบวนการพิสูจน์สมมติฐาน โดยใช้วิธีการทำนาย เพื่อผู้คิดจะได้นำมาทดสอบสมมติฐานนั้น
4. การคิดสร้างสรรค์ (Control and Creativity) นำความรู้ที่ได้รับ มาผสมกันเป็นโครงสร้างใหม่ เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

การสอนแบบสืบสวนสอบสวนนี้ สามารถใช้ได้ทุกระดับชั้น และใช้สอนได้ทุกวิชา จะต่างกันเฉพาะขั้นตอน แต่ละขั้นของสืบสวนสอบสวนเท่านั้นเอง

การสอนแบบการสาธิต (Demonstrations)

คือการแสดงการกระทำอย่างหนึ่งให้ดู โดยปกติครูผู้สอนจะเป็นผู้แสดง-
การกระทำให้นักเรียนดู เช่นนำเอาเครื่องมือวิทยาศาสตร์มาทดลองให้ดู ใช้การ-
ทดลองว่าอากาศมีไอน้ำ หรือครูแสดงวิธีปรุงอาหาร ครูแสดงวิธีออกกำลังกาย
 ฯลฯ เป็นต้น

การสาธิตจะให้ประโยชน์มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้แสดงการทดลอง
หรือผู้กระทำ ทั้งนี้ผู้แสดงการสาธิตต้องมีการเตรียมตัว ลองกระทำก่อนจนแน่ใจ
ว่าใคร่ผล จึงลงมือสอน

ในการสาธิตนั้นผู้สอนอาจจะคัดแปลงให้นักเรียนในชั้นแต่ละคน ให้มีโอกาส
แสดงหรือกระทำให้ผู้อื่นดูบ้าง โดยครูไม่จำเป็นต้องสาธิตให้ดูเสมอไป ในการนี้
ครูของคอยเป็นผู้แนะนำ คอยดูแล และช่วยเหลือเท่านั้น

วิธีการของการสอนแบบสาธิต พอสรุปได้ดังนี้

1. ครูต้องเตรียมตัวให้พร้อมที่จะสาธิต หมายถึง เตรียมฝึกซ้อม หรือ
ทดลองก่อน เตรียมอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ ให้พร้อม
2. วางโครงการร่วมกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจว่า ครูจะ-
สาธิตอะไรให้ดู จากนั้นนักเรียนต้องทำอะไรบ้าง
3. ท่องสาธิตตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้เด็กเข้าใจดีในแต่ละตอน
ครูควรอธิบายประกอบตามสมควร และตั้งปัญหาถามเด็กบ้าง
4. สรุปผลการสาธิตร่วมกับนักเรียน
5. ช่วยนักเรียนทำการสาธิตในสถานการณ์อื่น ๆ ต่อไป

ประโยชน์การสอนแบบสาธิต มีดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกิดเกิดความคิด เพราะจากการเห็นการสาธิต
ทำให้เกิดเกิดความคิดที่จะตั้งปัญหาถามตนเองว่า ทำไมจึงเป็นอย่างนั้นอย่างนี้
 เป็นต้น

2. จูงใจให้เด็กสนใจในบทเรียนมากขึ้น เพราะธรรมชาติของเด็กนั้นเป็นผู้อยากรู้อยากเห็นอยากทำด้วยตนเอง
3. ส่งเสริมให้เด็กเกิดความเข้าใจในกฎเกณฑ์ ในหลักการ และในทฤษฎีต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้ง
4. ส่งเสริมทักษะของเด็ก เพราะต้องใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ในการสาธิตด้วย
5. ช่วยการตระเตรียมให้เด็กเรียนมีพื้นฐานความรู้ เพื่อรับประสบการณ์ใหม่ได้

วิธีสอนตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (The Scientific Method of Teaching)

นับว่าเป็นวิธีสอนที่ใหม่ในวงการศึกษานี้ บางคนเรียกวิธีสอนแบบนี้ว่า วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method) บางคนเรียกว่าการสอนแบบหน่วย (Unit Teaching) ทั้งนี้สรุปแล้วเราจะเน้นรูปแบบการสอนไปทางใด

วิธีสอนแบบนี้ได้แนวคิดมาจากนักวิทยาศาสตร์ เพราะนักวิทยาศาสตร์เชื่อในความจริงที่เห็นเหตุผล มีหลักเกณฑ์ ไม่ยอมเชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ ในเมื่อใดก็ตามเราวิธีการนี้มาใช้ในการเรียนการสอน จึงเรียกว่าวิธีสอนตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หรือวิธีสอนวิธีวิทยาศาสตร์ ขั้นตอนของวิธีสอนดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

1. ขั้นที่ 1 ขั้นตั้งปัญหา และทำความเข้าใจกับปัญหา (Define the Problem)

เป็นขั้นที่ผู้เรียนเกิดปัญหา จึงเกิดความสนใจอยากรู้อยากเห็น และอยากกระทำกิจกรรมในสิ่งที่เรียน ปัญหาในขั้นนี้ต้องเป็นปัญหาของเด็กเอง หากใช้เป็นปัญหาที่ครูวางไว้ให้ไม่ ครูเพียงแต่คอยแนะนำให้เด็กเห็นว่าปัญหาอยู่ที่ใด ซึ่งอาจจะทำโดยหลายวิธี เช่น นำของจริงหรือของจำลองมาให้เด็กเรียนดู ทำการทดลองให้ดู หรือพาไปศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ เป็นต้น

ดังนั้นในขั้นนี้ ครูเพียงมีหน้าที่ชี้แจงให้เด็กเห็นปัญหา จักสิ่งแวดล้อมให้เด็กเข้าใจปัญหา และช่วยเด็กวางความมุ่งหมายในการแก้ปัญหา

2. ขั้นที่ 2 ขั้นแยกปัญหาและวางแผนแก้ปัญหา (Setting up the Hypothesis) เมื่อเด็กเห็นปัญหา และเข้าใจความมุ่งหมายของปัญหาแล้ว ครูและนักเรียนต้องช่วยกันแยกแยะปัญหาออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อความสะดวกในการแก้ปัญหา ครูและเด็กต้องช่วยกันกำหนดขอบข่ายของเรื่อง เพื่อเรียนอะไรก่อนอะไรหลัง ดังนั้นในขั้นนี้ ครูจึงมีหน้าที่ช่วยการวางแผนเพื่อให้เด็กแก้ปัญหาด้วยวิธีใด โดยแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อรับผิดชอบงานตามความสนใจและความสามารถ แนะนำแต่ละกลุ่มให้รู้จักแหล่งวิทยากรที่เป็นประโยชน์ เชื้อต่อการแก้ปัญหา

3. ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือแก้ปัญหา (Finding Evidence)

เด็กได้ลงมือแก้ปัญหาตามที่แผนการได้วางไว้ มีการค้นคว้า การทดลอง เด็กได้เรียนรู้การกระทำจริง ดังนั้นหน้าที่ของครูในขั้นนี้ คือ ช่วยเด็กแต่ละกลุ่มให้เข้าใจปัญหา ให้เด็กรับผิดชอบในงานมอบหมาย รู้จักวิธีแก้ปัญหา รู้แหล่งวิทยากรแหล่งวิทยากร พาไปดู พาไปไถ่ถาม ฯลฯ เป็นต้น

4. ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) รวบรวมข้อมูล (Conclusion) โดยรวมความรู้เขาช่วยกันและแสดงผล กล่าวคือรวบรวมความรู้ต่าง ๆ จากปัญหาที่ได้แก้แล้ว เพื่อแสดงผลงานของแต่ละกลุ่มกันเอง อาจจะเป็นรูปแบบการแสดงผลงานทางวัตถุ การรายงาน การอภิปราย การแสดงละคร หรือการจัดนิทรรศการก็ได้ เหล่านี้ เป็นต้น

5. ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Evaluation)

ครูและนักเรียนต้องช่วยกันสรุป โดยเรียบเรียงเป็นเรื่องราวให้เป็นระเบียบ แล้วบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จากนั้นก็ประเมินผลว่าเด็กได้บรรลุความรู้นาน้อยเพียงใด ตอนไหนควรแก้ไขและปรับปรุง อาจจะมีการทดสอบ การอภิปรายผลงาน ครูควรสังเกตการทำงานของเด็กทุกกระยะ การทดสอบควรวัดทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคุ้นไปช่วย

เทคนิคอย่างกว้าง ๆ ของการสอน (Major Techniques)

ในการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนต้องวางแผนการสอน ต้องเตรียมการ-
สอนไว้เป็นอย่างดี จึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุสู่เป้าหมายได้ ขณะเดียวกันที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอน คือของรู้จักเด็กหรือบุคลิกจิตวิทยาของผู้เรียน
นั่นเอง ครูควรรู้หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล ธรรมชาติของวัยที่จะสอน
นอกจากนี้ ยังมีเทคนิคอื่น ๆ อีกที่ครูควรรู้เกี่ยวกับการสอน ในเรื่องนี้ อัมพร
สุชเกษม และคณะ (2539 : 256-258) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้เป็นเรื่อง ๆ
ดังนี้

1. การใช้เทคนิคในการแก้ปัญหา (Problem Techniques)

การสอนที่จะให้ผลดีนั้น เราเริ่มจากการมีปัญห และ การแก้ปัญหา-
นั้นครูต้องใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี เพื่อช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว วิธีที่ได้ผลมากที่สุด และ
เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบัน คือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)
ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1 ขั้นตั้งปัญหาและทำความเข้าใจกับปัญหา (Define the Problem)
- 1.2 ขั้นแยกแยะปัญหาและวางแผนแก้ปัญหา (Setting up Hypothesis)
- 1.3 ขั้นลงมือแก้ปัญหา (Finding Evidence)
- 1.4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและรวบรวมข้อมูล (Analysis of Data and Conclusion)
- 1.5 ขั้นสรุปผล ประเมินค่า (Evaluation) และแสดงผล

2. การใช้เทคนิคในการฝึกฝน (Drill Techniques)

การสอนให้เด็กฝึกฝนกระทำเพื่อให้จดจำได้ตลอดไป หรือสอนเพื่อ-
ใหญ่ให้เข้าใจอย่างถาวร (Teaching of Permanence) ซึ่งได้แก่

- 2.1 การฝึก (Drill) มีหลักดังนี้
 - 2.1.1 ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจเสียก่อนว่า เรื่องที่ตนจะฝึกฝน

ไรท์หลักเกณฑ์ในเนื้อหาวิชาไวยากรณ์

2.1.2 ต้องให้เด็กเข้าใจว่าจะฝึกฝนอย่างไร

2.1.3 ต้องแบ่งเรื่องที่เด็กจะฝึกฝนออกเป็นหน่วยย่อย

2.1.4 ควรฝึกไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะไต่ผลเป็นที่น่าพอใจ

2.2 การทบทวน(Review) คือการระลึกถึงความคิดและการกระทำที่เป็นมาแล้วในบทหนึ่ง เพื่อช่วยในการสร้างความหมายใหม่ สร้างความสัมพันธ์ใหม่ ควรให้เด็กได้ทบทวนด้วยตนเองมากที่สุด การทบทวนมีประโยชน์ ดังนี้

2.2.1 ช่วยเตือนความจำในสิ่งที่ทำที่เรียนมาแล้ว

2.2.2 รวบรวมจุดสิ่งที่เรียนมาแล้วให้เข้ารูปและเป็นระเบียบ

2.2.3 ช่วยให้เห็นความเจริญของการงานโดยตลอด

2.2.4 ช่วยขยายและเพิ่มเติมความรู้ที่เรียนมาแล้วให้กว้างขึ้น

2.2.5 ช่วยเป็นต้นความรู้สำหรับการเรียนเรื่องใหม่

2.2.6 ช่วยให้เกิดมีความรู้ ความเข้าใจยิ่งขึ้น

2.2.7 ช่วยให้ทราบความบกพร่องของครู

2.2.8 ส่งเสริมความสนใจใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

2.3 การเก็บรักษาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะไว้ (Maintenance)

เป็นโครงการรวมระหว่างการฝึก และการทบทวนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เด็กได้สัมผัสข้อเท็จจริง(Fact) และมโนคติ(Concept)ในวิชาที่เรียน มีหลักดังนี้

2.3.1 เนื้อเรื่องที่ฝึกและทบทวน ต้องมีทักษะที่สำคัญ มีความสัมพันธ์ระหว่างหลักเกณฑ์กับปัญหาของชนิด

2.3.2 เป็นเรื่องที่เด็กสามารถค้นหาขอบกพร่องของตนเองได้ (Self Diagnostic)

2.3.3 เป็นการฝึกที่คล้ายงานแก้ไข(Remedial Work)

ควรมีระเบียบแสดงถึงขอบกพร่องได้(Diagnostic Record)

เกณฑ์วัดครูในการสอน (Criteria)

เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเป็นครู หรือผู้ประกอบวิชาชีพครูควรคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้ เพราะบางอย่างเป็นบริบทที่จะก่อให้เกิดเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อวิชาชีพ รวมทั้งอาจจะเกิดขึ้นกับเด็กผู้เรียนด้วย เกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ครูควรสำรวจตรวจตราเสมอ ว่าตัวเราพร้อมหรือยัง ทำได้หรือไม่ หรือสามารถปรับสภาพตัวเองให้เข้ากับสิ่งเหล่านี้ได้มากน้อยเพียงใด จึงขอแยกเกณฑ์เพื่อใช้วัดการสอนของครู ตามหัวข้อเรื่องดังต่อไปนี้

1. สิ่งแวดล้อม (Environment)

- 1.1 บรรยากาศในห้องเรียน การจัดห้องเรียน การระบายอากาศ ความเพียงพอของแสงสว่าง ทำให้สบายกายสบายใจหรือไม่
- 1.2 การจัดโต๊ะเรียนจัดเบ้น้อย่างไร จัดได้เหมาะสมกับวัย หรือเหมาะสมกับเด็กในแต่ละสถานะหรือไม่
- 1.3 จัดสิ่งของต่าง ๆ เป็นระเบียบเรียบร้อยหรือไม่

2. บุคลิกลักษณะของครู (Personality) ต้องตามเกณฑ์ต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

- 2.1 เสียง (Voice)
- 2.2 นิสัย (Habits)
- 2.3 ท่าทางในเวลาสอน (Appearance)
- 2.4 ความรู้ที่จะสอนประจำวัน (Mastery of day's work)
- 2.5 การใช้ภาษา (Language Usage)
- 2.6 การมีความรู้กว้างขวาง (Breadth of knowledge)
- 2.7 ความอดทนในการสอน (Patience)
- 2.8 ความเที่ยงตรง (Habits of accuracy)
- 2.9 การเขียนบนกระดานชอล์ค (writing on the board)
- 2.10 ความคิดริเริ่ม (Initiative)
- 2.11 การวิเคราะห์นักเรียน (Pupil Analysis)

3. การจัดการห้องเรียน (Classroom management)

- 3.1 จัดห้องเรียนให้เด็กมีวินัยควบคุมตนเองหรือไม่ (Self discipline)
- 3.2 เด็กมีความร่วมมือกันหรือไม่ (Student Co-operation)
- 3.3 เด็กแต่ละคนมีความซื่อสัตย์เพียรหรือไม่
- 3.4 การใช้สื่อการสอนใดผลหรือไม่
- 3.5 ห้องช่วยให้เด็กร่วมมือใช้สื่อการสอนหรือไม่
- 3.6 สะดวกแก่การดูแล ควบคุมเด็กหรือไม่

4. วิธีดำเนินการสอน (Teaching Procedure)

คร. พัก แห่งมหาวิทยาลัยอินเดียนา สหรัฐอเมริกา (อัมพร สุขเกษม. 2539 : 258 ; อ้างอิงมาจาก Dr. Peak) ให้ข้อคิดเห็นในวิธีดำเนินการสอนของครูไว้เป็นแนวทาง ดังนี้

- 4.1 ครูต้องใช้อุปกรณ์การสอนใหม่ ๆ เสมอ
- 4.2 ครูต้องรู้จักกำหนดงานให้นักเรียนทำ
- 4.3 ครูต้องรู้จักการวางโครงการของบทเรียน
- 4.4 ครูต้องช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
- 4.5 การร่วมมือของครูและนักเรียนต้องให้สมัครยกัน
- 4.6 ครูต้องรู้จักเขียนรูปภาพประกอบการสอน
- 4.7 ครูต้องมีทักษะในการใช้คำพูด
- 4.8 ครูต้องรู้จักการใช้เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก
- 4.9 ครูต้องรู้จักรักษาเวลาในการสอน
- 4.10 ครูต้องคิดจะพัฒนาการสอนให้ดีขึ้นเสมอ
- 4.11 ครูต้องสังเกตการตอบคำถามของเด็กว่าเป็นที่พอใจหรือไม่
- 4.12 ครูต้องรู้จักวิธีช่วยเหลือเด็กได้เหมาะสม
- 4.13 ครูต้องหาวิธีสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นในเด็กเสมอ
- 4.14 ครูต้องรู้จักการวัดผลตนเองในการสอนเสมอ

ค ำ ถ ำ ม ท ำ ย บ ท

1. แผนการสอนคืออะไร แผนการสอนเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างไร
2. รูปแบบของแผนการสอน มีหัวข้อสำคัญ ๆ ที่กำหนดไว้อะไรบ้าง จงอธิบายความสำคัญของหัวข้อดังกล่าวมาพอเข้าใจ
3. วิธีสอนหากจำแนกตามลักษณะได้ 3 ลักษณะ ได้แก่อะไรบ้าง?
4. ขั้นตอนของการสอนแบบสืบสวนสอบสวน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วยอะไรบ้าง?
5. ประโยชน์ของการสอนแบบสาธิตจะมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้แสดงการทดลอง หรือผู้กระทำ ท่านหมายความว่าอย่างไร?
6. ปัจจุบันการสอนตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์แพร่หลายมาก และสามารถนำมาปรับสอนได้เกือบทุกรายวิชา อยากทราบว่า ขั้นตอนและวิธีการของการสอนดังกล่าวประกอบด้วยอะไรบ้าง จงอธิบาย
7. บุคลิกของครู มีผลต่อการเรียนการสอน ท่านเข้าใจว่าอย่างไร?

บรรณานุกรม (1)

กาญจนา เกียรติประวัติ วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน เอกสารอัครดำเนินา ภาค-
วิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2521

การฝึกหัดครู, กรม "ลักษณะครูที่ดี" ใน เอกสารการวิจัยกรมการฝึกหัดครู อัครดำเนินา,
2520

กิตานันท์ มลิทอง เทคโนโลยีการศึกษารวมสมัย กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2531

จรรยา มานิตกุล ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา พิมพ์-
ครั้งที่ 2, หน่วย 12, หน้า 177-250, แผนภูมิ : มหาวิทยาลัยสุโขทัย-
ธรรมมาธิราช, 2526

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ระบบสื่อการสอน กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย, 2521

_____ . ใน เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน เล่ม 1, หน่วย 1, หน้า
1-47, แผนภูมิ . มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525

_____ . ใน เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน เล่ม 2 หน่วย 2, หน้า
169-221, แผนภูมิ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525

_____ . ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู เล่ม 1, หน่วย 3
หน้า 151-197, แผนภูมิ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2525

_____ . ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ เล่ม 1
หน่วย 4, หน้า 115-141, พิมพ์ครั้งที่ 2, แผนภูมิ : มหาวิทยาลัย-
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526

_____ . ใน เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อทางการศึกษา หน่วย 1-5
หน้า 1 - 135 , แผนภูมิ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532

บรรณานุกรม (2)

- ทรงศักดิ์ บุญสิทธิ์ "การบ้านกับครูปกครอง" ใน ครูสมาสารการศึกษา ฉบับวันที่ 9 มิถุนายน 2516, หน้า 24-30
- ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 10 มีนาคม 2539 หน้า 10
- นิมิตต์ ทศวัฒน์ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนสังคมศึกษา หนวย 13, หน้า 127-163 บทสรุป : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526
- ประเทิน มหาพันธ์ "การให้การบ้าน" ใน ประชาศึกษา 6 มกราคม 2521, หน้า 328-329
- เป็รื่อง กุญท์ การวิจัยและนวัตกรรมการสอน เอกสารอัครสำเนา, 2519
- ประพนธ์ จายเจริญ เอกสารประกอบการสอนวิชา ศึกษา 163 ประสพการวิชาชีพครู 1, กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536
- ณกา แสงสุวรรณ การมัธยมศึกษา กรุงเทพฯ : โรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2534
- ทองเพชร เอี่ยมสกุล นี้แหละเด็ก หนบุรี : การช่วงวุฒิการพิมพ์, 2502
- พุทธทาสภิกขุ "วิญญาณของความเป็นครู 8 เม.ย. 2513 และครู คือผู้สร้างโลก" ใน หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายสมาน แสงมลิ 14 ก.พ. 2531
- อัคคา สุขบริติ เทคโนโลยีการเรียนการสอน กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภการพิมพ์, ม.ป.ป.
- รุ่งทิวา จักรภร การมัธยมศึกษา กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองการพิมพ์, 2526
- ประสพการวิชาชีพครู อัครสำเนา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529

บรรณานุกรม (3)

- วารี วิจารณ์ การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา กรุงเทพฯ :
ศูนย์หนังสือศาลงกรรณมหาวิทยาลัย, 2534
- เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนกลมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
หน่วย 5, หน้า 183-240, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
2526
- วชิราพร อัจฉริยโกศล "การศึกษาเอกเทศกับการศึกษารายบุคคล"
ใน สารพัฒนาหลักสูตร 28 เมษายน - พฤษภาคม 2527 หน้า 71-74
- วิไลวรรณ วิทวิโรจน์ การประถมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : คณะครุ-
ศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2522
- วิจิต บุญชู เอกสารประกอบการสอนวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 1 โรงเรียน-
สามัคคีพิบูลย์บำรุง มหาวิทยาลัยบูรพา, 2534
- วิชัย ภูณะกุล เอกสารประกอบการสอนวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับครู ภาควิชา-
หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2529
- วิชัย วนาพรพงษ์ ข้อเสนอแนะในการสอนซ่อมเสริม หน่วยศึกษานินเทศ์ กรม-
สามัญศึกษา, เขตการศึกษา 12, อีคสำเนา, 2524
- วิสุทธิ เคียนแรม และคนอื่น ๆ คู่มือสอบบรรจุครูอาจารย์ กรุงเทพฯ : สำนัก-
พิมพ์ภูมิบัณฑิต, 2539
- วีระ บุญทรง และคนอื่น ๆ คู่มือสอบบรรจุครูอาจารย์ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์-
อุดมศึกษา, 2539
- วารินทร์ วัชรินทร์ สื่อการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษาและการสอนร่วมสมัย
กรุงเทพฯ : ชวนการพิมพ์, 2531

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องสาระ
ที่เปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 อีคส์เนา, 2533
- . เอกสารแนะนำหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533, อีคส์เนา
- . หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
กรุงเทพฯ : คุรุสภา ., 2534
- . คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2534
- . หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2533) พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2535
- . คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2533) เอกสารอีคส์เนา, 2533.
- . หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2533) พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2535
- . คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533) เอกสารอีคส์เนา, 2533
- . คู่มือการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2535
- . คู่มือการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2535
- . คู่มือการจัดกิจกรรมตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการในหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533
กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2533
- . คู่มือหลักสูตรพระพหุศาสตร์สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช
2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2536

บรรณานุกรม (5)

- ศึกษานิเทศก์, กรมสามัญศึกษา ข้อเสนอแนะในการสอนซ่อมเสริม อัครสำเนา
2524
- คู่มือนิเทศการศึกษา นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด
2518
- กรมการฝึกหัดครู "ลักษณะครูที่ดี" ใน เอกสารการวิจัยกรมการฝึกหัดครู
2520
- ศึกษาศาสตร์, คณะ. มหาวิทยาลัยบูรพา คู่มือฝึกสอนปีพ.ศ. 2539 อัครสำเนา
สมเชาวน์ เนตรประเสริฐ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 1
หน่วย 4 หน้า 229-253, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
2525
- สมประสงค์ บินจินดา และคนอื่น ๆ วิชาการจัดการเด็ก กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์-
พิมพ์เจส, 2516
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ คู่มือการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสูตร-
มัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 เอกสารอัครสำเนา, 2534
- สัญญา รัตนวราภักษ์ เอกสารประกอบการสอนวิชา ศึกษา 263 ประสบการณ์วิชา-
ชีพครู 2 ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย-
ศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2536
- สันต์ ชรรณบำรุง การสอนสังคมศึกษา เอกสารนิเทศการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู กรุงเทพฯ : บริษัทการพิมพ์, 2523
- สวัสดิ์ สายประสิทธิ์ และคนอื่น ๆ สอบบรรจุข้าราชการ ครูอาจารย์ กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา, 2539

บรรณานุกรม (6)

- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพ
ศึกษาศาสตร์ เล่ม 1 หน่วยที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.
- เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ เล่ม 2 หน่วยที่
9-15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527.
- เอกสารคำสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู เล่ม 1 หน่วยที่ 1-6
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525.
- เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน เล่ม 1 หน่วยที่ 1-7
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525.
- เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน เล่ม 2 หน่วยที่ 8-15
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525.
- เอกสารคำสอนชุดวิชาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 1-7
พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.
- เอกสารการสอนชุดวิชาเทคนิคกรรมการสอนมัธยมศึกษา เล่ม 1 หน่วยที่
1-5. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524.
- เอกสารการสอนชุดวิชาเทคนิคกรรมการสอนมัธยมศึกษา เล่ม 2 หน่วยที่
6-15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524.
- เอกสารการสอนชุดวิชาเทคนิคกรรมการสอนประถมศึกษา เล่ม 1 หน่วยที่
1-5. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524.
- เอกสารการสอนชุดวิชาเทคนิคกรรมการสอนประถมศึกษา เล่ม 2 หน่วยที่
6-15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524.
- เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 5
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.
- เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526

บรรณานุกรม (7)

สมพร สุทัศน์ จิตวิทยาการปกครองชั้นเรียน กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2523

สาสินี อนุกุล คู่มือการสอนวิชา ศึกษา 163 ประสภารวมวิชาชีพครู 1
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรี-
นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530

สิริวรรณ ศรีพอด "ปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษา" ใน เอกสารการสอน
ชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนมัธยมศึกษา หน่วย 4, หน้า 167-237,
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2524

-----, ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสภารวมวิชาชีพศึกษาศาสตร์ หน่วย 9
หน้า 1-47, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527

สุนันทิพย์ บุญสมบัติ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนมัธยมศึกษา
หน่วย 2 หน้า 59-115. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
2524

สุภา พรหมวงศ์ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสภารวมวิชาชีพครู 1 หน่วย 5
หน้า 279-322. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525

สุนันท์ ปัทมาคม ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสภารวมวิชาชีพศึกษาศาสตร์
เล่ม 1, หน่วย 6 หน้า 199-246. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย-
สุโขทัยธรรมาธิราช, 2526

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม จิตวิทยาวัยรุ่น กรุงเทพฯ :
วิชรินทร์การพิมพ์, 2513

สุรางค์ จันทน์เอม จิตวิทยาทั่วไป กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517

ม ร ร ๗ ๒ ๓ (8)

- อัมพร สร้อยสุข เอกสารประกอบการสอนวิชา ศึกษา 311 การมัธยมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคร-
ินทรวิโรฒ ปทุมวัน, อีคส์เนา, 2529
- อัมพร สุขเกษม และคนอื่น ๆ คู่มือสอบบรรจุครูอาจารย์ กรุงเทพฯ : สำนัก-
พิมพ์ภูมิบัณฑิต, 2539
- อรุณศรี วนันตศิริชัย ในเอกสารการสอนวิชา ประสบการณ์วิชาชีพครู 1
หน่วย 2 หน้า 57-106, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
2525
- อำไพ สุจริตกุล และคนอื่น ๆ ขอบเขตหน้าที่ และเกณฑ์มาตรฐานของการสอน
ระดับประถมศึกษา ม.ป.ป. (อีคส์เนา)

ບ ຈ ຈ ພ ຈ ບ ຈ ຈ ຈ (9)

Dale, Edgar. Audio-Visual Methods in Teaching 2 nd. ed.

New York : Holt, Rhinehart and Winston, 1965

Dunn, Rita and Dunn, Kenneth. Education's Self-Teaching
Guide to Individualizing Instructional Programs

New York : Parker Publishing Company, Inc., 1975

Erickson, Galton V.H. Administrating Instruction Media
Programmed New Nork : The Macmillan Company, 1971

Gagne, Robert H. and Briggs, Leslie. Principles of
Instructional Design New York : Holt, Rhinehart
and Wilston, 1974

Percival, Fred and Ellington, Henry. A Hand Book of
Educational Technology New York : Nicholus
Publishing Company, 1984

- - -